

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Дар бораи қабул ва мавриди амал қарор додани Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мурофиаи судии иқтисодӣ

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2008, №1, қисми 1, мод. 4)

Бо Қарори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми октябри соли 2007, № 787 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2007, № 11, моддаи 905) қабул гардидааст.

Бо Қарори Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19-уми декабри соли 2007, № 416 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2007, № 12, моддаи 958) ҷонибдорӣ гардидааст.

Моддаи 1. Қабули Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мурофиаи судии иқтисодӣ
Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мурофиаи судии иқтисодӣ қабул карда шавад.

Моддаи 2. Мавриди амал қарор додани Кодекси мазкур
Кодекси мазкур аз 1 апрели соли 2008 мавриди амал қарор дода шавад.

Моддаи 3. Аз эътибор соқит донистани баъзе қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон
Қонунҳои зерин аз эътибор соқит доништа шаванд:
- Кодекси мурофиаи хоҷагии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 ноябри соли 1995 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 1995, №23-24, мод. 371; с. 1997, №9, мод. 117; №23-24, мод.333; с. 1998, №22, мод.313; с.2003, №8, мод.460);
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мавриди амал қарор додани Кодекси мурофиаи хоҷагии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 4 ноябри соли 1995 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с.1995, №23-24, мод.372).

Моддаи 4. Муқаррароти хотимаӣ
1.Парвандасое, ки то мавриди амал қарор додани Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мурофиаи судии иқтисодӣ оғоз ёфтаанд ва баррасӣ нагардидаанд, аз 1 апрели соли 2008 мутобиқи Кодекси мазкур баррасӣ ва ҳал мегарданд.
2.Эътирози бо тартиби назоратӣ овардаи шахсони мансабдори дар моддаҳои 181 ва 185 Кодекси мурофиаи хоҷагии Ҷумҳурии Тоҷикистон зикршудае, ки то мавриди амал қарор додани Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мурофиаи судии иқтисодӣ баррасӣ нагардидааст, дар мӯҳлат ва бо тартиби пешбиниамудаи боби 22 Кодекси мурофиаи хоҷагии Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ карда мешавад, вале на дертар аз 1 июли соли 2008.

Президенти Ҷумҳурии тоҷикистон

Э. Раҳмонов

ш.Душанбе, 5 январи соли 2008,
№340

Кодекси Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи мурофиаи судии иқтисодӣ

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2008, №1, қисми 1, мод. 5)

ФАСЛИ I. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ АСОСӢ

Моддаи 1. Ба амал баровардани адолати судӣ аз ҷониби судҳои иқтисодӣ

Адолати судиро дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» бо роҳи баррасӣ намудани баҳсҳои иқтисодӣ ва баррасии дигар парвандаҳо, ки бо Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо ба салоҳияти онҳо дахл доранд, ба амал мебароранд.

Моддаи 2. Вазифаҳои мурофияи судии иқтисодӣ

Вазифаҳои мурофияи судии иқтисодӣ аз инҳо иборатанд:

- ҳимояи ҳуқуқи вайроншуда ё мавриди баҳс қароргирифта, манфиатҳои қонунии шахсони ба соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ машғулбуда, ҳамчунин ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ;
- таъмини дастрасии адолати судӣ дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ;
- гузаронидани муҳокимаи судии адолатнок ва ошкоро дар мӯҳлати муқарраркардаи қонун аз ҷониби суди босалоҳият, мустақил ва беғараз;
- мусоидат намудан ба таҳкими қонуният ва пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ;
- мусоидат намудан ба инкишофи муносибатҳои ҳамкорӣ, пайдоиши одат ва одоби муомилоти корӣ.

Моддаи 3. Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи мурофияи судии иқтисодӣ

Қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мурофияи судии иқтисодӣ ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Кодекси мазкур, қонунҳо, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад.

Моддаи 4. Ҳуқуқи муроҷиат ба суди иқтисодӣ

1. Шахси манфиатдор ҳуқуқ дорад ба суди иқтисодӣ барои ҳимояи ҳуқуқи вайронкардашуда ё мавриди баҳс қарорёфта ва манфиатҳои қонунии худ бо тартибе, ки Кодекси мазкур муқаррар кардааст, муроҷиат намояд.
2. Дар мавридҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо ба суди иқтисодӣ дигар шахсон низ ҳуқуқи муроҷиат намуданро доранд.
3. Муроҷиат ба суди иқтисодӣ дар шакли зайл амалӣ мегардад:
 - аризаи даъвоӣ – оид ба баҳсҳои иқтисодӣ ва дигар парвандаҳо, ки аз муносибатҳои ҳуқуқии гражданин ба миён меоянд;
 - ариза – оид ба парвандаҳо, ки аз муносибатҳои ҳуқуқи маъмурӣ ва муносибатҳои дигари оммавӣ ба миён меоянд, оид ба парвандаҳои муфлисшавӣ, оид ба парвандаҳои истехсолоти маҳсус, оид ба муроҷиат ба суди марҳилаи назоратӣ ва дар дигар ҳолатҳои пешбиникардаи Кодекси мазкур;
 - шикоят – ҳангоми муроҷиат ба суди марҳилаи апеллятсионӣ ва кассатсионии Суди Олии иқтисодӣ;
 - эътироз – ҳангоми муроҷиати Раиси Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ба тариқи назоратӣ аз нав дида баромадани санадҳои судӣ.
4. Агар барои категорияи муайяни баҳсҳо бо қонун тартиби иддао ё дигар тартиби танзими пешасудӣ муқаррар шуда бошад ё он бо шартнома пешбинӣ шуда бошад, баҳс барои баррасӣ баъди риояи чунин тартиб ба суди иқтисодӣ дода мешавад.

Моддаи 5. Мустақилияти судяҳои суди иқтисодӣ

1. Ҳангоми ба амал баровардани адолати судӣ судяҳои суди иқтисодӣ мустақил буда, танҳо

ба Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қонунҳои амалкунанда иттиҳоди мекунад.

2. Ҳама гуна таъсиррасонӣ ба судҳои суди иқтисодӣ, ба фаъолияти онҳо муносибат кардани мақомоти давлатӣ ва мақомоти дигар, ташкилотҳо, шахсони мансабдор ё шахрвандон манъ аст ва боиси ҷавобгарии дар қонун пешбинишуда мегардад.

3. Кафолати мустақилияти судҳои суди иқтисодӣ тавассути Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қонунҳои муқаррар карда мешавад.

Моддаи 6. Қонуният ҳангоми баррасии парвандаҳо дар суди иқтисодӣ

Қонуният ҳангоми баррасии парвандаҳо дар суди иқтисодӣ бо татбиқи дурусти қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ҳамчунин аз ҷониби ҳамаи судҳои суди иқтисодӣ риоя намудани қоидаҳои, ки дар қонунгузори мурофиаи судӣ дар судҳои иқтисодӣ муқаррар шудаанд, таъмин мегардад.

Моддаи 7. Баробарии ҳама дар назди қонун ва суд

1. Адолати судӣ дар судҳои иқтисодӣ дар асоси баробарии ҳама дар назди қонун ва суд, қатъи назар аз миллат, ҷинс, наҷод, забон, баромади иҷтимоӣ, вазъи молу мулкӣ мансабӣ, маҳалли истиқомат, муносибат ба дин, эътиқод, мансубият ба иттиҳодияҳои (ташкилотҳои) ҷамъиятӣ ва дигар ҳолатҳо, баробарии ҳамаи ташкилотҳо дар назди қонун ва суд, сарфи назар аз шакли ташкилӣ-ҳуқуқӣ, шакли молияӣ, тобеият, маҳалли ҷойгиршавӣ ва дигар ҳолатҳо ба амал бароварда мешавад.

2. Суди иқтисодӣ ҳимояи баробарии судии ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии ҳамаи шахсони иштироккунандаи парвандаро таъмин менамояд.

Моддаи 8. Баробарҳуқуқии тарафҳо

1. Мурофиаи судӣ дар суди иқтисодӣ дар асоси баробарҳуқуқии тарафҳо сурат мегирад.

2. Тарафҳо аз ҳуқуқҳои баробар ба изҳори раддия ва дархост, пешниҳоди далелҳо, иштирок дар таҳқиқи онҳо, дар музокираҳои судӣ, ба суди иқтисодӣ пешниҳод намудани вазъ ба ёноти худ, ба амал баровардани дигар ҳуқуқҳои ҳақдорони мурофиавии дар Кодекси мазкур пешбинишуда истифода мекунанд.

3. Суди иқтисодӣ бо амали худ ҳуқуқ надорад, ки яке аз тарафҳоро дар ҳолати имтиёзнок қарор диҳад, дар баробари ин ҳуқуқҳои яке аз тарафҳоро паст занад.

Моддаи 9. Мубоҳиса

1. Мурофиаи судӣ дар суди иқтисодӣ дар асоси мубоҳиса сурат мегирад.

2. Шахсони дар парванда иштироккунанда то муҳокимаи судӣ ҳуқуқи донишдони далелҳои яқдигарро дорад. Ба ҳар шахси дар парванда иштироккунанда кафолати ҳуқуқи пешниҳод кардани далелҳо ба суди иқтисодӣ ва ба тарафи дигари иштироккунандаи парванда додани ҳуқуқи изҳори дархост, баён намудани вазъ ва фикру мулоҳиза, додани баёнот оид ба ҳамаи масъалаҳои вобаста ба пешниҳоди далелҳо, ки дар рафти баррасии парванда ба миён меоянд, таъмин карда мешавад. Шахсони иштироккунандаи парванда таваккали ба ҳаққи омадани оқибатҳои аз ҷониби онҳо содир кардан ё накардани амалиёти мурофиавиро ба ҳаққи дорад.

3. Суди иқтисодӣ мустақилият, холисият ва беғаразии худро нигоҳ дошта, ба мурофиа роҳбарӣ менамояд, ба шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ ва ҳақдорони ҳақдорона фаҳмонда медиҳад, оқибати аз тарафи онҳо содир кардан ё накардани амали мурофиавиро таъкид менамояд, ба амали гаштани ҳуқуқҳои онҳо мусоидат менамояд, барои ҳама тарафҳо ва пурра таҳқиқ кардани далелҳо, муқаррар кардани ҳолатҳои воқеӣ ва татбиқи дурусти қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ҳангоми баррасии парванда шароит фароҳам меорад.

Моддаи 10. Бевосита будани муҳокимаи судӣ

1. Суди иқтисодӣ ҳангоми баррасии парванда вазифадор аст, ки ҳамаи далелҳоро оид ба парванда бевосита таҳқиқ намояд.

2. Суди иқтисодӣ далелҳоеро, ки дар маҷлиси судӣ мавриди таҳқиқ қарор нагирифтаанд, ҳамчун асоси қабули санади судӣ дониста наметавонад.

Моддаи 11. Ошкоро будани муҳокимаи судӣ

1. Баррасии парвандаҳо дар судҳои иқтисодӣ ошкоро аст.
2. Баррасии парванда дар маҷлиси пӯшидаи судӣ дар ҳолатҳое, ки агар муҳокимаи ошкорои парванда ба фош гардидани сирри давлатӣ оварда расонад, дар дигар ҳолатҳои бо қонун пешбинишуда, ҳамчунин ҳангоми қонунгардонидани дархости шахси иштироккунандаи парванда, ки ба зарурати нигоҳдории сирри тижоратӣ, хизматӣ ё ин ки дигар сирри бо қонун ҳифзшаванда ҳавола кунад, раво мебошад.
3. Дар бораи дар маҷлиси пӯшида баррасӣ намудани парванда таъинот бароварда мешавад.
4. Парванда дар маҷлиси пӯшидаи судӣ бо риояи қоидаҳои муҳофизати судӣ дар судҳои иқтисодӣ баррасӣ карда мешавад.
5. Санадҳои судиро суди иқтисодӣ ошкоро эълон мекунад.

Моддаи 12. Забони муҳофизати судӣ

1. Муҳофизати судӣ дар суди иқтисодӣ ба забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё забони аксарияти аҳолии маҳал сураат мегирад.
2. Ба шахсони дар парванда иштироккунанда, ки забони давлатиро наметонанд, ҳуқуқи ба воситаи тарҷумон бо маводи парванда пурра шинос шудан, иштирок кардан дар амалҳои судӣ ва ҳуқуқи дар суд бо забони модариашон баромад кардан таъмин карда мешавад.
3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки далелҳои ҳаттӣ ва дигар далелҳоро пешниҳод менамоянд, вазифадоранд тарҷумаи онҳоро ба забони муҳофизати судӣ бо шаҳодати дуруст буданашон бо тартиби муқарраркардаи қонунгузорӣ таъмин намоянд.

Моддаи 13. Санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки ҳангоми баррасии парванда татбиқ мешаванд

1. Судҳои иқтисодӣ парвандаҳоро дар асоси Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои конституционӣ, қонунҳо, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, баррасӣ менамояд.
- Судҳои иқтисодӣ дар ҳолатҳои пешбинишудаи қонун одатҳои муомилоти кориро татбиқ менамоянд.
2. Суди иқтисодӣ ҳангоми баррасии парванда номутобикати санади мақомоти давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатиро ба қонунгузорӣ ё ин ки бо суиистифода аз салоҳият нашр шудани онро муқаррар намуда, тибқи Конституция (Сарқонун) ва қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор қабул мекунад.
3. Агар дар мавриди баррасии парвандаи мушаххас суди иқтисодӣ ба ҳуҷҷа ояд, ки қонуни татбиқшуда ё ин ки нисбати парвандаи баррасишаванда татбиқшаванда ба Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобик нест, суди иқтисодӣ ба Суди конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи конституционӣ будани ин қонун бо дархост муроҷиат мекунад.
4. Суди иқтисодӣ мутобики санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, қонун ва созишномаи тарафҳо, ки тибқи онҳо баста шудааст, меъёрҳои ҳуқуқӣ хориҷро татбиқ менамояд.
5. Дар ҳолатҳое, ки муносибатҳои баҳсалаб бо қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ё ин ки бо созишномаи тарафҳо ба танзим дароварда нашуда бошад ва одатҳои муомилоти кории нисбати ин муносибатҳо татбиқшаванда мавҷуд набоянд, агар ин ба моҳияти онҳо зид набоянд, судҳои иқтисодӣ меъёрҳои ҳуқуқиро татбиқ мекунанд, ки муносибатҳои монандро ба танзим медиҳанд (қоидаи қонун), вале дар мавриди набудани ҷунин меъёрҳо парвандаҳо аз рӯи асосҳои умумӣ ва мазмуни қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ (қоидаи ҳуқуқ) баррасӣ карда мешаванд.

Моддаи 14. Татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ хориҷӣ

1. Суди иқтисодӣ ҳангоми татбиқи меъёрҳои ҳуқуқӣ хориҷӣ мазмуни ин меъёрҳоро

мувофиқи тафсири расмиашон, амалияи татбиқашон ва доктринаи онҳо дар давлати дахлдори хориҷӣ муқаррар менамояд.

2. Ба мақсади муқаррар намудани мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи хориҷӣ суди иқтисодӣ метавонад бо тартиби муқарраршуда барои мусоидат ва тавзеҳот ба мақомот ва ташкилотҳои босалоҳияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хориҷа муроҷиат намояд ё экспертҳо (мутахассисон) – ро ҷалб намояд.

3. Шахсони иштироккунандаи парванда метавонанд ҳуҷжатҳои тасдиқкунандаи мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи хориҷиро пешниҳод намоянд, ки ба онҳо ҳамчун асоснокии талабот ё норозигӣ таъя мекунад ва бо дигар усул ба суд дар муқаррар кардани мазмуни ин меъёрҳо мусоидат намоянд.

4. Оид ба талаботи вобаста ба фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодии тарафҳо, ӯҳдадориҳои исбот намудани мазмуни меъёрҳои ҳуқуқи хориҷиро суд метавонад ба ӯҳдаи тарафҳо гузорад.

Моддаи 15. Санадҳои судии суди иқтисодӣ

1. Суди иқтисодӣ санадҳои судиро дар шакли ҳалнома, қарор ва таъинот қабул менамояд.

2. Санади судие, ки судҳои иқтисодии марҳилаи якум ҳангоми моҳиятан баррасӣ кардани парванда қабул намудаанд, ҳалнома номида мешавад.

3. Санади судие, ки судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳилаҳои апеллятсионӣ ва кассатсионӣ аз рӯи натиҷаи баррасии шикоятҳои апеллятсионӣ ва кассатсионӣ қабул намудаанд, ҳамчунин санадҳои судие, ки ба тариқи назоратӣ Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи натиҷаи аз нав дида баромадани санадҳои судӣ қабул намудааст, қарор номида мешавад.

4. Ҳамаи дигар санадҳои судии суди иқтисодӣ, ки дар ҷараёни мурофиаи судӣ қабул мегарданд, таъинот номида мешаванд.

Моддаи 16. Ҳатмӣ будани санадҳои судӣ

1. Санадҳои судии эътибори қонунӣ пайдокардаи суди иқтисодӣ барои ҳамаи мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот, ташкилот, шахсони мансабдор ва шахрвандон ҳатмӣ мебошад ва дар тамоми қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд иҷро карда шаванд.

2. Талаботи суди иқтисодӣ дар бораи пешниҳоди далелҳо, маълумот ва дигар мавод, додани баёнот, тавзеҳот, ҳулоса ва дигар талаботи бо парвандаи баррасишаванда иртиботдошта низ ҳатмӣ мебошанд ва аз ҷониби мақомот, ташкилот ва шахсоне, ки ба онҳо равона шудаанд, бояд иҷро карда шаванд.

3. Иҷро накардани санадҳои судӣ, ҳамчунин иҷро накардани талаботи судҳои иқтисодӣ боиси ҷавобгарии мегардад, ки он дар Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо муқаррар шудааст.

4. Эътироф намудан ва ҳатмӣ будани иҷрои санадҳои судии қабулкардаи судҳои хориҷӣ, ҳалномаҳои арбитражҳои (ҳаками) хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин бо санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, муайян мегарданд.

БОБИ 2. ҲАЙАТИ СУДИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 17. Танҳо ва ба таври дастҷамъӣ баррасӣ кардани парвандаҳо

1. Дар марҳилаи якуми суди иқтисодӣ парвандаҳоро, ба ғайр аз парвандаҳо оид ба муфлисшавӣ, судя танҳо баррасӣ менамояд. Судяе, ки парвандаро танҳо баррасӣ менамояд, аз номи суди иқтисодӣ амал мекунад.

2. Парвандаҳо дар бораи муфлисшавӣ дар марҳилаи якуми суди иқтисодӣ ба таври дастҷамъӣ дар ҳайати се судя баррасӣ мешаванд. Ҳангоми баррасии дастҷамъонаи парванда дар марҳилаи якум яке аз судяҳо дар маҷлиси судӣ раисӣ мекунад.

3. Парвандаҳо дар марҳилаҳои апеллятсионӣ ва кассатсионӣ дар ҳайати се судя дастҷамъона баррасӣ карда мешаванд. Парвандаҳо ба таври назоратӣ ҳангоми ҳузур доштани аз се ду ҳиссаи аъзои Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ карда мешаванд.

4. Ҳамаи судяҳо ҳангоми баррасии парвандаҳо ҳуқуқи баробар доранд.

Моддаи 18. Ташкили ҳайати суд

1. Ҳайати судро барои баррасии парвандаҳо оид ба муфлисшавӣ раиси суди иқтисодии дахлдор ташкил медиҳад.

2. Парвандае, ки баррасии он аз ҷониби судя ё ин ки ҳайати суд оғоз карда шудааст, ҳатман бояд аз ҷониби ҳамин судя ё ин ки ҳайати суд баррасӣ гардад. Иваз кардани судя ё ин ки яке аз судяҳо дар ҳолатҳои зерин мумкин аст:

- агар аризаи ҳудрадукунӣ ё рад намудани судя бо тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур пешниҳод ва қонёш шуда бошад;

- бинобар муддати дурудароз набудани судя бо сабаби беморӣ, рухсатӣ, дар таҳсил будан.

3. Баъди иваз кардани судя баррасии парванда аз нав оғоз карда мешавад.

Моддаи 19. Тартиби ҳалли масъалаҳо дар ҳайати дастҷамъӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ

1. Дар мавриде, ки суди иқтисодӣ парвандаро ба таври дастҷамъӣ баррасӣ менамояд, масъалаҳои ба миёномада аз ҷониби судяҳо бо аксарияти овозҳо ҳал карда мешаванд.

2. Ҳеҷ яке аз судяҳо ҳуқуқ надорад аз овоздиҳӣ ҳуддорӣ намояд. Судяи дар маҷлис раисиқунанда аз ҳама охир овоз медиҳад.

3. Судяе, ки бо фикри аксарият розӣ нест, бояд ба санади судӣ имзо гузорад ва ҳуқуқ дорад ақидаи махсуси худро дар шакли хаттӣ баён кунад, ки он ба парванда замима мегардад, вале эълон карда намешавад.

БОБИ 3. РАД НАМУДАН

Моддаи 20. Рад намудани судя

1. Судя дар ҳолатҳои зайл дар баррасии парванда иштирок карда наметавонад ва бояд рад карда шавад, агар вай:

- ҳангоми баррасии қаблии ҳамин парванда ба сифати судя иштирок карда бошад, ба шарте ки иштироки такрорӣ дар баррасии парванда тибқи талаботи Кодекси мазкур имконнопазир бошад;

- ҳангоми баррасии қаблии ҳамин парванда ба сифати прокурор, котиби маҷлиси судӣ, намоянда, эксперт, тарҷумон ё шохид иштирок карда бошад;

- ба шахси иштироқунандаи парванда ё намояндаи ӯ хеш бошад;

- шахсан, бевосита ё бавосита ба натиҷаи ҳалли парванда манфиатдор бошад ё дигар ҳолатҳои мавҷуд бошанд, ки бегаразии ӯро таҳти шубҳа мегузоранд;

- бо шахси иштироқунандаи парванда ё намояндаи ӯ дар айни замон ё қабл аз ин дар вобастагии хизматӣ ё вобастагии дигар буд ва мебошад;

- ба таври оммавӣ изҳорот дода ё доир ба моҳияти парвандае, ки баррасӣ мекунад, баҳо дода бошад.

2. Ба ҳайати суди иқтисодие, ки парвандаро баррасӣ менамояд, шахсоне, ки байни худ муносибатҳои хешӣ доранд, наметавонанд дохил шаванд.

Моддаи 21. Нораво будани иштироки такрории судя дар баррасии парванда

1. Судяе, ки дар суди иқтисодии марҳилаи якум дар баррасии парванда иштирок кардааст, наметавонад ҳангоми баррасии ҳамин парванда дар судҳои марҳилаҳои апеллятсионӣ ва кассатсионӣ, ҳамчунин ба таври назоратӣ иштирок намояд.

2. Судяе, ки дар суди иқтисодии марҳилаи апеллятсионӣ дар баррасии парванда иштирок кардааст, наметавонад ҳангоми баррасии ҳамин парванда дар судҳои марҳилаҳои якум ва кассатсионӣ, ҳамчунин ба таври назоратӣ иштирок намояд.

3. Судяе, ки дар суди иқтисодии марҳилаи кассатсионӣ дар баррасии парванда иштирок кардааст, наметавонад ҳангоми баррасии ҳамин парванда дар судҳои марҳилаҳои якум ва апеллятсионӣ ҳамчунин ба таври назоратӣ иштирок намояд.

4. Судяе, ки дар баррасии парванда ба тариқи назоратӣ дар Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок кардааст, наметавонад ҳангоми баррасии ҳамин парванда дар судҳои марҳилаҳои якум, апеллятсионӣ ва кассатсионӣ иштирок намояд.

Моддаи 22. Рад намудани котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон

1. Котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон аз рӯи асосҳои, ки дар моддаи 20 Кодекси мазкур зикр гардидаанд, наметавонанд дар баррасии парванда иштирок кунанд ва бояд рад карда шаванд.

2. Ҳамчунин аз тарафи эксперт гузаронидани тафтиш ё санҷише, ки маводҳои он боиси муруҷиат ба суди иқтисодӣ шудаанд ё дар баррасии парванда истифода бурда мешаванд, барои рад кардани эксперт асос мебошад.

3. Иштироки котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон ҳангоми баррасии қаблиии ҳамин парванда мувофиқан ба сифати котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон барои рад кардани онҳо асос шуда наметавонад.

Моддаи 23. Ариза оид ба худрадкунӣ ва рад намудан

1. Ҳангоми мавҷудияти асосҳои дар моддаҳои 20-22 Кодекси мазкур пешбинишуда судя, котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон ўҳдадоранд оид ба худрадкунӣ арз намоянд. Бо ҳамин асосҳо радкуниро шахсоне, ки дар парванда иштирок мекунанд, изҳор карда метавонанд. Радкунии котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон ҳамчунин бо ташаббуси судя (суд) метавонад баррасӣ гардад.

2. Худрадкунӣ ё рад намудан бояд асоснок бошад ва то оғози моҳиятан баррасӣ кардани парванда арз шавад.

3. Дар чараёни баррасии парванда ариза оид ба худрадкунӣ ё рад намудан танҳо дар мавриде имконпазир аст, ки асосҳо ба шахсе, ки худрадкунӣ ё рад намуданро арз намудааст, баъди оғози моҳиятан баррасӣ намудани парванда маълум шуда бошад.

Моддаи 24. Тартиби ҳалли радкунии изҳоршуда

1. Суди иқтисодӣ дар сурати пешниҳоди аризаи радкунӣ бояд фикри шахсони иштирокчиӣ парванда, инчунин шахсоне, ки нисбат ба ӯ аризаи радкунӣ пешниҳод шудааст, шунавад, ба шарте, ки ӯ хоҳиши додани баёнотро дошта бошад.

2. Масъалаи радкунии судяе, ки парвандаро танҳо баррасӣ мекунад, аз тарафи раиси суди иқтисодии дахлдор ё муовини вай ҳал карда мешавад.

3. Масъалаи радкунии судя ҳангоми баррасии парванда бо тарзи дастҷамъӣ аз тарафи ҳамин ҳайати суд дар ғойбии судяи радшаванда бо аксарияти овозҳо ҳал карда мешавад. Ҳангоми баробарии овози судяҳое, ки барои рад намудан ё зидди рад намудан овоз додаанд, судя радшуда ба ҳисоб меравад.

4. Масъалаи радкунии якчанд судя ё тамоми ҳайати суд, ки парвандаро баррасӣ менамояд, аз ҷониби раиси суди иқтисодии дахлдор ё муовини ӯ ҳал карда мешавад.

5. Масъалаи рад намудани котиби маҷлиси судӣ, эксперт, тарҷумон аз ҷониби суди иқтисодие, ки парвандаро баррасӣ менамояд, ҳал карда мешавад.

6. Аз рӯи натиҷаи баррасии масъала дар бораи худрадкунӣ ё радкунӣ таъинот бароварда мешавад.

Моддаи 25. Оқибатҳои қонеъ гардондани ариза оид ба рад намудан

1. Судяе, ки изҳори худрадкунӣ кардааст, ҳамчунин судяе, ки нисбати ӯ ариза оид ба рад намудан қонеъ карда шудааст, бо дигар судя иваз карда мешавад.

2. Дар сурати қонеъ намудани худрадкунӣ ё ариза оид ба рад намудани судя, ё якчанд судяҳо ё тамоми ҳайати суд парванда дар ҳамоно суди иқтисодӣ, лекин аз ҷониби дигар судя ё дар ҳайати дигари судяҳо баррасӣ мегардад.

3. Агар дар натиҷаи қонеъгардонии худрадкунӣ ё рад намудан ташкил додани ҳайати нави суд барои баррасии парвандаи мазкур дар ҳуди ҳамоно суди иқтисодӣ имконнопазир бошад, парванда ба дигар суди иқтисодии ҳамоно сатҳ бо тартиби муқарраргардидаи моддаи 38 Кодекси

мазкур фиристода мешавад.

БОБИ 4. САЛОҲИЯТИ СУДҲОИ ИҚТИСОДӢ

§ 1. Тобеияти идоравӣ

Моддаи 26. Тобеияти идоравии парвандаҳо ба суди иқтисодӣ

1. Ба судҳои иқтисодӣ парвандаҳои вобаста ба фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ тобеияти идоравӣ доранд.

2. Судҳои иқтисодӣ баҳсҳои иқтисодӣ ва дигар парвандаҳоро бо иштироки шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, инчунин дар ҳолатҳои пешбиниқардаи Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо, бо иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот, шахсони мансабдор, воҳидҳое, ки мақоми шахси ҳуқуқиро надоранд ва шаҳрвандоне, ки мақоми соҳибкори инфиродиро доро нестанд (минбаъд – ташкилотҳо ва шаҳрвандон) баррасӣ ва ҳал менамояд.

3. Ба тобеияти идории судҳои иқтисодӣ аз рӯи қонун мумкин аст дигар парвандаҳо низ дохил карда шаванд.

4. Аризаи бо риояи қоидаҳои тобеияти идоравӣ ба истехсолоти худ қабулқардаи суди иқтисодӣ бояд аз ҷониби он моҳиятан баррасӣ гардад, новобаста ба он ки дар оянда барои иштирок дар парванда шаҳрванди мақоми соҳибкори инфиродинадошта ба сифати шахси сеюм бе талаботи мустақил ба предмети баҳс ҷалб карда шавад.

5. Судҳои иқтисодӣ парвандаҳои ба онҳо тобеияти идоравидоштаро бо иштироки ташкилот, шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин ташкилотҳои хориҷӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ, шаҳрвандони хориҷӣ, шахсони бешаҳрванд, ки бо фаъолияти соҳибкорӣ машғуланд, ташкилотҳои дорои сармояи хориҷӣ, агар бо санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон эътироф кардааст, қоидаи дигар пешбинӣ нашуда бошад, баррасӣ меkunанд.

Моддаи 27. Тобеияти идоравии баҳсҳои иқтисодӣ ва дигар парвандаҳое, ки аз муносибатҳои ҳуқуқӣ граждани бармеоянд

Судҳои иқтисодӣ баҳсҳои иқтисодиеро, ки аз муносибатҳои ҳуқуқии граждани бармеоянд ва дигар парвандаҳоеро, ки бо фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ вобастаанд ва дар ҳолатҳои пешбиниқардаи Кодекси мазкур ва дигар қонунҳои бо ташкилотҳо ва шаҳрвандони дигар вобастаро бо тартиби истехсолоти даъвогӣ баррасӣ менамоянд.

Моддаи 28. Тобеияти идоравии баҳсҳои иқтисодӣ ва дигар парвандаҳое, ки аз муносибатҳои ҳуқуқӣ маъмурӣ ва дигари оммавӣ бармеоянд

Судҳои иқтисодӣ баҳсҳои иқтисодиеро, ки аз муносибатҳои ҳуқуқӣ маъмурӣ ва дигари оммавӣ бармеоянд, инчунин дигар парвандаҳои ташкилотҳо ва шаҳрвандонро, ки бо фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар парвандаҳои фаъолияти иқтисодӣ алоқаманданд, бо тартиби истехсолоти судии маъмурӣ баррасӣ менамоянд:

- дар бораи баҳсалаб будани санадҳои ҳуқуқии ғайримеъёрии мақомоти давлатӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор, ки ба ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии аризадиҳанда дар соҳаи фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ дахлдор аст;

- дар бораи аз шаҳрвандон ва ташкилотҳое, ки бо фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ машғуланд, рӯёндани пардохтҳои ҳатмӣ, муҷозот, ба шарте, ки бо қонун тартиби дигари рӯёндани онҳо пешбинӣ нашуда бошад;

- дар бораи аз буҷет баргардонидани маблағе, ки мақомоти назоратӣ бо вайрон кардани тартиби қонун ё дигар санади меъёрии ҳуқуқӣ бебаҳс (беаксепт) аз ҳисоб баровардааст;

- дигар парвандаҳое, ки аз муносибатҳои ҳуқуқӣ маъмурӣ ва дигари оммавӣ бармеоянд, агар бо қонун баррасии онҳо ба салоҳияти суди иқтисодӣ дахл дошта бошад.

Моддаи 29. Тобеияти идоравии парвандаҳо дар бораи муқаррар кардани фактҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ

Судҳои иқтисодӣ парвандаҳоро дар бораи муқаррар кардани фактҳои дорои аҳамияти ҳуқуқие, ки барои бавучудой, тағйирёбӣ ва қатъ гардидани ҳуқуқҳои шахрвандон ва ташкилотҳо дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ дорои аҳамияти ҳуқуқӣ мебошанд, бо тартиби истеҳсолоти махсус баррасӣ ва ҳал менамоянд.

Моддаи 30. Тобеияти идоравии парвандаҳо дар бораи баҳссталаб будани ҳалномаи суди ҳакамӣ ва дар бораи додани варақаҳои иҷро барои иҷрои маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ

Судҳои иқтисодӣ тибқи боби 27 Кодекси мазкур парвандаҳои зеринро баррасӣ мекунанд:

- дар бораи баҳссталаб будани ҳалномаи суди ҳакамӣ вобаста ба баҳсҳое, ки дар рафти фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба вучуд меоянд;
- дар бораи додани варақаҳои иҷро барои иҷрои маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ вобаста ба баҳсҳое, ки дар рафти фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба вучуд меоянд.

Моддаи 31. Ба судҳои иқтисодӣ тобеияти идоравӣ доштани парвандаҳо дар бораи эътироф кардан ва ба иҷро расонидани санадҳои судҳо ва арбитражҳои хориҷӣ

Судҳои иқтисодӣ тибқи боби 28 Кодекси мазкур парвандаҳоро дар бораи эътироф кардан ва ба иҷро расонидани санадҳои судҳо ва арбитражҳои хориҷӣ вобаста ба баҳсҳое, ки оид ба амал баровардани фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба вучуд меоянд, баррасӣ менамоянд.

Моддаи 32. Тобеияти махсуси идоравии парвандаҳо ба судҳои иқтисодӣ

1. Судҳои иқтисодӣ парвандаҳои зеринро баррасӣ менамоянд:

- дар бораи муфлисшавӣ;
- оид ба баҳсҳои таъсис, азнавташкилдихӣ ва барҳамдиҳии ташкилотҳои тичоратӣ, инчунин кооператсияи матлубот ё фондҳои ҷамъиятӣ;
- оид ба баҳсҳои ба қайди давлатӣ нагирифтани, аз бақайдгирии давлатӣ саркашӣ кардани соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ;
- дар бораи баҳсҳои байни саҳмиядор ва ҷамъияти саҳомӣ, иштирокчиёни дигар ширкат ва ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ, ки аз фаъолияти ширкат ва ҷамъиятҳои хоҷагидорӣ бармеоянд;
- дар хусуси ҳимояи шаъну шараф ва одоби касбӣ дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ;
- дигар парвандаҳое, ки дар рафти фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ дар мавриди пешбиниқардаи қонун ба вучуд меоянд.

2. Парвандаҳои дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинишуда аз ҷониби суди иқтисодӣ новобаста ба иштирокӣ будан ё набудани шахси ҳуқуқӣ, соҳибкори инфиродӣ ё дигар шахрвандон ва ташкилот дар муносибатҳои ҳуқуқие, ки аз онҳо баҳс ё талабот ба вучуд омадааст, баррасӣ мегарданд.

§ 2.Тобеияти судӣ

Моддаи 33. Тобеияти судии парвандаҳо ба судҳои иқтисодӣ

1. Парвандаҳое, ки ба судҳои иқтисодӣ тобеияти идорӣ доранд, дар суди марҳилаи якум аз ҷониби судҳои иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо ва шаҳри Душанбе, ба истиснои парвандаҳое, ки ба тобеияти судии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон тааллуқ доранд, баррасӣ мегарданд.

2. Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба сифати суди марҳилаи якум парвандаҳои зеринро баррасӣ менамояд:

- дар бораи баҳссталаб будани санадҳои ҳуқуқии ғайримеъёрии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба қонун мутобиқат надоранд ва ба ҳуқуқи манфиатҳои аризадиҳанда дар соҳаи фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ дахл доранд;

- баҳсҳои байни ташкилотҳои воқеи қаламрави ноҳияҳо ва шаҳрҳои тобеи ҷумҳурӣ ва даъвоҳоеро, ки нисбати онҳо изҳор карда шудаанд;
- дигар парвандаҳоеро, ки бо қонун пешбинӣ шудаанд.

Моддаи 34. Пешниҳоди аризаи даъвогӣ аз рӯи маҳалли ҷойгиршавӣ ва ҷои зисти ҷавобгар

Аризаи даъвогӣ ба суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти ҷавобгар пешниҳод карда мешавад.

Моддаи 35. Тобеияти судӣ аз рӯи интиҳоби даъвогар

1. Даъво нисбати ҷавобгар, ки маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти вай маълум нест, ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли воқеъ гардидани молу мулки вай ё аз рӯи маҳалли охиринаи ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти вай дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шуда метавонад.

2. Даъво нисбати ҷавобгароне, ки маҳалли ҷойгиршавӣ ё зисташон дар қаламрави гуногуни марзию маъмурии ҷумҳурӣ мебошад, ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти яке аз ҷавобгарон пешниҳод карда мешавад.

3. Даъво нисбати ҷавобгар, ки маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти он дар қаламрави давлати дигар ҷой дорад, аз рӯи дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон воқеъ будани молу мулки вай пешниҳод шуда метавонад.

4. Даъво, ки аз шартнома бармеояд ва дар он маҳалли иҷро зикр ёфтааст, метавонад ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли иҷрои шартнома пешниҳод карда шавад.

5. Даъво нисбати шахси ҳуқуқӣ, ки аз фаъолияти филиал ва намояндагии он ки берун аз мавқеи ҷойгиршавии шахси ҳуқуқӣ бармеояд, ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли ҷойгиршавии шахси ҳуқуқӣ ё филиал, намояндагӣ пешниҳод карда мешавад.

6. Ҳангоми ба якҷанд судҳои иқтисодӣ тобеъ будани парванда ҳуқуқи интиҳоби суд ба даъвогар тааллуқ дорад.

Моддаи 36. Тобеияти судии шартномавӣ

Тобеияти судӣ, ки дар моддаҳои 34 ва 35 Кодекси мазкур муқаррар карда шудааст, метавонад бо мувофиқаи тарафҳо то қабули ариза ба истисноати суди иқтисодӣ тағйир дода шавад.

Моддаи 37. Тобеияти истисноии судӣ

1. Даъвоҳо дар бораи ҳуқуқ ба молу мулки ғайриманқул ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли воқеъ гардидани ин молу мулк пешниҳод карда мешавад.

2. Даъвоҳо дар бораи ҳуқуқ ба ҳавопаймо, киштиҳои обҳои дохилӣ, объектҳои кайҳонӣ ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли бақайдгирии давлатии онҳо пешниҳод карда мешавад.

3. Даъво нисбати боркашонанда, ки аз шартномаи ҳамлу нақли бор, мусофирон ва бағочҳои онҳо бармеояд, аз ҷумла вақте ки боркашон яке аз ҷавобгарон мебошад, ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли ҷойгиршавии боркашон пешниҳод карда мешавад.

4. Ариза дар бораи муфлис эътироф намудани ҷавобгар ба суди иқтисодии маҳалли ҷойгиршавии ҷавобгар пешниҳод карда мешавад.

5. Ариза дар бораи муқаррар намудани фактҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ ба суди иқтисодӣ аз рӯи маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти аризадиҳанда пешниҳод карда мешавад, ба истиснои ариза дар бораи муқаррар кардани фактҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ, ки барои ба вучуд омадан, тағйир ёфтани ё қатъи гаштани ҳуқуқ ба молу мулки ғайриманқул аҳамият дорад, ба суд аз рӯи маҳалли воқеъ гардидани молу мулки ғайриманқул пешниҳод карда мешавад.

6. Даъвои муқобили даъво новобаста ба тобеияти судиаш ба суди иқтисодие, ки даъвои якуминро баррасӣ менамояд, пешниҳод карда мешавад.

Моддаи 38. Супоридани парванда аз як суди иқтисодӣ ба дигар суди иқтисодӣ

1. Парвандае, ки суди иқтисодӣ бо риояи қоидаҳои тобеияти судӣ барои баррасӣ қабул кардааст, бояд аз ҷониби ҳамин суд моҳиятан баррасӣ ва ҳал карда шавад, ҳарчанд минбаъд он

метавонад таҳти тобеияти судии суди дигари иқтисодӣ қарор гирад.

2. Суди иқтисодӣ парвандаро дар ҳолатҳои заил барои баррасӣ ба суди иқтисодии дигари ҳамон сатҳ месупорад, агар:

- ҷавобгаре, ки маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти вай қаблан маълум набуд, дар хусуси супоридани парванда ба суди иқтисодии маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти он дархост пешниҳод кунад;

- ҳарду тараф ҷиҳати баррасии парванда дар маҳалли мавҷудияти аксарияти далелҳо дархост пешниҳод карда бошанд;

- ҳангоми баррасии парванда дар суд ошкор гардад, ки он ҳилофи қоидаҳои тобеияти судӣ ба баррасии суд қабул карда шудааст;

- суди иқтисодии мазкур дар баҳс яке аз тарафҳо ба шумор равад;

- агар баъди рад намудани як ё якчанд судяҳо ё бо сабабҳои дигар ташкил кардани ҳайати нави суд барои баррасии ҳамин парванда имконнопазир гардад.

3. Дар бораи ба дигар суди иқтисодӣ супоридани парванда таъинот бароварда мешавад. Парванда бо таъинот ба суди иқтисодии дахлдор дар мӯҳлати панҷ рӯзи баровардани таъинот фиристонида мешавад.

4. Парвандаеро, ки аз як суди иқтисодӣ ба дигар суди иқтисодӣ ирсол гардидааст, бояд барои баррасӣ суде қабул карда шавад, ки парванда ба вай фиристода шудааст. Баҳсҳо оид ба тобеияти судӣ байни судҳои иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ аст.

БОБИ 5. ШАХСОНИ ИШТИРОККУНАНДАИ ПАРВАНДА ВА ДИГАР ИШТИРОККУНАНДАГОНИ МУРОФИАИ СУДИИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 39. Ҳайати шахсони иштироккунандаи парванда

Шахсони иштироккунандаи парванда инҳоянд:

- тарафҳо;

- аризадиҳандагон ва шахсони манфиатдор – оид ба парвандаҳои истехсолоти махсус, оид ба парвандаҳои муфлисшавӣ ва дар дигар ҳолатҳои пешбиниамудай Кодекси мазкур;

- шахсони сеюм;

- прокурор, мақомоти давлатӣ ва дигар мақомоте, ки ба суди иқтисодӣ дар ҳолатҳои пешбинишудай Кодекси мазкур муроҷиат намудаанд.

Моддаи 40. Ҳуқуқ ва ўҳдадорӣҳои шахсони иштироккунандаи парванда

1. Шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд бо маводи парванда шинос шаванд, аз он иқтибос гиранд, нусха бардоранд; изҳори рад намоянд; далелҳо пешниҳод кунанд ва то оғози муҳокимаи судӣ бо далелҳои пешниҳодкардаи дигар иштироккунандаи парванда шинос шаванд; дар таҳқиқи далелҳо иштирок намоянд; ба дигар шахсони иштироккунандаи мурофиаи иқтисодӣ саволҳо диҳанд, дархост арз намоянд, арз кунанд, ба суди иқтисодӣ баёнот диҳанд, оид ба масъалаҳои, ки дар ҷараёни баррасии парванда ба миён омадаанд, вачҳҳои худро пешниҳод намоянд; бо дархостҳои арзнамудай дигар шахсон шинос шаванд, муқобили дархост ва вачҳҳои дигар шахсони иштироккунандаи парванда норозигӣ баён кунанд; аз шикоятҳои дигар шахсони иштироккунандаи парванда, аз санадҳои судии доир ба парвандаи мазкур қабулгашта оғоҳ бошанд, ва нусхаи санадҳои судиро, ки дар шакли ҳуҷҷати алоҳида қабул гардидаанд, гиранд; нисбат ба санадҳои судӣ шикоят арз кунанд; аз дигар ҳуқуқҳои мурофиавии пешбиниамудай Кодекси мазкур ва дигар қонунҳои истифода баранд.

2. Шахсони иштироккунандаи парванда аз ҳуқуқҳои мурофиавие, ки барояшон пешбинӣ шудааст, бояд бовиҷдонона истифода намоянд.

3. Суиистифода аз ҳуқуқҳои мурофиавӣ барои иштироккунандаи парванда боиси ҷавобгарии пешбиниамудай Кодекси мазкур мегардад.

4. Шахсони иштироккунандаи парванда ўҳдадорӣҳои мурофиавии муқаррарнамудай Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо ё ба ўҳдаи онҳо аз ҷониби суди иқтисодӣ тибқи Кодекси мазкур гузоштаро ба зимма доранд.

5. Иҷро накардани ўҳдадорӣҳои мурофиавӣ аз ҷониби иштироккунандагони парванда

боиси ҷавобгарии пешбиниамудай Кодекси мазкур мегардад.

Моддаи 41. Ҳуқуқҳои шахсони дар парванда иштирокнакардае, ки дар бораи ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои онҳо суди иқтисодӣ санади судӣ қабул кардааст

Шахсони дар парванда иштирокнакардае, ки дар бораи ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои онҳо суди иқтисодӣ санади судӣ қабул кардааст, ҳуқуқ доранд аз болои ин санад шикоят намоянд, ҳамчунин ба тариқи назоратӣ аз рӯи қоидаҳои муқаррарнамудай Кодекси мазкур мавриди баҳс қарор диҳанд. Чунин шахсон аз ҳуқуқҳои мурофиавӣ истифода менамоянд ва ӯҳдадориҳои иштироккунандагони парвандаро ба зимма доранд.

Моддаи 42. Қобилияти ҳуқуқдорӣ мурофиавӣ ва қобилияти амалкунии мурофиавӣ

1. Қобилияти ҳуқуқдорӣ мурофиавӣ ва ба зимма гирифтани ӯҳдадориҳои мурофиавӣ (қобилияти ҳуқуқдорӣ мурофиавӣ) нисбат ба ҳамаи шахрвандон ва ташкилотҳо, ки тибқи қонун дар суди иқтисодӣ ба ҳифзи судии ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунӣ ҳуқуқ доранд, баробар эътироф мегардад.

2. Қобилияти бо амали худ анҷом додани ҳуқуқи мурофиавӣ ва иҷрои ӯҳдадориҳои мурофиавӣ (қобилияти амалкунии мурофиавӣ) дар суди иқтисодӣ ба шахрвандон ва ташкилотҳо тааллуқ дорад.

3. Ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии шахрвандони ғайриқобили амал дар мурофиаи суди иқтисодӣ аз ҷониби намояндагони қонунии онҳо – падару модар, фарзандхонадагон, васиён ва парасторон ҳимоя карда мешавад.

Моддаи 43. Тарафҳо

1. Тарафҳо дар мурофиаи суди иқтисодӣ даъвогар ва ҷавобгар ба ҳисоб мераванд.

2. Даъвогарон шахрвандон ва ташкилотҳое ба ҳисоб мераванд, ки барои ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои худ даъво пешниҳод кардаанд ё ба манфиатҳои онҳо даъво пешниҳод карда шудааст.

3. Ҷавобгарон шахрвандон ва ташкилотҳое ба ҳисоб мераванд, ки нисбати онҳо даъво пешниҳод карда шудааст.

4. Тарафҳо аз ҳуқуқҳои баробари мурофиавӣ истифода мебаранд.

Моддаи 44. Аризадиҳандагон

1. Аризадиҳандагон шахрвандон ва ташкилотҳое ба ҳисоб мераванд, ки ба суди иқтисодӣ дар ҳолатҳои пешбиникардаи Кодекси мазкур ва дигар ҳолатҳои муқарраркардаи қонун бо ариза муроҷиат намудаанд ва доир ба ин аризаҳо дар мурофиаи суди иқтисодӣ баромад меkunанд.

2. Аризадиҳандагон аз ҳуқуқҳои мурофиавӣ истифода мебаранд ва ӯҳдадориҳои мурофиавии тарафҳо ба зимма доранд, ба шарте, ки дар Кодекси мазкур тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад.

Моддаи 45. Иштироки якчанд даъвогар ва ҷавобгар дар парванда

1. Даъво метавонад муштарак аз ҷониби якчанд даъвогар ё нисбати якчанд ҷавобгар пешниҳод карда шавад (шарикӣ мурофиавӣ). Ҳар як даъвогар ё ҷавобгар дар мурофиа мустақилона баромад мекунад. Шарикон метавонанд пешбурди парвандаро ба як ё якчанд аз шарикон супоранд.

2. Ҳангоми бидуни ҷавобгар ғайриимкон будани баррасии парванда, суди иқтисодии марҳилаи якум бо дархости тарафҳо ё бо розигии даъвогар барои иштирок дар парванда ҷавобгари дигарро ҷалб менамояд.

3. Агар бо қонун иштироки ҳатмии ҷавобгари дигар пешбинӣ шуда бошад, ҳамчунин оид ба парвандаҳое, ки аз муносибатҳои ҳуқуқи маъмурӣ ва дигари оммавӣ бармеоянд, суди иқтисодии марҳилаи якум бо ташаббуси худ ҷавобгари дигарро барои иштирок дар парванда ҷалб мекунад.

4. Пас аз ҷалб намудани даъвогари дигар барои иштирок дар парванда баррасии парванда аз нав оғоз карда мешавад.

Моддаи 46. Иваз намудани ҷавобгари номуносиб

1. Агар дар мавриди оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ ё дар ҷараёни муҳокимаи судӣ дар суди иқтисодии марҳилаи якум муқаррар гардад, ки даъво на ба шахсе пешниҳод шудааст, ки бояд мутобики даъво ҷавобгар бошад, суди иқтисодӣ аз рӯи дархост ё розигии даъвогар метавонад ҷавобгари номуносибро ба ҷавобгари муносиб иваз намояд.

2. Агар даъвогар барои ба шахси дигар иваз кардани ҷавобгар розӣ набошад, суди иқтисодӣ бо розигии даъвогар метавонад он шахсро ба сифати ҷавобгари дуҷум ҷалб намояд.

3. Баъд аз иваз намудани ҷавобгари номуносиб ё ба парванда ҷалб кардани ҷавобгари дуҷум баррасии парванда аз нав оғоз карда мешавад.

4. Дар бораи ҷавобгари номуносибро ба ҷавобгари муносиб иваз намудан ё ҷавобгари муносибро ба сифати ҷавобгари дуҷум ҷалб намудан суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

5. Агар даъвогар барои ба шахси дигар иваз намудани ҷавобгар ё ҷавобгари муносибро ба сифати ҷавобгари дуҷум ҷалб намудан розӣ набошад, суди иқтисодӣ парвандаро тибқи даъвои пешниҳодшуда баррасӣ менамояд.

Моддаи 47. Ворисии ҳуқуқи мурофиавӣ

1. Ҳангоми хориҷ шудани яке аз тарафҳо аз муносибатҳои ҳуқуқи баҳснок ё муносибатҳои ҳуқуқи бо санади суди иқтисодӣ муқарраршуда (азнавташкилдиҳии шахси ҳуқуқӣ, гузашт кардани талабот, гузаронидани қарз, ғавти шахрванд ва дигар ҳолатҳои тағйирёбии шахсон дар ўҳдадорӣ) суди иқтисодӣ ҳамин тарафро бо вориси ҳуқуқи он иваз намуда, дар ин бора дар санади судӣ дарҷ мекунад. Ворисии ҳуқуқӣ дар ҳамаи марҳилаҳои мурофиаи судии иқтисодӣ мумкин аст.

2. Санади судӣ дар хусуси иваз намудани тараф бо вориси ҳуқуқӣ метавонад мавриди шикоят қарор гирад.

3. Барои вориси ҳуқуқӣ ҳамаи амалиёте, ки то ворид шудани вориси ҳуқуқӣ ба мурофиаи судии иқтисодӣ анҷом дода шудаанд, ба ҳамон андозае ҳатмӣ мебошанд, ки онҳо барои шахси ивазнамудаи вориси ҳуқуқӣ ҳатмӣ бошанд.

Моддаи 48. Тағйир додани асос ё предмети даъво, тағйир додани андозаи талаботи даъво, даст кашидан аз даъво, эътироф намудани даъво, созиши оштӣ

1. Даъвогар ҳуқуқ дорад ҳангоми баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаи якум то қабули санади судӣ, ки бо он баррасии парванда моҳиятан анҷом меёбад, асос ё предмети даъворо тағйир диҳад, андозаи талаботи даъворо зиёд ё кам намояд.

2. Даъвогар ҳуқуқ дорад ҳангоми баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаҳои гуногун то қабули санади судӣ, ки бо он баррасии парванда дар марҳилаҳои дахлдор анҷом меёбад, аз даъво пурра ё қисман даст кашад.

3. Ҳангоми баррасии парванда дар суди иқтисодӣ дар ҳама марҳилаҳои он ҷавобгар ҳуқуқ дорад даъворо пурра ё қисман эътироф кунад.

4. Тарафҳо бо тартиби муқарраркардаи боби 15 Кодекси мазкур метавонанд баррасии парвандаро бо созиши оштӣ анҷом диҳанд.

5. Суди иқтисодӣ даст кашидани даъвогарро аз даъво, кам кардани андозаи талаботи даъво, аз ҷониби даъвогар эътироф шудани даъворо қабул мекунад, созишномаи оштии тарафҳоро тасдиқ намекунад, агар он хилофи қонун бошад ё ҳуқуқи дигар шахсонро вайрон намояд. Дар ин мавридҳо суди иқтисодӣ парвандаро моҳиятан баррасӣ менамояд.

Моддаи 49. Шахсони сеюм, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз мекунад

1. Шахсони сеюме, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз намудаанд, метавонанд то қабули қарор аз ҷониби суди иқтисодии марҳилаи якум ба мурофиа ҳамроҳ шаванд.

2. Шахсони сеюме, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз намудаанд, аз ҳуқуқҳои даъвогар истифода мебаранд ва ўҳдадорихои даъвогарро ба зимма доранд, ба истиснои ўҳдадории риоя кардани тартиби иддао ё дигар тартиби пешазсудии ба танзимдарории баҳс, ба

шарте, ки ин бо қонун барои ҳамин навъи баҳсҳо ё шартнома пешбинӣ шуда бошад.

3. Агар шахси сеюме, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз намуда, ба баррасии парванда баъди оғози муҳокимаи судӣ ҳамроҳ шавад, баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаи якум аз сари нав оғоз карда мешавад.

4. Дар бораи ба баррасии парванда ҳамроҳ шудани шахси сеюм, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз менамояд, таъинот бароварда мешавад.

Моддаи 50. Шахсони сеюм, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз накардаанд

1. Шахсони сеюме, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз накардаанд, метавонанд дар мурофиа ба ҷонибдорӣ даъвогар ё ҷавобгар то қабули санади судӣ, ки бо он баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаи якум ба анҷом мерасад, ҳамроҳ шаванд, ба шарте, ки ҳамин санади судӣ ба ҳуқуқ ё ўҳдадориҳои онҳо нисбати яке аз тарафҳо таъсир расонад. Онҳо бо дархости тараф ё бо ташаббуси суди иқтисодӣ метавонанд барои иштирок дар парванда ҳамроҳ карда шаванд.

2. Шахсони сеюме, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз накардаанд, аз ҳуқуқҳои мурофиаӣ истифода мебаранд ва дорои ўҳдадорӣ мурофиаӣ тараф мебошанд, ба истиснои ҳуқуқи тағйир додани асос ва предмети даъво, зиёд ва кам кардани андозаи талаботи даъво, даст кашидан аз даъво, эътирофи даъво ё бастани созиши ошӣ, пешниҳоди даъвои муқобил ва талаботи иҷроӣ маҷбурии санади судӣ.

3. Дар бораи ба муҳокимаи парванда ҳамроҳ шудани шахси сеюме, ки нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз накардааст ё ин ки дар бораи ҷалб намудани шахси сеюм барои иштирок дар муҳокимаи парванда ё рад намудани он суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

4. Дар ҳолате, ки шахси сеюм нисбат ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз накарда бошад ва барои иштирок дар парванда баъди оғози муҳокимаи судӣ ҳамроҳ шуда бошад, он гоҳ баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаи якум аз нав оғоз карда мешавад.

Моддаи 51. Иштироки прокурор дар парванда

Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ, прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо, шаҳри Душанбе ва прокурори нақлиёти Тоҷикистон ҳуқуқ доранд ба суди иқтисодӣ дар ҳолатҳои зерин муроҷиат намоянд:

- бо ариза дар бораи баҳснок будани санадҳои ҳуқуқии ғайримеъёрии мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва шахсони мансабдор, ки ба ҳуқуқи манфиатҳои қонунии шаҳрвандон ва ташкилотҳо дар соҳаи фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ таъсир мерасонанд;

- бо даъво дар бораи беэътибор эътироф намудани аҳдҳои бастаи мақомоти ҳокимияти давлатӣ, корхонаҳо ва муассисаҳои давлатӣ, ҳамчунин шахсони ҳуқуқие, ки дар сармояи оинномавии (фонди) онҳо ҳиссаи иштироки давлат мавҷуд мебошад;

- бо даъво ба манфиати корхона ва муассисаҳои давлатӣ, ҳамчунин шахсони ҳуқуқие, ки дар сармояи оинномавии (фонди) онҳо ҳиссаи иштироки давлат мавҷуд мебошад;

- бо даъво дар бораи татбиқ кардани оқибатҳои беэътиборӣ аҳдҳои беэътиборе, ки мақомоти ҳокимияти давлатӣ, корхонаҳо ва муассисаҳои давлатӣ, ҳамчунин шахсони ҳуқуқие бастаанд, ки дар сармояи оинномавии (фонди) онҳо ҳиссаи иштироки давлат мавҷуд мебошад.

2. Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ, прокурори Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ё муовинони ӯ, прокурорҳои вилоятҳо, прокурори шаҳри Душанбе ва прокурори нақлиёти Тоҷикистон ё муовинони онҳо муроҷиатномаро ба суди иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, ба судҳои иқтисодии вилоятҳо, суди иқтисодии шаҳри Душанбе мефиристанд.

3. Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё муовинони ӯ муроҷиатномаро ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мефиристанд.

4. Прокурори ба суди иқтисодӣ муроҷиаткарда аз ҳуқуқҳои мурофиаӣ худ истифода бурда, ўҳдадориҳои мурофиаӣ даъвогарро ба зимма дорад, ба истиснои созиши ошӣ.

5. Аз даъвои пешниҳодкарда даст кашидани прокурор даъвогарро аз ҳуқуқи талаб намудани моҳиятан баррасӣ кардани парванда маҳрум намекунад, ба шарте, ки даъвогар дар

парванда иштирок дошта бошад.

6. Нисбати парвандаҳои дар қисми 1 моддаи мазкур муқарраргардида прокурор ҳуқуқ дорад ба парвандаи баррасишавандаи суди иқтисодӣ дар ҳама марҳилаи мурофиаи суди иқтисодӣ бо ҳуқуқҳо ва ўҳдадориҳои мурофиавии шахси иштироккунандаи парванда бо мақсади таъмини қонуният ҳамроҳ шавад.

Моддаи 52. Иштироки мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва дигар мақомот дар парванда

1. Дар мавриди пешбиниқардаи қонун мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва дигар мақомот ҳуқуқ доранд бо даъво ё ариза ба суди иқтисодӣ барои ҷимояи манфиатҳои оммавӣ муроҷиат намоянд.

2. Дар муроҷиат бояд сабаби вайроншавии манфиатҳои оммавӣ, ки асоси муроҷиатнома ба суди иқтисодӣ гаштааст, ифода ёбад.

3. Мақомоти ҳокимияти давлатие, ки ба суди иқтисодӣ муроҷиат намудааст, аз ҳуқуқҳои мурофиавии даъвогар истифода мебарад ва ўҳдадориҳои мурофиавии ўро, ба истиснои созиши ошӣ, ба зимма дорад.

4. Аз даъвои пешниҳодқарда даст кашидани мақомот даъвогарро аз ҳуқуқи талаб намудани моҳиятан баррасӣ қардани парванда маҳрум намекунад, ба шарте, ки даъвогар дар парванда иштирок дошта бошад.

Моддаи 53. Иштироккунандагони дигари мурофиаи судии иқтисодӣ

Дар мурофиаи судии иқтисодӣ дар баробари шахсони иштироккунандаи парванда намояндагони онҳо ва шахсони ба адолати судӣ мусоидаткунанда – экспертҳо, шохидон, тарҷумонҳо ва котиби маҷлиси судӣ метавонанд иштирок кунанд.

Моддаи 54. Эксперт

1. Дар суди иқтисодӣ шахсе эксперт ба ҳисоб меравад, ки оид ба масъалаҳои баррасишавандаи парванда дониши махсус дорад ва аз ҷониби суд барои додани хулоса дар ҳолатҳо ва бо тартиби пешбиниқардаи Кодекси мазкур таъин шудааст.

2. Шахсе, ки ба ў гузаронидани экспертиза супурда шудааст, ўҳдадор аст бо талаби суди иқтисодӣ ба суд ҳозир шавад ва оид ба масъалаҳои ба миён гузошташуда хулосаи беғаразона диҳад.

3. Эксперт ҳуқуқ дорад бо иҷозати раисикунандаи парванда дар суди иқтисодӣ бо маводи парванда шинос шавад, дар маҷлиси судӣ иштирок кунад, ба иштироккунандагони парванда ва шохидон саволҳо диҳад, дар бораи ба ў дастрас шудани маводи иловагӣ дархост арз намояд.

4. Эксперт метавонад оид ба масъалаҳои берун аз дониши махсуси ў, ҳамчунин агар маводи ба вай пешниҳодшуда барои додани хулоса нокифоя бошад, аз додани хулоса даст кашад.

5. Барои саркашӣ қардан аз ҳозиршавӣ ё ин ки саркашӣ қардан аз иҷрои ўҳдадориҳои худ, дидаю доништа додани хулосаи бардурӯғ эксперт мавриди ҷавобгарии ҷиноӣ қарор мегирад, ки дар ин бора аз ҷониби суди иқтисодӣ огоҳ қарда шуда, забонхат медиҳад.

Моддаи 55. Шохид

1. Шохид шахсе мебошад, ки маълумотҳои воқеии ҳолатҳои барои баррасии парванда аҳамиятдоштаро медонад.

2. Шохид ўҳдадор аст бо даъвати суди иқтисодӣ ба суд ҳозир шавад.

3. Шохид ўҳдадор аст ба суди иқтисодӣ маълумотҳои ба моҳияти парвандаи баррасишаванда вобастаро, ки ба ў шахсан маълум аст, хабар диҳад ва ба саволҳои иловагии суди иқтисодӣ ва шахсони иштироккунандаи парванда ҷавоб диҳад.

4. Барои дидаю доништа додани нишондоди бардурӯғ, ҳамчунин саркашӣ қардан аз додани нишондод шохид ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашада мешавад, ки дар ин бора аз ҷониби суди иқтисодӣ огоҳ қарда шуда, забонхат медиҳад.

5. Ба сифати шохид судяҳо ва дигар шахсоне, ки дар амалӣ қардани адолати судӣ иштирок қарда, ба онҳо дар бораи ҳолатҳои парванда вобаста ба иштирок дар баррасии парванда маълум гардидаанд, намояндагони оид ба парвандаҳои граждани ва дигар парвандаҳо дар бораи ҳолатҳои ба онҳо маълумгардида, вобаста ба иҷрои ўҳдадориҳои намояндагӣ, ҳамчунин шахсоне, ки вобаста

ба ноқисии рӯҳӣ наметавонанд ҳолатҳои воқеиро саҳеҳ дарк намоянд ё дар хусуси онҳо нишондод диҳанд, пурсида намешаванд.

6. Ҳеҷ кас ӯҳдадор нест, ки ба муқобили худ, муқобили ҳамсар ва ҳешони наздиқаш, ки доираи онҳоро қонун муайян менамояд, ҳамчун шохид нишондод диҳад.

7. Шохид ба ҷуброни хароҷоти даъват ба суди иқтисодӣ ва гирифтани ҷубронпулӣ барои сарфи вақт ҳуқуқ дорад.

Моддаи 56. Тарҷумон

1. Тарҷумон шахси ба таври озод донандаи забон мебошад, ки забондонии ӯ барои тарҷума дар ҷараёни амалӣ гардидани мурофияи судӣ зарур аст ва аз ҷониби суди иқтисодӣ барои иштирок дар мурофияи иқтисодӣ дар ҳолат ва тартиби пешбиниамудай Кодекси мазкур ҷалб карда шудааст.

2. Шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд ба суди иқтисодӣ номзадии тарҷумонро пешниҳод намоянд.

3. Иштироккунандагони мурофияи суди иқтисодӣ ҳуқуқи ба зимма гирифтани ӯҳдадорӣ тарҷумонро надоранд, гарчанде онҳо барои тарҷума кардан донандаи забонҳо мебошанд.

4. Дар бораи иштироки тарҷумон дар мурофияи иқтисодӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

5. Тарҷумон ӯҳдадор аст бо талаби суди иқтисодӣ ба суд ҳозир шавад ва пурра, дуруст ва саривақт тарҷума кунад.

6. Тарҷумон ҳақ дорад ба шахсони ҳангоми тарҷума ҳузурдошта барои саҳеҳ намудани тарҷума саволҳо диҳад, бо протоколи маҷлиси судӣ ё амали алоҳидаи мурофиявӣ шинос шавад ва оид ба навишти дурусти тарҷума эрод пешниҳод намояд.

7. Барои дидаю дониста нодуруст тарҷума кардан тарҷумон ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад, ки дар ин бора аз ҷониби суди иқтисодӣ огоҳ карда шуда, забонхат медиҳад.

8. Қоидаҳои моддаи мазкур нисбати шахсе, ки дар тарҷумаи имову ишора (сурдотарҷума) таҷриба дорад ва аз ҷониби суди иқтисодӣ барои иштирок дар мурофияи суди иқтисодӣ ҷалб карда шудааст, татбиқ мегардад.

Моддаи 57. Котиби маҷлиси судӣ

1. Котиби маҷлиси судӣ протоколи маҷлиси судиро тартиб медиҳад. Вай ӯҳдадор аст дар протокол ҳамаи амал ва қарорҳои суди иқтисодиро пурра ва дуруст инъикос кунад, дар баробари он ҳаракатҳои иштироккунандагони мурофияи судии иқтисодиро, ки дар рафти маҷлиси судӣ ҷой доштанд, дарҷ намояд.

2. Бо супориши раискунанда ба суд ҳозир шудани шахсонро, ки дар мурофияи судӣ бояд иштирок намоянд, котиби маҷлиси судӣ месанҷад.

БОБИ 6. НАМОЯНДАГӢ ДАР СУДИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 58. Пешбурди парванда ба воситаи намояндагон

1. Шаҳрвандон ҳуқуқ доранд парвандаҳои худро дар суди иқтисодӣ шахсан ё ба воситаи намоянда пеш баранд. Шахсан пеш бурдани парванда шаҳрвандонро аз ҳуқуқи доштани намоянда маҳрум намесозад.

2. Ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии шаҳрвандони ғайри қобили амалро дар мурофияи судии иқтисодӣ намояндагони қонунӣ онҳо – падару модар, фарзандхондагон, васиён ва ё парасторон, ки метавонанд пешбурди парвандаро дар суди иқтисодӣ ба дигар намояндаи интихобкардаи онҳо супоранд, ҳимоя менамоянд.

3. Парвандаҳои ташкилотҳоро дар суди иқтисодӣ мақомоти онҳо дар доираи салоҳияти пешбиниамудай қонун, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ё ҳуҷжатҳои таъсисӣ пеш мебаранд. Аз номи ташкилоти барҳамхӯранда дар суд намояндаи ваколатдори комиссияи барҳамдиҳӣ баромад мекунад.

4. Дар суди иқтисодӣ ба сифати намоянда метавонад шахси қобили амал, ки барои пешбурди парванда дорои ваколати ба таври дахлдор ба расмият даровардашуда мебошад, ба истиснои шахсони дар моддаи 59 Кодекси мазкур пешбинишуда, иштирок намояд.

Моддаи 59. Шахсоне, ки наметавонанд дар суди иқтисодӣ намоянда бошанд

1. Судяҳо, муфаттишон, прокурорҳо, кормандони Шӯрои адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва кормандони дастгоҳи судҳо наметавонанд дар суди иқтисодӣ намоянда бошанд. Тартиби мазкур ба ҳолатҳое, ки шахсони зикргардида дар суди иқтисодӣ ба сифати намояндагони мақомоти дахлдор ё намояндагони қонунӣ баромад мекунанд, дахл надорад.

2. Шахсоне, ки ба таври пурра дорои қобилияти амалкунӣ нестанд ё ин ки таҳти васоят ё парасторӣ мебошанд, дар суди иқтисодӣ намоянда буда наметавонанд.

Моддаи 60. Барасмиятдорӣ ва тасдиқи ваколатҳои намоянда

1. Ваколатҳои роҳбарони ташкилотҳо, ки аз номи ташкилотҳо дар доираи салоҳияти бо қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ё ҳуҷҷатҳои таъсисии пешбинишуда амал мекунанд, бо ҳуҷҷатҳои аз ҷониби онҳо ба суди иқтисодӣ пешниҳодшаванда, ки вазъи хизматии онҳоро муқаррар менамояд, инчунин бо ҳуҷҷатҳои таъсисӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо тасдиқ мегарданд.

2. Ваколати намояндагони қонунӣ бо ҳуҷҷатҳои шаҳодатдиҳандаи мақом ва ваколати онҳо, ки ба суди иқтисодӣ пешниҳод шудаанд, тасдиқ мегарданд.

3. Ваколати адвокатҳо барои пешбурди парванда дар судҳои иқтисодӣ бо қонун муайян карда мешавад.

4. Ваколати намояндагони дигар барои пешбурди парванда дар суди иқтисодӣ бояд дар ваколатномаҳои мувофиқи қонун супурда ва ба расмият даровардашуда, вале дар ҳолатҳои пешбинишудаи шартномаи байналмилалии Тоҷикистон ё қонун дар дигар ҳуҷҷат инъикос гардад.

5. Ваколатнома аз номи шахси ҳуқуқӣ бояд аз ҷониби роҳбари он ё шахси дигари ваколатдор, ки тибқи ҳуҷҷатҳои таъсисӣ ваколатдор шудааст, имзо гардад ва дар он мӯҳри ташкилот гузошта шавад.

Моддаи 61. Ваколатҳои намоянда

1. Намоянда ҳуқуқ дорад аз номи шахсе, ки дар суд ӯро намояндагӣ мекунад, ҳамаи амалҳои муҳофизатиро анҷом диҳад, ба истиснои амалҳои дар қисми 2 моддаи мазкур нишондодашуда, ба шарте, ки дар ваколатнома ё дигар ҳуҷҷат тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад.

2. Ҳуқуқи намоянда барои имзои аризаи даъвогӣ ва изҳори назар ба аризаи даъвогӣ, ариза дар бораи таъмини даъво, супоридани парванда ба суди ҳакамӣ, пурра ё қисман даст кашидан аз талаботи даъво ва эътироф намудани даъво, тағйир додани предмет ё асоси даъво, бастанӣ созишномаи ошӣ ва созиш аз рӯи ҳолатҳои воқеии қор, ба шахси дигар вогузоштани салоҳияти худ, ҳамчунин ҳуқуқи имзо кардани ариза дар бораи аз нав баррасӣ намудани санадҳои судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда, шикоятӣ санади суди иқтисодӣ, гирифтани маблағ ва дигар молу мулк ба фоидаи ӯ гузаронидашуда дар ваколатнома ё дигар ҳуҷҷате, ки ваколатдиҳанда додааст, бояд махсус зикр гардад.

Моддаи 62. Санҷиши ваколатҳои шахсони иштироккунандаи парванда ва намояндагони онҳо

1. Суди иқтисодӣ ӯҳдадор аст ваколатҳои шахсони иштироккунандаи парванда ва намояндагони онҳоро санҷад.

2. Суди иқтисодӣ масъаларо дар бораи эътироф кардани салоҳияти шахсони иштироккунандаи парванда ва намояндагони онҳо ва барои иштирок роҳ додани онҳо ба маҷлиси судӣ дар асоси таҳқиқи ҳуҷҷатҳои ба суди иқтисодӣ пешниҳоднамудаи шахсони зикргардида ҳал менамояд.

3. Ҳуҷҷате, ки ваколати шахсони зикргардида тасдиқ менамояд, ҳангоми зарурат ба парванда ҳамроҳ карда мешавад ё маълумот дар бораи онҳо дар протоколи маҷлиси судӣ инъикос карда мешавад.

4. Дар мавриди аз ҷониби шахси иштироккунандаи парванда ва намояндаи ӯ пешниҳод накардани ҳуҷҷатҳои зарурии, ки ваколатҳои онҳоро тасдиқ мекунанд ё пешниҳоди ҳуҷҷатҳои ба

талаботи муқарраркардаи Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо мутобикнабуда, ҳамчунин дар ҳолатҳои вайрон кардани қоидаҳои дар бораи намоёндагӣ, ки дар моддаҳои 58 ва 59 Кодекси мазкур муқаррар гардидаанд, суди иқтисодӣ дар бораи эътироф накардани салоҳияти шахси дахлдоре, ки дар парванда иштирок менамояд, таъинот мебарорад ва ин дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ карда мешавад.

БОБИ 7. ДАЛЕЛҲО ВА ИСБОТКУНӢ

Моддаи 63. Далелҳо

1. Ҳама гуна маълумот оид ба далелҳои бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо ба даст оварда шудае, ки дар асоси онҳо суди иқтисодӣ мавҷуд будан ё набудани ҳолатҳои асосноккунандаи талабот ва норозигии шахсони иштирокчиҳои парванда, инчунин дигар ҳолатҳои муқарар менамояд, ки барои ҳалли дурусти парванда аҳамият доранд, далелҳо оид ба парванда эътироф мешаванд.

2. Далелҳои хаттӣ ва шайтӣ, баёноти шахсони иштироккунандаи парванда, хулосаҳои экспертҳо, нишондоди шохидон, сабти овоз ва видео, дигар ҳуҷҷату мавод далел буда метавонад.

3. Истифодаи далелҳои, ки бо вайрон кардани қонун дастрас шудаанд, манъ аст.

Моддаи 64. Ӯҳдадориҳои исботкунӣ

1. Ҳар шахси иштироккунандаи парванда бояд ҳолатҳои исбот намояд, ки ҳамчун асоси талабот ва норозигии худ ба он таъя менамояд. Ӯҳдадориҳои исботи ҳолатҳои, ки асоси аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва дигар мақомот, шахсони мансабдор қабул кардани санад, қарор, содир кардани амале (беамалие), ки мавриди баҳс қарор гирифтааст, ба зиммаи мақомот ва шахси мансабдори дахлдор гузошта мешавад.

2. Ҳолатҳои барои ҳалли дурусти парванда муҳимро суди иқтисодӣ дар асоси талабот ё норозигии шахсони иштироккунандаи парванда мутобики меъёрҳои ҳуқуқи моддии татбиқшаванда муайян менамояд.

3. Ҳар шахси иштироккунандаи парванда далелро, ки ба он ҳамчун асоси талабот ва норозигии худ таъя мекунад, дар назди дигар шахсони иштироккунандаи парванда то оғози маҷлиси судӣ бояд ошкор намояд, ба шарте, ки Кодекси мазкур тартиби дигарро муқаррар накарда бошад.

4. Шахсони иштироккунандаи парванда танҳо ба он далелҳои таъя карда метавонанд, ки бо ин далелҳо дигар шахсони иштироккунандаи парванда пешакӣ шинос шуда бошанд.

Моддаи 65. Пешниҳод ва талаб намудани далелҳо

1. Далелҳо аз ҷониби шахсони иштироккунандаи парванда пешниҳод карда мешаванд. Нусхаи ҳуҷҷатҳои, ки шахси иштирокчиҳои парванда ба суди иқтисодӣ пешниҳод намудааст, аз ҷониби ӯ ба дигар шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад, ба шарте, ки онҳо ин ҳуҷҷатҳоро надошта бошанд.

2. Суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад ба шахсони иштироккунандаи парванда пешниҳоди далелҳои иловагиро барои саҳеҳ кардани ҳолатҳои, ки барои муҳокимаи дурусти парванда ва қабули санади судии қонунӣ ва асоснок то оғози маҷлиси судӣ аҳамият доранд, тавсия диҳад.

3. Ҳангоми тағйир ёфтани ҳолатҳои, ки бинобар аз ҷониби даъвогар тағйир додани асос ё предмети даъво ва аз ҷониби ҷавобгар пешниҳод кардани даъвои муқобили даъво бояд исбот гарданд, суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад барои пешниҳоди далелҳои иловагӣ мӯҳлат муқаррар намояд.

4. Шахси иштироккунандаи парвандае, ки аз шахси далелдор имконияти мустақилона талаб карда гирифтани далелро надорад, метавонад ба суди иқтисодӣ бо дархост дар бораи талаб карда гирифтани ҳамин далел муроҷиат намояд. Дархост бояд дорои далел бошад, дар он инчунин ҳолатҳои барои парванда муҳиме, ки бо ин далел муқаррар карда мешавад, сабабҳои, ки ба гирифтани далел монеъ шудаанд ва маҳалли ҷойгиршавии онҳо зикр гардад. Ҳангоми қонунгардондани дархост суди иқтисодӣ далелҳои дахлдорро аз шахсе, ки онҳо дар дасташ мебошанд, талаб карда мегирад.

5. Дар мавриди далелҳои пешниҳод накардани мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва дигар

мақомот, шахсони мансабдор оид ба парвандаҳое, ки аз муносибатҳои маъмурӣ ва дигар муносибатҳои ҳуқуқи оммавӣ ба миён меоянд, суди иқтисодӣ ин далелҳоро аз мақомоти зикргардида аз пеши худ талаб карда мегирад. Нусхаи ҳуҷҷатҳои аз пеши худ талаб карда гирифтаи суди иқтисодӣ ба шахсони иштироккунандаи парванда барои шиносаи аз ҷониби суд пешниҳод карда мешавад, ба шарте, ки онҳо ин ҳуҷҷатҳоро надошта бошанд.

6. Дар бораи талаб карда гирифтани далелҳои суди иқтисодӣ таъинот мебарорад. Дар таъинот мӯҳлат ва тартиби пешниҳоди далел муқаррар карда мешавад. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда, ҳамчунин ба шахсе, ки далели талабкардаи суд дар дасти ӯ мебошад, фиристода мешавад.

7. Шахсе, ки далели талабкардаи суд дар дасти ӯ мебошад, далелро бевосита ба суди иқтисодӣ мефиристад.

8. Агар шахсе, ки аз вай суди иқтисодӣ далел талаб мекунад, барои пешниҳоди далели талабнамуда умуман имконият надошта бошад ё наметавонад дар мӯҳлати муқаррарнамудаи суди иқтисодӣ онро пешниҳод намояд, бояд дар ин хусус бо зикри сабабҳои пешниҳод накардани он дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди гирифтани таъинот дар бораи талаб карда гирифтани далел суди иқтисодиро огоҳ намояд.

9. Дар мавриди бо сабабҳои узрнок эътирофнакардаи суд иҷро накардани ӯҳдадории пешниҳоди далели талабнамудае, ки суди иқтисодӣ ё ҳангоми огоҳ накардани суд дар бораи умуман пешниҳод накардани далел ё дар мӯҳлати муқарраргардида пешниҳод накардани он шахсе, ки аз ӯ далел талаб карда мешавад, аз ҷониби суди иқтисодӣ бо тартиб ва андозае, ки дар боби 11 Кодекси мазкур муқаррар шудааст, ҷаримабандӣ карда мешавад.

10. Дар бораи ҷаримабандӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад. Дар таъинот дар бораи ҷаримабандӣ мӯҳлати нав муқаррар карда мешавад, ки дар ин муддат далели талабкардашаванда бояд пешниҳод карда шавад.

11. Дар мавриди дар мӯҳлати муқарраркардаи таъинот дар бораи ҷаримабандӣ иҷро нагардидани талаботи зикргардида, суди иқтисодӣ метавонад аз рӯи қоидаҳои бо қисми 9 моддаи мазкур пешбинишуда тақроран ҷарима бандад, ба шарте, ки дар амали (беамалии) шахс таркиби ҷиноят набошад.

12. Ҷаримабандии судӣ шахсоро, ки далели талабшуда дар дасти ӯ мебошад, аз ӯҳдадории ба суди иқтисодӣ пешниҳод намудани ин далел озод намекунад.

13. Таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи ҷаримабандӣ метавонад мавриди шикоят қарор гирад.

Моддаи 66. Дахлдории далел

Суди иқтисодӣ танҳо он далелҳоро қабул менамояд, ки ба парвандаи баррасишаванда муносибат доранд.

Моддаи 67. Ҷоизии далел

Ҳолатҳои парванда, ки бояд мувофиқи қонун ё дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ бо далелҳои муайян тасдиқ карда шаванд, дар суди иқтисодӣ бо дигар далелҳо тасдиқ карда шуда наметавонанд.

Моддаи 68. Асосҳои озод будан аз исботкунӣ

1. Ҳолатҳое, ки суди иқтисодӣ онҳоро маълуми ҳама эътироф кардааст, ба исботкунӣ эҳтиёҷ надоранд.

2. Ҳолатҳое, ки бо санади эътибори қонунӣ пайдокардаи суди иқтисодӣ қаблан баррасӣ гардида, муқаррар шудаанд, ҳангоми аз ҷониби суди иқтисодӣ баррасӣ кардани парвандаи дигар, ки дар он ҳамин шахсон иштирок менамоянд, аз нав исбот карда намешаванд.

3. Қарори эътибори қонунӣ пайдокардаи суди юрисдиксияи умумии аз рӯи парвандаи граждани қаблан баррасигардида барои суди иқтисодӣ, ки парвандаро баррасӣ менамояд, оид ба масъалаи ҳолатҳое, ки бо қарори суди юрисдиксияи умумӣ муқаррар карда шудаанд ва бо шахсони иштироккунандаи парванда муносибат доранд, ҳатмӣ мебошад.

4. Ҳуққи эътибори қонунӣ пайдокардаи суд аз рӯи парвандаҳои ҷиноӣ барои суди

иқтисодӣ оид ба масъалаҳо дар бораи он, ки амалҳои муайян ҷой доштанд ва онҳо аз ҷониби шахси муайян содир шудаанд, ҳатмӣ мебошад.

Моддаи 69. Озод кардан аз исботи ҳолатҳое, ки тарафҳо эътироф кардаанд

1. Судҳои иқтисодии марҳилаҳои якум ва апеллятсионӣ дар ҳамаи давраҳои мурофиаи судии иқтисодӣ бояд барои ба созиш омадани тарафҳо оид ба баҳодихии ҳолатҳо ба пуррагӣ ва ё қисмҳои алоҳидаи он мусоидат намоянд, барои ин мақсадҳо ташаббуси зарурӣ зоҳир намуда, салоҳияти мурофиавӣ ва эътибори мақомоти ҳокимияти судиро истифода намоянд.

2. Ҳолатҳое, ки дар натиҷаи созиши байни тарафҳо эътироф шудаанд, аз ҷониби суди иқтисодӣ ба сифати фактҳое, ки дар оянда исботро талаб намеkunанд, қабул карда мешаванд.

Дар маҷлиси судӣ ва берун аз маҷлиси судӣ ҳосил шудани созиши байни тарафҳо оид ба ҳолатҳои кор бо аризаи хаттӣ онҳо тасдиқ мегардад ва дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ карда мешавад.

3. Аз ҷониби яке аз тарафҳо эътироф кардани ҳолатҳое, ки тарафи дигар талабот ва норозигии худро асоснок мекунад, тарафи дигарро аз исбот кардани ин ҳолатҳо озод менамояд. Факти эътирофи ҳолатҳоро суди иқтисодӣ дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ менамояд ва он бо имзои тарафҳо тасдиқ карда мешавад. Эътирофе, ки дар шакли хаттӣ ифода ёфтааст, ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

4. Суди иқтисодӣ эътирофи тарафҳо ба инобат намегирад, агар далелҳое дошта бошад, ки ба он шаҳодат диҳад, ки эътирофи ҳамин тараф нисбати ҳолатҳои нишондода бо мақсади пинҳон кардани фактҳои муайян ё таҳти фиреб, зӯрварӣ, таҳдид, гумроҳӣ содир шудаанд ва ин ҳолатро суди иқтисодӣ дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ менамояд. Дар ин маврид ин ҳолат дар асоси умумӣ исбот карда мешавад.

5. Ҳолатҳое, ки бо тартиби муқарраркардаи моддаи мазкур тарафҳо эътироф ва тасдиқ кардаанд, минбаъд дар ҷараёни пешбурди парванда дар мавриди аз ҷониби суди иқтисодӣ қабул кардани онҳо санҷида намешаванд.

Моддаи 70. Баҳодихии далелҳо

1. Суди иқтисодӣ ба далелҳо бо эътиқоди ботинӣ баҳо медиҳад, ки он ба таҳқиқи ҳамаҷониба, пурра, бегаразона ва бевоситаи далелҳои дар парванда мавҷуда асос меёбад.

2. Суди иқтисодӣ дахлдорӣ, ҷоизӣ, саҳеҳии ҳар як далел, инчунин басандагӣ ва алоқаи мутақобилаи ин далелҳоро дар маҷмӯъ баҳо медиҳад.

3. Далелҳоро суди иқтисодӣ дар он маврид саҳеҳ эътироф менамояд, ки дар натиҷаи таҳқиқ, муқоиса бо дигар далелҳо муайян гардад, ки маълумоти дар он мавҷуда ба ҳақиқат мувофиқ аст.

4. Ҳар як далелро суди иқтисодӣ дар баробари дигар далелҳо баҳо медиҳад.

5. Ҳеҷ яке аз далелҳо барои суди иқтисодӣ дорои эътибори пешакӣ муқарраршуда намебошад.

6. Суди иқтисодӣ наметавонад далелро исботшуда ҳисоб кунад, ки он танҳо бо нусхаи ҳуччат ё дигар далели хаттӣ тасдиқ гардида, асли ҳуччат гум шуда ё ба суди иқтисодӣ пешниҳод нашуда бошад ва нусхаи ин ҳуччат, ки шахсони иштироккунандаи парванда пешниҳод кардаанд, яхела набуда, муқаррар кардани манбаи асли бо кӯмаки дигар далелҳо имконнопазир бошад.

7. Суди иқтисодӣ натиҷаҳои баҳодихии далелҳоро дар санади судӣ дарҷ намуда, дар он асосҳои қабул ва рад кардани далелҳоеро, ки шахсони иштироккунандаи парванда барои исботи талабот ва норозигии худ пешниҳод карда буданд, зикр менамояд.

Моддаи 71. Таъмини далелҳо

1. Агар шахсони иштирокчии парванда барои шубҳа асос дошта бошанд, ки ба суди иқтисодӣ пешниҳоди далелҳои зарурӣ барояшон имконнопазир ё душвор мегардад, метавонанд бо ариза дар бораи таъмини ин далелҳо муроҷиат намоянд.

2. Ариза дар бораи таъмини далелҳо ба суди иқтисодие, ки баррасии парвандаро ба ӯҳда дорад, пешниҳод карда мешавад.

3. Дар ариза далелҳое, ки бояд таъмин карда шаванд, ҳолатҳое, ки барои тасдиқи онҳо ин

далелҳо заруранд, сабабҳои, ки аризадиҳандаро маҷбур сохтааст оид ба таъмини далелҳо бо хоҳиш муроҷиат намояд, бояд зикр шаванд.

4. Таъмини далелҳоро суди иқтисодӣ тибқи қоидаҳои муқарраркардаи Кодекси мазкур барои таъмини даъво амалӣ мегардонад.

5. Суди иқтисодӣ дар асоси аризаи шахрванд ё ташкилот ҳуқуқ дорад то пешниҳоди даъво бо тартиби муқарраркардаи моддаи 98 Кодекси мазкур чораҳои таъмини даъво андешад.

Моддаи 72. Супориши судӣ

1. Суди иқтисодие, ки парвандаро баррасӣ мекунад, дар ҳолати надоштани имконияти гирифтани далелҳои дар қаламрави Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳо ва шаҳри Душанбе ё шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ мавҷуда бо тартиби пешбинишудаи моддаи 65 Кодекси мазкур ҳуқуқ дорад ба суди иқтисодии дахлдор супориш диҳад, ки амали муайяни мурофиавиро иҷро намояд.

2. Дар бораи супориши иҷро намудани амали муайяни мурофиавӣ таъинот бароварда мешавад. Дар таъинот мазмуни мухтасари парвандаи баррасишаванда, ҳолатҳои, ки бояд муайян карда шаванд, далелҳои, ки суди иҷроқунандаи супориши судӣ бояд ҷамъ намояд, зикр карда мешаванд. Нусхаи таъинот ба суди иқтисодие, ки ба он супориши судӣ дода шудааст, фиристода мешавад.

3. Таъинот дар бораи супориши судӣ барои суди иқтисодие, ки ба унвонаш ирсол шудааст, ҳатмӣ буда, бояд дар мӯҳлати то даҳ рӯзи баъди гирифтани нусхаи таъинот иҷро карда шавад.

Моддаи 73. Тартиби иҷрои супориши судӣ

1. Супориши судӣ дар маҷлиси судии суди иқтисодӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

2. Шахсони иштироккунандаи парванда оид ба вақт ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд. Ҳозир нашудани ин шахсон, ки ба таври дахлдор дар бораи вақт ва ҷои маҷлиси судӣ огоҳ шудаанд, барои гузаронидани маҷлиси судӣ монеа шуда наметавонад, ба шарт, ки он ба моҳияти супориш зид набошад.

3. Дар бораи иҷрои супориши судӣ таъинот бароварда мешавад, ки он ба протоколи маҷлиси судӣ ва ҳамаи дигар маълумоте, ки ҳангоми иҷрои супориши судӣ ҷамъ оварда, ба суди иқтисодие, ки супориши судиро равона кардааст, фавран фиристода мешавад.

4. Дар сурати иҷро нашудани супориши судӣ бо сабабҳои новобаста ба суди иқтисодӣ ин ҳолат дар таъинот дарҷ карда мешавад.

5. Шахсони иштироккунандаи парванда, шохидон, экспертҳои, ки ба суди иқтисодии супориши судиро иҷрокарда баёнот, нишондод ё хулоса додаанд, дар мавриди иштироқашон дар маҷлиси судии суди иқтисодие, ки парвандаро баррасӣ мекунад, тибқи тартиби умумӣ баёнот, нишондод ва хулоса медиҳанд.

Моддаи 74. Далелҳои хаттӣ

1. Далелҳои хаттӣ – шартномаҳо, санадҳо, маълумотномаҳо, муросилоти корӣ, дигар ҳуҷҷатҳои, ки дар шакли рақамӣ, сабтҳои графикӣ ё дигар воситаи иҷро шудаанд, барои муқаррар кардани мазмуни ҳуҷҷат имконият медиҳанд ва маълумотро оид ба ҳолатҳои дар бар мегиранд, ки барои парванда муҳиманд.

2. Ба далелҳои хаттӣ ҳамчунин протоколҳои маҷлиси судӣ, протоколҳои анҷом додани амалҳои алоҳидаи мурофиавӣ ва замимаҳо ба онҳо дохил мешаванд.

3. Ҳуҷҷатҳои тавассути алоқаҳои факсимилӣ, электронӣ ё дигар намуди алоқа гирифташуда, ҳамчунин ҳуҷҷатҳои бо имзои рақамӣ ё бо шабоҳати дигари имзои дастӣ имзо шудаанд, дар ҳолатҳо ва тартиби муқарраркардаи қонунҳо, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ё шартнома ба сифати далели хаттӣ истифода мешаванд.

4. Ба далелҳои хаттии ба суди иқтисодӣ пешниҳодшаванда, ки пурра ё қисман ба забони хориҷӣ иҷро шудаанд, бояд тарҷумаи ба забони давлатӣ ё забони муоширати байни миллатҳо ба таври дахлдор тасдиқгардидаи онҳо замима карда шаванд.

5. Ҳуҷҷате, ки дар давлати хориҷӣ гирифта шудааст, дар суди иқтисодӣ далели хаттӣ эътироф мегардад, ба шарт, ки он тибқи тартиби муқарраргардида ба расмӣ дароварда шуда

бошад.

6. Далелҳои хаттӣ дар асл ё дар шакли нусхаи ба таври дахлдор тасдиқгардида ба суди иқтисодӣ пешниҳод карда мешаванд. Агар ба парвандаи баррасишаванда як қисми ҳуҷҷатҳо дахл дошта бошад, иқтибоси тасдиқгардидаи онҳо пешниҳод карда мешаванд.

7. Асли ҳуҷҷатҳо ба суди иқтисодӣ дар сурати мутобиқи қонун ё дигар санадҳои меёрии ҳуқуқӣ танҳо бо чунин ҳуҷҷатҳо тасдиқ карда шудани ҳолатҳои парванда ва ҳамчунин бо талаби суди иқтисодӣ пешниҳод карда мешавад.

8. Асли ҳуҷҷатҳои дар парванда мавҷуда дар асоси аризаи шахсони пешниҳоднамудаи онҳо баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судӣ, ки бо он баррасии парванда анҷом меёбад, ба онҳо баргардонда мешавад, ба шарте, ки ин ҳуҷҷатҳо ба шахси дигар баргардонда нашаванд. Дар як вақт бо ариза шахсони зикргардида нусхаи ба таври дахлдор тасдиқкардаи ҳуҷҷатҳоро пешниҳод менамоянд ё аз суди иқтисодӣ хоҳиш менамоянд, ки нусхаи далелҳои хаттии дар парванда боқимондари тасдиқ намояд.

Моддаи 75. Далелҳои шайъӣ

1. Далелҳои шайъӣ ашёҳои мебошанд, ки бо намуди зоҳирии худ, хосият, маҳалли ҷойгиршавӣ ё дигар нишонаҳо метавонанд ҳамчун воситаи муайян намудани ҳолатҳои барои парванда муҳим истифода шаванд.

2. Дар бораи ба парванда ҳамроҳ кардани далелҳои шайъӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

Моддаи 76. Нигоҳ доштани далелҳои шайъӣ

1. Далелҳои шайъӣ дар маҳалли ҷойгиршавиашон нигоҳ дошта мешаванд. Онҳо бояд муфассал дарҷ гарданд, мӯҳр дошта бошанд ва ҳангоми зарурат ба навори видео гирифта, аксбардорӣ карда шаванд.

2. Далелҳои шайъӣ метавонанд дар суди иқтисодӣ нигоҳ дошта шаванд, ба шарте, ки онро суд зарур донад.

3. Хароҷоти вобаста ба нигоҳдории далелҳои шайъӣ байни тарафҳо мутобиқи тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур тақсим карда мешавад.

4. Суди иқтисодӣ ва нигоҳдоранда ҷиҳати ҳифзи бетағйири далелҳои шайъӣ чораҳо меандешанд.

Моддаи 77. Азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои хаттӣ ва шайъӣ дар маҳалли ҷойгиршавии онҳо

1. Суди иқтисодӣ метавонад далелҳои хаттӣ ва шайъиеро, ки ба суди иқтисодӣ оварданашон имконнопазир ё мушкул аст, дар маҳалли ҷойгиршавиашон аз назар гузаронад ва таҳқиқ намояд. Дар бораи азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далел дар маҳалли ҷойгиршавӣ таъинот бароварда мешавад.

2. Азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои хаттӣ ва шайъӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ бо огоҳ кардани шахсони иштироккунандаи парванда дар бораи маҳал, вақти азназаргузаронӣ ва таҳқиқ анҷом дода мешавад. Ҳозир нашудани шахсони ба таври дахлдор огоҳшуда ба анҷом додани азназаргузаронӣ ва таҳқиқ монеа шуда наметавонад.

3. Дар мавриди зарурат барои иштирок дар азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои хаттӣ ва шайъӣ суди иқтисодӣ метавонад экспертҳо ва шохидонро даъват намояд, ҳамчунин аксбардорӣ кунад, сабти аудио ва видеоиро анҷом диҳад.

4. Бевосита дар қараёни азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои хаттӣ ва шайъӣ дар маҳалли ҷойгиршавии онҳо суди иқтисодӣ бо тартиби муқарраркардаи моддаи 154 Кодекси мазкур протокол тартиб медиҳад. Ба протокол ҳуҷҷатҳои ҳангоми азназаргузаронӣ тартибдода ва санҷидашуда, аксҳо, сабтҳои аудио ва видео ҳамроҳ карда мешаванд.

Моддаи 78. Азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои шайъие, ки зуд вайрон мешаванд

1. Азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои шайъии зудвайроншавандари суди иқтисодӣ дар маҳалли ҷойгиршавии онҳо фавран анҷом медиҳад. Баъди азназаргузаронӣ онҳоро метавонанд аз рӯи таъинот бо тартиби муқарраркардаи қонун ё шартнома истифода баранд.

2. Оид ба вақт ва маҳалли азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои шайъии зудвайроншаванда

шахсони иштироккунандаи парвандаро суди иқтисодӣ огоҳ месозад. Ҳозир нашудани шахсони ба таври дахлдор огоҳшудаи иштироккунандаи парванда барои азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои шайъии зудвайроншаванда монеа шуда наметавонад.

3. Азназаргузаронӣ ва таҳқиқи далелҳои шайъии зудвайроншаванда бо тартиби муқарраркардаи моддаи 77 Кодекси мазкур, бо назардошти хусусиятҳои пешбиникардаи моддаи мазкур анҷом дода мешавад.

Моддаи 79. Ихтиёрдории далелҳои шайъие, ки дар суди иқтисодӣ мавҷуданд

1. Далелҳои шайъии дар суди иқтисодӣ мавҷударо баъди азназаргузаронӣ ва таҳқиқ суд ба шахсоне, ки аз онҳо гирифта шудаанд, бармегардонад, ба шарте, ки ин далелҳои шайъӣ ба шахси дигар супорида нашаванд.

2. Суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад далелҳои шайъиро то қабули санади судӣ, ки бо он баррасии парванда анҷом меёбад, нигоҳ дорад ва ин далелҳоро баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судии зикргардида баргардонад.

3. Предмете (ашёе), ки мутобиқи қонун наметавонад дар ихтиёрдории шахсони алоҳида бошад, ба ташкилоти дахлдор супорида мешавад.

4. Суди иқтисодӣ оид ба масъалаҳои ихтиёрдории далелҳои шайъӣ таъинот мебарорад.

Моддаи 80. Баёноти шахсони иштироккунандаи парванда

1. Шахси иштироккунандаи парванда ба суди иқтисодӣ баёноти худро оид ба ҳолатҳои барояш маълум, ки барои парванда аҳамият доранд, дар шакли хаттӣ ё шифоҳӣ пешниҳод мекунад. Бо таклифи суд шахси иштироккунандаи парванда метавонад баёноти худро дар шакли хаттӣ пешниҳод намояд. Баёноти дар шакли хаттӣ изҳор кардашуда ба маводи парванда замима мегардад.

2. Баёноти дар шакли хаттӣ изҳоркардаи шахсони иштироккунандаи парванда дар маҷлиси судӣ эълон карда мешавад.

3. Баъди эълон кардани баёноти хаттӣ шахси ин баёнотро изҳоркарда ҳуқуқ дорад нисбати он баёноти зарурӣ диҳад, инчунин ўҳдадор аст ба саволҳои дигар шахсони иштироккунандаи парванда ва суди иқтисодӣ ҷавоб диҳад.

4. Баёноти шахсони иштироккунандаи парванда оид ба ҳолатҳои барояшон маълум ва барои парванда аҳамиятдошта бояд санҷида ва яққоя бо дигар далелҳо баҳо дода шавад.

Моддаи 81. Таъин намудани экспертиза

1. Ҷиҳати тавзеҳи масъалаҳои ҳангоми баррасии парванда бамиёномада, ки дониши махсусро талаб мекунад, суди иқтисодӣ тибқи дархости шахсони иштироккунандаи парванда экспертиза таъин мекунад. Агар таъин кардани экспертиза бо муқаррароти қонун ё шартнома пешбинӣ шуда бошад, ё ин ки барои санҷиши ариза дар бораи сохтакорона будани далелҳои пешниҳодшуда бошад ё гузаронидани экспертизаи иловагӣ ва такрорӣ зарур бошад, суди иқтисодӣ экспертизаро бо ташаббуси худ таъин мекунад.

2. Суди иқтисодӣ доира ва мазмунӣ масъалаҳоро, ки аз рӯи онҳо бояд экспертиза гузаронида шавад, муайян менамояд. Шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд ба суди иқтисодӣ масъалаҳое пешниҳод кунанд, ки онҳо бояд ҳангоми гузаронидани экспертиза тавзеҳ дода шаванд. Рад кардани масъалаҳои аз ҷониби шахсони иштироккунандаи парванда пешниҳодшударо суди иқтисодӣ бояд асоснок намояд.

3. Шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд дархост намоянд, ки аз ҷумлаи шахсони зикрнамудаи онҳо экспертҳо ҷалб карда шаванд ё экспертиза дар муассисаи экспертии мушаххас гузаронида шавад, дар бораи рад намудани эксперт арз намоянд, ба таъинот дар бораи таъин кардани экспертиза ворид кардани масъалаҳои иловагиро дархост намоянд; ба эксперт баёнот диҳанд; бо хулосаи эксперт ё хабари имконнопазир будани пешниҳоди хулоса шинос шаванд, дар хусуси гузаронидани экспертизаи иловагӣ ё такрорӣ дархост намоянд.

4. Дар бораи таъин намудани экспертиза ё дар хусуси рад кардани дархост дар бораи таъини экспертиза суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

5. Дар таъинот дар бораи таъин кардани экспертиза асоси таъин кардани экспертиза, ном,

насаб ва номи падари эксперт ё номи муассисаи экспертизе, ки дар он бояд экспертиза гузаронида шавад, масъалаҳои дар назди эксперт гузошташуда, мавод ва ҳуҷҷатҳое, ки ба эксперт ирсол мегардад, дарҷ карда мешавад.

6. Дар таъинот ҳамчунин дарҷ мегардад, ки эксперт дар бораи ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дидаю доништа пешниҳод кардани хулосаи бардурӯғ огоҳ карда мешавад.

Моддаи 82. Тартиби гузаронидани экспертиза

1. Экспертизаро экспертҳои муассисаҳои давлатии экспертизаи судӣ бо супориши муассисаи давлатии экспертизаи судӣ ё дигар экспертон, ки дорои дониши махсус мебошанд, тибқи қонун мегузаронанд. Гузаронидани экспертиза метавонад ба якчанд экспертҳо супорида шавад.

2. Шахсони иштироккунандаи парванда метавонанд ҳангоми гузаронидани экспертиза ҳозир бошанд, ба истиснои ҳолатҳое, ки чунин ҳузур доштани онҳо қори муътадили экспертҳоро ҳалалдор менамояд, лекин ба ҷараёни таҳқиқ ҳуқуқи даҳолат карданро надоранд.

3. Ҳангоми аз ҷониби эксперт тартиб додани хулоса ва дар марҳилаи машварати экспертҳо ва таҳияи хулосаҳо, агар экспертизаи судиро комиссияи экспертҳо гузаронад, ҳузур доштани иштироккунандаи муҳофизати судии иқтисодӣ манъ аст.

Моддаи 83. Экспертизаи комиссияӣ

1. Экспертизаи комиссияӣ дар ҳаёати на камтар аз ду нафар экспертҳое, ки ихтисоси якхела доранд, гузаронда мешавад. Хусусияти комиссияӣ доштани экспертизаро суди иқтисодӣ муайян мекунад.

2. Агар фикри экспертҳо оид ба масъалаҳои бамиёнузошташуда аз рӯи натиҷаҳои ба дастовардаи таҳқиқот ба ҳам мувофиқ бошад, онҳо (экспертҳо) хулосаи умумӣ тартиб медиҳанд. Дар ҳолати аз рӯи натиҷаҳои ба дастовардаи таҳқиқот ҷой доштани фикрҳои гуногун ҳар яке аз экспертҳои дар гузаронидани экспертиза иштироккарда оид ба масъалаҳои алоҳидаи баҳснок хулосаи алоҳида пешниҳод менамояд.

Моддаи 84. Экспертизаи комплексӣ

1. Экспертизаи комплексӣ дар ҳаёати на камтар аз ду эксперти соҳаҳои ихтисоси мухталиф гузаронида мешавад.

2. Дар хулосаи экспертҳо дарҷ мегардад, ки ҳар як эксперт кадом таҳқиқотҳоро дар кадом ҳаҷм гузаронид, кадом фактҳоро муқаррар кард ва ба ҷӣ хулоса омад. Ҳар як эксперти дар гузаронидани экспертизаи комплексӣ иштироккарда ҳамон қисми хулосаро имзо мегузорад, ки дар он таҳқиқотҳои гузаронидаи ӯ сабт шудаанд ва барои он масъулиятдор мебошад.

3. Хулосаи умумиро экспертҳои салоҳиятнок дар баҳодиҳии натиҷаҳои ба дастоварда ва таҳияи хулосаи мазкур ҷамъбаст менамоянд. Дар ҳолати пайдо шудани норозигӣ байни экспертҳо натиҷаи таҳқиқот тибқи қисми 2 моддаи 83 Кодекси мазкур ба расмӣ дароварда мешавад.

Моддаи 85. Хулосаи эксперт

1. Дар асоси таҳқиқоти гузаронидашуда ва ба инобат гирифтани натиҷаҳои он эксперт аз номи ҳудаш ё комиссияи экспертҳо дар шакли хаттӣ хулоса пешниҳод намуда, онро имзо менамояд.

2. Дар хулосаи эксперт ва комиссияи экспертҳо бояд дарҷ гардад:

- вақт ва маҳалли гузаронидани экспертизаи судӣ;
- асоси гузаронидани экспертизаи судӣ;
- маълумот дар бораи муассисаи давлатии судии эксперти, дар бораи эксперт (ном, насаб, номи падар, таҳсилот, ихтисос, собиқаи қори, унвони илмӣ ва дараҷаи илмӣ, мансаби ишғолкарда), ки ба онҳо гузаронидани экспертиза супорида шудааст;
- навиштаҷот дар бораи тибқи қонунгузори Чумхурии Тоҷикистон огоҳ намудани эксперт дар бораи ҷавобгарии ҷиноятӣ барои дидаю доништа додани хулосаи бардурӯғ;
- масъалаҳои дар назди эксперт ё комиссияи экспертҳо гузошташуда;
- объектҳои таҳқиқот ва маводи парванда, ки ба эксперт барои гузаронидани экспертизаи

судӣ супурда шудаанд;

- мазмун ва натиҷаи таҳқиқот бо инъикоси методҳои татбиқкарда;
- баҳодихии натиҷаи таҳқиқот, хулосаҳо аз рӯи масъалаҳои бамииёнгузошташуда ва асосноккунии онҳо;
- дигар маълумотҳо тибқи пешбинишудаи қонун.

3. Мавод ва ҳуҷҷатҳои, ки хулосаи эксперт ё комиссияи экспертҳо инъикос мекунад, ба хулоса замима мегарданд ва ҳамчун қисми таркибии он хизмат мекунад.

4. Агар эксперт ҳангоми гузаронидани экспертиза ҳолатҳои муқаррар кунад, ки барои парванда аҳамият доранд ва оид ба онҳо дар назди ӯ масъала гузошта нашудааст, ҳуқуқ дорад натиҷаҳои ин ҳолатҳо дар хулосаи худ дарҷ намояд.

5. Хулосаи эксперт дар маҷлиси судӣ эълон карда мешавад ва дар баробари дигар далелҳо таҳқиқ мегардад.

6. Бо дархости шахси иштироккунандаи парванда ё бо ташаббуси суди иқтисодӣ эксперт метавонад ба маҷлиси судӣ даъват карда шавад.

7. Эксперт баъди эълон кардани хулоса ҳуқуқ дорад нисбати он шарҳи зарурӣ диҳад, ҳамчунин ӯҳдадор аст ба саволҳои иловагии шахсони иштироккунандаи парванда ва суд ҷавоб диҳад. Ҷавобҳои эксперт ба саволҳои иловагӣ дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ мегарданд.

Моддаи 86. Экспертизаи иловагӣ ва такрорӣ

1. Ҳангоми пурра саҳеҳ набудан ё пурра будани хулосаи эксперт, ҳамчунин пайдо шудани масъала нисбати ҳолатҳои қаблан таҳқиқгардидаи парванда мумкин аст экспертизаи иловагӣ таъин карда шавад, ки гузаронидани он ба ҳамагон ё дигар эксперт супорида мешавад.

2. Дар мавриди пайдо шудани шубҳа оид ба асоснокии хулосаи эксперт ё мавҷуд будани ихтилофот дар байни хулосаҳои эксперт ё комиссияи экспертҳо аз рӯи ҳамаин масъалаҳо мумкин аст экспертизаи такрорӣ таъин карда шавад, ки гузаронидани он ба дигар эксперт ё дигар комиссияи экспертҳо супорида мешавад.

Моддаи 87. Нишондоди шохид

1. Суди иқтисодӣ бо дархости шахси иштироккунандаи парванда шохидро барои иштирок ба муруфиаи суди иқтисодӣ даъват менамояд. Шахсе, ки дар хусуси даъвати шохид дархост намудааст, бояд нишон диҳад, ки шохид кадом ҳолатҳои барои парванда аҳамиятдоштаро метавонад тасдиқ кунад ва маълумотро дар бораи он ба суди иқтисодӣ пешниҳод намояд.

2. Суди иқтисодӣ бо ташаббуси худ метавонад шахси дар тартиб додани ҳуҷҷате, ки онро суд ҳамчун далели ҳаттӣ таҳқиқ менамояд ё дар соҳтан ё тағйир додани предмете, ки суд онро ҳамчун далели шайъӣ таҳқиқ менамояд, иштирок намудааст, ба сифати шохид даъват намояд.

3. Шохид маълумотҳои ба ӯ маълумбударо ба таври шифохӣ хабар медиҳад. Бо таклифи суди иқтисодӣ шохид нишондоди ба таври шифохӣ баёнкардаашро метавонад дар шакли ҳаттӣ дарҷ намояд. Нишондоди дар шакли ҳаттӣ ифодаёфта бо таъиноти суд ба парванда замима мегардад.

4. Маълумоте, ки шохид баён намудааст аммо наметавонад манбаи дарёфти онро зикр кунад, далел ба ҳисоб намеравад.

Моддаи 88. Дигар ҳуҷҷатҳо ва маводҳо

1. Агар дигар ҳуҷҷату мавод дорои маълумот дар бораи ҳолатҳои бошанд, ки барои дуруст ҳал кардани парванда заруранд, онҳо ба сифати далелҳои истифода мешаванд.

2. Дигар ҳуҷҷату мавод метавонанд дорои маълумоте бошанд, ки ҳам ба таври ҳаттӣ ва ҳам дар дигар шакл сабт шудаанд. Ба онҳо маводи аксирӣ ва навори кино, сабти аудио ва видео ва дигар дорандагони маълумот мисол шуда метавонанд, ки онҳо бо тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур гирифта, талаб карда ё пешниҳод шудаанд.

3. Ҳуҷҷатҳо ба маводи парванда ҳамроҳ карда, дар суди иқтисодӣ дар тамоми мӯҳлати нигоҳдории парванда нигоҳ дошта мешаванд. Бо дархости шахсе, ки ин ҳуҷҷатҳо аз ӯ гирифта буданд, асл ё нусхаи онҳо метавонанд баргардонидан шаванд.

БОБИ 8. ТАДБИРҲОИ ТАЪМИНОТИИ СУДИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 89. Асосҳои тадбирҳои таъминотӣ

1. Суди иқтисодӣ тибқи аризаи шахси иштироккунандаи парванда ва ё дар ҳолати пешбиниамудай Кодекси мазкур шахси дигар метавонад барои таъмини даъво ё манфиатҳои молу мулки аризадиҳанда тадбирҳои фаврии муваққатӣ андешад (тадбирҳои таъминотӣ).

2. Агар қабул нашудани тадбирҳои таъминотӣ иҷрои санадҳои судиро душвор ва номумкин гардонад, хусусан агар иҷрои санади судӣ берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назар дошта шуда бошад ва ҳамчунин онҳо ба мақсади бартараф намудани зарари калоне, ки ба аризадиҳанда расонида шудааст, равона карда шуда бошанд, тадбирҳои таъминотӣ дар ҳама давраҳои мурофияи судии иқтисодӣ истифода мешаванд.

3. Бо асосҳои пешбиниамудай қисми 2 ҳамин модда ва бо қоидаҳои ҳамин боб суди иқтисодӣ метавонад аз рӯи аризаи тарафи муҳокимаи ҳакамӣ дар маҳалли баррасии баҳс ё ин ки аз рӯи маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли истиқомати қарздор ё ин ки маҳалли ҷойгиршавии моли қарздор тадбирҳои таъминотӣ андешад.

4. Ариза оид ба андешидани тадбирҳои таъминотие, ки ба суди иқтисодӣ аз тарафи шахсони дар қисми 3 ҳамин модда ва моддаи 98 ҳамин Кодекс зикршуда пешниҳод мегардад, бо пардохти боҷи давлатӣ ба андозае, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи боҷи давлатӣ» пешбинӣ кардааст, супорида мешавад.

Моддаи 90. Тадбирҳои таъминотӣ

1. Тадбирҳои таъминотӣ инҳо буда метавонанд:

- ҳабси маблағ ё дигар молу мулке, ки ба ҷавобгар мансубанду дар дасти ӯ ё шахсони дигар мебошанд;
- ба ҷавобгар ё шахсони дигар манъи содир намудани амалҳои муайяне, ки ба предмети баҳс дахл дорад;
- ба зиммаи ҷавобгар вогузор кардани ӯҳдадорӣ оид ба содир намудани амалҳои муайян бо мақсади пешгирии вайроншавӣ ва бад шудани ҳолати молу мулки баҳснок;
- ба даъвогар ё шахси дигар барои нигоҳдорӣ супоридани молу мулки баҳснок;
- боздоштани ситониш дар асоси варақаи иҷро ё дигар ҳуҷҷате, ки аз рӯи он бебаҳс (беаксепт) рӯёнида мешавад, ки даъвогар онро мавриди баҳс қарор додааст;
- боздоштани фуруши молу мулки дар мавриди пешниҳод шудани даъво дар бораи аз ҳабс озод намудани молумулк.

2. Суди иқтисодӣ метавонад дигар тадбирҳои таъминотӣ, инчунин дар як вақт метавонад якчанд тадбирҳои таъминотиро татбиқ намояд.

3. Тадбирҳои таъминотӣ бояд ба андозаи талаботи арзшуда мутобиқат кунанд.

Моддаи 91. Ариза доир ба тадбирҳои таъминотӣ

1. Ба суди иқтисодӣ ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ дар як вақт бо аризаи даъвогӣ ва ё дар ҷараёни баррасии парванда то қабул намудани санади судие, ки бо он моҳиятан баррасии парванда ба анҷом мерасад, пешниҳод шуда метавонад. Дархост дар бораи тадбирҳои таъминотӣ метавонад дар аризаи даъвогӣ дарҷ ёбад.

2. Дар ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ бояд инҳо дарҷ ёбанд:

- номи суди иқтисодие, ки ба он ариза пешниҳод карда мешавад;
- номи даъвогар ва ҷавобгар, маҳалли ҷойгиршавӣ ё ин ки маҳалли зисти онҳо;
- предмети баҳс;
- андозаи талаботи молу мулкӣ;
- асоснок кардани сабаби муроҷиат бо ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ;
- тадбири таъминотие, ки даъвогар хоҳиши қабули онро намудааст;
- рӯйхати ҳуҷҷатҳои заминмашуда.

3. Дар ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ инчунин метавонад таъминоти муқобил ва дигар маълумот, аз он ҷумла рақами телефонҳо, факсҳо, нишони почтаи электронии шахсони

иштироккунандаи парванда дарҷ ёбад. Ариза оид ба тадбирҳои таъминотиро шахси иштироккунандаи парванда ё ин ки намояндаи ӯ имзо менамояд.

4. Дар ҳолате, ки дархост оид ба тадбирҳои таъминотӣ дар аризаи даъвогӣ изҳор шуда бошад, дар ин дархост бояд маълумоте, ки дар сарҳатҳои панҷум ва шашуми қисми 2 ҳамин модда пешбинӣ шудааст, дарҷ ёбад.

5. Ба аризаи тарафи муҳокимаи ҳакамӣ оид ба тадбирҳои таъминотӣ нусхаи тасдиқгардидаи аризаи даъвогӣ, ки ба баррасии суди ҳакамӣ қабул шудааст ё ин ки нусхаи ба тариқи нотариалӣ тасдиқёфтаи чунин ариза ва нусхаи ба таври дахлдор тасдиқкардаи созишнома дар бораи муҳокимаи ҳакамӣ замима мегардад.

6. Ба ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ ҳуҷҷате, ки супоридани бочи давлатиро тасдиқ мекунад, замима мегардад.

Моддаи 92. Тартиби баррасии ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ

1. Ариза оид ба тадбирҳои таъминотиро суди иқтисодӣ ҳангоми оморасозии парванда ба муҳокимаи судӣ, вале на дертар аз рӯзи дигари воридшавии ариза ба суд баррасӣ менамояд. Ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ дар маҷлиси судӣ танҳо аз ҷониби судья баррасӣ мегардад.

2. Ариза оид ба тадбирҳои таъминотиро суди иқтисодӣ аз рӯи қоидаи моддаи 127 ҳамин Кодекс беҳаракат менамояд, агар он ба талаботи пешбиниқардаи моддаи 91 ҳамин Кодекс мувофиқат накунад ва шахси аризадихандаро дар ин бора огоҳ менамояд. Пас аз бартараф намудани камбудии нишондодаи суд, аризаи оид ба тадбирҳои таъминотиро суди иқтисодӣ аз рӯи тартиби дар қисми 1 ҳамин модда пешбинишуда баррасӣ менамояд.

3. Агар асосҳои дар моддаи 89 Кодекси мазкур пешбиниярдида мавҷуд набоянд, ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ метавонад рад карда шавад.

4. Суди иқтисодӣ аз рӯи натиҷаи баррасии ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ доир ба қонунгардондани ариза ва ё рад намудани он таъинот мебарорад.

5. Нусхаҳои таъинот оид ба тадбирҳои таъминотӣ дар рӯзи дигари бароварда шудани он ба шахси иштироккунандаи парванда, дигар шахсоне, ки суди иқтисодӣ ба зиммаи онҳо ӯҳдадорӣ иҷроӣ тадбирҳои таъминотиро гузоштааст, фиристода мешавад. Бо ҳамин тартиб таъиноти мазкур вобаста ба намуди тадбирҳои қабулқарда ба мақомоти давлатӣ, дигар мақомоте, ки молу мулк ва ё ҳуқуқ ба онро ба қайди давлатӣ мегиранд, фиристода мешавад. Нусхаи таъинот оид ба рад намудани тадбирҳои таъминотӣ ба шахси бо ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ муроҷиатқарда фиристода мешавад.

6. Аз таъиноти суди иқтисодӣ оид ба тадбирҳои таъминотӣ ё ин ки оид ба рад намудани тадбирҳои таъминотӣ шикоят овардан мумкин аст. Шикоят овардан аз болои таъиноти мазкур иҷроӣ онро бознамедрорад.

Моддаи 93. Таъминоти муқобил

1. Суди иқтисодӣ тадбирҳои таъминотиро иҷозат дода, аз рӯи дархости ҷавобгар метавонад аз шахси аризадода иҷроӣ тадбирҳои таъминотиро талаб намояд ё бо ташаббуси худаш ба ӯ таклиф намояд, ки таъминоти пардохти зарари эҳтимолии барои ҷавобгар пайдошавандаро пешниҳод намояд (таъминоти муқобил). Таъминоти муқобил бо усули ба ҳисоби депозити суд гузоштани маблағ дар ҳаҷме, ки суд таклиф қардааст ё ин ки пешниҳод намудани кафолати бонкӣ, замонат ва ё дигар таъминоти молиявӣ ба ҳамаи маблағ амалӣ мегардад. Ҳаҷми таъминоти муқобил метавонад дар ҳудуди молу мулки талабқардаи даъвогар, ки дар аризаи ӯ зикр шудааст, инчунин аз ин талабот миқдори фоиз муайян карда шавад. Ҳаҷми таъминоти муқобил набояд камтар аз нисфи ҳаҷми талаботи молу мулкӣ бошад.

2. Таъминоти муқобилро инчунин ҷавобгар ба ивази тадбирҳо метавонад аз рӯи тадбирҳои таъминот дар бораи рӯёнидани маблағ бо усули ба ҳисоби депозитии суди иқтисодӣ ворид намудани маблағ ба андозаи талабқардаи даъвогар пешниҳод намояд.

3. Дар бораи таъминоти муқобил суди иқтисодӣ дар рӯзи дигари ворид гаштани ариза оид ба тадбирҳои таъминотӣ таъинот мебарорад. Дар таъинот андозаи таъминоти муқобил ва мӯҳлати пешниҳоди он, ки на зиёда аз бист рӯзи баровардани таъинотро дар бар мегирад, дарҷ мегардад. Нусхаи таъинот ба шахси иштироккунандаи парванда дар рӯзи дигари баровардани таъинот

фиристода мешавад. Аз болои таъиноти таъминоти муқобил шикоят овардан мумкин аст.

4. Дар мавриди баровардани таъинот оид ба таъминоти муқобил суди иқтисодӣ аризаи оид ба тадбири таъминотро то ба суди иқтисодӣ пешниҳод намудани ҳуҷҷате, ки ба анҷом додани таъминоти муқобил шаҳодат медиҳад, баррасӣ намекунад.

5. Ҳангоми ба суди иқтисодӣ пешниҳод намудани ҳуҷҷате, ки аз анҷом додани таъминоти муқобил шаҳодат медиҳад ё аз рӯи дар таъиноти номбурдаи суд гузаштани мӯҳлати пешниҳоди он суди иқтисодӣ дар рӯзи дигари воридоти чунин ҳуҷҷат аризаро оид ба тадбирҳои таъминот бо тартибе, ки дар моддаи 92 ҳамин Кодекс муайян шудааст, баррасӣ мекунад.

6. Дар мӯҳлати дар таъинот муайяншуда таъиноти суди иқтисодиро дар бораи таъминоти муқобил иҷро накардани шахсе, ки дар бораи тадбирҳои таъминотӣ дархост намудааст, барои рад кардани тадбирҳои таъминотӣ асос шуда метавонад.

7. Аз ҷониби ҷавобгар пешниҳод намудани ҳуҷҷате, ки ба анҷом додани таъминоти муқобил шаҳодат медиҳад, барои баровардани таъинот дар бораи рад ё бекор кардани тадбирҳои таъминотӣ асос мебошад.

Моддаи 94. Иваз кардани як тадбири таъминотӣ бо дигар намуди он

1. Аз рӯи дархости даъвогар ва ё ҷавобгар иваз намудани як тадбири таъминотӣ бо дигараш имконпазир аст.

2. Масъалаи иваз намудани як тадбири таъминотиро бо дигар суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ дар рӯзи дигари ба суд ворид шудани дархост дар бораи иваз намудани як тадбири таъминотӣ бо дигар аз рӯи қоидаи дар ҳамин Кодекс пешбинишуда ҳал менамояд.

Моддаи 95. Иҷрои таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи тадбирҳои таъминотӣ

1. Таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи тадбирҳои таъминотӣ фавран бо тартибе, ки барои иҷрои санадҳои судии суди иқтисодӣ муайян шудааст, ба иҷро расонида мешавад. Дар асоси таъинот дар бораи тадбирҳои таъминотӣ варақаи иҷро дода мешавад.

2. Барои иҷро накардани таъинот дар бораи тадбирҳои таъминотӣ нисбати шахсе, ки суд ба ӯ ӯҳдадории иҷрои тадбирҳои таъминотиро воғузоштааст, метавонад ҷаримаи судӣ бо тартибе, ки дар боби 11 ҳамин Кодекс муайян шудааст, татбиқ карда шавад.

3. Агар ҳангоми иҷрои таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи тадбирҳои таъминотӣ бо усули ҳабс кардани маблағ ва ё молумулки дигар, ки ба ҷавобгар тааллуқ дорад ва ҷавобгар таъминоти муқобилро бо тарзи ба ҳисоби депозити суд ворид намудани маблағ дар ҳаҷми талабкардаи даъвогар ё ин ки кафолати бонкӣ, замонат ва ё дигар таъминоти молиявиро ба ҳамон миқдор пешниҳод карда бошад, ӯ ҳуқуқ дорад ба суди иқтисодии баррасикунандаи парванда бо дархост дар бораи бекор кардани тадбирҳои таъминотие, ки мувофиқи моддаи 92 ҳамин Кодекс баррасӣ мешавад, мурочиат кунад.

4. Дар ҳолати қонунгардондани даъво тадбирҳои таъминотӣ амали худро то воқеан иҷро шудани санади судие, ки бо он баррасии парванда анҷом ёфтааст, нигоҳ медорад.

5. Дар мавриди рад намудани даъво, баррасӣ нашудани даъво, қатъи баррасии парванда тадбирҳои таъминотӣ то эътибори қонунӣ пайдо кардани санади дахлдори судӣ амал мекунад. Пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судӣ, суди иқтисодӣ аз рӯи дархости шахси иштироккунандаи парванда таъинотро дар бораи бекор намудани тадбирҳои таъминотӣ қабул менамояд ва ё дар ин бора дар санадҳои судӣ оид ба рад намудани даъво, баррасӣ нашудани даъво, қатъ намудани баррасии парванда дарҷ мекунад. Дар ин ҳолатҳо, дар санади судии қабулшуда бояд дар бораи баргардондани маблағе, ки ба таъминоти муқобил барои даъвогар ба ҳисоби депозити суд ворид шудааст, нишондод дарҷ гардад.

6. Баҳс дар бораи рӯёндани зараре, ки аз иҷро накардани таъиноти суди иқтисодӣ оид ба тадбирҳои таъминотӣ расидааст, дар ҳамон суди иқтисодӣ баррасӣ мегардад.

Моддаи 96. Тадбирҳои таъминотии даъворо бекор кардани суди иқтисодӣ

1. Суди иқтисодие, ки парвандаро баррасӣ менамояд, тадбирҳои таъминотиро бо дархости шахси иштироккунандаи парванда метавонад бекор кунад.

2. Масъала дар хусуси бекор кардани тадбирҳои таъминотии даъво дар маҷлиси судӣ дар

мӯҳлати панҷ рӯзи ворид гаштани ариза ба суди иқтисодӣ бо тартиби пешбининомудай моддаи 92 ҳамин Кодекс ҳал мегардад.

3. Дар мавриди аз ҷониби даъвогар пешниҳод кардани ҳуччате, ки ба ҷо овардани таъминоти муқобилро тасдиқ мекунад, масъалаи бекор кардани тадбирҳои таъминотии даъворо суди иқтисодӣ дар рӯзи дигари пешниҳоди ҳуччати зикргардида баррасӣ менамояд.

4. Аз рӯи натиҷаи баррасии дархост доир ба бекор намудани тадбирҳои таъминотӣ таъинот бароварда мешавад.

Нусхаҳои таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда дар рӯзи дигари баровардани он фиристода мешавад. Нусхаҳои таъинот оид ба тадбирҳои таъминотӣ вобаста ба намуди тадбирҳои қабулшуда ба мақомоти давлатӣ, дигар мақомоте, ки молумулк ё ҳуқуқ ба онро ба қайди давлатӣ мегиранд, фиристода мешавад.

5. Аз таъиноти суди иқтисодӣ доир ба бекор кардани тадбирҳои таъминотӣ ва аз рад намудани бекор кардани таъминоти даъво шикоят овардан мумкин аст.

6. Рад намудани бекор кардани тадбирҳои таъминотӣ ба тақроран муроҷиат намудан бо чунин дархост, дар мавриди пайдо шудани ҳолатҳои наве, ки зарурати бекор кардани тадбирҳои таъминотиро асоснок мекунад, монеъ шуда наметавонад.

Моддаи 97. Товони зиёне, ки бо тадбирҳои таъминотӣ расонида шудааст

Ҷавобгар ва шахсони дигаре, ки ба онҳо бо тадбирҳои таъминотӣ зиён расидааст, пас аз эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судии суди иқтисодӣ дар бораи рад кардани қонеъ гардонидани даъво ҳуқуқ доранд аз шахсе, ки бо дархост доир ба тадбирҳои таъминотӣ муроҷиат кардааст, додани товони зиёно ба роҳи пешниҳод намудани даъво талаб кунанд.

Моддаи 98. Тадбирҳои таъминотии пешакӣ

1. То пешниҳоди даъво суди иқтисодӣ аз рӯи аризаи шахс ҳуқуқ дорад тадбирҳои таъминотии пешакиро, ки ба манфиати молу мулкӣ аризадиҳанда равона шудааст, татбиқ намояд.

2. Суди иқтисодӣ тадбирҳои таъминотии пешакиро аз рӯи қоидаҳое, ки дар ҳамин боб пешбинӣ шудааст, бо хусусиятҳое, ки дар ҳамин модда муқаррар шудаанд, қабул мекунад.

3. Ба суди иқтисодӣ аризаи оид ба тадбирҳои таъминотии пешакӣ аз рӯи маҳалли ҷойгиршавии ҷавобгар ё ин ки аз рӯи маҳалли мавҷудияти маблағ ё дигар молу мулк, ки нисбати онҳо аризадиҳанда қабули таъминоти молумулкиро ба манфиати худ дархост кардааст ё ин ки аз рӯи маҳалле, ки дар он ҷо ҳуқуқи аризадиҳанда вайрон гардидааст, пешниҳод карда мешавад.

4. Ҳангоми пешниҳоди аризаи оид ба тадбирҳои таъминотии пешакӣ аризадиҳанда ба суди иқтисодӣ ҳуччати тасдиқкунандаи ба ҷо овардани таъминоти муқобилро ба андозаи дар аризаи таъминоти манфиати молумулкӣ нишондода пешниҳод мекунад. Дар мавриди пешниҳод накардани ҳуччати зикргардида суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад ба аризадиҳанда таклиф намояд, ки таъминоти муқобилро мувофиқи моддаи 93 ҳамин Кодекс пешниҳод кунад ва аризаи тадбирҳои таъминотии пешакиро аз рӯи қоидаи моддаи 127 ҳамин Кодекс то пешниҳод намудани ҳуччате, ки анҷом додани таъминоти муқобилро тасдиқ мекунад, беҳаракат гузорад.

5. Дар бораи тадбирҳои таъминотии пешакӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад. Дар таъинот мӯҳлати на зиёда аз бист рӯз аз рӯзи баровардани таъинот барои пешниҳод намудани аризаи даъвогӣ аз рӯи талаботе, ки вобаста ба он суд ҷиҳати таъминоти манфиатҳои молумулкӣ аризадиҳанда чора андешидааст, муқаррар карда мешавад.

6. Қарздор аз рӯи талаботе, ки вобаста ба он суди иқтисодӣ тадбирҳои таъминотии пешакӣ қабул кардааст, метавонад ба суд мувофиқи қисми 2 моддаи 93 ҳамин Кодекс дар бораи иваз намудани ин тадбир бо таъминоти муқобил дархост намояд.

7. Аризадиҳанда аризаи даъвогиро ба суди иқтисодие, ки оид ба тадбирҳои таъминотии пешакӣ таъинот баровардааст ё ба дигар суд аз рӯи қоидаҳои тобеияти идорӣ ва тобеияти судие, ки дар ҳамин Кодекс муайян карда шудааст, пешниҳод менамояд ва дар ин бора аризадиҳанда ба суди иқтисодие, ки таъиноти мазкурро баровардааст, хабар мерасонад.

8. Агар аризадиҳанда аризаи даъвогиро дар мӯҳлати дар таъиноти суди иқтисодӣ оид ба тадбирҳои таъминотии муқарраргардида пешниҳод накарда бошад, таъминот бо таъиноти ҳамон

суди иқтисодӣ бекор карда мешавад. Нусхаҳои таъинот ба аризадиҳанда ва дигар шахсони манфиатдор рӯзи дигари баровардани таъинот фиристода мешавад.

9. Дар мавриди аз ҷониби аризадиҳанда пешниҳод намудани аризаи даъвогӣ аз рӯи талабот, ки вобаста ба он суди иқтисодӣ тадбирҳои таъминоти пешакии аризадиҳандаро қабул кардааст, ин тадбирҳо чун тадбирҳои таъминоти даъво амал мекунад.

10. Ба шахсоне, ки бо тадбирҳои таъминоти пешакӣ то пешниҳоди даъво зиён оварда шудааст, метавонанд аз аризадиҳанда пардохти товони онро талаб кунанд, ба шарте, ки аризадиҳанда дар муҳлати муқарраркардаи суд аризаи даъвогиро аз рӯи талабот пешниҳод накарда бошад, ки вобаста ба он суди иқтисодӣ оид ба таъмини манфиатҳои молумулкии ӯ тадбирҳо қабул карда буд ё агар бо санади судии эътибори қонунӣ пайдокардаи суди иқтисодӣ даъво рад карда шуда бошад. Бахсҳо дар бораи рӯёнидани зиён бо тарзи пешниҳод намудани даъво бо тартиби умумӣ баррасӣ мегарданд.

Моддаи 99. Таъмини иҷрои санадҳои судӣ

Қоидаҳо дар бораи тадбирҳои таъминотӣ, ки дар боби мазкур пешбинӣ шудаанд, ҳангоми таъмини иҷрои санадҳои судӣ татбиқ мегарданд.

БОБИ 9. ХАРОҶОТИ СУДӢ

Моддаи 100. Таркиби хароҷоти судӣ

Хароҷоти судӣ аз бочи давлатӣ ва хароҷоти вобаста ба баррасии парванда дар суди иқтисодӣ иборат мебошад.

Моддаи 101. Пардохти бочи давлатӣ

1. Барои пешниҳоди аризаҳои даъвогӣ, дигар аризаҳо ва шикоятҳо мувофиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» бочи давлатӣ пардохт карда мешавад.

2. Ҳангоми зиёд шудани нархи талаботи даъво бочи давлатӣ мувофиқи зиёд шудани нархи даъво пардохт мешавад. Ба ариза оид ба зиёд шудани нархи талаботи даъво ҳуҷҷати тасдиқкунанда дар бораи пардохти бочи давлатӣ мувофиқи тартиб ва андозаи муқарраргардида замима мегардад. Ҳангоми пешниҳод накардани чунин ҳуҷҷат ариза оид ба зиёд шудани нархи талаботи даъво мувофиқи моддаи 128 Кодекси мазкур баргардонида мешавад.

3. Ҳангоми кам шудани нархи даъво бочи давлатии пардохтшуда баргардонида намешавад.

Моддаи 102. Нархи даъво

1. Нархи даъво чунин муайян карда мешавад:

- аз рӯи даъвои ситонидани маблағ - бо назардошти маблағи ситонидашаванда;
- аз рӯи даъвои ғайриқобили иҷро донистани ҳуҷҷати воҷиби иҷро ё ҳуҷҷати дигар, ки аз рӯи он ситонидани маблағ бо дарназардошти маблағи мавриди баҳс қарордошта бебаҳс (беаксепт) ситонида мешавад;

- аз рӯи даъвои талаб карда гирифтани молу мулк бо дарназардошти арзиши молу мулки талаб карда гирифташаванда;

2. Ба нархи даъво маблағи ноустуворона (ҷарима, пеня) ва фоизҳое, ки дар аризаи даъвогӣ нишон дода шудаанд, дохил мешаванд.

3. Нархи даъво, ки аз якчанд талаботи мустақил иборат аст, бо маблағи умумии талабот муайян карда мешавад.

4. Барои аризаҳои даъвогӣ, ки талаботи якхелаи дорои мазмунӣ молу мулкӣ ва ғайримолумулкӣ мебошанд, бочи давлатӣ, ки барои аризаҳои даъвогии молумулкӣ ва ғайримолумулкӣ муқаррар карда шудааст, якбора ситонида мешавад.

5. Оид ба аризаҳои даъвогӣ дар бораи эътирофи ҳуқуқ, аз ҷумла ҳуқуқи моликият, ҳуқуқи истифодабарӣ, ҳуқуқи соҳибӣ кардан ва ҳуқуқи ихтиёрдорӣ бочи давлатӣ дар ҳаҷми барои аризаҳои даъвогии ғайримолумулкӣ муқарраргардида пардохт карда мешавад.

6. Нархи даъво аз ҷониби аризадиҳанда нишон дода мешавад. Дар сурати нархи даъворо нодуруст нишон додани аризадиҳанда онро суди иқтисодӣ муайян мекунад.

Моддаи 103. Баргардонидани боҷи давлатӣ

Боҷи давлатӣ дар ҳолатҳо ва тартиби дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи боҷи давлатӣ» пешбинӣ кардашуда баргардонидани мешавад.

Моддаи 104. Имтиёзҳо оид ба пардохти боҷи давлатӣ

Имтиёзҳо оид ба пардохти боҷи давлатӣ дар ҳолат ва тартибе, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи боҷи давлатӣ» пешбинӣ намудааст, муайян карда мешавад.

Моддаи 105. Хароҷоти судӣ

Ба хароҷоти судӣ вобаста ба баррасии парванда дар суди иқтисодӣ маблағе, ки бояд ба шохидон, экспертҳо, тарҷумонҳо, хароҷоти азназаргузаронӣ дар маҳал, хароҷоти пардохти хизматрасонии адвокатҳо ва дигар шахсоне, ки ёрии ҳуқуқӣ мерасонанд (намоёндогон) ва дигар хароҷоти кардаи шахсони иштироккунандаи парванда, хароҷоти вобаста ба баррасии парванда дар суди иқтисодӣ ва инчунин вобаста ба иҷрои санади судӣ дохил мешаванд.

Моддаи 106. Маблағе, ки бояд ба экспертҳо, шохидон ва тарҷумонҳо пардохт карда шавад

1. Ба экспертҳо, шохидон ва тарҷумонҳо харҷи вобаста ба ҳозир шудан ба суд, роҳкиро, иҷораи хонаи истиқоматӣ, инчунин пардохти харҷи шабонарӯзӣ ҷуброн карда мешавад.
2. Ба экспертҳо барои корҳое, ки онҳо тибқи супориши суди иқтисодӣ анҷом додаанд, ба шарте, ки ин кор ба доираи фаъолияти хизмати онҳо ҳамчун корманди муассисаи давлатии судии экспертӣ дохил нашавад, ҳаққи хизмат дода мешавад. Андозаи ҳаққи хизмати экспертҳо суд бо розигии шахсоне, ки дар мувофиқи судӣ иштирок мекунад ва бо ҳуди эксперт муайян мекунад.
3. Ҳаққи хизмати тарҷумон аз рӯи иҷрои коре, ки суди иқтисодӣ ба ӯ супоридааст, муайян карда мешавад. Андозаи ҳаққи хизмати тарҷумонро суд бо розигии тарҷумон муайян мекунад.
4. Ба шахрвандоне, ки кор мекунад ва ба суди иқтисодӣ ҳамчун шохид даъват шудаанд, музди миёнаи меҳнаташон дар ҷойи кори доимашон пардохта мешавад. Ба шохидоне, ки муносибатҳои меҳнатӣ надоранд, барои машғулияти одиашонро монда рафтанишон бо назардошти вақти воқеан сарфшуда ҳаққи ақалли музди меҳнати дар он замон муқарраршуда пардохт карда мешавад.

Моддаи 107. Аз ҷониби тарафҳо пардохти маблағҳое, ки бояд ба шохидон ва экспертҳо дода шаванд

1. Маблағи ҳаққи хизмати шохидон ва экспертҳо ба суратҳисоби депозити суди иқтисодӣ аз ҷониби шахси бо дархост мувоҷиҳатнамуда дар мӯҳлати муайяннамудаи суди иқтисодӣ гузаронида мешавад. Агар дархости зикргардида аз ҷониби ҳарду тараф пешниҳод шуда бошад, маблағ аз ҷониби ҳарду тараф ба суратҳисоби депозити суди иқтисодӣ ба андозаи баробар гузаронида мешавад.
2. Агар маблағи ҳаққи хизмати экспертҳо ва шохидон дар вақти муайяннамудаи суди иқтисодӣ ба суратҳисоби депозит гузаронида нашавад, суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад, ки дархостро дар бораи таъини экспертиза ва даъвати шохидон рад намуда, парвандаро дар асоси дигар далелҳое, ки аз ҷониби тарафҳо пешниҳод мешаванд, баррасӣ намояд.

Моддаи 108. Пардохти маблағ ба экспертҳо, шохидон ва тарҷумонҳо

1. Маблағ ба экспертҳо, шохидон ва тарҷумонҳо баъди иҷро кардани ўҳдадориҳояшон пардохт карда мешавад.
2. Маблағ ба экспертҳо ва шохидон аз суратҳисоби депозити суди иқтисодӣ пардохт карда мешавад.
3. Пардохти ҳаққи хизмати тарҷумоне, ки аз ҷониби суди иқтисодӣ барои иштирок дар мувофиқи судии иқтисодӣ ҷалб карда шудааст, хароҷоти шабонарӯзӣ ва хароҷот бинобар ҳозир шудан ба суди иқтисодӣ, ҳамчунин ҳаққи хизмати экспертҳо, шохидон, ба шарте, ки эксперт бо

ташаббуси суди иқтисодӣ таъин карда, шоҳид даъват шуда бошад, аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ пардохта мешавад.

4. Тартиби пардохти ҳаққи хизмати тарҷумон аз ҳисоби маблағи буҷети давлатӣ ба ҷуброни хароҷоти пардохти хизмати тарҷумон, ки шахсони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд сарф кардаанд, дахл надорад, ба шарте, ки дар санадҳои байналмиллалии эътирофнамудаи Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

Моддаи 109. Тақсими хароҷоти судӣ байни шахсони иштироккунандаи парванда

1. Хароҷоти судии иштироккунандагони парванда, ки ба манфиати онҳо санади судӣ қабул шудааст, аз ҷониби суди иқтисодӣ аз ҳисоби тарафи дигар рӯёнида мешавад. Дар мавриди қисман қонеъ гардонидани даъво хароҷоти судӣ ба зиммаи иштироккунандагони парванда мутаносиб ба андозаи талаботи қонеъгардида гузошта мешавад. Дар мавриди қонеъ нагардонидани талаботи даъвои шахсони дар моддаҳои 51-52 Кодекси мазкур зикршуда ва дигар шахсон хароҷоти судӣ аз шахсе, ки ба манфиати ӯ даъво пешниҳод шудааст, рӯёнида мешавад.

2. Хароҷоти ҳаққи хизмати намоёндаи шахсеро, ки ба манфиати ӯ санади судӣ қабул шудааст, суди иқтисодӣ аз ҳисоби шахси дигар ба андозаи қобили қабул мерӯёнад.

3. Аз супоридани боҷи давлатӣ, ки бо тартиби муқарраргардида даъвогар озод карда шудааст, аз ҷавобгар ба даромади буҷети давлатӣ мутаносиби андозаи талаботи даъвои қонеъгардида рӯёнида мешавад.

4. Суди иқтисодӣ хароҷоти судиро бо созиши шахсони иштироккунандаи парванда оид ба тақсим кардани хароҷоти судӣ мутобиқи ин созиш ба зиммаи онҳо мегузорад.

5. Хароҷоти судии шахсони иштироккунандаи парванда вобаста ба баррасӣ намудани шикоятӣ апеллятсионӣ, кассатсионӣ ва назоратӣ мувофиқи қоидаҳои муқаррарнамудаи моддаи мазкур тақсим карда мешавад.

Моддаи 110. Вогузории хароҷоти судӣ ба зиммаи шахсе, ки аз ҳуқуқҳои мурофиавии худ суиистифода мекунад

1. Агар баҳс дар натиҷаи аз тарафи иштироккунандаи парванда вайрон кардани танзими иддао ё дигар тартиби танзими тосудии баҳс, ки дар қонун ё шартнома пешбинӣ гардидааст, аз ҷумла мӯҳлати пешниҳоди ҷавоби иддао рӯя нашуда, даъво сарфи назар карда шуда бошад, суди иқтисодӣ новобаста ба натиҷаи баррасии парванда хароҷоти судиро ба зиммаи ин шахс вомегузорад.

2. Суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад тамоми хароҷоти судии парвандаро ба зиммаи шахсе вогузорад, ки аз ҳуқуқҳои мурофиавии худ суиистеъмол мекунад ё ин ки ӯҳдадорӣҳои мурофиавии худро иҷро намекунад, агар ин ба баргузор нагардидани маҷлиси судӣ, кашол ёфтани мурофиаи судӣ, монешавӣ ба баррасии парванда ва қабули санади қонунӣ ва асосноки судӣ оварда расонад.

Моддаи 111. Ҳалли масъалаҳо оид ба хароҷоти судӣ

Масъалаҳои тақсими хароҷоти судӣ, вогузории хароҷоти судӣ ба зиммаи шахсе, ки аз ҳуқуқҳои мурофиавии худ суиистеъмол мекунад ва дигар масъалаҳо оид ба хароҷоти судӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ, ки парвандаро баррасӣ мекунад, дар санади судие, ки баррасии парвандаро моҳиятан анҷом медиҳад ва ба он метавонад шикоят оварда шавад, ҳал карда мешавад.

БОБИ 10. МҶҲЛАТҲОИ МУРОФИАВӢ

Моддаи 112. Муқаррар ва ҳисоб кардани мӯҳлатҳои мурофиавӣ

1. Амалҳои мурофиавӣ дар мӯҳлатҳои муқарраркардаи Кодекси мазкур ё дигар қонунҳои анҷом меёбад ва агар мӯҳлати мурофиавӣ муқаррар нашуда бошад, он аз ҷониби суди иқтисодӣ таъин карда мешавад.

2. Мӯҳлатҳои анҷом додани амали мурофиавӣ бо санаи дақиқи тақвимӣ, зикри ҳодисае, ки бояд ҳатман фаро расад ё фосилаи вақте ки дар ҷараёни он амал бояд иҷро карда шавад, муайян мегардад.

3. Мӯҳлатҳои муурофиавӣ бо солҳо, моҳҳо ё рӯзҳо ҳисоб карда мешаванд. Ба мӯҳлатҳое, ки бо рӯзҳо ҳисоб карда мешаванд, рӯзҳои истироҳат (ғайрикорӣ) дохил намешаванд.

4. Чараёни мӯҳлати муурофиавии бо солҳо, моҳҳо ё рӯзҳо ҳисобкардашуда аз рӯзи дигари санаи тақвимӣ ё рӯзи фарорасии ҳодиса, ки бо он оғози мӯҳлати муурофиавӣ муайян гардидааст, шурӯъ мешавад.

Моддаи 113. Хотима ёфтани мӯҳлатҳои муурофиавӣ

1. Мӯҳлати муурофиавӣ, ки бо солҳо ба ҳисоб гирифта мешавад, дар моҳ ва санаи дахлдори охирини мӯҳлати сол хотима меёбад.

2. Мӯҳлати муурофиавӣ, ки бо моҳҳо ба ҳисоб гирифта мешавад, дар моҳ ва санаи мӯҳлати охирини моҳи дахлдор хотима меёбад. Агар хотимаи мӯҳлати бо моҳҳо ҳисобшуда ба моҳе рост ояд, дорои санаи дахлдор намебошад, пас мӯҳлат дар рӯзи охирини ин моҳ хотима меёбад.

3. Мӯҳлати муурофиавии бо рӯзҳо ҳисобшуда дар рӯзи охирини мӯҳлати муқарраргардида хотима меёбад.

4. Агар рӯзи охирини мӯҳлат ба рӯзи ғайрикорӣ рост ояд, рӯзи хотимаи мӯҳлат рӯзе ҳисоб меёбад, ки баъди ин рӯзи корӣ фаро мерасад.

5. Амали муурофиавӣ, ки барои иҷрои он мӯҳлат муқаррар шудааст, метавонад то соати бисту чори рӯзи охирини мӯҳлати муқарраршуда анҷом дода шавад.

6. Агар ариза, шикоят, дигар ҳуҷҷатҳо ё маблағ ба мақомоти алоқа супорида шуда бошанд, ба мақомот ё ин ки шахси ваколатдор супоридан ё арз кардан то соати бисту чори рӯзи охирини мӯҳлати муурофиавӣ анҷом дода шавад, мӯҳлат гузаронидашуда ба ҳисоб намеравад.

7. Агар амалиёти муурофиавӣ бевосита дар суди иқтисодӣ ё дигар ташкилот сурат гирад, пас мӯҳлат дар ҳамон соате хотима меёбад, ки мутобиқи қоидаҳои муқарраргардида дар ин суд ё ин ташкилот рӯзи корӣ ба охир мерасад ё амали дахлдор қатъ карда мешавад.

Моддаи 114. Оқибатҳои гузаронидани мӯҳлатҳои муурофиавӣ

1. Шахсоне, ки дар парванда иштирок меkunанд, ҳангоми гузаштани мӯҳлатҳои муурофиавӣ, ки Кодекси мазкур, дигар қонунҳо ё суди иқтисодӣ муқаррар кардааст, ҳуқуқи анҷом додани амалҳои муурофиавиро надоранд.

2. Аризаҳо, шикоятҳо ва дигар ҳуҷҷатҳое, ки баъди гузаштани мӯҳлати муурофиавӣ пешниҳод гардидаанд, агар барои барқарорсозӣ ё дароз кардани мӯҳлати гузаронидашуда дархост пешниҳод нагардида бошад, аз ҷониби суди иқтисодӣ бо таъиноти он баррасӣ нагардида, ба шахсоне, ки онҳоро пешниҳод кардаанд, баргاردонида мешаванд.

Моддаи 115. Боздоштани мӯҳлатҳои муурофиавӣ

Чараёни ҳамаи мӯҳлатҳои муурофиавии ба хотиманарасида баробари боздоштани баррасии парванда боздошт карда мешавад. Аз рӯзи аз нав оғоз намудани баррасии он чараёни мӯҳлати муурофиавӣ идома меёбад.

Моддаи 116. Барқарор кардани мӯҳлатҳои муурофиавӣ

1. Мӯҳлати муурофиавии гузаронидашуда мумкин аст бо дархости шахси иштироккунандаи парванда барқарор карда шавад.

2. Суди иқтисодӣ мӯҳлатҳои муурофиавии гузаронидашударо дар он ҳолат барқарор мекунад, ки агар сабабҳои гузаронидани онро узрнок эътироф намояд.

3. Дархост оид ба барқарор намудани мӯҳлатҳои муурофиавии гузаронидашуда дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди воридшавӣ ба суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ бе оғоҳии шахсони иштироккунандаи парванда баррасӣ карда мешавад.

4. Суди иқтисодӣ доир ба барқарор ё рад намудани барқароркунии мӯҳлати муурофиавӣ таъинот мебарорад.

5. Нусхаи таъинот ба шахсе, ки бо дархост муроҷиат кардааст, на дертар аз рӯзи минбаъдаи баровардани таъинот фиристода мешавад.

6. Таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи рад намудани барқароркунии мӯҳлати муурофиавии гузаронидашуда мумкин аст мавриди шикоят қарор гирад.

Моддаи 117. Дароз кардани мӯҳлатҳои муурофиавӣ

1. Мӯҳлатҳои муурофиавии аз ҷониби суди иқтисодӣ таъингардида метавонад бо аризаи шахси иштироккунандаи муурофия аз рӯи тартиби пешбиникардаи моддаи 116 Кодекси мазкур дароз карда шаванд.

2. Таъиноти суди иқтисодӣ доир ба рад намудани дарозкунии мӯҳлатҳои муурофиавии таъингардида метавонад мавриди шикоят қарор гирад.

БОБИ 11. ҶАРИМАҲОИ СУДӢ

Моддаи 118. Ҷаримабандии судӣ

1. Ҷаримабандии судӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ дар ҳолатҳои пешбиникардаи Кодекси мазкур анҷом дода мешавад. Ҳаҷми ҷаримаи судӣ нисбати шахрвандон наметавонад аз даҳ нишондиҳанда барои ҳисобҳо, барои шахсони мансабдор – бист нишондиҳанда барои ҳисобҳо, барои ташкилот – сад нишондиҳанда барои ҳисобҳо зиёд бошад.

2. Суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад нисбати шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар шахсони дар толори маҷлиси судӣ ҳузурдошта барои зоҳир намудани беҳурматӣ нисбати суд ҷарима бандад. Ҷаримабандии судӣ барои зоҳир намудани беҳурматӣ нисбати суд дар он маврид анҷом дода мешавад, ки агар ин амал боиси ҷавобгарии ҷиноятӣ нағардад.

3. Ҷаримаи судӣ, ки аз ҷониби суди иқтисодӣ нисбати шахсони мансабдори мақомоти давлатӣ, дигар мақомот ва ташкилотҳо татбиқ гаштааст, аз маблағҳои шахсии онҳо рӯёнида мешавад.

4. Ҷаримаи судӣ ба ҳисоби буҷети давлатӣ гузаронида мешавад.

Моддаи 119. Тартиби баррасии масъалаи ҷаримабандии судӣ

1. Масъалаи ҷаримабандии судӣ нисбати шахси дар маҷлиси судӣ ҳузурдошта дар ҳамон маҷлиси судии суди иқтисодӣ ҳалли ҳудро меёбад.

2. Масъалаи ҷаримабандии судӣ нисбати шахсе, ки дар маҷлиси судӣ ҳузур надорад, дар дигар маҷлиси судии суди иқтисодӣ ҳал карда мешавад.

3. Шахсе, ки нисбати ӯ масъалаи ҷаримабандии судӣ баррасӣ мегардад, оид ба вақт ва маҳалли (ҷойи) маҷлиси судӣ бо нишондоди асосҳои гузаронидани маҷлиси судӣ хабардор карда мешавад. Сари вақт ҳозир нашудани шахси ба таври дахлдор хабардоркардашуда барои баррасии масъалаи ҷаримабандии судӣ дар маҷлиси судӣ монеъ шуда наметавонад.

4. Суди иқтисодӣ оид ба натиҷаҳои баррасии масъалаи ҷаримабандии судӣ таъинот мебарорад, ки он ба шахсе, ки ҷаримабандӣ карда шудааст, дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди баровардани таъинот фиристонида мешавад.

5. Таъиноти ҷаримабандии судӣ фавран иҷро карда мешавад.

6. Шикоят аз рӯи таъиноти суди иқтисодӣ оид ба ҷаримабандии судӣ аз ҷониби шахсе, ки нисбаташ ҷарима татбиқ шудааст, дар мӯҳлати даҳ рӯзи баъди гирифтани нусхаи таъинот қабул карда мешавад.

7. Додани шикоят аз рӯи таъинот оид ба ҷаримабандии судӣ боиси боздоштани иҷрои таъинот шуда наметавонад.

БОБИ 12. ХАБАРНОМАИ СУДӢ

Моддаи 120. Хабарномаи судӣ

1. Шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар иштироккунандагони муурофияи судии иқтисодӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ дар бораи вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ ё гузаронидани амали алоҳидаи муурофиавӣ ба воситаи фиристодани нусхаи таъиноти судӣ на дертар аз понздаҳ рӯз то саршавии маҷлиси судӣ ё гузаронидани амали муурофиавӣ хабардор карда мешаванд, агар аз рӯи Кодекси мазкур дигар ҳолатҳо пешбинӣ нашуда бошанд.

2. Таъиноти судӣ, ки ба он иштироккунандагони муурофияи судии иқтисодӣ хабардор ё даъват карда мешаванд, бояд дорои чунин мазмун бошанд:

- ном ва суроғаи суди иқтисодӣ;
- вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ ё гузаронидани амали алоҳидаи мурофиавӣ;
- номи шахсони ба суд хабардоркардашуда ё даъваткардашуда;
- номи парванда, ки доир ба он хабардиҳӣ ё даъваткунӣ ба амал бароварда мешавад, ҳамчунин ба ҳайси кӣ даъват шудани шахс нишон дода мешавад;
- нишондоде, ки кадом амалро ва дар кадом мӯҳлат шахси хабардоркардашуда ё даъваткардашуда ҳуқуқ дорад ё ӯҳдадор аст иҷро кунад.

3. Нусхаи таъиноти судӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ ба суроғаи нишондодаи шахси иштироккунандаи парванда ё ин ки дар маҳалли ҷойгиршавии ташкилот (филиал, намоёндагии шахси ҳуқуқӣ, ки агар даъво аз фаъолияти онҳо ба вучуд омада бошад) ё ба маҳалли зисти шаҳрванд фиристонида мешавад. Маҳалли ҷойгиршавии ташкилот аз рӯи маҳалли бақайдгирии давлатии он муайян карда мешавад, агар тибқи қонун дар ҳуҷҷатҳои таъсисӣ дигар ҳолат муқаррар нашуда бошад.

4. Шахсони хориҷӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ бо қоидаҳои муқарраркардаи боби мазкур хабардор карда мешаванд, агар аз рӯи Кодекси мазкур ё санадҳои ҳуқуқии байналмиллалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, ҳолатҳои дигар пешбинӣ нашуда бошанд.

Моддаи 121. Тартиби аз ҷониби суди иқтисодӣ фиристонидани нусхаи таъиноти судӣ

1. Нусхаи таъиноти судӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ ба воситаи почта бо мактуби супоришӣ ва бо огоҳ намудан дар бораи супоридан ё ин ки бо роҳи бевосита супоридан ба шахси қабулкунанда дар суди иқтисодӣ ё маҳалли ҷойгиршавии шахси қабулкунанда, дар ҳолатҳои таъхирнопазир бошад, ба воситаи телефонограмма, телеграмма, алоқаи факсимиле ё почтаи электронӣ ё ин ки бо истифода аз дигар воситаҳои алоқа фиристода мешавад.

2. Агар нусхаи таъиноти судӣ бевосита ба шахси гирандаи ҳуҷҷат ё ба намоёндаи ӯ дар суди иқтисодӣ ё ин ки дар маҳалли ҷойгиршавӣ супорида шавад, супоридани нусхаи таъиноти судӣ бо гирифтани забонхат амалӣ карда мешавад.

3. Дар ҳолате, ки агар нусхаи таъиноти судӣ ба шахси гирандаи ҳуҷҷат ба воситаи телефонограмма, телеграмма, алоқаи факсимиле ё почтаи электронӣ ё ин ки бо истифодаи дигар воситаи алоқа фиристода шавад, дар нусхаи матни супоридашуда, ки дар суди иқтисодӣ мемонад, фамилияи шахси супорандаи ин матн, сана ва вақти супоридани он, ҳамчунин фамилияи шахсе, ки онро қабул кардааст, нишон дода мешавад.

4. Агар шахси гирандаи ҳуҷҷат гирифтани нусхаи таъиноти судиро рад кунад, шахсе, ки онро бурда мерасонад ё месупорад, дар ин бора дар огоҳиномаи супоридан бояд қайд кунад ё дар нусхаи таъиноти судӣ, ки бояд ба суди иқтисодӣ баргардонида шавад, сабт намояд.

5. Ҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда дар бораи фиристонида шудани нусхаи таъиноти судӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ ва аз тарафи шахси гирандаи ҳуҷҷат қабул кардани он, ки бо тартиби муқарраркардаи моддаи мазкур (огоҳинома дар бораи супоридан, забонхат, дигар ҳуҷҷатҳо) амалӣ мегардад, ба маводҳои парванда ҳамроҳ карда мешаванд.

Моддаи 122. Ба таври дахлдор хабардор намудан

1. Шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар иштироккунандагони мурофиаи судии иқтисодӣ ба таври дахлдор хабардоркардашуда ба ҳисоб мераванд, агар то саршавии маҷлиси судӣ, гузаронидани амали алоҳидаи мурофиавӣ суди иқтисодӣ дар бораи аз ҷониби шахси гирандаи ҳуҷҷат қабул карда шудани нусхаи таъиноти судии ба ӯ ирсолшуда маълумот дошта бошад.

2. Шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар иштироккунандагони мурофиаи судии иқтисодӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ ба таври дахлдор хабардоркардашуда низ ба ҳисоб мераванд, агар:

- шахси гирандаи ҳуҷҷат қабули нусхаи таъиноти судиро рад кардааст ва ин раддия ба расмӣ дароварда шудааст;
- ба хабарномаи почта нигоҳ накарда, шахси гирандаи ҳуҷҷат барои қабули нусхаи таъиноти судӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ бо тартиби муқарраркарда ирсолнамуда ҳозир нашудааст

ва дар ин бора мақомоти алоқа суди иқтисодиро хабардор кардааст;

- аз ҷониби суди иқтисодӣ нусхаи ирсолгардидаи таъиноти судӣ ба суроғаи охирини ба суд маҳалли ҷойгиршавии ташкилот, маҳалли зисти шахрванд бо сабаби дар ин суроға набудани шахсе, ки ҳуҷҷатро бояд қабул намояд, супорида нашудааст ва дар ин бора мақомоти алоқа суди иқтисодиро хабардор кардааст.

Моддаи 123. Тағйирёбии суроға ҳангоми баррасии парванда

1. Шахсони иштироккунандаи парванда ўҳдадоранд дар хусуси тағйир ёфтани суроғаи худ ҳангоми баррасии парванда суди иқтисодиро огоҳ намоянд. Ҳангоми набудани чунин иттилоот нусхаи таиноти суд тибқи суроғаи охирини барои суд маълум ирсол мегардад ва шахси гирандаи ҳуҷҷат дар ин суроға минбаъд зиндагӣ накарда бошад ҳам, расонидашуда ба ҳисоб меравад.

2. Дар мавриде, ки шахси иштироккунандаи парванда ба суди иқтисодӣ рақами телефон, факс, суроғаи почтаи электронӣ ва ё дигар хабари ба ин монандро расонида бошад, дар мавриди тағйирёбии он дар қараёни баррасии парванда бояд ба суди иқтисодӣ хабар диҳад.

ФАСЛИ II. БАРРАСИИ ПАРВАНДА ДАР СУДИ ИҚТИСОДИИ МАРҲИЛАИ ЯКУМ. БАРРАСИИ ДАЪВО

БОБИ 13. ПЕШНИҲОД НАМУДАНИ ДАЪВО

Моддаи 124. Шакл ва мазмуни аризаи даъвогӣ

1. Аризаи даъвогӣ ба суди иқтисодӣ дар шакли хаттӣ пешниҳод карда мешавад. Аризаи даъвогиро даъвогар ва ё намояндаи ӯ имзо менамоянд.

2. Ҳолатҳои зерин дар аризаи даъвогӣ бояд дарҷ гарданд:

- номи суди иқтисодие, ки ба он аризаи даъвогӣ пешниҳод карда мешавад;
- номи даъвогар, маҳалли ҷойгиршавии ӯ, агар даъвогар шахрванд бошад, маҳалли зист, ҷои қор ё сана ва маҳалли аз қайди давлатӣ гузаштани ӯ ҳамчун соҳибкори инфиродӣ;
- номи ҷавобгар, маҳалли истиқомат ё маҳалли ҷойгиршавии он;
- талаботи даъвогар ба ҷавобгар бо истинод ба қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ҳангоми пешниҳоди даъво нисбати якҷанд ҷавобгар бошад, талабот нисбати ҳар яки онҳо;
- ҳолатҳое, ки даъвогар талаботи худро асоснок месозад ва далелҳое, ки ин ҳолатҳоро тасдиқ мекунанд;
- нархи даъво, агар даъво арзиш дошта бошад;
- ҳисоби маблағи ситонидашаванда ё ин ки маблағи мавриди баҳс қароргирифта;
- маълумот дар бораи аз ҷониби даъвогар риоя намудани мўҳлати иддао ё ин ки тартиби ҳалли пешазсудӣ, агар дар қонун ё шартнома пешбинӣ шуда бошад;
- маълумот дар бораи тадбирҳои таъминотие, ки суди иқтисодӣ то пешниҳод намудани даъво қабул намудааст;
- номгӯи ҳуҷҷатҳои замимагардида.

3. Дар аризаи даъвогӣ инчунин маълумотҳои дигар, аз ҷумла рақами телефонҳо, факсҳо, суроғаҳои почтаи электронии даъвогар, намояндаи ӯ, агар онҳо барои сари вақт дуруст баррасӣ намудани парванда зарур бошанд, метавонанд дарҷ гарданд, аз ҷумла дархостҳо оид ба талаботи далелҳо аз ҷавобгар ва шахсони дигарро низ дар бар гирад.

4. Даъвогар ўҳдадор аст ба шахсони дигар, ки дар мурофия иштирокдоранд, нусхаи аризаи даъвогӣ ва ҳуҷҷатҳои замимагардидаеро, ки онҳо надоранд, равон кунанд.

Моддаи 125. Ҳуҷҷатҳое, ки ба аризаи даъвогӣ замима карда мешаванд

Ба аризаи даъвогӣ ҳуҷҷатҳои зайл замима мегарданд:

- огоҳинома дар бораи супоридан ё дигар ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи ба дигар шахсони иштироккунандаи мурофия равон карда шудаи нусхаҳои аризаи даъвогӣ ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагашта, ки шахсони иштироккунандаи мурофия онҳоро надоранд;
- ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи супоридани бочи давлатӣ бо тартиб ва андозаи муқарраршуда;
- ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи ҳолатҳое, ки даъвогар талаботи худро бо онҳо асоснок мекунад;

- нусхаи ҳуҷҷатҳое, ки бақайдгирии давлатии шахси ҳуқуқӣ ё ин ки соҳибкори инфиродӣ буданро тасдиқ мекунад;
- ваколатнома ё ҳуҷҷати дигаре, ки ваколатро барои имзои аризаи даъвогӣ тасдиқ мекунад;
- нусхаҳои таъиноти суди иқтисодӣ оид ба татбиқи тадбирҳои таъминкунанда то пешниҳоди даъво;
- ҳуҷҷатҳое, ки аз ҷониби даъвогар риоя намудани тартиби иддао ё ин ки ҳалли пешазсудиро тасдиқ менамоянд, агар инро қонун ё шартнома пешбинӣ карда бошад;
- лоиҳаи шартнома, агар талабот дар бораи маҷбурӣ бастанӣ шартнома арз шуда бошад.

Моддаи 126. Қабули аризаи даъвогӣ, оғоз кардани баррасии парванда ва оمودасозии парванда ба муҳокимаи судӣ

1. Суди иқтисодӣ ўҳдадор аст аризаи даъвогиро, ки бо риоя кардани талаботи Кодекси мазкур оид ба шакл ва мазмунӣ он пешниҳод шудааст, барои баррасӣ қабул намояд.
2. Масъалаи ба баррасии суди иқтисодӣ қабул намудани аризаи даъвогӣ дар мўҳлати панҷ рӯзи баъди ворид шудани аризаи даъвогӣ ба суди иқтисодӣ аз ҷониби судя шахсан ҳал карда мешавад.
3. Дар бораи қабули аризаи даъвогӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад ва бо он баррасии парванда оғоз карда мешавад.
4. Дар таъинот оид ба оمودасозии парванда ба муҳокимаи судӣ амале, ки шахсони иштироккунандаи муҳофизат бояд анҷом диҳанд ва мўҳлати иҷроӣ он дарҷ мегардад.
5. Нусхаи таъинот оид ба қабули аризаи даъвогӣ ба баррасии суди иқтисодӣ барои шахсони иштироккунандаи парванда на дертар аз рӯзи дигари рӯзи баровардани таъинот равон карда мешавад.

Моддаи 127. Беҳаракат монанди аризаи даъвогӣ

1. Судяи суди иқтисодӣ, агар муайян намояд, ки аризаи даъвогӣ ба суд бе риояи талаботи моддаҳои 124 ва 125 Кодекси мазкур пешниҳод шудааст, оид ба беҳаракат монанди ариза таъинот мебарорад ва дар ин ҳусус аризадиҳандаро огоҳ намуда, ба ӯ барои бартараф намудани камбудии мўҳлат медиҳад.
2. Нусхаи таъинот оид ба беҳаракат монанди аризаи даъвогӣ ба даъвогар на дертар аз рӯзи дигари рӯзи баровардани он равон карда мешавад.
3. Агар даъвогар дар мўҳлати муайяншуда талаботи дар таъинот оид ба беҳаракат монанди аризаи даъвогиро иҷро кунад, аризаи даъвогӣ аз рӯзи якуми ба суд ворид гардида дохилгардида ҳисоб меёбад. Дар акси ҳол ариза ба суд вориднагардида ҳисоб ёфта, ба даъвогар бо маводи замимашуда мутобиқи моддаи 128 Кодекси мазкур баргардонидани ариза мешавад.
4. Аз рӯи таъинот оид ба беҳаракат монанди аризаи даъвогӣ шикоят овардан мумкин аст. Дар мавриди бекор намудани таъинот аризаи даъвогӣ аз рӯзи якуми ба суд ворид шудани дохилгардида ҳисоб мешавад.

Моддаи 128. Баргардонидани аризаи даъвогӣ

1. Суди иқтисодӣ аризаи даъвогиро бармегардонад, агар дар мавриди қабули ариза муайян кунад, ки:
 - парванда ба суди иқтисодии мазкур тобеияти судӣ надорад;
 - дар як аризаи даъвогӣ якчанд талабот ба як ё якчанд шахс пешниҳод шудааст ва агар ин талабот байни худ алоқаманд набоянд;
 - то баровардани таъинот оид ба баррасии суди иқтисодӣ қабул намудани аризаи даъвогӣ аз даъвогар дархост дар бораи баргардонидани ариза ворид шудааст;
 - дар мўҳлати дар таъиноти судӣ муқарраршуда бартараф накардани ҳолатҳое, ки асоси беҳаракат монанди аризаи даъвогӣ гаштааст;
 - риоя накардани талаботи пешниҳоди аризаи муқобил.
2. Дар бораи баргардонидани аризаи даъвогӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад. Дар таъинот асосҳои баргардонидани ариза нишон дода, масъалаи баргардонидани бочи давлатӣ аз

бучети давлатӣ ҳал карда мешавад.

3. Нусхаи таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи баргардонидани аризаи даъвогӣ ба даъвогар дар мӯҳлати на дертар аз рӯзи дигари рӯзи баровардани он ё ин ки баъди гузаштани мӯҳлати муқарраркардаи суд, ки барои бартараф кардани ҳолатҳое, ки асоси беҳаракат монондани ариза гаштааст, бо ариза ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагардида фиристода мешавад.

4. Аз рӯи таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи баргардонидани аризаи даъвогӣ шикоят намудан мумкин аст.

5. Дар мавриди бекор намудани таъинот аризаи даъвогӣ аз рӯзи якуми ба суди иқтисодӣ ворид гардидани он дохилшуда ҳисоб меёбад.

6. Баргардонидани аризаи даъвогӣ баъди бартараф намудани камбудихое, ки сабаби бозгардондан шудаанд, барои бо ҳамин талабот дар асоси умумӣ ба суди иқтисодӣ такроран муроҷиат карданро манъ намекунад.

Моддаи 129. Якҷоя ва ҷудо кардани якҷанд талабот

1. Даъвогар ҳуқуқ дорад дар як ариза якҷанд талаботро, ки байни якдигар бо асосҳои пайдоиш ва далелҳои пешниҳодшуда алоқаманданд, якҷоя намояд.

2. Суди иқтисодии марҳилаи якум ҳақ дорад як ё якҷанд талаботи якхеларо, ки дар онҳо шахсони алоҳида иштирок меkunанд, якҷоя баррасӣ намояд.

3. Суди иқтисодии марҳилаи якум ҳақ дорад, ки як ё якҷанд талаботи якҷояро ба истехсолоти алоҳида ҷудо намояд, агар дар алоҳидагӣ баррасӣ намудани талаботро мувофиқи мақсад шуморад.

4. Якҷоя намудани парвандаҳо дар як истехсолот ва ҷудо намудани талабот ба истехсолоти алоҳида то қабули санади судие, ки баррасии парвандаро дар суди иқтисодии марҳилаи якум анҷом мебахшад, мумкин мебошад.

5. Суди иқтисодӣ дар бораи якҷоя кардани парвандаҳо ба як истехсолот ва ҷудо намудани талабот барои истехсолоти алоҳида таъинот мебарорад. Нусхаҳои таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда равон карда мешаванд.

Моддаи 130. Изҳори назар кардан нисбати аризаи даъвогӣ

1. Ҷавобгар нисбати аризаи даъвогӣ изҳори назари худро бо замима намудани ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи муқобили даъво, инчунин ҳуҷҷатҳоеро, ки оид ба равон намудани нусхаҳои изҳори назар ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагардидаро ба даъвогар ва дигар шахсони иштироккунандаи парванда тасдиқ мекунад, ба суди иқтисодӣ пешниҳод менамояд.

2. Изҳори назар ба суди иқтисодӣ ва шахсони иштироккунандаи парванда дар мӯҳлате, ки имконияти шиносшавиро то саршавии мурофия таъмин менамояд, равон карда мешавад.

3. Дар баъзе мавридҳо ва тибқи тартибе, ки Кодекси мазкур муқаррар намудааст, дигар шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд ба суди иқтисодӣ ва дигар иштироккунандагони мурофия изҳори назарашонро бо аризаи даъвогӣ дар шакли хаттӣ пешниҳод намоянд.

4. Дар изҳори назар бояд нишон дода шаванд:

- номи суди иқтисодие, ки ба он изҳори назар фиристода мешавад;
- номи даъвогар, маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти он;
- номи ҷавобгар, маҳалли ҷойгиршавӣ, агар ҷавобгар шахси воқеӣ бошад, маҳалли зист, ҷои кор ё ин ки сана ва маҳалли бақайдгирии давлатӣ ба сифати соҳибкори инфиродӣ;
- рад намудани талаботи даъво бо истинод ба қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, инчунин ба далелҳое, ки норозигиро асоснок меkunанд;
- номгӯи ҳуҷҷатҳои ба изҳори назар замимагардида.

5. Дар изҳори назар рақамҳои телефон, факсҳо, суроғи почтаи электронӣ ва дигар маълумоте, ки барои саривақт ва дуруст дида баромадани парванда мусоидат меkunанд, бояд дарч гарданд.

6. Изҳори назар аз ҷониби ҷавобгар ё ин ки намояндааш имзо мешавад. Ба изҳори назар, ки намоянда имзо кардааст, ваколатнома ё дигар ҳуҷҷате, ки ваколати имзо намуданро тасдиқ мекунад, замима мегардад.

Моддаи 131. Пешниҳод намудани даъвои муқобили даъво

1. Ҷавобгар ҳуқуқ дорад то аз ҷониби суди иқтисодии марҳилаи якум қабул намудани санади судие, ки бо он моҳиятан баррасии парванда ба охир мерасад, ба даъвогар барои баррасии якҷоя бо даъвои аввал даъвои муқобили даъво пешниҳод намояд.

2. Пешниҳод намудани даъвои муқобили даъво аз рӯи қоидаҳои умумии пешниҳод кардани даъво сурат мегирад.

3. Даъвои муқобили даъво аз ҷониби суди иқтисодӣ дар мавридҳои зайл қабул карда мешавад агар:

- даъвои муқобили даъво дар шумори талаботи аввала равона шуда бошад;
- қонёв гардидани даъвои муқобили даъво пурра ё қисман қонёв гардонидани даъвои якумро истисно намояд;
- дар байни даъвои муқобили даъво ва даъвои аввала алоқамандӣ вучуд дошта бошад ва якҷоя баррасӣ намудани онҳо ба зудтар ва дуруст баррасӣ намудани баҳс мусоидат намояд.

4. Суди иқтисодӣ даъвои муқобили даъво мутобикӣ қоидаҳои моддаи 128 бармегардонад, агар шартҳои дар қисми 3 моддаи мазкур пешбинишуда риоя нагардида бошанд.

БОБИ 14. ОМОДАСОЗИИ ПАРВАНДА БА МУҲОКИМАИ СУДӢ

Моддаи 132. Вазифаҳои оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ

1. Суди иқтисодии марҳилаи якум баъди қабули аризаи даъвогӣ ҷиҳати оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ таъинот қабул мекунад ва дар он амалеро, ки шахсони иштироккунандаи парванда бояд анҷом диҳанд ва мӯҳлати иҷрои ин амалро дарҷ менамояд. Дар бораи оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ дар таъиноти қабули аризаи даъвогӣ барои баррасӣ нишон дода шуда метавонад.

2. Оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ нисбат ба ҳар як парвандае, ки дар баррасии судии суди иқтисодӣ ҷой дорад, бо мақсади таъмини баррасии дуруст ва саривақтӣ аз ҷониби судя шахсан анҷом дода мешавад.

3. Вазифаҳои оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ аз муайян намудани хусусияти муносибатҳои ҳуқуқии баҳснок ва қонунғузorie, ки бояд татбиқ карда шавад, ҳолатҳое, ки барои ҳалли дурусти парванда аҳамият доранд, ҳалли масъалаҳо оид ба ҳайати шахсони иштироккунандаи мурофияи судии иқтисодӣ, мусоидат намудан ба шахсони иштироккунандаи парванда дар пешниҳоди далелҳои зарурӣ ва оштии тарафҳо иборат мебошад.

Моддаи 133. Мӯҳлати оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ

Оmodа сохтани парванда ба муҳокимаи судӣ бояд дар мӯҳлати на зиёда аз ду моҳи баъди дохилшавии ариза ба суди иқтисодӣ бо гузаронидани маҷлиси пешакии судӣ, агар тибқи Кодекси мазкур тартиби дигар муқаррар нашуда бошад, анҷом дода шавад.

Моддаи 134. Амалҳои оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ

1. Судя ҳангоми оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ амалҳои зайлро иҷро мекунад:

- бо мақсади муайян кардани ҳолатҳое, ки ба моҳияти талабот ва норозигии арзшуда дахл доранд, тарафҳо ва (ё) намоёндагони онҳоро даъват намуда сӯҳбат мегузаронад; таклиф мекунад, ки далелҳои тасдиқкунандаи онҳо пешниҳод гарданд, дар ҳолатҳои зарурӣ ва дар мӯҳлати муайян далелҳои иловагӣ пешниҳод шаванд; ба тарафҳо ҳуқуқ ва ўҳдадорихои мурофиавиашон, оқибатҳои дар мӯҳлатҳои муқарраргардида иҷро кардан ё иҷро накардани ҳаракатҳои мурофиавиро тавзеҳ медиҳад; бо розигии тарафҳо мӯҳлати пешниҳоди далелҳои зарурӣ ва гузаронидани маҷлиси пешакии судиро муайян месозад;

- ба тарафҳо ҳуқуқи онҳоро оид ба муроҷиат намудан ба суди ҳакамӣ шарҳ медиҳад, барои байни тарафҳо бастанӣ созишномаи оштии тадбирҳо меандешад, барои оштиишавии тарафҳо мусоидат менамояд;

- ба тарафҳо барои гирифтани далелҳои зарурӣ мусоидат менамояд, бо дархости тарафҳо, дар ҳолатҳои пешбиниамудай Кодекси мазкур бо ташаббуси худ далелҳои заруриро талаб

менамояд; масъалаҳои таъини экспертиза, ба маҷлиси судӣ даъват кардани экспертҳо, шохидон, ҷалб намудани тарҷумон, зарурати дар маҳалли ҷойгиршавӣ азназаргузаронии далелҳои хаттӣ ва шайъиро ҳал мекунад, ҳамчунин барои аз ҷониби тарафҳо пешниҳод кардани далелҳои дигар тадбирҳо меандешад;

- бо дархости тарафҳо оиди масъалаҳои таъини даъво, пешниҳоди таъминоти мутақобила, ҳамчунин оид ба таъмини далелҳо тадбирҳо меандешад, супоришҳои судиро мефиристад;

- масъалаи ба баррасии парванда ҳамроҳ шудани дигар шахсон, иваз намудани ҷавобгари номуносиб, яқоя ё ҷудо кардани якҷанд талабот, қабули даъвои муқобил, имконияти гузаронидани маҷлиси сайёри судиро ҳал менамояд;

- дигар амалҳоро барои дуруст ва саривақт баррасӣ кардани парванда анҷом медиҳад.

2. Амалҳо оид ба оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ аз ҷониби судя тибқи тартиби муқарраркардаи Кодекси мазкур анҷом дода мешавад.

Моддаи 135. Маҷлиси пешакии судӣ

1. Дар маҷлиси пешакии судӣ парванда аз ҷониби судя танҳо бо огоҳ кардани тарафҳо ва дигар шахсони манфиатдор дар бораи вақт ва маҳалли гузаронидани он баррасӣ мегардад. Ҳангоми ҳозир нашудани даъвогар ва (ё) ҷавобгар, дигар шахсони манфиатдор, ки метавонанд барои иштирок дар парванда ҷалб гарданд ва ба таври дахлдор огоҳ карда шудаанд, маҷлиси судӣ дар ғойбии онҳо гузаронида мешавад.

2. Суди иқтисодӣ дар маҷлиси пешакии судӣ:

- дархости тарафҳо ҳал менамояд;

- кифоягии далелҳоро муайян менамояд, ба тарафҳо хабар мерасонад, ки кадом далелҳо дар парванда мавҷуд аст;

- барои баррасӣ маъалаҳоеро пешниҳод менамояд, ки ҳангоми оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ ҳал мегарданд ва дигар амалҳои мурофиавиро, ки Кодекси мазкур пешбинӣ кардааст, анҷом медиҳад;

3. Тарафҳо дар маҷлиси пешакии судӣ ҳуқуқ доранд далел пешниҳод намоянд, дархост арз намоянд, вазъҳои худро доир ба ҳамаи масъалаҳои дар маҷлис бамиёномада пешниҳод намоянд.

4. Суд бо дархости шахсони иштироккунандаи мурофиа, ҳуқуқ дорад дар маҷлиси пешакии судӣ барои аз ҷониби онҳо пешниҳод намудани далелҳои иловагӣ ба мӯҳлати на зиёда аз панҷ рӯз танаффус эълон кунад.

5. Баъди анҷоми баррасии ҳамаи масъалаҳои маҷлиси пешакии судӣ суди иқтисодӣ бо дарназардошти фикри тарафҳо ва шахсони сеюми барои иштирок дар парванда ҷалбгардида масъалаи оmodасозии парвандаро ба муҳокимаи судӣ ҳал менамояд.

Моддаи 136. Таъин намудани парванда ба муҳокимаи судӣ

1. Судя парвандаро оmodашуда эътироф намуда, дар хусуси таъин намудани парванда ба муҳокимаи судӣ таъинот мебарорад.

2. Дар таъинот дар бораи таъин кардани парванда ба муҳокимаи судӣ дар бораи ба охир расидани оmodасозии парванда ба муҳокимаи судӣ ва ҳал намудани масъалаҳо дар бораи ба парванда ҷалб намудани шахсони сеюм, қабули даъвои муқобил, яқоя ё ҷудо кардани якҷанд талабот, ҳамчунин ҳалли дигар масъалаҳо, агар нисбати онҳо таъиноти дахлдор қабул нашуда бошад, вақт ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ дар суди иқтисодии марҳилаи якум дарҷ мегардад.

3. Нусхаҳои таъинот дар бораи таъин кардани парванда ба муҳокимаи судӣ ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристода мешавад.

4. Агар дар маҷлиси пешакии судӣ шахсони иштироккунандаи парванда ҳузур дошта бошанд ва онҳо барои давом додани баррасии парванда дар маҷлиси судии суди иқтисодии марҳилаи якум зид набошанд, суд маҷлиси пешакиро анҷом медиҳад ва маҷлиси судиро дар марҳилаи якум оғоз менамояд, ба истиснои ҳолатҳое, ки тибқи Кодекси мазкур баррасии ин парванда ба таври дастҷамъӣ пешбинӣ шуда бошад.

БОБИ 15. СОЗИШНОМАИ ОШТӢ

Моддаи 137. Оштишавии тарафҳо

1. Суди иқтисодӣ барои оштишавии тарафҳо тадбирҳо меандешад ва барои ба танзим даровардани баҳс ба онҳо мусоидат менамояд.
2. Тарафҳо метавонанд созишномаи оштӣ баста ё дигар расмиятҳои оштишавиро истифода бурда, баҳсро ба танзим дароранд, агар он муқобили қонун набошад.

Моддаи 138. Баста шудани созишномаи оштӣ

1. Созишномаи оштиро тарафҳо метавонанд дар ҳамаи давраҳои мурофияи судии иқтисодӣ ё ҳангоми иҷрои санади судӣ анҷом диҳанд.
2. Созишномаи оштӣ метавонад аз рӯи ҳама гуна парвандаҳо баста шавад, агар дигар талабот дар Кодекси мазкур ва дигар қонун пешбинӣ нашуда бошад.
3. Созишномаи оштӣ набояд ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии дигар шахсонро ҳалалдор намояд ва зидди қонун бошад.
4. Созишномаи оштиро суди иқтисодӣ тасдиқ менамояд.

Моддаи 139. Шакл ва мазмуни созишномаи оштӣ

1. Созишномаи оштӣ дар шакли хаттӣ баста шуда, аз ҷониби тарафҳо ё намоёндагони онҳо ҳангоми мавҷуд будани ваколати бастанӣ созишномаи оштӣ, ки махсус дар ваколатнома ё дигар ҳуҷҷати тасдиқкунандаи ваколатҳои намоёнда пешбинӣ шудааст, имзо мегардад.
2. Дар созишномаи оштӣ бояд розигии тарафҳо дар бораи шартҳо, андоза ва муҳлати иҷрои ўҳдадорӣ дар назди якдигар ё як тараф дар назди тарафи дигар дарҷ гардад.
3. Дар созишномаи оштӣ метавонанд шартҳо оид ба таъхир андохтан ё дароз кардан ё иҷрои ўҳдадорӣ аз ҷониби ҷавобгар, дар бораи гузашт кардани ҳуқуқи талаб кардан, дар бораи пурра ё қисман гузашт кардан ё эътироф кардани қарз, дар бораи тақсими хароҷоти судӣ ва дигар шартҳои, ки ба қонун зид нестанд, дарҷ гардад.
4. Агар дар созишномаи оштӣ шартҳои тақсими хароҷоти судӣ пешбинӣ нашуда бошад, суди иқтисодӣ ин масъаларо ҳангоми тасдиқи созишномаи оштӣ аз рӯи тартиби умумие, ки Кодекси мазкур муқаррар кардааст, ҳал менамояд.
5. Шумораи нусхаҳои созишномаи оштӣ аз шумораи шахсони иштирокчии ин созишномаи оштиро баста, як нусха зиёд тартиб дода мешавад ва имзо мегардад; яке аз ин нусхаҳо аз ҷониби суди иқтисодие, ки созишномаи оштиро тасдиқ кардааст, ба маводҳои парванда ҳамроҳ мегардад.

Моддаи 140. Тасдиқи созишномаи оштӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ

1. Созишномаи оштиро суди иқтисодие тасдиқ менамояд, ки парвандаро баррасӣ мекунад. Агар созишномаи оштӣ дар ҷараёни иҷрои санади судӣ баста шуда бошад, ин созишнома барои тасдиқ ба суди иқтисодии марҳилаи якум, ки ин санади судиро қабул кардааст, пешниҳод карда мешавад.
2. Масъалаи тасдиқи созишномаи оштиро суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ баррасӣ мекунад. Шахсони иштироккунандаи парванда дар бораи вақт ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд.
3. Дар мавриди ба суди иқтисодӣ ҳозир нашудани шахсони созишномаи оштиро баста ва ба таври дахлдор дар бораи вақт ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ огоҳ шуда, масъала оид ба тасдиқи созишномаи оштиро суди иқтисодӣ баррасӣ намекунад, агар аз тарафи ин шахсон барои баррасӣ кардани масъалаи мазкур дар ғоибии онҳо ариза пешниҳод нашуда бошад.
4. Масъала оид ба тасдиқи созишномаи оштӣ, ки дар ҷараёни иҷрои санади судӣ баста мешавад, аз ҷониби суди иқтисодӣ дар муҳлати на зиёда аз як моҳ баъд аз рӯзи ба суд ворид шудани ариза дар бораи тасдиқ шудани он баррасӣ мегардад.
5. Аз рӯи натиҷаи баррасии масъала оид ба тасдиқи созишномаи оштӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.
6. Дар таъиноти суди иқтисодӣ ин амалҳо дарҷ карда мешаванд:

- тасдиқи созишномаи ошті ё рад кардани тасдиқи созишномаи ошті;
- шартҳои созиши ошті;
- тақсими хароҷоти судӣ.

7. Дар таъинот дар хусуси тасдиқи созишномаи оштии дар ҷараёни иҷрои санади судии суди иқтисодӣ басташуда бояд дарҷ гардад, ки ин санади судӣ набояд иҷро шавад.

8. Таъинот дар хусуси тасдиқи созишномаи ошті бояд ҷавран иҷро гардад ва метавонад ба суди иқтисодии марҳилаи кассатсионӣ дар мӯҳлати се моҳ баъд аз рӯзи баровардани таъинот шикоят оварда шавад.

9. Дар бораи рад кардани тасдиқи созишномаи ошті суди иқтисодӣ таъинот мебарорад, ки аз он шикоят намудан мумкин аст.

Моддаи 141. Иҷрои созишномаи ошті

1. Созишномаи ошті аз ҷониби шахсоне, ки онро бастаанд ва ба таври ихтиёрӣ бо тартиб ва дар мӯҳлате, ки созиш пешбинӣ намудааст, иҷро карда мешавад.

2. Созишномаи оштии ихтиёран иҷронагардида тибқи қонун ба таври маҷбурӣ иҷро мегардад.

БОБИ 16. БОЗДОШТИ БАРРАСИИ ПАРВАНДА

Моддаи 142. Ёхдадории суди иқтисодӣ барои боздошти баррасии парванда

1. Суди иқтисодӣ ёхдадор аст баррасии парвандаро дар ҳолатҳои зайл боздорад:

- дар сурати ғайриимкон будани баррасии парвандаи мазкур то ҳал намудани парвандаи дигар дар Суди конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон, судҳои юрисдиксияи умумӣ ва суди иқтисодӣ;

- дар сурате, ки шаҳрванд - ҷавобгар дар қисми амалкунандаи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад ё дархости фиристодаи шаҳрванд - даъвогар, ки дар қисми амалкунандаи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад;

- дар мавриди ғавти шаҳрванд, ки дар парванда яке аз тарафҳо ба ҳисоб мерафт, агар муносибатҳои ҳуқуқии баҳснок ба ворисии ҳуқуқӣ роҳ диҳад;

- агар шаҳрванд, ки яке аз тарафҳои парванда ба ҳисоб мерафт, қобилияти амалашро гум кунад.

2. Суди иқтисодӣ пешбурди парвандаро дар дигар ҳолатҳои қонун пешбиникарда бозмедорад.

Моддаи 143. Ҳуқуқи суди иқтисодӣ барои боздоштани баррасии парванда

Суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад баррасии парвандаро дар ҳолатҳои зайл боздорад:

- дар мавриде, ки суди иқтисодӣ экспертиза таъин мекунад;

- азнавташкилдихии ташкилоте, ки шахси иштироккунандаи парванда мебошад;

- шаҳрванде, ки шахси иштироккунандаи парванда мебошад, ба иҷрои вазифаи давлатӣ ҷалб шудааст;

- шаҳрванде, ки шахси иштироккунандаи парванда мебошад, дар муассисаи табобатӣ қарор дорад ё дар сафари хизмати дарозмуддат мебошад;

- аз ҷониби суди байналмилалӣ, суди давлати хориҷӣ баррасӣ кардани дигар парванда, ки ҳалли он барои парвандаи баррасишаванда метавонад муҳим бошад.

Моддаи 144. Мӯҳлатҳои боздоштани баррасии парванда

Баррасии парванда боздошта мешавад:

- дар ҳолатҳои пешбиниамудай сархати якуми қисми 1 моддаи 142 ва сархати панҷуми моддаи 143 Кодекси мазкур то эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судии суди дахлдор;

- дар ҳолатҳои пешбиниамудай сархати дуюми қисми 1 моддаи 142 ва сархати чоруми моддаи 143 Кодекси мазкур то бартараф кардани ҳолатҳое, ки асоси боздоштани баррасии парванда шудаанд;

- дар ҳолатҳои пешбиниамудай сархатҳои сеюм ва чоруми қисми 1 моддаи 142 ва сархати

дуюми моддаи 143 Кодекси мазкур то муайян кардани вориси ҳуқуқи шахси иштироккунандаи парванда ё ба шахси ғайриқобили амал таъин кардани намоянда;

- дар ҳолати пешбиниамудай сархати якуми моддаи 143 Кодекси мазкур то ба охир расидани мӯҳлати муқарраркардаи суди иқтисодӣ.

Моддаи 145. Аз нав оғоз кардани баррасии парванда

Суди иқтисодӣ баррасии парвандаро аз рӯи аризаи шахсони иштироккунандаи парванда ё бо ташаббуси худаш баъди бартараф намудани ҳолатҳое, ки асоси боздоштани он шудааст ё ин ки то бартараф кардани онҳо аз рӯи аризаи шахсе, ки бо дархости ӯ баррасии парванда боздошта шуда буд, аз нав оғоз менамояд.

Моддаи 146. Тартиби боздоштан ва аз нав оғоз кардани баррасии парванда

1. Дар бораи боздоштани баррасии парванда, аз нав оғоз кардани он ё дар хусуси рад кардани аз нав оғозкунӣ суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

2. Нусхаҳои таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристода мешавад.

3. Таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи боздоштани парванда, дар бораи рад кардани аз нав оғозкунии баррасии парванда мавриди шикоят қарор гирифта метавонад.

БОБИ 17. БЕ БАРРАСӢ МОНДАНИ ДАЪВО

Моддаи 147. Асосҳои бе баррасӣ мондани даъво

Суди иқтисодӣ аризаи даъвогиро бе баррасӣ мемонад, агар баъди ба баррасӣ қабул кардан муқаррар кунад, ки:

- дар баррасии суди иқтисодӣ, суди юрисдиксияи умумӣ, суди ҳакамӣ оид ба баҳси байни ҳамон шахсон дар бораи ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо парванда мавҷуд бошад;

- даъвогар тартиби иддао ё дигар тартиби пешазсудии ба танзимдарории баҳсро бо ҷавобгар риоя накардааст, агар он тибқи қонун ё шартнома пешбинӣ шуда бошад;

- хангоми баррасии ариза дар бораи муқаррар кардани фактҳои дорои аҳамияти ҳуқуқӣ маълум гардад, ки баҳс дар бораи ҳуқуқ пайдо шудааст;

- талаботе пешниҳод шуда бошад, ки он мутобиқи қонун бояд дар парванда оид ба муфлисшавӣ баррасӣ гардад;

- созишномаи тарафҳо дар бораи баррасии баҳси мазкур дар суди ҳакамӣ мавҷуд бошад, агар ҳар кадоме аз тарафҳо на дертар аз рӯзи пешниҳоди аризаи якуми худ доир ба моҳияти баҳс дар суди иқтисодии марҳилаи якум аз рӯи ҳамин асос нисбати баррасии парванда дар суди иқтисодӣ норозигӣ баён намояд, ба истиснои ҳолатҳое, ки агар суди иқтисодӣ муқаррар кунад, ки ин созишнома безътибор мебошад, аз эътибор соқит шудааст ё иҷрои он имконнопазир мебошад;

- тарафҳо дар бораи ба баррасии суди ҳакамӣ супоридани баҳс дар ҷараёни муҳокимаи судӣ то қабули санади судӣ, ки бо он баррасии парванда моҳиятан анҷом меёбад, созишнома баста бошанд, агар ҳар кадоме аз тарафҳо аз рӯи ҳамин асос нисбати баррасии парванда дар суди иқтисодӣ норозигӣ изҳор намояд, ба истиснои ҳолатҳое, ки агар суди иқтисодӣ муқаррар кунад, ки ин созишнома безътибор аст, аз эътибор соқит шудааст ё иҷрои он имконнопазир мебошад;

- аризаи даъвогӣ имзо нашуда бошад ё шахсе имзо карда бошад, ки ҳуқуқи имзо кардани онро надошт ё мақоми мансабии ӯ нишон дода нашуда бошад;

- даъвогар такроран ба маҷлиси суди иқтисодӣ ҳозир нашуда бошад ва дар бораи бе иштироки ӯ баррасӣ кардани парванда арз накарда бошад.

Моддаи 148. Тартиб ва оқибатҳои бе баррасӣ мондани аризаи даъвогӣ

1. Дар мавриди бе баррасӣ мондани аризаи даъвогӣ баррасии парванда бо баровардани таъинот анҷом меёбад.

2. Дар таъинот суди иқтисодӣ асосҳои бе баррасӣ мондани аризаи даъвогиро дарҷ менамояд, ҳамчунин масъалаи аз буҷети давлатӣ баргардонидани боҷи давлатиро дар ҳолатҳои пешбиниамудай сархати дуюми қисми 1 моддаи 147 Кодекси мазкур ҳал менамояд.

3. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад.

4. Таъинот дар бораи бе баррасӣ мондани аризаи даъвогӣ мавриди шикоят қарор гирифта метавонад.

5. Бе баррасӣ мондани аризаи даъвогӣ даъвогарро баъди бартараф намудани ҳолатҳое, ки барои бе баррасӣ мондани ариза асос шуда буданд, аз ҳуқуқи ба таври умумӣ дуҷумбора ба суди иқтисодӣ муроҷиат кардан маҳрум намесозад.

БОБИ 18. ҚАТЪ КАРДАНИ ИСТЕҲСОЛОТИ ПАРВАНДА

Моддаи 149. Асосҳо барои қатъ кардани истеҳсолоти парванда

1. Суди иқтисодӣ истеҳсолоти парвандаро қатъ менамояд, агар муқаррар кунад, ки:
 - парванда дар суди иқтисодӣ қобили баррасӣ намебошад;
 - оид ба баҳси байни ҳамон шахсон дар бораи ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо санади судии эътибори қонунӣ пайдокардаи суди иқтисодӣ, суди юрисдиксияи умумӣ ё суди салоҳиятдори давлати хориҷӣ мавҷуд аст, ба истиснои ҳолатҳое, ки агар суди иқтисодӣ эътироф ва ба иҷро расонидани қарори суди хориҷиро рад карда бошад;
 - қарори қабулкардаи суди ҳакамӣ оид ба баҳси байни ҳамон шахсон дар бораи ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо мавҷуд аст, ба истиснои ҳолатҳое, ки агар суди иқтисодӣ барои иҷрои маҷбурии қарори суди ҳакамӣ додани варақаи иҷро рад карда бошад;
 - даъвогар аз даъво даст кашааст ва ин дасткаширо суди иқтисодӣ қабул кардааст;
 - ташкилоте, ки дар парванда яке аз тарафҳо мебошад, барҳам дода шудааст;
 - баъди вафоти шахрванд, ки дар парванда яке аз тарафҳо мебошад, муносибатҳои ҳуқуқии баҳснок ба вориси ҳуқуқӣ роҳ намереданд;
2. Суди иқтисодӣ инчунин истеҳсолоти парвандаро дар ҳолати тасдиқ кардани созишномаи ошӣ қатъ менамояд.

Моддаи 150. Тартиб ва оқибати қатъ кардани истеҳсолоти парванда

1. Дар бораи қатъ кардани истеҳсолоти парванда суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.
2. Дар таъинот суди иқтисодӣ асосҳои қатъ кардани истеҳсолоти парвандаро дарҷ карда, ҳамчунин тақсими хароҷоти судиро дар байни тарафҳо ҳал менамояд.
3. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристода мешавад.
4. Таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи қатъ кардани истеҳсолоти парванда мавриди шикоят қарор гирифта метавонад.
5. Дар мавриди қатъ кардани истеҳсолоти парванда муроҷиати такрорӣ ба суди иқтисодӣ оид ба баҳси ҳамон шахсон, дар бораи ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо имконнопазир мебошад.

БОБИ 19. МУҲОКИМАИ СУДӢ

Моддаи 151. Мӯҳлати баррасии парванда ва қабули қарор

Парвандаро бояд суди иқтисодии марҳилаи якум дар мӯҳлати на зиёда аз як моҳ баъд аз рӯзи баровардани таъинот дар бораи ба муҳокимаи судӣ таъин кардани парванда баррасӣ намояд ва қарор қабул намояд, агар Кодекси мазкур тартиби дигарро муқаррар накарда бошад.

Моддаи 152. Маҷлиси судии суди иқтисодӣ

1. Муҳокимаи парванда дар маҷлиси судии суди иқтисодӣ бо огоҳонидани ҳатмии шахсони иштироккунандаи парванда оид ба маҳал ва вақти маҷлиси судӣ сурат мегирад.
2. Судя, инчунин ҳангоми баррасии дастҷамъии парванда бошад, раискунанда дар маҷлиси судӣ:
 - маҷлиси судиро мекушояд ва эълон мекунад, ки кадом парванда баррасӣ карда мешавад;
 - ҳозир будани шахсони иштироккунандаи парванда, намоёндоғони онҳоро ва дигар иштироккунандағони мурофияи суди иқтисодиро тафтиш мекунад, шахсияти онҳоро муқаррар намуда, ваколатҳояшонро месанҷад, ба таври дахлдор хабар кардани шахсони ба маҷлиси судӣ ҳозирнашуда ва чӣ гуна маълумотҳо дар бораи сабабҳои ҳозир нашудани онҳо ҷойдоштаро муайян менамояд;

- масъаларо дар бораи имконпазир будани баррасии парванда муайян месозад;
- ҳайати суди иқтисодиро эълон мекунад, хабар медиҳад, ки протоколи маҷлиси судиро кӣ тартиб медиҳад, кӣ ба сифати эксперт, тарҷумон иштирок менамояд ва ба шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқи радкунӣ доштани онҳоро фаҳмонда медиҳад;
- ба шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар иштироккунандагони мурофиаи судии иқтисодӣ ҳуқуқу ўҳдадориҳои мурофиавии онҳоро фаҳмонда медиҳад;
- шохидони ҳозиршударо то саршавии пурсишашон аз толори маҷлиси судӣ берун менамояд;
- тарҷумонро дар бораи ҷавобгарӣ барои дидаю дониста нодуруст тарҷума кардан, экспертро барои дидаю дониста хулосаи бардурӯғ додан, шохидонро (бевосита пеш аз пурсиши онҳо) барои дидаю дониста додани нишондоди бардурӯғ ва саркашӣ кардан аз додани нишондод огоҳ менамояд;
- бо дарназардошти фикри шахсони иштироккунандаи парванда пайдарҳамии гузаронидани амалҳои мурофиавиро муайян месозад;
- муайян менамояд, ки оё даъвогар аз талаботи худ даст кашидааст, оё ҷавобгар даъворо эътироф мекунад, оё тарафҳо меҳоҷанд парвандаро бо бастанӣ созишномаи ошӣ қатъ намоянд, ки дар ин бора дар протоколи маҷлиси судӣ қайдҳои дахлдор ворид месозад;
- маҷлиси судиро роҳбарӣ карда, барои таҳқиқи ҳамаҷониба ва пурраи далелҳо ва ҳолатҳои парванда шароит фароҳам меоварад, баррасии аризаю дархостҳои шахсони иштироккунандаи парвандаро таъмин менамояд;
- барои таъмини тартиби дахлдор дар маҷлиси судӣ тадбирҳо меандешад.

Моддаи 153. Тартибот дар маҷлиси судии суди иқтисодӣ

1. Ҳангоми ба толори маҷлиси судӣ ворид шудани судяҳо ҳамаи ҳозирин аз ҷой бармехезанд. Қарори суди иқтисодиро ҳозирини толори маҷлиси судӣ аз ҷой бархоста мешунаванд.
2. Иштироккунандагони парванда ва дигар иштироккунандагони мурофиаи судии суди иқтисодӣ ба суди иқтисодӣ бо ибораи «Мӯхтарам суд» муроҷиат менамоянд. Баёнот ва нишондодҳои худро ба суд, саволҳоро ба дигар шахсони иштироккунандаи мурофиа, ҷавобҳоро ба саволҳо аз ҷой бархоста баён менамоянд. Истисно аз ин қоида танҳо бо иҷозати суд мумкин мебошад.
3. Маҷлиси судӣ бояд дар шароите сурат гирад, ки дар он кори мӯътадили суд ва амнияти иштироккунандагони мурофиаи судии суди иқтисодӣ таъмин карда шавад. Рафтори шахсони дар толори суд ҳузурдошта ва бо иҷозати суд ба наворгирии кино ва аксбардорӣ, сабти видео, намоиши маҷлиси судиро тавассути радио ва телевизион анҷом медиҳанд, набояд тартиби маҷлиси судиро халалдор намоянд. Ин амалҳоро суд метавонад дар доираи вақт маҳдуд намояд.
4. Шахсони дар толори маҷлиси судӣ ҳузурдошта ўҳдадоранд тартиби муқарраршударо риоя кунанд. Шахсе, ки тартиби маҷлиси судиро вайрон мекунад ё ба амрҳои қонунии раисикунанда итоат намекунад, пас аз огоҳӣ метавонад аз толори маҷлиси судӣ берун карда шавад.
5. Суди иқтисодӣ метавонад шахсоро, ки дар маҷлиси судӣ тартибро вайрон мекунад ё ба амрҳои қонунии раисикунанда итоат намекунад, бо тартиб ва андозае, ки дар боби 11 Кодекси мазкур муқаррар шудааст, ҷарима бандад.

Моддаи 154. Протокол

1. Дар ҷараёни ҳар як маҷлиси судии суди иқтисодии марҳилаи якум, инчунин ҳангоми иҷрои баъзе аз амалҳои мурофиавӣ берун аз маҷлиси судӣ протокол тартиб дода мешавад.
2. Дар протоколи маҷлиси судӣ ин матлаб дарҷ мегардад:
 - сол, моҳ, рӯз ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ;
 - вақти оғоз ва анҷоми маҷлиси судӣ;
 - номи суди иқтисодие, ки парвандаро баррасӣ мекунад, ҳайати суд;
 - ном ва рақами парванда;
 - маълумот дар бораи ба маҷлиси судӣ ҳозир шудани шахсони иштироккунандаи парванда

ва дигар иштироккунандагони мурофиаи судии суди иқтисодӣ; маълумот дар бораи ба суд пешниҳод намудан ва дидани ҳуҷҷатҳое, ки шахсият ва ваколати дахлдори шахсони иштирокчии парванда ва намояндагони онҳоро тасдиқ мекунанд;

- маълумот дар бораи ба суд пешниҳод намудан ва дидани ҳуҷҷатҳое, ки шахсият ва ваколати дахлдори шахсони иштирокчии парванда ва намояндагони онҳоро тасдиқ мекунанд;

- маълумот дар бораи ба шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар иштироккунандагони мурофиаи судии суди иқтисодӣ фаҳмондани ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои мурофиагии онҳо;

- маълумот дар бораи огоҳ кардани тарҷумон дар хусуси ҷавобгарии ҷинойтӣ барои дидаю дониста нодуруст тарҷума кардан, шохидон барои дидаю дониста нишондоди бардурӯғ додан ва саркашӣ кардан аз додани нишондод, эксперт барои дидаю дониста хулосаи бардурӯғ додан;

- аризаҳои шифоҳӣ ва дархостҳои шахсони иштироккунандаи парванда;

- ба мувофиқа омадани тарафҳо оид ба ҳолатҳои воқеии парванда, талабот ва норозигиҳои арзашуда;

- баёноти шахсони иштироккунандаи парванда, нишондодҳои шохидон, тавзеҳоти экспертҳо доир ба хулосаҳои худ;

- таъиноте, ки суд аз толори суд нарафта баровардааст;

- натиҷаҳои азназаргузаронӣ ва дигар амалҳо оид ба таҳқиқи далелҳо, ки дар маҷлиси судӣ гузаронида шудаанд;

- санаи тартиб додани протокол.

3. Дар протоколи анҷом додани амали алоҳидаи мурофиаӣ ҳамчунин маълумотҳое, ки дар натиҷаи анҷом додани ин амали мурофиаӣ ба даст оварда шудааст, дарҷ мегардад.

4. Протоколро котиби маҷлиси судӣ тартиб медиҳад.

5. Протокол дар шакли хаттӣ тартиб дода мешавад. Онро бо даст навиштан ё дар мошинка чоп кардан ё бо истифодаи компютер тартиб додан мумкин аст. Протоколро раискуанда ва котиби маҷлиси судие, ки протоколи маҷлиси судиро тартиб додааст, на дертар аз рӯзи дигари ба анҷом расидани маҷлиси судӣ ва протокол дар бораи анҷом додани амали алоҳидаи мурофиаиро онҳо бевосита баъди анҷом ёфтани амали алоҳидаи мурофиаӣ имзо мекунанд.

6. Агар суди иқтисодӣ сабти стенография, ҳамчунин дар маҷлиси судӣ сабти аудио ва (ё) видеоро истифода барад, дар протокол бояд маълумотҳое, ки дар сархатҳои ҳафт, ҳашт ва ёздаҳи қисми 2 моддаи мазкур пешбинӣ шудааст, дарҷ гардад, ҳамчунин дар бораи истифодаи техникии сабти маҷлиси судӣ бояд ишора гардад. Маводҳои (ҳомии моддӣ) сабти аудио ва видео ба протоколи маҷлиси судӣ замима мегарданд.

7. Шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд бо протоколи маҷлиси судӣ ё амали алоҳидаи мурофиаӣ шинос шаванд ва эродҳои худро нисбати пуррагӣ ва дурустии тартиб дода шудани он дар мӯҳлати муқарраркардаи Кодекси мазкур барои шикоятӣ санадҳои судӣ пешниҳод намоянд. Ба эродҳо метавонад шахси иштироккунандаи парванда маводи сабти аудио ё видеои маҷлиси судиро замима намояд.

8. Дар бораи қабул ё рад кардани эрод ба протокол, суди иқтисодӣ на дертар аз рӯзи дигари ба суд ворид шудани эрод таъинот мебарорад. Эрод ба протокол ва таъинот ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 155. Баррасии парванда ҳангоми пешниҳод накардани изҳори назар ба аризаи даъвогӣ, далелҳои иловагӣ, ҳамчунин дар ғоибии шахсони иштироккунандаи парванда

1. Пешниҳод накардани изҳори назар ба аризаи даъвогӣ ё далелҳои иловагӣ, ки суди иқтисодӣ барои пешниҳод кардан ба шахсони иштироккунандаи парванда муроҷиат карда бошад, барои баррасӣ намудани парванда бо далелҳои дар парванда мавҷудбуда монеъ шуда наметавонад.

2. Тарафҳо ҳуқуқ доранд суди иқтисодиро дар бораи имконияти бе иштироки онҳо баррасӣ кардани парванда огоҳ кунанд.

3. Ҳангоми ба маҷлиси судии суди иқтисодӣ ҳозир нашудани даъвогар ва (ё) ҷавобгар, ки дар хусуси вақт ва маҳалли муҳокимаи судӣ ба таври дахлдор огоҳ карда шудаанд, суд ҳуқуқ дорад

парвандаро дар ғоибии онҳо баррасӣ намояд.

4. Агар ба маҷлиси судӣ шахсони иштироккунандаи парванда ҳозир нашаванд, лекин суди иқтисодӣ ҳозир шудани онҳоро тибқи Кодекси мазкур ҳатмӣ эътироф карда бошад, суд метавонад шахсони зикргардидаро бо тартиб ва андозае, ки дар боби 11 Кодекси мазкур пешбинӣ шудааст, ҷарима бандад.

5. Ҳангоми ба маҷлиси судӣ ҳозир нашудани дигар шахсони иштироккунандаи парванда, ки дар хусуси вақт ва маҳалли муҳокимаи судӣ ба таври дахлдор огоҳ карда шудаанд, суд парвандаро дар ғоибии онҳо баррасӣ мекунад.

Моддаи 156. Оқибатҳои ба маҷлиси судӣ ҳозир нашудани экспертҳо, шохидон, тарҷумонҳо

1. Ҳангоми ба маҷлиси судӣ ҳозир нашудани экспертҳо, шохидон, тарҷумонҳо, ки дар хусуси вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ ба таври дахлдор огоҳ карда шудаанд, суди иқтисодӣ дар бораи мавқуф гузоштани муҳокимаи судӣ таъинот қабул мекунад, агар тарафҳо барои баррасии парванда дар ғоибии шахсони зикргардида дархост арз накарда бошанд.

2. Агар эксперт, шохид, тарҷумони ба маҷлиси судӣ даъватгардида бо сабабҳои аз ҷониби суд узрнок эътирофнашуда ба суд ҳозир нашаванд, суд метавонад онҳоро бо тартиб ва андозае, ки дар боби 11 Кодекси мазкур муқаррар гардидаанд, ҷарима бандад.

Моддаи 157. Мавқуф гузоштани муҳокимаи судӣ

1. Суди иқтисодӣ муҳокимаи судиро дар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур, инчунин дар ҳолати ба маҷлиси судӣ ҳозир нашудани шахсони иштироккунандаи парванда, агар нисбати ин шахс суд дар бораи ба таври дахлдор дар хусуси вақт ва маҳалли муҳокимаи судӣ хабардор будани ӯ маълумот надошта бошад, мавқуф мегузорад.

2. Суди иқтисодӣ метавонад бо дархости ҳар ду тараф дар мавриди муроҷиати онҳо ба суд барои мусоидат кардан ба мақсади ба танзимдарории баҳс муҳокимаи судиро мавқуф гузорад.

3. Агар шахси иштироккунандаи парванда ба таври дахлдор дар хусуси вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ буда, дар бораи мавқуф гузоштани муҳокимаи судӣ бо асоснок кардани сабаби ба маҷлиси судӣ ҳозир нашудан дархост арз намояд, суди иқтисодӣ метавонад муҳокимаи судиро мавқуф гузорад, агар сабабҳои ҳозир нашудани ӯро узрнок эътироф намояд.

4. Суди иқтисодӣ бо дархости шахси иштироккунандаи парванда бо сабаби узрнок ба маҷлиси судӣ ҳозир нашудани намоёндаи ӯ, метавонад муҳокимаи судиро мавқуф гузорад.

5. Суди иқтисодӣ метавонад муҳокимаи судиро мавқуф гузорад, агар эътироф кунад, ки баррасии парванда дар маҷлиси судии мазкур имконнопазир мебошад, аз он ҷумла дар натиҷаи ҳозир нашудани яке аз шахсони иштироккунандаи парванда, дигар иштироккунандагони муроғиати судии суди иқтисодӣ, инчунин ҳангоми қонун қардани дархости тараф дар бораи мавқуф гузоштани муҳокимаи судӣ вобаста ба зарурати аз ҷониби ӯ пешниҳод кардани далелҳои иловагӣ, ҳангоми анҷом додани дигар амалҳои муроғиавӣ.

6. Суди иқтисодӣ, ҳангоми мавқуф гузоштани муҳокимаи судӣ, агар дар маҷлиси судӣ тарафҳо иштирок дошта бошанд, ҳуқуқ дорад шохидони ҳозиршударо пурсад. Нишондодҳои ин шохидон дар маҷлиси судии нав эълон карда мешаванд. Даъвати такрории ин шохидон ба маҷлиси судии нав танҳо ҳангоми зарурат анҷом дода мешавад.

7. Муҳокимаи судӣ метавонад ба мӯҳлати бартараф кардани ҳолатҳое, ки барои мавқуф гузоштан асос шудаанд, лекин на зиёда аз даҳ рӯз мавқуф гузошта шавад.

8. Суди иқтисодӣ дар бораи мавқуф гузоштани муҳокимаи судӣ таъинот мебарорад.

9. Суди иқтисодӣ шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар иштироккунандагони муроғиати судии суди иқтисодиро дар бораи вақт ва маҳалли маҷлиси нави судӣ бо забонхат огоҳ менамояд. Шахсони ба маҷлиси судӣ ҳозиршуда оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси нави судӣ бевосита дар маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд.

10. Муҳокимаи судӣ дар маҷлиси нави судӣ аз рӯзи мавқуфгузорӣ идома дода мешавад.

Моддаи 158. Ҳал намудани ариза ва дархостҳои шахсони иштироккунандаи парвандаи суди иқтисодӣ

1. Ариза ва дархостҳои шахсони иштироккунандаи парванда дар хусуси ба даст овардани созишнома оид ба ҳолатҳои парванда, ки моҳияти талаботи арзкарда ва норозигиҳои арзкарда, дар бораи талаб кардани далелҳои нав ва нисбати дигар масъалаҳои вобаста ба муҳокимаи судӣ аз ҷониби шахсони иштироккунандаи парванда асоснок карда шуда, ба таври хаттӣ пешниҳод карда мешаванд ё дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ мегарданд, аз ҷониби суди иқтисодӣ баъд аз шунидани фикри дигар иштирокчиёни парванда ҳал карда мешаванд.

2. Аз рӯи натиҷаҳои баррасии ариза ва дархостҳо суди иқтисодӣ таъинот мебарорад.

3. Ба шахсе, ки дархосташ рад карда шудааст, аз он ҷумла ҳангоми оمودасозии парванда ба муҳокимаи судӣ дар маҷлиси пешакӣ ҳуқуқ дорад ин дархостро аз сари нав дар ҷараёни муҳокимаи судии минбаъда арз намояд.

Моддаи 159. Ариза дар бораи сохта будани далел

1. Агар иштироккунандаи парванда ба суди иқтисодӣ бо аризаи хаттӣ дар бораи сохта будани далелҳои пешниҳодкардаи дигар иштироккунандаи парванда муроҷиат намояд, суд:

- оқибатҳои ҷиноятӣ-ҳуқуқии чунин аризаро шарҳ медиҳад;

- далели баҳснокро бо розигии шахси онро пешниҳодкарда аз ҷумлаи далелҳо истисно мекунад;

- асоснокии ариза дар бораи сохта будани далелро месанҷад, агар шахси ин далелро пешниҳодкарда нисбати аз ҷумлаи далелҳо истисно кардани он норозигӣ арз намояд.

2. Дар ин маврид суди иқтисодӣ барои санҷиши ҳақиқӣ будани ариза дар бораи сохта будани далел ҷораҳои пешбиниамудаи қонунро меандешад, аз он ҷумла экспертиза таъин мекунад, дигар далелҳоро талаб менамояд ё дигар ҷораҳоро меандешад.

3. Натиҷаи баррасии ариза дар бораи сохта будани далелро суди иқтисодӣ дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ мекунад.

Моддаи 160. Таҳқиқи далелҳо

1. Суди иқтисодӣ ҳангоми баррасии парванда бояд бевосита далелҳоро оид ба парванда таҳқиқ намояд: бо далели хаттӣ шинос шавад, далелҳои шайъиро аз назар гузаронад, баёноти шахсони иштироккунандаи парванда, нишондодҳои шохидон, хулосаҳои экспертҳоро шунавад, инчунин ҳамин хел баёнотҳо, нишондодҳо, хулосаҳоеро, ки дар шакли хаттӣ пешниҳод шудаанд, эълон намояд.

2. Шунидани сабти овоз ва тамошои сабтҳои видео аз ҷониби суди иқтисодӣ дар толори маҷлиси судӣ ё дигар бинои барои ин мақсадҳо махсус таҷҳизонидашуда сурат мегирад. Факти шунидани сабти овоз ва тамошои сабти видео дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ мегардад.

3. Суди иқтисодӣ ҳангоми таҳқиқи далелҳо созишномаи шахсони иштироккунандаи парвандаро дар бораи ба мувофиқа омадан нисбати ҳолатҳои парванда эълон менамояд.

4. Иштироккунандаи парванда ҳуқуқ дорад ба суди иқтисодӣ дар бораи далелҳои пешниҳодкардааш ва далелҳое, ки суд бо дархости ӯ талаб кардааст, баёнот диҳад, инчунин ба экспертҳо ва шохидони ба маҷлиси судӣ даъватшуда саволҳо диҳад. Дар ин маврид якумин шуда ҳамон шахсе савол медиҳад, ки бо дархости ӯ экспертҳо ва шохидон даъват шудаанд.

Моддаи 161. Танаффус дар маҷлиси судӣ

1. Суди иқтисодӣ аз рӯи дархости шахсони иштироккунандаи парванда ё бо ташаббуси худаш метавонад дар маҷлиси судӣ танаффус эълон кунад.

2. Танаффус дар маҷлиси судӣ мумкин аст ба мӯҳлати на зиёда аз панҷ рӯз эълон карда шавад.

3. Танаффус дар доираи рӯзи маҷлиси судӣ ва вақте, ки маҷлиси судӣ идома дода мешавад, дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ мегардад.

4. Дар бораи танаффус ба мӯҳлати дарозтар суди иқтисодӣ таъинот мебарорад, ки он дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ мегардад. Дар таъинот вақт ва маҳалли идома додани маҷлиси судӣ дарҷ мегардад.

5. Баъди анҷом ёфтани танаффус маҷлиси судӣ идома меёбад, ки дар ин бора раисикунанда дар маҷлиси судӣ эълон менамояд.

6. Шахсони иштироккунандаи парванда ва дар толори маҷлиси судӣ то эълон кардани танаффус хузурдошта ба таври дахлдор дар бораи вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳшуда ба ҳисоб мераванд ва ҳозир нашудани онҳо ба маҷлиси судӣ баъд аз анҷом ёфтани танаффус барои идома додани маҷлиси судӣ монеа шуда наметавонад.

Моддаи 162. Музокираҳои судӣ

1. Баъди таҳқиқи ҳамаи далелҳо раисикуандаи маҷлиси судӣ муайян менамояд, ки шахсони иштироккунандаи парванда оё хоҳиши маводи парвандаро пурра кардан доранд ё не. Ҳангоми мавҷуд набудани чунин аризаҳо раисикуандаи маҷлиси судӣ таҳқиқи далелҳоро хотимаёфта эълон мекунад ва суд ба музокираҳои судӣ шурӯъ менамояд.

2. Музокираҳои судӣ аз баромади шифоҳии шахсони иштироккунандаи парванда ва намояндагони онҳо иборат мебошад. Дар ин баромадҳо онҳо мавқеи худро оид ба парванда асоснок менамоянд.

3. Дар музокираҳои судӣ якумин шуда даъвогар ва (ё) намояндаи ӯ, пас аз он шахси сеюме, ки ба предмети баҳс талаботи мустақил арз намудааст ва (ё) намояндаи ӯ, ҷавобгар ва (ё) намояндаи ӯ баромад мекунад. Шахси сеюме, ки ба предмети баҳс талаботи мустақилона арз накардааст, баъди даъвогар ё баъди ҷавобгаре, ки ба тарафдорӣ ӯ дар парванда иштирок менамояд, баромад мекунад.

4. Прокурор, намояндаи мақомоти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ ва дигар мақомоте, ки ба суди иқтисодӣ тибқи моддаҳои 51 ва 52 Кодекси мазкур муроҷиат намудаанд, дар музокираҳои судӣ якумин шуда баромад мекунад.

5. Иштироккунандагони музокираҳои судӣ ҳуқуқ надоранд дар баромади худ ба ҳолатҳои муқаррарнакардаи суд, инчунин ба далелҳое, ки дар маҷлиси судӣ таҳқиқ нашудаанд ё суд онҳоро нораво эътироф кардааст, такя кунанд.

6. Баъди анҷоми баромади ҳамаи иштироккунандагони музокираҳои судӣ онҳо метавонанд ба ҳамдигар изҳори ақида кунанд. Ҳуқуқи охирини изҳори ақида ба ҷавобгар ва (ё) намояндаи ӯ тааллуқ дорад.

Моддаи 163. Аз нав оғоз намудани таҳқиқи далелҳо

1. Агар суди иқтисодӣ дар ҷараён ё баъди музокираҳои судӣ эътироф кунад, ки зарурати муайян намудани ҳолатҳои иловагӣ ё таҳқиқ намудани далелҳои нав мавҷуд аст, суд таҳқиқи далелҳоро аз нав оғоз менамояд ва дар ин бора дар протоколи маҷлиси судӣ қайд карда мешавад.

2. Баъди хатми таҳқиқи иловагии далелҳо музокираҳои судӣ тибқи тартиби умумӣ, ки Кодекси мазкур муқаррар кардааст, сурат мегирад.

Моддаи 164. Моҳиятан анҷом додани баррасии парванда

Баъди таҳқиқи далелҳо оид ба парванда ва музокираҳои судӣ раисикуандаи маҷлиси судӣ эълон мекунад, ки моҳиятан баррасии парванда анҷом ёфтааст ва суди иқтисодӣ барои қабули қарор меравад, ки дар ин бора ба ҳозирини толори маҷлиси судӣ эълон карда мешавад.

БОБИ 20. ҲАЛНОМАИ СУДИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 165. Қабули ҳалнома

1. Ҳангоми моҳиятан ҳал намудани баҳс суди иқтисодии марҳилаи якум ҳалнома қабул менамояд. Ҳалнома аз номи Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул мегардад.

2. Суди иқтисодӣ метавонад аз рӯи ҳар як талабот, ки дар як парванда якҷоя карда шудаанд, ҳалномаҳои алоҳида қабул намояд.

3. Ҳалномаро судяҳои дар маҷлиси судӣ иштироккарда дар шароите, ки махфияти машварати судяҳоро таъмин мекунад, қабул менамоянд.

4. Дар бинои алоҳида, ки суди иқтисодӣ машварат мегузаронад ва санади судиро қабул менамояд, танҳо шахсони ба ҳайати суд дохилбуда, ки парвандаро баррасӣ менамоянд, метавонанд ҳузур дошта бошанд. Дар ин бино ҳузур доштани шахсони дигар, инчунин дигар воситаҳои гуфтугузор бо шахсоне, ки ба ҳайати суд дохиланд манъ аст.

5. Судяҳои суди иқтисодӣ ҳуқуқ надоранд ба каси дигар маълумотро дар бораи мазмуни

машварат ҳангоми қабули санади судӣ, дар бораи мавқеи судяҳои алоҳидаи ба ҳайати суд дохилбуда хабар диҳанд ва бо роҳҳои дигар махфияти машварати судяҳоро фош намоянд.

Моддаи 166. Масъалаҳои, ки ҳангоми қабули ҳалнома ҳал мегарданд

1. Ҳангоми қабули ҳалнома суди иқтисодӣ далелҳо ва вачҳҳои иштироккунандагони парвандаро, ки барои асосноккунии талаботҳо ва норозигиҳои худ пешниҳод кардаанд, баҳо медиҳад; муайян мекунад, ки кадом ҳолатҳои барои парванда аҳамиятдошта, муқаррар шудаанд ва кадом ҳолатҳо муқаррар карда нашудаанд, кадом қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба парванда бояд татбиқ карда шаванд; ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои шахсони иштироккунандаи парвандаро муқаррар менамояд; қонён ё рад намудани даъвоҳо ҳал мекунад.

2. Ҳангоми қабули ҳалнома суди иқтисодӣ масъалаҳои нигоҳ доштани амали тадбирҳои таъминотӣ ё дар бораи бекор кардани онҳо ё ин ки таъмини иҷрои ҳалномаро ҳал менамояд; ҳангоми зарурат тартиб ва мўҳлати иҷрои ҳалномаро муқаррар мекунад; тақдири минбаъдаи далелҳои шайъиро муайян менамояд; хароҷоти судиро тақсим мекунад, инчунин дигар масъалаҳоро, ки дар қараёни муҳокимаи судӣ пайдо мешаванд, ҳал менамояд.

3. Суди иқтисодӣ ҳангоми қабули ҳалнома зарурати ба таври иловагӣ таҳқиқ намудани далелҳо ё давом додани муайянсозии ҳолатҳои барои парванда аҳамиятдоштаро эътироф карда, муҳокимаи судиро аз нав оғоз менамояд ва дар ин бора таъинот мебарорад.

4. Агар мўҳлати пешниҳоди ариза ба суд бо сабабҳои узрнок гузашта бошад, суд метавонад онро барқарор намояд.

Моддаи 167. Тартиб додани ҳалнома

1. Ҳалномаи суди иқтисодӣ дар шакли ҳуҷҷати алоҳида тартиб дода мешавад ва бояд дастӣ навишта шавад ё бо қўмаки воситаҳои техникӣ иҷро гардад.

2. Дар ҳалнома бояд асосҳои қабули он дарҷ гардад ва он бояд ба забони барои шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар шахсон фаҳмо баён карда шавад.

3. Ба ҳалнома судя имзо мегузорад, дар ҳолати ба таври дастҷамъӣ баррасӣ кардани парванда бошад, ҳамаи судяҳое, ки дар қабули ҳалнома иштирок кардаанд, аз ҷумла судяи фикри махсусдошта имзо низ имзо мегузоранд. Фикри махсус бояд дар шакли хаттӣ баён гардад, ки он эълон карда намешавад, лекин ба маводи парванда ҳамроҳ карда мешавад.

4. Ислоҳ ба ҳалнома бояд шарҳ дода шавад ва бо имзоҳои ҳамаи судяҳо дар ҳонаи машваратӣ то эълон кардани ҳалнома тасдиқ карда шавад.

5. Ҳалномаи суди иқтисодӣ дар як нусха тартиб дода мешавад ва ба парванда ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 168. Мазмуни ҳалнома

1. Ҳалномаи суди иқтисодӣ бояд аз қисмҳои муқаддимавӣ, баёнӣ, асосноккунонӣ ва хулосавӣ иборат бошад.

2. Дар қисми муқаддимавии ҳалнома бояд ин талабот дарҷ гардад:

- номи суди иқтисодие, ки ҳалномаро қабул кардааст;
- ҳайати суд;
- фамилияи котиби маҷлиси судӣ;
- рақами парванда;
- сана ва маҳалли қабул намудани ҳалнома;
- предмети баҳс;
- номи шахсони иштироккунандаи парванда;
- фамилияи шахсоне, ки дар маҷлиси суд ҳузур доранд, бо нишон додани ваколатҳои онҳо.

3. Дар қисми баёнӣ ҳалнома бояд ба таври мухтасар талабот ва норозигиҳои арзнамуда, баёнот ва дархостҳои иштироккунандаи парванда дарҷ гарданд.

4. Дар қисми асосноккунии ҳалнома бояд дарҷ гардад:

- ҳолатҳои воқеӣ ва дигар ҳолатҳои парванда, ки суди иқтисодӣ муқаррар кардааст;
- далелҳои, ки ба онҳо хулосаи суд оид ба ҳолатҳои парванда асос ёфтааст ва вачҳҳои тарафдорӣ қарори қабулкарда; вачҳҳое, ки дар асоси он суд ин ё он далелро қабул ё рад кардааст,

ваҷҳҳои шахсони иштироккунандаи парвандаро, ки барои асосноккунии талабот ва норозигиҳои худ пешниҳод кардаанд, қабул ё рад намудааст;

- қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки суд ҳангоми қабули ҳалнома ба роҳбарӣ гирифтааст ва ваҷҳҳое, ки дар асоси онҳо суд қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки шахсони иштироккунандаи парванда ба онҳо таъяс мекарданд, татбиқ накардааст.

5. Дар қисми баёнии ҳалнома инчунин бояд асосноккунии қарорҳои қабулкардаи суд ва асосноккунии дигар масъалаҳое, ки дар қисми 8 моддаи мазкур пешбинӣ шудаанд, дарҷ мегардад.

6. Ҳангоми даъворо эътироф намудани ҷавобгар дар қисми асосноккунии ҳалнома, инчунин оид ба эътирофи даъво аз ҷониби ҷавобгар ва аз ҷониби суд қабул гардидани он метавонад дарҷ гардад.

7. Дар қисми асосноккунии ҳалнома мумкин аст ба қарорҳои Пленуми Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои таҷрибаи судӣ ишора карда шавад.

8. Қисми хулосавии ҳалнома бояд хулосаҳоро дар хусуси пурра ё қисман қонеъ ё рад намудани ҳар як талаботи арзнамуда, тақсими хароҷоти судӣ дар байни тарафҳо, мӯҳлат ва тартиби пешниҳоди шикоят ба ҳалномаро дар бар гирад.

9. Дар сурати пурра ё қисман қонеъ кардани даъвоҳои муқобили даъво дар қисми хулосавии ҳалнома маблағе, ки бояд дар натиҷаи ҳисоб ситонида шавад, дарҷ мегардад.

10 Агар суди иқтисодӣ тартиби иҷроии ҳалномаро муқаррар намояд ё барои таъмини он тадбирҳо андешад, он дар қисми хулосавии ҳалнома дарҷ карда мешавад.

Моддаи 169. Ҳалнома дар бораи ситонидани маблағ ва додани молу мулк

1. Ҳангоми қонеъ кардани даъво дар бораи ситонидани маблағ дар қисми хулосавии ҳалнома суди иқтисодӣ андозаи умумии маблағи ситонидашавандаро зимни алоҳида муайян кардани қарзи асосӣ, зарар, ноустуворона (ҷарима, пеня) ва фоизҳоро дарҷ менамояд.

2. Ҳангоми мансуб донишони молу мулк суди иқтисодӣ номгуӣ молу мулкоро, ки ба даъвогар бояд дода шавад, арзиши он ва маҳалли воқеъ гардидани онро дарҷ менамояд.

Моддаи 170. Ҳалнома дар бораи ғайриқобили иҷро эътироф кардани ҳуҷҷати иҷро ё ҳуҷҷати дигар

Ҳангоми қонеъ кардани талабот аз рӯи баҳс дар хусуси ғайриқобили иҷро эътироф кардани ҳуҷҷати иҷро ё ҳуҷҷати дигар, ки мувофиқи он ситонидани бебаҳс (беаксептӣ) амалӣ карда мешавад, аз ҷумла дар асоси навиштаҷоти иҷроияи нотариус, дар қисми хулосавии ҳалнома суди иқтисодӣ номгуӣ, рақам, санаи ҳуҷҷате, ки қобили иҷро нест ва маблағи пулие, ки аз ҳисоб бароварда намешавад, дарҷ мекунад.

Моддаи 171. Ҳалнома дар бораи бастан ё тағйир додани шартнома

Аз рӯи баҳсе, ки ҳангоми бастан ё тағйир додани шартнома ба амал омадааст, дар қисми хулосавии ҳалнома фикри суди иқтисодӣ дар бораи ҳар қадом шарт баҳсноки шартнома дарҷ карда мешавад, аз рӯи баҳс дар бораи маҷбуран бастании шартнома бошад, шартҳое, ки дар асоси онҳо тарафҳо ўҳдадоранд шартнома банданд, дарҷ карда мешаванд.

Моддаи 172. Ҳалнома оид ба ўҳдадор намудани ҷавобгар барои анҷом додани амалҳои муайян

1. Ҳангоми қабул намудани ҳалномае, ки ҷавобгарро барои анҷом додани амали муайян оид ба ситонидани маблағи пулӣ ё интиқоли мол вобастаанабуда ўҳдадор менамояд, суди иқтисодӣ дар қисми хулосавии ҳалнома шахси ўҳдадороро, ки ин амалро иҷро мекунад, инчунин маҳал ва вақти иҷроии онро дарҷ мекунад.

2. Ҳангоми қабули ҳалномае, ки ташкилотро барои иҷроии амали муайян оид ба ситонидани маблағи пулӣ ё интиқоли молу мулк вобастаанабуда ўҳдадор мекунад, суди иқтисодӣ дар қисми хулосавии ҳалнома метавонад роҳбари он ё дигар шахсро, ки ба зиммаи онҳо иҷроии ҳалнома вогузор мегардад, инчунин мӯҳлати иҷроии дарҷ намояд.

3. Суди иқтисодӣ дар ҳалномаи худаш метавонад дарҷ намояд, ки агар дар ҳолати ҷавобгар

ҳалномаро дар мӯҳлати муқарраргардида иҷро накунад, даъвогар ҳуқуқ дорад амали дахлдорро аз ҳисоби ҷавобгар бо ситонидани хароҷоти зарурӣ аз ӯ анҷом диҳад.

Моддаи 173. Ҳалнома ба манфиати якчанд даъвогар ё ба муқобили якчанд ҷавобгар

1. Ҳангоми қабул намудани ҳалнома ба манфиати якчанд даъвогар суди иқтисодӣ зикр менамояд, ки дар кадом қисм (ҳисса) он ба ҳар яки онҳо марбут аст ё зикр менамояд, ки ҳуқуқи талаб намудани он муштарак мебошад.

2. Ҳангоми қабул намудани ҳалнома ба муқобили якчанд ҷавобгар суди иқтисодӣ зикр менамояд, ки бо кадом ҳисса ҳар яке аз ҷавобгар бояд ҳалномаро иҷро кунанд ё зикр менамояд, ки ҷавобгарии онҳо муштарак мебошад.

Моддаи 174. Эълони ҳалнома

1. Ҳалномаи суди иқтисодӣ аз ҷониби раисикунандаи ҳамон маҷлиси судие, ки дар он парванда моҳиятан баррасӣ гардидааст, баъди қабули он эълон карда мешавад.

2. Дар маҷлиси судие, ки дар он моҳиятан баррасӣ кардани парванда хотима ёфтааст, метавонад танҳо қисми хулосавии ҳалнома эълон карда шавад. Дар ин ҳолат суди иқтисодӣ эълон мекунад, ки дар кадом вақт ҳалнома дар ҳаҷми пуррааш тайёр карда мешавад ва тартиби то маълумоти шахсони иштироккунандаи парванда расониданро шарҳ медиҳад.

3. Тайёр кардани ҳалнома дар ҳаҷми пуррааш ба мӯҳлати на зиёда аз панҷ рӯз метавонад мавқуф гузошта шавад. Санаи тайёр кардани ҳалнома дар ҳаҷми пуррааш санаи қабули ҳалнома ҳисоб карда мешавад.

4. Қисми хулосавии ҳалномаи эълоншударо ҳамаи судяҳои дар баррасии парванда ва қабули ҳалнома иштироккарда бояд имзо гузоранд ва ба парванда ҳамроҳ карда шавад.

5. Раисикунандаи маҷлиси судӣ баъд аз эълон кардани ҳалнома тартиби шикоят кардани онро шарҳ медиҳад.

Моддаи 175. Фиристонидани ҳалнома ба шахсони иштироккунандаи парванда

1. Суди иқтисодӣ нусхаи ҳалномаро ба шахсони иштироккунундаи парванда дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди қабули ҳалнома мефиристонад ё бо забонхат ба онҳо месупорад.

2. Дар баъзе ҳолатҳо ва аз рӯи тартибе, ки Кодекси мазкур пешбинӣ намудааст, суди иқтисодӣ нусхаи ҳалномаро ба шахсони дигар низ мефиристонад.

3. Барои такроран додани нусхаи ҳалнома ва дигар санадҳои судӣ аз шахсони иштироккунандаи парванда тибқи талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бочи давлатӣ» бочи давлатӣ рӯёнида мешавад.

Моддаи 176. Ҳалномаи иловагӣ

1. Суди иқтисодии ҳалномаро қабулкарда то эътибори қонунӣ пайдо кардани он метавонад бо ташаббуси худ ё дар асоси аризаи иштироккунандаи парванда ҳалномаи иловагӣ қабул намояд, агар:

- оид ба ин ё он талаботе, ки шахсони иштироккунандаи парванда вобаста ба онҳо далелҳо пешниҳод намудаанд, аммо нисбати ин талабот суд ҳалнома қабул накарда бошад;

- суд масъаларо оид ба ҳуқуқ ҳал намуда, андозаи маблағи ба манфиати шахси дигар мансуб донишашуда, моду мулки интиқолшаванда ё амалеро, ки бояд ҷавобгар анҷом диҳад, дар ҳалнома зикр накарда бошад;

- суд масъалаи хароҷоти судиро ҳал накарда бошад.

2. Масъалаи қабул намудани ҳалномаи иловагиро суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ ҳал менамояд. Шахсони иштироккунандаи парванда оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони ба таври дахлдор огоҳ кардашуда барои баррасии масъала оид ба қабул намудани ҳалномаи иловагӣ монеа шуда наметавонад.

3. Ҳалномаи иловагӣ аз рӯи тартиби муқарраркардаи боби мазкур қабул карда мешавад.

4. Дар ҳолати рад намудани ҳалномаи иловагӣ таъинот бароварда мешавад.

5. Аз болои ҳалномаи иловагии суди иқтисодӣ ва таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи баровардани ҳалномаи иловагӣ шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 177. Шарҳи ҳалнома. Ислоҳи иштибоҳ, саҳв ва хатоҳои арифметикӣ

1. Ҳангоми норавшании ҳалнома суди иқтисодие, ки ин ҳалномаро қабул кардааст, ҳуқуқ дорад дар асоси аризаи шахсони иштироккунандаи парванда, иҷроии суд, дигар мақомоте, ки ин ҳалномаро иҷро мекунад, бе тағйир додани мазмун онро шарҳ диҳад.

2. Шарҳи ҳалнома имконпазир аст, агар он иҷро нашуда бошад ва мӯҳлате, ки дар муддати он ҳалнома мумкин аст маҷбурӣ иҷро гардад, нагузашта бошад.

3. Суди иқтисодие, ки ҳалномаро қабул кардааст, бо аризаи иштироккунандаи парванда, иҷроии суд, дигар мақомоти иҷроқунандаи ҳалномаи суди иқтисодӣ ё бо ташаббуси ҳудаш ҳуқуқ дорад иштибоҳ, саҳв ва хатоҳои арифметикиро, ки дар ҳалнома мавҷуданд, бе тағйир додани мазмуни он ислоҳ намояд.

4. Нисбати масъалаҳои шарҳи ҳалнома, ислоҳи иштибоҳ, саҳв ва хатоҳои арифметикӣ суди иқтисодӣ дар мӯҳлати даҳ рӯзи баъди воридшавии ариза ба суд таъинот мебарорад, ки аз он шикоят намудан мумкин аст.

Моддаи 178. Эътибори қонунӣ пайдо кардани ҳалнома

Ҳалномаи суди иқтисодӣ баъди гузаштани мӯҳлати як моҳ аз рӯзи қабули он эътибори қонунӣ пайдо мекунад, агар нисбати он шикояти апеллятсионӣ пешниҳод нашуда бошад. Дар сурати пешниҳод шудани шикояти апеллятсионӣ ҳалнома аз рӯзи қабули қарори марҳилаи апеллятсионӣ эътибори қонунӣ пайдо мекунад, агар он бо қарори марҳилаи апеллятсионӣ тағйир ё бекор карда нашуда бошад.

Моддаи 179. Шикоят кардан аз ҳалномаи суди иқтисодӣ

1. Нисбати ҳалномаи суди иқтисодие, ки эътибори қонунӣ пайдо накардааст, ба марҳилаи апеллятсионӣ шикоят кардан мумкин аст.

2. Нисбати ҳалномаи суди иқтисодие, ки эътибори қонунӣ пайдо кардааст, ба марҳилаи кассатсионӣ шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 180. Иҷрои ҳалнома

1. Ҳалномаи суди иқтисодӣ баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани он, ба истиснои ҳолатҳои иҷрои фаврӣ, тибқи тартиби муқарраркардаи ҳамин Кодекс ва дигар қонунҳо иҷро карда мешавад.

2. Ҳалномаҳои суди иқтисодӣ дар хусуси парвандаҳо дар бораи баҳсталаб будани санадҳои ғайримеъёрии мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот, инчунин ҳалномаҳо дар хусуси парвандаҳо дар бораи баҳсталаб будани қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти зикргардида бояд фавран иҷро карда шаванд.

3. Суди иқтисодӣ метавонад тибқи аризаи даъвогар иҷрои фаврии ҳалномаро таъмин кунад, агар вобаста ба ҳолатҳои махсус ба таъхир гузоштани иҷрои он тавонад ба ситонанда зарари калон расонад ё ҳуди иҷро имконнопазир гардад. Ба иҷрои фаврии ҳалнома ҳангоми аз ҷониби ситонанда аз эҳтимоли бекор карда шудани ҳалномаи судӣ (таъмини муқобил) таъмин кардани баргашти иҷро бо роҳи ба ҳисоби депозитии суди иқтисодӣ гузоштани маблағи муқарраркардаи суд ё ин ки пешниҳоди кафолати бонкӣ, замонат ё дигар таъминоти молиявӣ ба ҳамон маблағ иҷозат дода мешавад.

4. Масъалаи иҷозат додани иҷрои фаврии ҳалнома дар маҷлиси судӣ баррасӣ мегардад. Шахсони иштироккунандаи парванда оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони ба таври дахлдор дар бораи вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ кардашуда барои ҳалли масъалаи иҷрои фаврии ҳалномаи суди иқтисодӣ монеа шуда наметавонад.

5. Аз рӯи натиҷаи баррасии масъалаи иҷрои фаврии ҳалнома суди иқтисодӣ таъинот мебарорад, ки аз он шикоят намудан мумкин аст.

6. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда на дертар аз рӯзи дигари рӯзи баровардани он фиристонида мешавад.

7. Шикоят намудан аз таъинот дар бораи фавран иҷро намудани ҳалнома иҷрои онро

бознамедорад.

8. Суди иқтисодӣ аз рӯи аризаи шахсони иштироккунандаи парванда иҷрои ҳалномаро, ки барои иҷрои ғаври пешниҳод нашудааст, тибқи қоидаҳои муқаррарнамудаи боби 8 Кодекси мазкур таъмин менамояд.

Моддаи 181. Индексатсияи маблағҳои пулии муқарраркардаи суд

1. Суди иқтисодии марҳилаи якум, ки парвандаро баррасӣ намудааст, дар асоси аризаи ситонанда дар ҳолатҳо ва андозаҳои, ки дар қонунҳо ва шартнома пешбинӣ шудаанд, метавонад индексатсияи маблағҳои пулии аз ҷониби суд муқарраршударо дар рӯзи иҷрои ҳалномаи судӣ ҳал кунад.

2. Аризаи дар қисми 1 моддаи мазкур дарҷгардида дар маҷлиси судӣ дар мӯҳлати даҳ рӯзи баъди ба суд ворид гаштани ариза баррасӣ мегардад. Шахсони иштироккунандаи парванда оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони иштироккунандаи парванда, ки ба таври дахлдор огоҳ карда шудаанд, барои баррасии ариза оид ба индексатсияи маблағи пулӣ муқаррар кардаи суд монеъ шуда наметавонад. Аз рӯи натиҷаи баррасии ариза таъинот бароварда мешавад, ки аз он шикоят кардан мумкин аст.

БОБИ 21. ТАЪИНОТИ СУДИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 182. Баровардани таъинот аз тарафи суди иқтисодӣ

1. Суди иқтисодӣ таъинотро дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур ва дигар ҳолатҳо, ки ҳал кардани масъалаҳоро дар рафти муурофияи судӣ талаб менамояд, қабул мекунад.

2. Таъинот аз тарафи суди иқтисодӣ дар шакли хаттӣ дар шакли санади алоҳидаи судӣ ё таъиноти протоколӣ бароварда мешавад.

3. Суди иқтисодӣ таъинотро дар шакли санади алоҳидаи судӣ дар ҳамаи ҳолатҳо бароварда наметавонад, агар бо Кодекси мазкур имконияти шикоят намудан аз болои таъинот дар алоҳидагӣ аз шикоят намудан ба санади судӣ, ки бо он баррасии парванда моҳиятан анҷом меёбад, пешбинӣ шуда бошад. Дар дигар ҳолатҳо суди иқтисодӣ наметавонад таъинотро дар шакли санади алоҳидаи судӣ ва таъиноти протоколӣ барорад.

4. Суди иқтисодӣ таъинотро дар шакли санади алоҳидаи судӣ дар ҳолате қабул карда наметавонад, ки махфӣ будани машварати судяҳо ва қоидаҳои муқаррар намудани қабули қарорро таъмин намояд.

5. Таъиноти протоколиро суди иқтисодӣ аз тоҷари маҷлиси судӣ набаромада, қабул мекунад. Агар парванда дар ҳайати дастҷамъӣ баррасӣ гардад, судяҳо дар ҷояшон, дар тоҷари маҷлиси судӣ оид ба баровардани ҷунин таъинот машварат мекунанд. Таъиноти протоколӣ ба таври дахлдорӣ эълон карда, дар протоколи маҷлиси судӣ дарҷ карда мешавад.

Моддаи 183. Мазмуни таъинот

1. Дар таъинот бояд дарҷ карда шаванд:

- сана ва ҷои баровардани он;
- номи суди иқтисодӣ, ҳайати суд, фамилияи котибе, ки протоколи маҷлиси судиро тартиб медиҳад;
- ном ва рақами парванда;
- номи шахсони иштироккунандаи парванда;
- саволҳои, ки оид ба онҳо таъинот бароварда шудааст;
- асосҳои, ки суди иқтисодӣ ба ҳулоса омадааст, ки вазҳҳои пешниҳодкардаи шахсони иштироккунандаи парвандаро бо истинод ба қонун ва ё дигар санадҳои меъриии ҳуқуқӣ қабул ва ё рад намудааст;
- ҳулоса оид ба натиҷаи баррасии масъалаҳо аз тарафи суд;
- тартиб ва мӯҳлати шикоят намудан аз таъинот.

2. Таъиноте, ки дар шакли алоҳидаи санади судӣ бароварда мешавад, аз тарафи судяҳо ва ё ҳайати суди иқтисодии таъинотро қабулнамуда имзо карда мешаванд.

3. Дар таъиноти протоколӣ бояд масъалае, ки аз рӯи он таъинот бароварда мешавад, асосҳои, ки суд тибқи он ба ҳулоса омадааст ва ҳулосаи суд оид ба натиҷаи баррасии ин масъала дарҷ карда

мешавад.

Моддаи 184. Фиристовани таъинот

1. Нусхаи таъиноте, ки дар шакли санади алоҳидаи судӣ бароварда мешавад, ба шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар шахсони манфиатдор фиристода мешавад ва ё бо забонхат ба онҳо супорида мешавад.

2. Нусхаи таъинот дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди баровардани таъинот фиристода мешавад, агар бо Кодекси мазкур тартиби дигар муқаррар нашуда бошад.

Моддаи 185. Иҷро намудани таъинот

Таъиноти суди иқтисодӣ фавран иҷро карда мешавад, ба шарте, ки тартиби дигарро Кодекси мазкур ё суди иқтисодӣ муайян накарда бошад.

Моддаи 186. Тартиб ва мӯҳлати шикоят намудан аз таъинот

1. Алоҳида аз шикояти санади судие, ки бо он моҳиятан баррасии парванда ба анҷом мерасад ва дар ҳолате, ки мувофиқи Кодекси мазкур шикоят аз рӯи ин таъинот пешбинӣ шуда бошад, инчунин агар он ба ҳаракати минбаъдаи парванда монеъ шавад, аз таъиноти суди иқтисодӣ шикоят намудан мумкин аст.

2. Нисбати таъинот, агар мутобиқи Кодекси мазкур шикоят намудан пешбинӣ нашуда бошад, инчунин нисбати таъиноти протоколӣ ҳангоми шикоят намудан ба санади судие, ки бо он моҳиятан баррасӣ намудани парванда ба анҷом мерасад, мумкин аст изҳори норозигӣ баён карда шавад.

3. Шикоятнома аз таъинот дар мӯҳлати муқаррарнамудаи Кодекси мазкур дода мешавад.

Ф А С Л И Ш.

ИСТЕҲСОЛОТИ ПАРВАНДАҲО ДАР СУДИ ИҚТИСОДИИ МАРҲИЛАИ ЯКУМ, КИ АЗ МУНОСИБАТҲОИ ҲУҚУҚИ МАЪМУРӢ ВА ДИГАРИ ОММАВИӢ БАРМЕОЯНД

БОБИ 22. БАРРАСИИ ПАРВАНДАҲО ОИД БА МАВРИДИ БАҲС ҚАРОР ДОДАНИ САНАДҲОИ ҒАЙРИМЕЪЁРИИ ҲУҚУҚӢ, ҚАРОРҲО ВА АМАЛИ (БЕАМАЛИИ) МАҚОМОТИ ҲОКИМИЯТИ ДАВЛАТӢ, ДИГАР МАҚОМОТ ВА ШАХСОНИ МАНСАБДОР

Моддаи 187. Тартиби баррасии парвандаҳо оид ба мавриди баҳс қарор додани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор

1. Парвандаҳо оид ба мавриди баҳс қарор додани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор, ки ба ҳуқуқи манфиатҳои қонунии шахсони дар соҳаи соҳибкорӣ ва фаъолияти дигари иқтисодӣ дахл мекунанд, аз тарафи суди иқтисодӣ аз рӯи тартиби умумӣ бо истеҳсолоти даъвоӣ, ки Кодекси мазкур пешбинӣ кардааст, бо хусусиятҳои муқарраркардаи боби мазкур баррасӣ карда мешаванд.

2. Истеҳсолоти парвандаҳо оид ба мавриди баҳс қарор додани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор дар асоси аризаи шахсони манфиатдор, ки ба суди иқтисодӣ бо талаби безътибор доништани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ ва ё ғайриқонунӣ эътироф кардани қарорҳо, амали (беамалии) мақомот ва шахсони номбурда муроҷиат намудаанд, оғоз карда мешавад.

Моддаи 188. Ҳуқуқи муроҷиат ба суди иқтисодӣ бо ариза дар бораи безътибор доништани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, ғайриқонунӣ доништани қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор

1. Шаҳрвандон, ташкилотҳо, прокурор, инчунин мақомоти давлатӣ ва дигар шахсон метавонанд ба суди иқтисодӣ бо ариза дар бораи безътибор доништани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, ғайриқонунӣ доништани қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор муроҷиат намоёнд, агар лозим донанд, ки санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифта ба қонун ва ё дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ мувофиқат намекунанд ва ё

ҳукуку манфиатҳои қонунии онҳоро дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ вайрон карда, ба онҳо ӯҳдадорихои ғайриқонуниро воғузор мекунанд ё дигар мамониатро барои фаъолияти соҳибкорӣ ва ё фаъолияти иқтисодӣ ба вучуд меоранд.

2. Ариза дар бораи ғайриқонунӣ эътироф кардани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор дар суди иқтисодӣ дида баромада мешаванд, ки агар баррасӣ намудани онҳо мувофиқи қонун ба ваколати дигар судҳо воғузор карда нашуда бошад.

3. Ариза ба суди иқтисодӣ мумкин аст дар муддати се моҳ баъд аз рӯзе, ки шахрванд, ташкилот аз вайроншавии ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии худ огоҳ шудаанд, пешниҳод карда шавад, агар дар қонун тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

4. Агар мӯҳлати пешниҳоди ариза ба суд бо сабабҳои узрнок гузашта бошад, суд метавонад онро барқарор намояд.

Моддаи 189. Талабот нисбати ариза оид ба беъътибор дониستاني санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, ғайриқонунӣ дониستاني қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор

1. Ариза оид ба беъътибор эътироф кардани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, ғайриқонунӣ дониستاني қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти дигар ва шахсони мансабдор бояд ба талаботи пешбиниамудай қисми 1, сархатҳои яқум, дуҷум ва даҳуми қисми 2, қисми 4 моддаи 124 Кодекси мазкур мувофиқат намояд.

2. Дар ариза инчунин бояд дарҷ карда шаванд:

- номи мақомот ва шахсе, ки санад, қарори баҳснокро қабул кардааст, амали (беамалии) баҳснокро содир намудааст;

- ном, рақам, санаи қабули санад, ҳалнома ва вақти содиркунии амали баҳснок;

- ҳуқуқ ва манфиатҳои қонуние, ки аз рӯи фикри аризадиҳанда аз ҷониби санад, қарор ва амали (беамалии) баҳснок вайрон карда мешаванд;

- қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки ба фикри аризадиҳанда ба онҳо санад, қарор ва амали (беамалии) баҳснок мувофиқат намекунанд ;

- талаби аризадиҳанда дар бораи беъътибор дониستاني санади ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, ғайриқонунӣ дониستاني қарор ва амал (беамалӣ);

3. Ба ариза ҳуҷҷатҳое, ки дар моддаи 125 Кодекси мазкур нишон дода шудаанд, инчунин санад ва қарори баҳснок замиа карда мешаванд.

4. Бо дархости аризадиҳанда суди иқтисодӣ метавонад ҳаракати санад ва қарори баҳснокро боз дорад.

Моддаи 190. Муҳокимаи судии парвандаҳои мавриди баҳс қароргирифтаи санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор

1. Парвандаҳо оид ба мавриди баҳс қарор додани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдорро судя дар мӯҳлати на дертар аз ду моҳ баъд аз рӯзи дохилшавии ариза ба суди иқтисодӣ, бо дарназардошти мӯҳлати оmodасозии парванда барои баррасии судӣ ва қабули ҳалнома, агар дар қонун мӯҳлати дигар муқаррар нашуда бошад, баррасӣ менамояд.

2. Суди иқтисодӣ аз вақт ва ҷои баргузории маҷлиси судӣ аризадиҳанда, ҳамчунин мақомот ё шахси мансабдореро, ки санад, қарори баҳснокро қабул кардаанд ё амали (беамалии) баҳснок содир кардаанд ва дигар шахсони манфиатдорро хабардор менамояд. Ҳозир нашудани шахсони номбурда, ки аз тарафи суд ба таври дахлдор аз вақт ва ҷои баргузории маҷлиси судӣ хабардор карда шуда буданд, барои баррасии парванда монеъ намешавад, агар суд иштироки онҳоро ҳатмӣ нашуморида бошад.

3. Суди иқтисодӣ метавонад иштироки намояндагони мақомоти давлатӣ, мақомоти дигар ва шахсони мансабдор, ки санад, қарори баҳснокро қабул кардаанд ё амали (беамалии) баҳснок содир кардаанд, ба маҷлиси судӣ ҳатмӣ ҳисоб намуда, онҳоро ба маҷлиси судӣ даъват намояд. Ҳозир нашудани шахсони номбурда, ки аз тарафи суд ба таври дахлдор аз вақт ва ҷои баргузории

маҷлиси судӣ хабардор карда шуда буданд, барои ҷаримабандӣ аз рӯи тартиб ва андозае, ки дар боби 11 Кодекси мазкур муқаррар карда шудааст, асос шуда метавонад.

4. Дар вақти баррасии парвандаҳо оид ба мавриди баҳс қарор додани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ санади мавриди баҳс қарор гирифта ё баъзе ҳолатҳои алоҳидаи қарори баҳснок ва амалро (беамалиро)) санҷида, мувофиқати онҳоро ба қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муқаррар менамояд, ваколат доштани мақомот ва ё шахсоро, ки санад, қарори баҳснокро қабул кардаанд ё амали (беамалии) баҳснокро содир кардаанд, инчунин муқаррар мекунад, ки санад, ҳалнома, амали (беамалии) содиршуда ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии аризадиҳандаро дар соҳаи соҳибқарорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ вайрон кардааст ё не.

5. Ёҳдадорӣ исбот намудани мутобиқати санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ баҳсшаванда ба қонун ё дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, қонуниятҳои қарорҳои қабулкардаи баҳснок, содир кардани амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифта, мавҷуд будани ваколати дахлдор доштани мақомот ва ё шахсе, ки ваколати дахлдор барои қабули санад, қарори баҳснок ва содир кардани амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифтaro дорад, инчунин ҳолатҳое, ки асос барои қабул кардани санад, қарори баҳснок, содир кардани амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифта гардидаанд, ба зиммаи мақомот ва шахсе, ки онро қабул кардааст, воғузошта мешавад.

6. Дар сурате, ки мақомот ва ё шахси санад, қарори баҳснокро қабул карда ё амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифтaro содир карда, далелҳои заруриро барои баррасӣ ва қабули ҳалнома ба суди иқтисодӣ пешниҳод намекунад, суди иқтисодӣ метавонад онҳоро бо ташаббуси худ талаб намояд.

Моддаи 191. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои мавриди баҳс қароргирифтаи санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор

1. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои мавриди баҳс қароргирифтаи санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор аз тарафи суди иқтисодӣ бо тартиби муқаррарнамудаи боби 20 Кодекси мазкур қабул карда мешавад.

2. Дар қисми хулосавии ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои мавриди баҳс қароргирифтаи санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор бояд талаботи зайл дарҷ карда шаванд:

- номи мақомот ва шахсе, ки санад ва қарори мавриди баҳс қароргирифтaro қабул кардааст, ном, рақами санаи қабули санад ва қарори мавриди баҳс қароргирифта;
- номи қонун ва ё дигар санади меъёрии ҳуқуқӣ, ки ба онҳо мувофиқат доштани амали (беамалии) ва қарори мавриди баҳс қароргирифта санҷида шудааст;
- санади мавриди баҳс қароргирифта беэътибор ё қарор пурра ё қисман ғайриқонунӣ доништа мешавад ва ёҳдадор карда мешавад, ки ҳуқуқ ва ё манфиатҳои қонунии аризадиҳанда, ки вайрон карда шудааст, бартараф карда шавад ё талаби аризадиҳанда пурра ё қисман рад карда шавад.

3. Дар қисми хулосавии ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои мавриди баҳс қароргирифта амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор оид ба рад намудани амали содиршуда дар қарори қабулкарда маълумотҳои зерин бояд дарҷ карда шаванд:

- номи мақомот ё шахси содиркардаи амал (беамалӣ), ки мавриди баҳс қарор гирифтааст ва аз содир кардани амал, қарор қабул кардан даст кашидааст; маълумот дар бораи амали (беамалии) қарорҳо;
- номи қонун ё дигар санади меъёрии ҳуқуқӣ, ки ба он мувофиқат доштани санад ва қарори мавриди баҳс қароргирифта санҷида шудааст;
- амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифта, ки ғайриқонунӣ эътироф карда мешавад ва ёҳдадорӣ мақомоти дахлдори ҳокимияти давлатӣ, мақомоти дигар ва шахсони мансабдор амали муайянеро иҷро намудан, қарор қабул кардан ва ё ба таври дигар ҳуқуқ ва манфиатҳои

қонунии аризадиҳандаро, ки вайрон шудааст, дар мӯҳлати муайяннамудаи суд бартараф намуда ва ӯ талаботи аризадиҳанда қисман ва ӯ пурра рад карда мешавад.

4. Дар қисми хулосавии ҳалнома суди иқтисодӣ метавонад дар хусуси зарурати ба суд маълумот додани мақомоти дахлдор ва шахсро оид ба иҷрои ҳалнома дарҷ намояд.

5. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои мавриди баҳс қароргирифтаи санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ, қарорҳо ва амали (беамалии) мақомоти ҳокимияти давлатӣ, дигар мақомот ва шахсони мансабдор фавран бояд иҷро карда шаванд, агар дар ҳалномаи судӣ мӯҳлати дигар муқаррар карда нашуда бошад.

6. Аз рӯзи қабули ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба беэтибор донистани санадҳои ғайримеъёрии ҳуқуқӣ ба таври пурра ӯ қисман санади зикргардида ӯ қисмҳои алоҳидаи он татбиқ карда намешавад.

7. Нусхаи ҳалномаи суди иқтисодӣ ба аризадиҳанда, мақомоти давлатӣ ӯ дигар мақомот, шахсони мансабдоре, ки санад, қарор ӯ амали (беамалии) мавриди баҳс қароргирифтаро қабул ӯ содир кардаанд, инчунин ба мақомот ӯ шахси болоӣ аз рӯи тартиби тобеият, ба прокурор, дигар шахсони манфиатдор фиристода мешавад.

БОБИ 23. БАРРАСИИ ПАРВАНДАҲО ОИД БА СИТОНИДАНИ ПАРДОХТҲОИ ҲАТМӢ ВА МУҶОЗОТ (САНКСИЯ)

Моддаи 192. Тартиби баррасии парвандаҳо оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия)

1. Парвандаҳо оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) аз шахсоне, ки ғайриқонуни соҳибкорӣ ва иқтисодиро ба амал мебароранд, тибқи муқаррароти қонун аз тарафи суди иқтисодӣ аз рӯи қоидаҳои умумии мурофиаи даъвогӣ, ки Кодекси мазкур пешбинӣ кардааст, бо хусусиятҳои муқарраркардаи боби мазкур дида баромада мешаванд.

2. Баррасии парвандаҳо оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) дар асоси аризаи мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти дигар, ки вазифаи назоратро ба амал мебароранд, бо талаботҳо оид ба ситонидани аз шахсоне, ки аз пардохтҳои ҳатмӣ, маблағи пулӣ ба ҳисоби пардохт ва муҷозот қарздоранд, аз тарафи суди иқтисодӣ оғоз карда мешавад.

Моддаи 193. Ҳуқуқи мурочиат ба суди иқтисодӣ оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия)

1. Мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти дигар, ки тибқи қонун ваколати назоратро доро мебошанд (минбаъд мақомоти назоратӣ), метавонанд ба суди иқтисодӣ бо ариза оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) аз шахсоне, ки ғайриқонуни соҳибкорӣ ва дигар ғайриқонуни иқтисодиро ба амал мебароранд, мурочиат намоянд, агар дар қонун тартиби дигари ситонидани онҳо пешбинӣ нашуда бошад.

2. Ариза оид ба ситонидани ба суди иқтисодӣ дар сурати иҷро нашудани талаби аризадиҳанда оид ба ситонидани маблағи пулӣ ба таври ихтиёрӣ ва гузаштани мӯҳлати пардохт пешниҳод карда мешавад.

Моддаи 194. Талабот нисбати ариза оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия)

1. Ариза оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) бояд бо талаботи пешбиниамудаи қисми 1, сархатҳои якум, дуум ва даҳуми қисми 2, қисми 4 моддаи 124 Кодекси мазкур мувофиқат намояд.

2. Дар ариза бояд талаботи зайл дарҷ карда шаванд:

- номгуи пардохте, ки бояд ситонида шавад, андоза ва ҳисоби маблағи он;
- меъёрҳои қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки пардохтро пешбинӣ кардаанд;
- фиристонидани маълумот дар бораи ихтиёран пардохт кардани маблағ.

3. Ба ариза оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) ҳуҷҷатҳое, ки дар сархатҳои аз якум то чоруми моддаи 125 Кодекси мазкур зикр шудаанд ва инчунин ҳуҷҷате, ки барои ихтиёран супоридани маблағ фиристода шуда буд, ҳамроҳ карда мешаванд.

Моддаи 195. Мурофиаи судии парвандаҳо оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия)

1. Парвандаҳо оид ба ситонидани пардохтпулиҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) аз тарафи судя танҳо дар муҳлати на бештар аз як моҳи баъди аз дохилшавии парванда ба суди иқтисодӣ, бо дохил кардани муҳлати оmodасозии парванда барои баррасӣ ва қабули қарор оид ба парванда, баррасӣ мешавад.

2. Суди иқтисодӣ оид ба вақт ва маҳалли баргузории парванда шахсони иштироккунандаи мурофиаро хабардор мекунад. Ҳозир нашудани шахсоне, ки аз вақт ва маҳалли баргузории маҷлиси судӣ огоҳ буданд, монеъи баррасии парванда намешаванд, агар суд иштироки онҳоро ҳатмӣ нашуморида бошад.

3. Суди иқтисодӣ метавонад иштироки шахсони иштироккунандаи мурофиаи судиро ҳатмӣ шуморида, барои додани баёнот дар мурофиаи судӣ онҳоро даъват намояд. Ҳозир нашудани шахсони зикргардида ба мурофиаи судӣ бе сабабҳои узрнок барои ситонидани ҷарима аз рӯи тартиб ва андозае, ки дар боби 11 Кодекси мазкур нишон дода шудааст, асос мегардад.

4. Ёхдадории исбот кардани ҳолатҳое, ки асос барои ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот мегардад, ба зиммаи аризадиҳанда вогузор карда мешавад.

5. Дар сурати пешниҳод накардани далелҳо оид ба баррасии парванда ва қабул кардани қарор аз тарафи аризадиҳанда, суди иқтисодӣ метавонад онҳоро бо ташаббуси худ талаб намояд.

6. Дар вақти баррасии парванда оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) суди иқтисодӣ дар мурофиаи судӣ мавҷуд будани асосҳои ситонидани маблағи қарзӣ, ваколати мақомоти мурочиаткунандаро оид ба талаби рӯёниш муқаррар намуда, дурустии ҳисоб ва андозаи маблағи ситонидашавандаро месанҷад.

Моддаи 196. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия)

1. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба ситонидани пардохтҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) аз рӯи тартиби муқарраркардаи боби 20 Кодекси мазкур қабул карда мешавад.

2. Ҳангоми қонеъ гардонидани талабот оид ба ситонидани пардохтпулиҳои ҳатмӣ ва муҷозот (санксия) бояд дар қисми хулосавӣ ин чизҳо дарҷ карда шаванд:

- номи шахсе, ки маблағи қарзро бояд супорад, ҷои ҷойгиршавӣ ва маълумот дар бораи қайди давлатии он;

- ҳаҷми умумии маблағи ситонидашаванда дар алоҳидагӣ бо муайян кардани қарзи асосӣ ва муҷозот.

ФАСЛИ IV. ХУСУСИЯТҲОИ ИСТЕҲСОЛОТ АЗ РӯИ КАТЕГОРИЯҲОИ АЛОҲИДАИ ПАРВАНДАҲО ДАР СУДИ ИҚТИСОДӢ

БОБИ 24. БАРРАСИИ ПАРВАНДАҲО ОИД БА МУҚАРРАР КАРДАНИ ФАКТҲОЕ, КИ АҲАМИЯТИ ҲУҚУҚӢ ДОРАНД

Моддаи 197. Тартиби баррасии парвандаҳо оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд

1. Парвандаҳо оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, дар суди иқтисодӣ ба таври умумӣ, дар истеҳсолоти даъвогӣ мутобиқи Кодекси мазкур бо хусусиятҳои алоҳидаи пешбинишудаи боби мазкур дида мешаванд.

2. Истеҳсолоти парвандаҳои оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, аз тарафи суди иқтисодӣ дар асоси аризаи оид ба муқаррар кардани фактҳои аҳамияти ҳуқуқидошта оғоз карда мешаванд.

Моддаи 198. Парвандаҳо оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд

1. Суди иқтисодӣ фактҳои аҳамияти ҳуқуқидоштаро барои ба вучудӣ, тағйирёбӣ ва қатъ

гардидани ҳуқуқи шахсони ҳуқуқӣ, соҳибкорони инфиродӣ дар соҳаи фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ муқаррар мекунад.

2. Суди иқтисодӣ парвандаҳоро оид ба муқаррар кардани фактҳои зерин баррасӣ менамояд:

- факти доштан ва истифода бурдани моликият ҳамчун соҳибмулк аз тарафи шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ;
- факти бақайдгирии давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ дар вақти муайян ва ҷои муайян;
- факти тааллуқ доштани ҳуҷҷати ҳуқуқмуайянкунанда дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ агар номи шахсони ҳуқуқӣ, ном, насаб ва ё фамилияи соҳибкори инфиродӣ, ки дар ҳуҷҷат нишон дода шудааст, бо номи шахсони ҳуқуқӣ аз рӯи ҳуҷҷати муассисон ном, насаб ва ё фамилияи соҳибкори инфиродӣ бо шиносномаи вай ва ё шаҳодатномаи таваллуди ӯ мувофиқ наояд;
- дигар фактҳое, ки оқибатҳои ғайриматлуби ҳуқуқиро дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба вуҷуд меоранд.

Моддаи 199. Ҳуқуқи муроҷиат ба суди иқтисодӣ бо ариза оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд

1. Агар аризадиҳанда имконияти гирифтани ва ё барқарор кардани ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи ин фактро надошта бошад ва агар қонун ё дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ тартиби ғайрисудии муқарраркунии онро муайян накарда бошанд, шахси ҳуқуқӣ ё соҳибкори инфиродӣ метавонад бо ариза ба суди иқтисодӣ оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, муроҷиат намояд.

2. Ариза оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, ба суди иқтисодӣ ба ҷои ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти аризадиҳанда пешниҳод карда мешавад, ба истиснои ариза оид ба муқаррар кардани фактҳои соҳибӣ, истифодабарӣ ва ихтиёрдорӣ намудани молу мулк ва дигар фактҳои аҳамияти ҳуқуқидошта, ки барои пайдошавӣ, тағйирёбӣ ва қатъгардии ҳуқуқ ба моликият ба маҳалли ҷойгиршавии моликият пешниҳод карда мешавад.

Моддаи 200. Талабот нисбати ариза оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд

1. Ариза оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, бояд ба талаботи пешбининамудаи қисми 1, сархатҳои якум, дуюм ва даҳуми қисми 2 моддаи 124 Кодекси мазкур мувофиқат намоянд.

2. Дар ариза бояд талаботи зайл дарҷ карда шаванд:

- факте, ки оид ба он аризадиҳанда дархост мекунад;
- меъёрҳои қонуне, ки пайдошавии оқибатҳои ҳуқуқии чунин фактро дар соҳаи соҳибкорӣ ва фаъолияти дигари иқтисодӣ пешбинӣ мекунад;
- асосҳои зарурати муқаррар кардани факти мазкур;
- далелҳои тасдиқкунандае, ки ғайриимкон будани гирифтани ҳуҷҷати дахлдор ва ё барқарор кардани ҳуҷҷати гумшударо аз тарафи аризадиҳанда тасдиқ мекунад.

3. Ба ариза оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, ҳуҷҷатҳои дар сархатҳои аз дуюм то чоруми моддаи 125 Кодекси мазкур нишондодашуда ҳамроҳ карда мешаванд.

Моддаи 201. Муроғияи судии парвандаҳо оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд

1. Парвандаҳо оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, аз тарафи судя танҳо дар маҷлиси судӣ бо иштироки шахсони дигари манфиатдор баррасӣ мегардад.

2. Дар вақти омода намудани парванда барои баррасӣ судя доираи шахсони манфиатдорро муайян намуда, ба парвандае, ки дар вақти муқаррар кардани фактҳои аҳамияти ҳуқуқидошта ба ҳуқуқи онҳо дахл мекунад, аз муроғияи парванда хабардор мекунад, барои иштирок намудан дар баррасии ин масъала ҷалб намуда, аз ҷой ва вақти баргузори маҷлиси судӣ хабардор менамояд.

3. Дар вақти баррасии парванда оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ

доранд, суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ месанҷад, ки бо қонун ва ё санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ тартиби ғайрисудии муқаррар кардани чунин факт пешбинӣ шудааст ё не, аризадиҳанда имконияти бо роҳи дигар гирифтани ва ё барқарор намудани ҳуҷҷатҳои заруриро дорад ё не, муқаррар кардани чунин факт барои аризадиҳанда оид ба баамалбарории соҳибкорӣ ва ё дигар фаъолияти иқтисодӣ оқибатҳои ҳуқуқӣ ба вуҷуд меоранд ё не, маълум мекунад, ки оё муқаррар кардани чунин факт ҳуқуқи дигар шахсонро ҳалалдор намекунад ё ин ки баҳс оид ба ҳуқуқ пайдо шудааст ё не.

4. Дар ҳолате, ки дар рафти муҳофизати судӣ оид ба парвандаҳои муқаррар кардани фактҳои аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, маълум шавад, ки баҳс оид ба ҳуқуқ пайдо шудааст, суди иқтисодӣ парвандаро оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, баррасӣ накарда, дар ин бора таъинот мебарорад. Дар таъинот фаҳмонида мешавад, ки ҳуқуқи аризадиҳанда ва дигар шахсони ба парванда манфиатдор оид ба ҳал кардани баҳс аз рӯи тартиби истехсолоти даъвогӣ ҳал карда мешавад.

Моддаи 202. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд

1. Ҳалнома оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, аз тарафи суди иқтисодӣ бо тартиби муқаррарнамудаи боби 20 Кодекси мазкур қабул карда мешавад.

2. Дар вақти қонун ҳардонидани ариза оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, дар қисми ҳуҷҷатҳои ҳалнома ҷой доштани факти аҳамияти ҳуқуқӣ дошта нишон дода шуда ва факти муқарраркардашуда дар ҷаъза карда мешавад.

3. Ҳалномаи суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои муқаррар кардани фактҳои аҳамияти ҳуқуқидошта барои бақайдгирии ҳамон факт ё ба расмӣгардонии ҳуқуқ, ки бо натиҷаи муқаррар кардани факт вобаста аст, барои мақомоти дахлдор асос мебошад ва ҳуҷҷатҳоеро, ки ин мақомот медиҳад, иваз карда наметавонад.

БОБИ 25. БАЛЛАСИИ ПАРВАНДАҲО ОИД БА МУЛЛИСШАВӢ

Моддаи 203. Тартиби баллассии парвандаҳо оид ба муллисшавӣ

1. Парвандаҳо оид ба муллисшавӣ аз тарафи суди иқтисодӣ бо тартиби пешбининомудаи Кодекси мазкур ва бо хусусиятҳои қонуне, ки масъалаи муллисшавиро танзим мекунад, балласӣ мегардад.

2. Парвандаҳо оид ба муллисшавӣ аз тарафи ҳаёати дастҷамъии судяҳо балласӣ карда мешавад, агар дар қонуне, ки масъалаи муллисшавиро ба танзим мебарорад, тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

3. Таъиноте, ки аз тарафи суди иқтисодӣ дар вақти баллассии парвандаҳо оид ба муллисшавӣ бароварда мешавад ва тартиби аз он шикоят намудан дар Кодекси мазкур ва дигар қонунҳое, ки масъалаи муллисшавиро ба танзим мебароранд, ба таври алоҳида аз санади судӣ, ки бо баллассии пурраи парванда ба анҷом мерасад, мумкин аст ба марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ дар муҳлати 10 рӯз баъд аз рӯзи қабул шудани шикоят карда шавад.

Моддаи 204. Ҳуқуқи муҷрият ба суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳои муллисшавӣ

Бо ариза оид ба муллис эътироф намудани қарздор ба суди иқтисодии маҳалли ҷойгиршавии қарздор ҳуқуқ доранд худ қарздор, кредитор ва дигар шахсони манфиатдор мутобиқи қонуне, ки масъалаҳои муллисшавиро ба танзим мебароранд, муҷрият намоянд.

Моддаи 205. Созишномаи ошғӣ оид ба парвандаҳои муллисшавӣ

Оид ба парвандаҳои муллисшавӣ мувофиқи қонун мумкин аст созишномаи ошғӣ баста шавад, инчунин дигар тартиби созишнома, ки дар боби 15 Кодекси мазкур ва дигар қонунҳо, ки масъалаи муллисшавиро ба танзим мебароранд, иҷозат дода мешавад.

БОБИ 26. БАЛЛАСИИ ПАРВАНДАҲО БО ТАРТИБИ ИСТЕХСОЛОТИ СОДДАКАРДАШУДА

Моддаи 206. Шартҳои баллассии парвандаҳо бо тартиби истехсолоти соддакардашуда

1. Дар ҳолате, ки талаби даъвогар хислати бебаҳс дорад ва аз тарафи ҷавобгар эътироф карда мешавад ё даъво барои маблағи ночиз пешниҳод карда шуда бошад, парвандаҳо бо тартиби истеҳсолоти соддакардашуда баррасӣ карда мешавад.

2. Парвандаҳо аз рӯи тартиби истеҳсолоти соддакардашуда бо дархости даъвогар дар сурати норозӣ набудани ҷавобгар ва ё бо пешниҳоди суди иқтисодӣ зимни мувофиқа бо тарафҳо баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 207. Парвандаҳое, ки бо тартиби истеҳсолоти соддакардашуда баррасӣ карда мешаванд

Бо тартиби истеҳсолоти соддакардашуда парвандаҳои зеринро баррасӣ намудан мумкин аст:

- оид ба талаби молу мулк, ки бо ҳуччатҳои оид ба қарзхояшон барои пардохти музди истифодаи кувваи барқ, газ, об, гармдихӣ, хизмати алоқа, пардохти маблағи иҷора ва дигар хароҷотҳое, ки ба истифодаи бино бо мақсади соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ асос ёфтаанд, тасдиқ мегардад;

- оид ба даъвоҳое, ки даъвогар бо ҳуччатҳои тасдиқкунанда ӯҳдадорихои молу мулкӣ ҷавобгарро тасдиқ мекунад, аммо ҷавобгар ин ӯҳдадорихоро эътироф кунад ҳам, вале онҳоро иҷро намекунад;

- оид ба даъвоҳои шахсони ҳуқуқӣ ба маблағи то сад нишондиҳанда барои ҳисобҳо, ки дар қонун муқаррар карда шудааст, бо даъвои соҳибкорони инфиродӣ бошад, ба маблағи то даҳ нишондиҳанда барои ҳисобҳо, ки дар қонун муқаррар карда шудааст.

Моддаи 208. Мурофияи судӣ оид ба парвандаҳои истеҳсолоти соддакардашуда

1. Парвандаҳои истеҳсолоти соддакардашуда аз тарафи суди иқтисодӣ бо тартиби умумии мурофияи даъвогӣ, ки Кодекси мазкур пешбинӣ мекунад, бо хусусиятҳои муқарраркардаи хамин боб баррасӣ карда мешаванд.

2. Парвандаҳои истеҳсолоти соддакардашуда аз тарафи судя танҳо дар мӯҳлати на дертар аз як моҳ аз рӯзи дохилшавии аризаи даъвогӣ ба суди иқтисодӣ, бо назардошти мӯҳлати тайёрии парванда ба баррасӣ ва қабули қарор оид ба парванда баррасӣ карда мешавад.

3. Дар таъиноти қабули аризаи даъвогӣ ба мурофияи суди иқтисодӣ имконияти баррасии парвандаро бо тартиби истеҳсолоти соддакардашуда нишон дода, ба тарафҳо барои баён намудани норозигӣ оид ба баррасии парванда аз рӯи тартиби мурофияи соддакардашуда, инчунин барои пешниҳод намудани дархост ба аризаи пешниҳодшуда ва дигар далелҳо понздаҳ рӯз мӯҳлат муқаррар карда мешавад.

4. Дар вақти баррасии парванда аз рӯи тартиби истеҳсолоти соддакардашуда маҷлиси судӣ бе даъвати тарафҳо гузаронида мешавад. Суд танҳо далелҳои хаттӣ, инчунин дархост, баёнот ва дигар ҳуччатҳоро аз рӯи моҳияти қарор дар шакли хаттӣ талаб карда, таҳлил менамояд.

5. Дар ҳолате, ки қарздор нисбати талаби ариза, инчунин нисбати баррасии парванда аз рӯи тартиби истеҳсолоти соддакардашуда норозигӣ кунад, суди иқтисодӣ оид ба баррасии ин парванда тибқи тартиби умумии мурофияи даъвогӣ мувофиқи талаботи Кодекси мазкур таъинот қабул мекунад.

Моддаи 209. Ҳалнома оид ба парвандаҳое, ки тибқи тартиби истеҳсолоти соддакардашуда баррасӣ мешаванд

1. Ҳалнома аз рӯи натиҷаи баррасии парванда тибқи тартиби истеҳсолоти соддакардашуда танҳо дар ҳолате қабул карда мешавад, ки қарздор норозигии худро оид ба талаботи ариза дар мӯҳлати муқарраркардаи суд пешниҳод накунад.

2. Ҳалнома оид ба парвандаҳое, ки тибқи тартиби истеҳсолоти соддакардашуда баррасӣ шудаанд, аз рӯи тартиби муқарраркардаи боби 20 Кодекси мазкур қабул карда мешавад.

3. Нусхаи ҳалнома ба тарафҳо ва иштироккунандагони парванда на дертар аз рӯзи дигари қабули ҳалнома фиристонида мешавад.

4. Аз ҳалнома дар мӯҳлати на дертар аз як моҳ баъд аз рӯзи қабули он ба марҳилаи апеллятсионӣ шикоят намудан мумкин аст.

**БОБИ 27. БАРРАСИИ ПАРВАНДАҶО ОИД БА ҲАЛНОМАҶОИ СУДҶОИ ҲАКАМИИ
МАВРИДИ БАҲС ҚАРОРГИРИФТА ВА ДАР ХУСУСИ ДОДАНИ ВАРАҚАИ ИЧРО ДАР БОРАИ
БА ТАВРИ МАҶБҮРӢ ИЧРО НАМУДАНИ ҲАЛНОМАҶОИ СУДҶОИ ҲАКАМӢ**

**§1. Истеҳсолоти парвандаҳо оид ба ҳалномаҳои судҳои ҳакамии мавриди баҳс
қароргирифта**

Моддаи 210. Ҳалномаҳои судҳои ҳакамии мавриди баҳс қароргирифта

1. Қоидаҳои дар параграфи мазкур муқарраркарда ҳангоми баррасии ҳалномаи судҳои ҳакамии мавриди баҳс қароргирифта аз тарафи суди иқтисодӣ татбиқ карда мешаванд.
2. Ҳалномаҳои судҳои ҳакамии мавриди баҳс қароргирифта аз тарафи суди иқтисодӣ оид ба масъалаҳое, ки аз муносибатҳои ҳуқуқи граждани бармеоянд, дар вақти ба амалбарории фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолиятҳои иқтисодӣ шахсони иштироккунандаи мурофияи суди ҳакамӣ метавонад бо роҳи пешниҳод намудани ариза ба суди иқтисодӣ дар бораи бекор кардани ҳалномаи судҳои ҳакамӣ мутобиқи моддаи 213 Кодекси мазкур мурочиат намоянд.
3. Ариза оид ба бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ ба суди иқтисодӣ, ки дар қаламрави он суди ҳакамии ҷойгиршуда қарор қабул кардааст, дар мӯҳлати на дертар аз се моҳи баъди баровардани қарор аз ҷониби тарафҳои иштироккунанда пешниҳод карда мешавад, агар дар санадҳои байналмилалӣ Тоҷикистон эътирофкарда ва қонунҳо дигар ҳолат муқаррар карда нашуда бошад.
4. Барои ариза оид ба бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ бози давлатӣ тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бози давлатӣ» супорида мешавад.

Моддаи 211. Талабот нисбати ариза оид ба бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Ариза дар бораи бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ ба тариқи хаттӣ ва бо имзои шахсе, ки оиди ҳалнома баҳс менамояд ё намояндаи он супорида мешавад.
2. Дар ариза оид ба бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ бояд дарҷ карда шаванд:
 - номи суди иқтисодӣ, ки ба он ариза пешниҳод карда мешавад;
 - ном ва ҳайати суди ҳакамӣ, ки қарорро қабул кардааст, ҷои ҷойгиршавии он;
 - номгуи тарафҳои мурофияи суди ҳакамӣ, маҳалли ҷойгиршавии онҳо ва ё ҷои зист;
 - сана ва ҷои қабул кардани қарори суди ҳакамӣ, рақами вай;
 - санаи гирифтани қарори суди ҳакамии мавриди баҳс қароргирифта аз ҷониби тарафе, ки барои бекор кардани қарори мазкур мурочиат кардааст;
 - талаботи аризадиҳанда оид ба бекор кардани қарори суди ҳакамӣ, асосҳое, ки баҳснок будани онро тасдиқ мекунад.
3. Дар ариза инчунин мумкин аст рақамҳои телефонҳо, факс, суроаи почтаи электронӣ ва дигар маълумотҳо нишон дода шаванд.
4. Ба ариза дар бораи бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ ҳуҷҷатҳои зерин ҳамроҳ карда мешаванд:
 - ҳалномаи аслии ба тариқи дахлдор тасдиқкардаи суди ҳакамӣ ё нусхаи ба тариқи дахлдор тасдиқкардаи он;
 - созишномаи аслии оид ба мурофияи суди ҳакамӣ ва ё нусхаи ба таври дахлдор тасдиқкардаи он.
 - ҳуҷҷатҳое, ки барои бекор кардани қарори суди ҳакамӣ асос мешаванд;
 - ҳуҷҷате, ки супоридани бози давлатиро ба андозаи муқарраркардаи қонун тасдиқ мекунад;
 - хабарнома ва ё дигар ҳуҷҷати тасдиқкунанда оид ба супоридани ариза дар бораи бекор кардани қарори суди ҳакамӣ ба дигар тарафи мурофияи суди ҳакамӣ;
 - ваколатнома ва ё ҳуҷҷати дигаре, ки ваколати шахси имзокардаи аризаро тасдиқ менамояд.
5. Ариза дар бораи бекор кардани қарори суди ҳакамӣ, ки бо вайронкунии талаботи пешбиниамудаи моддаи 210 Кодекси мазкур пешниҳод карда шудааст, беҳаракат монда мешавад.

ва ё ба шахси аризадиҳанда аз рӯи тартиби муқарраркардаи моддаҳои 127 ва 128 Кодекси мазкур баргاردонида мешавад.

Моддаи 212. Тартиби баррасии аризаҳо оид ба бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Ариза дар бораи бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ аз тарфи судя танҳо дар мӯҳлати як моҳи баъди дохилшавӣ ба суди иқтисодӣ бо баҳисобгирии мӯҳлати тайёрии баррасии парванда баррасӣ карда, таъинот аз рӯи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур бароварда мешавад.

2. Дар вақти тайёр намудани парванда барои баррасӣ бо дархости тарафҳои мурофияи суди ҳакамӣ судя метавонад аз суди ҳакамӣ маводи парванда, ҳалномаи судии дар суди иқтисодӣ мавриди баҳс қароргирифтaro аз рӯи қоидаҳои пешбиниnamудаи Кодекси мазкур барои таҳлили далелҳо талаб намояд.

3. Тарафҳои мурофияи суди ҳакамӣ аз тарафи суди иқтисодӣ аз вақт ва ҷои баргузории маҷлиси судӣ хабардор карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони зикргардида, ки аз вақт ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ огоҳ буданд, барои баррасии парванда монеъ намешавад.

4. Дар вақти баррасии парванда суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ мутобиқи моддаи 213 Кодекси мазкур бо роҳи таҳлили далелҳои пешниҳодшуда барои бекоркунии ҳалномаи суди ҳакамӣ мавҷуд будан ё набудани асосҳои тасдиқунандарo муқаррар мекунад.

Моддаи 213. Асосҳои бекоршавии ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Ҳалномаи суди ҳакамиro суди иқтисодӣ метавонад дар ҳолатҳои муқарраркардаи моддаи мазкур бекор намояд.

2. Ҳалномаи суди ҳакамӣ дар ҳолатҳое, ки яке аз тарафҳо ба суди иқтисодӣ бо ариза дар бораи бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ бо далелҳои зерин муроҷиат карда бошад, мумкин аст бекор карда шавад, агар:

- созишномаи ҳакамӣ тибқи асосҳои дар қонун пешбинишуда эътибор надошта бошад;
- яке аз тарафҳо ба таври дахлдор оид ба интиҳоби (таъини) суди ҳакамӣ ва ё мурофияи ҳакамӣ, аз ҷумла дар бораи вақт ва ҷои маҷлиси суди ҳакамӣ хабардор набошад ва ё бо дигар сабабҳои узрнок ба суди ҳакамӣ баёнотҳои худro пешниҳод карда натавониста бошад;
- ҳалномаи суди ҳакамӣ оид ба баҳсе бароварда шуда бошад, ки бо созишномаи ҳакамӣ пешбинӣ нашудааст ё ба шартҳои он мутобиқ нест ва ё аз рӯи масъалае, ки қарор қабул карда шудааст, аз доираи созишномаи ҳакамӣ берун бошад. Агар қарор оид ба масъалаҳое, ки созишномаи ҳакамӣ онҳоро дар бар мегирад, аз онҳое, ки ҳамин созишнома дар бар намегирад, имконияти ҷудо карданro дошта бошад, суди иқтисодӣ метавонад ҳамон қисми ҳалномаи суди ҳакамиro, ки дар он масъалаҳое, ки созишнома дар бораи ба баррасии суди ҳакамӣ супоридани баҳс дар бар намегирад, бекор кунад.

- ҳайати суди ҳакамӣ ва ё тартиби баррасии ҳакамӣ бо созишнома ва ё қонун мувофиқат накунад.

3. Суди иқтисодӣ ҳалномаи суди ҳакамиro бекор мекунад, агар муайян намояд, ки:

- баҳсе, ки суди ҳакамӣ баррасӣ кардааст, мувофиқи қонун предмети баррасии суди ҳакамӣ шуда наметавонад;
- ҳалномаи суди ҳакамӣ принципҳои асосии ҳуқуқро вайрон намояд.

Моддаи 214. Таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парвандае, ки дар ҳалномаи суди ҳакамӣ мавриди баҳс қарор гирифтааст

1. Аз рӯи натиҷаи баррасии ариза оид ба бекор кардани ҳалномаи суди ҳакамӣ, суди иқтисодӣ аз рӯи қоидаи муқарраркардаи боби 20 Кодекси мазкур барои қабули ҳалнома таъинот мебарорад.

2. Дар таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парванда дар бораи мавриди баҳс қарор гирифтани ҳалномаҳои суди ҳакамӣ бояд дарҷ карда шаванд:

- маълумот дар бораи қарори суди ҳакамии мавриди баҳс қароргирифта ва ҷои қабул кардани он;
- маълумот дар бораи ном ва ҳайати суди ҳакамие, ки қарори мавриди баҳсро қабул кардааст;

- номи тарафҳои мурофиаи ҳакамӣ;
- ишора ба бекор кардани қарори суди ҳакамӣ ба таври пурра ё қисман ва пурра ё қисман ҷараёни кардани талаботи аризадиханда.

3. Агар имконияти ба суди ҳакамӣ ё ба суди иқтисодӣ ба таври умумӣ ва аз рӯи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур муроҷиат кардан аз байн наарафта бошад, бекор кардани қарори суди ҳакамӣ тарафи мурофиаи ҳакамиро барои такроран муроҷиат намудан ба суди ҳакамӣ манъ намекунад.

4. Агар қарори суди ҳакамӣ аз тарафи суди иқтисодӣ бо асосҳои беэътибор будани созишномаи мурофиаи ҳакамӣ ба таври пурра ва ё қисман ё аз рӯи баҳсе қабул шуда бошад, ки созишномаи ҳакамӣ пешбинӣ накардааст ё ки ба шартҳои вай мувофиқ намебошад ва ё аз рӯи қарори масъаласохое, ки созишномаи мурофиаи ҳакамӣ онҳоро дар бар намегирад, бекор карда шуда бошад, тарафҳои мурофиаи ҳакамӣ барои ҳалли чунин баҳс ба суди иқтисодӣ бо тартиби умумӣ ва мувофиқи муқаррароти Кодекси мазкур муроҷиат карда метавонанд.

5. Аз болои таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парвандаи мавриди баҳс қароргирифтаи ҳалномаи суди ҳакамӣ дар мӯҳлати як моҳи баъди баровардани таъинот ба марҳилаи апеллятсионӣ шикоят намудан мумкин аст.

§2. Истеҳсолот оид ба парвандаҳо дар бораи додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаҳои суди ҳакамӣ

Моддаи 215. Додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаҳои суди ҳакамӣ

1. Қоидаҳои, ки дар параграфи мазкур муқаррар карда шудаанд, дар вақти баррасии парвандаҳо аз тарафи суди иқтисодӣ оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурии ҳалномаҳои суди ҳакамӣ, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи судҳои ҳакамӣ қабул карда шудаанд, татбиқ карда мешавад.

2. Масъалаи додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаҳои суди ҳакамӣ, ки аз муносибатҳои ҳуқуқи граждани пайдо шудаанд, дар вақти ба амалбарории ҷаъолияти соҳибдорӣ ва дигар ҷаъолиятҳои иқтисодӣ аз тарафи суди иқтисодӣ бо аризаи тарафи мурофиаи ҳакамӣ ба манфиати тарафе, ки қарор қабул карда шудааст, дида баромада мешавад.

3. Ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ ба суди иқтисодии маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё ҷои истиқомати қарздор, агар маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли истиқомат номаълум бошад, ба ҷои ҷойгиршавии молу мулк қарздор-тарафи мурофиаи ҳакамӣ пешниҳод карда мешавад.

Моддаи 216. Талабот нисбати ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаи суди ҳакамӣ ба тариқи хаттӣ ва имзои шахсон ё намояндаи онҳо, ки ба манфиати онҳо қарор қабул карда шудааст, пешниҳод карда мешавад.

2. Дар ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаи суди ҳакамӣ бояд дарҷ карда шаванд:

- номи суди иқтисодие, ки ба он ариза пешниҳод карда мешавад;
- ном ва ҳайати суди ҳакамӣ, ки қарор қабул кардааст, маҳалли ҷойгиршавии он;
- номи тарафҳои мурофиаи ҳакамӣ, маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли зисти онҳо;
- сана ва ҷои қабули қарори суди ҳакамӣ;
- талаби аризадиханда оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурӣ аз рӯи ҳалномаи суди ҳакамӣ.

3. Дар ариза рақамҳои телефон, факс, суроғаи почтаи электронӣ ва дигар маълумотҳои нишон дода мешаванд.

4. Бо ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ инҳо замима карда мешаванд:

- ҳалномаи аслии ба тариқи дахлдор тасдиқшудаи суди ҳакамӣ ва ё нусхаи ба тариқи

дахлдор тасдиқшудаи он;

- созишномаи аслии оид ба мурофиаи суди ҳакамӣ ва ё нусхаи ба таври мувофиқ шуда тасдиқшудаи он;

- ҳуҷҷате, ки супоридани боҷи давлатиро бо тартиб ва андозаи муқаррарнамудаи қонун тасдиқ мекунад;

- ҳабарнома оид ба супоридан ё ҳуҷҷати дигаре, ки фиристонидани нусхаи аризаро ба тарафи дигар оид ба додани варақаи иҷро иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ;

- ваколатнома ва ё ҳуҷҷати дигаре, ки ваколати шахси имзокунандаи аризаро тасдиқ менамояд.

5. Ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ, ки бо вайрон кардани талаботи пешбиниамудаи моддаи 215 Кодекси мазкур ва моддаи мазкур пешниҳод шудааст, бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 127 ва 128 Кодекси мазкур беҳаракат монда мешавад ва ё ба шахси онро пешниҳодкарда баргардонидида мешавад.

Моддаи 217. Тартиби баррасии ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии аз рӯи ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ аз тарафи судя ба таври танҳо дар мӯҳлати на дертар аз як моҳи баъди дохилшавии ариза ба суди иқтисодӣ бо баҳисобгирии мӯҳлати тайёрии парванда барои баррасӣ ва баровардани таъинот, аз рӯи қоидаи пешбиниамудаи Кодекси мазкур дида баромада мешавад.

2. Дар вақти тайёр кардани парванда барои баррасии судӣ бо дархости шахсони дар парванда иштироккунанда судя метавонад аз суди ҳакамӣ маводи парвандаро, ки аз рӯи варақаи иҷро пурсида мешавад, тибқи қоидаҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур барои таҳлили далелҳо талаб намояд.

3. Тарафҳои мурофиаи суди ҳакамӣ аз тарафи суди иқтисодӣ аз вақт ва ҷои баргузории маҷлиси судӣ ҳабардор карда мешаванд. Ҳозир нашудани тарафҳо, ки аз вақт ва ҷои баргузории маҷлиси судӣ огоҳ карда шуда буданд, барои баррасии парванда монеъ намешавад.

4. Дар вақти баррасии парванда суди иқтисодӣ дар мурофиаи судӣ будан ё набудани асосҳоро барои додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ бо роҳи таҳқиқи далелҳои ба суд пешниҳодшуда оид ба талаби ариза ва норозигӣ мутобиқи муқарароти моддаи 218 Кодекси мазкур дида мебарояд.

Моддаи 218. Асосҳои радкунии додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Суди иқтисодӣ метавонад додани варақаи иҷроро оид ба иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур рад намояд.

2. Суди иқтисодӣ метавонад додани варақаи иҷроро рад намояд, агар тарафи мурофиаи ҳакамӣ, ки ҳалномаи суди ҳакамӣ бар зидди он қабул карда шудааст, далелҳои пешниҳод намояд, ки:

- созишномаи мурофиаи ҳакамӣ аз рӯи асосҳои пешбиниамудаи қонун беэътибор бошад;

- тараф ба таври дахлдор дар бораи интиҳоби судяҳои ҳакамӣ ва ё таъин намудани мурофиаи ҳакамӣ, аз ҷумла вақт ва ҷои баргузории маҷлиси суди ҳакамӣ ҳабардор карда нашудааст ва ё ба суди ҳакамӣ бо дигар сабабҳои узрнок баёноти худро пешниҳод накарда бошад;

- ҳалномаи суди ҳакамӣ оид ба баҳсе бароварда шуда бошад, ки бо созишномаи ҳакамӣ пешбинӣ нашудааст ё ба шартҳои он мувофиқ нест ва ё аз рӯи мазмуни қарор аз доираи созишномаи ҳакамӣ берун аст. Агар дар ҳалномаи суди ҳакамӣ қарор оид ба масъалаҳое, ки созишномаи ҳакамӣ онҳоро дар бар мегирад, аз онҳое, ки ҳамин созишнома дар бар намегирад, имконияти ҷудо кардан бошад, суди иқтисодӣ метавонад варақаи иҷроро танҳо ба ҳамон қисми ҳалномаи суди ҳакамӣ диҳад, ки мазмуни қарори ин масъалаҳоро созиши ҳакамӣ дар бар мегирад;

- ҳайат ва ё тартиби мурофиаи ҳакамӣ ба созишномаи тарафҳо ва ё қонун мувофиқат накунад;

- ҳалнома барои тарафҳои мурофиаи ҳакамӣ ҳоло ҳатмӣ нашуда бошад ва ё барои қабули ҳалнома пешбинӣ намудааст, аз тарафи суди иқтисодӣ ва дигар судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё

судҳои дигар давлатҳо, ки ин ҳалнома дар ҳудуди онҳо қабул карда шудааст ва ё давлате, ки қонуни он татбиқ карда мешавад, бекор ва ё боздошт шуда бошад.

3. Суди иқтисодӣ додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 3 моддаи 213 Кодекси мазкур рад менамояд.

Моддаи 219. Таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парванда дар бораи додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурий аз рӯи ҳалномаи суди ҳакамӣ

1. Дар натиҷаи баррасии ариза оид ба додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ суди иқтисодӣ аз рӯи қоидаҳои, ки боби 20 Кодекси мазкур барои қабули ҳалнома пешбинӣ намудааст, таъинот қабул мекунад.

2. Дар таъинот оид ба парвандаҳо дар бораи додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ бояд дарҷ гардад:

- маълумот дар бораи ном ва ҳаёати суди ҳакамӣ;
- номи тарафҳои муурофияи ҳакамӣ;
- маълумот дар бораи ҳалномаи суди ҳакамӣ оид ба додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурий, ки аризадиҳанда дархост карда буд;
- супориш барои додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ ва ё рад кардани додани варақаи иҷро.

3. Рад кардан аз додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ барои мууроҷиати такрорӣ ба суди ҳакамӣ, агар имконияти мууроҷиат барҳам нахӯрда бошад ва ё ба суди иқтисодӣ мутобиқи қоидаҳои умумии пешбиниамудаи Кодекси мазкур монеъ шуда наметавонад.

4. Дар ҳолати рад кардан аз додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ аз тарафи суди иқтисодӣ ба таври пурра ва ё қисман бо сабаби нодуруст будани созишномаи муурофияи ҳакамӣ ва ё баҳсе, ки баррасии онро созишномаи ҳакамӣ пешбинӣ намекунад ва ё ҳалнома ба шароити созишномаи ҳакамӣ дохил намешавад ва ё дорои муқарраротест, ки созишномаи ҳакамӣ пешбинӣ намекунад, он гоҳ тарафҳои муурофияи ҳакамӣ метавонанд барои ҳалли чунин баҳс ба суди иқтисодӣ мутобиқи қоидаҳои умумии пешбиниамудаи Кодекси мазкур мууроҷиат намоянд.

5. Аз таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳо дар бораи додани варақаи иҷро барои иҷроӣ маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ ба марҳилаи апеллятсионӣ дар мӯҳлати як моҳ баъди баровардани таъинот шикоят овардан мумкин аст.

БОБИ 28. ИСТЕҲСОЛОТИ ПАРВАНДАҲО ОИД БА ЭЪТИРОФ ВА ИҶРО НАМУДАНИ ҲАЛНОМАҲОИ СУДҲОИ ХОРИҶӢ ВА АРБИТРАЖИ ХОРИҶӢ (АРБИТРАЖИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ТИҶОРАТӢ ВА СУДҲОИ ҲАКАМӢ)

Моддаи 220. Эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ

1. Ҳалномаи судҳои давлатҳои хориҷӣ (минбаъд - судҳои хориҷӣ) оид ба баҳсҳо ва дигар қорҳое, ки зимни ба амалбарории фаъолияти соҳибқорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба вучуд меоянд, ҳалномаҳои судҳои ҳакамӣ ва арбитражи байналмиллалии тиҷоратӣ (минбаъд - қарорҳои арбитражи хориҷӣ), ки дар ҳудуди дигар давлатҳо оид ба баҳсҳо ва қорҳое, ки зимни ба амалбарории фаъолияти соҳибқорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба вучуд меоянд, қабул шудаанд, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи судҳои иқтисодӣ эътироф ва иҷро карда мешаванд, агар эътироф ва иҷро чунин ҳалномаҳо дар санадҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон эътироф намудааст, пешбинӣ шуда бошанд.

2. Масъалаи эътироф кардан ва ё ба иҷроӣ ҳалномаи суди хориҷӣ, арбитражи байналмиллалии тиҷоратӣ ва тарафҳои муурофияи ҳакамӣ аз ҷониби суди иқтисодӣ бо аризаи тарафи баҳсе, ки суди хориҷӣ ва ё суди ҳакамӣ дида баромадааст, баррасӣ мегардад.

Моддаи 221. Ариза дар бораи эътироф ва иҷроӣ ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ

1. Ариза дар бораи эътироф ва иҷрои ҳалномаи судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ аз ҷониби тарафе, ки ба манфиати вай ҳалнома қабул шудааст (минбаъд-ситонанда), ба суди иқтисодии маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли зисти қарздор ва ё агар маҳалли зисти қарздор ва ё маҳалли ҷойгиршавии он номаълум бошад, ба маҳалли ҷойгиршавии молу мулкеш пешниҳод карда мешавад.

2. Ариза дар бораи эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ ба таври ҳаттӣ бо имзои ситонанда ва ё намояндаи ваколатдори ӯ пешниҳод карда мешавад.

3. Дар ариза бояд дарҷ карда гардад:

- номи суди иқтисодӣ, ки ба он ариза пешниҳод карда мешавад;
- ном ва маҳалли ҷойгиршавии суди хориҷӣ ё ном ва ҳайати суди ҳакамӣ ё арбитражи байналмилалӣ тичоратӣ, маҳалли ҷойгиршавии он;
- номи ситонанда, маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли зисти он;
- номи қарздор, маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли зисти он;
- маълумот дар бораи ҳалномаи суди хориҷӣ ва ё ҳалномаи арбитражи хориҷӣ оид ба эътироф ва иҷро намудани қадоме, ки ситонанда дархост кардааст;
- дархости ситонанда оид ба эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ;
- номгуи ҳуҷҷатҳои замимагардида.

4. Дар ариза оид ба эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ, ҳамчунин рақамҳои телефон, факс, суроғаи почтаи электронии ситонанда, қарздор, намояндаи онҳо ва дигар маълумот нишон дода мешавад.

5. Ба ариза дар бораи эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ ҳуҷҷатҳои зерин замима карда мешаванд:

- нусхаи ҳалномаи судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ оид ба эътироф ва иҷро намудани он, ки ба таври дахлдор тасдиқ карда шудааст ва инро ситонанда дархост кардааст;
- ҳуҷҷате, ки ба таври дахлдор тасдиқ карда шудааст ва эътибори қонунӣ пайдо намудани ҳалномаи суди хориҷиро тасдиқ мекунад, агар он дар матни ҳамон ҳалнома нишон дода нашуда бошад;
- ҳуҷҷате, ки ба таври дахлдор тасдиқ карда шудааст ва ҳуҷҷати тасдиқкунандае, ки қарздор сари вақт ва ба таври дахлдор аз рӯзи баррасии парванда дар суди хориҷӣ оид ба эътироф ва иҷрои ҳалномае, ки ситонанда дархост карда буд, хабардор карда шудааст;
- ваколатнома ва дигар ҳуҷҷате, ки ба таври дахлдор салоҳияти шахсиро, ки ба суди иқтисодӣ ариза пешниҳод намудааст, тасдиқ мекунад;
- ҳуҷҷати тасдиқкунандае, ки фиристодани нусхаи аризаи эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои судҳои хориҷиро тасдиқ мекунад;
- тасдиқи тарҷумаи ҳуҷҷатҳое, ки аз сарҳатҳои яқум то панҷуми қисми мазкур дарҷ гардидаанд, ба забони давлатӣ ё забони муоширати байни миллатҳо.

6. Ба ариза оид ба эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои арбитражи хориҷӣ, агар дар санади байналмилалӣ, ки Тоҷикистон эътироф намудааст, тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад, инҳо замима карда мешаванд:

- нусхаи аслии ба таври дахлдор тасдиқгардидаи ҳалномаи арбитражи хориҷӣ ва ё нусхаи ба таври дахлдор тасдиқгардидаи он;
- нусхаи аслии созишномаи мувофиқаи ҳакамӣ ва ё нусхаи ба таври дахлдор тасдиқгардидаи он;
- тарҷумаи ба таври дахлдор тасдиқгардидаи ҳуҷҷатҳое, ки дар сарҳатҳои яқум ва дуҷуми қисми мазкур дарҷ гардидаанд, ба забони давлатӣ ё забони муоширати байни миллатҳо;

7. Ба ариза дар бораи эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ, инчунин ҳуҷҷатҳои супоридани бочи давлатӣ ба тартиб ва андозае, ки қонун барои супоридани бочи давлатӣ ҳангоми пешниҳоди ариза ба суди иқтисодӣ оид ба додани варақаи иҷро барои иҷрои маҷбурии ҳалномаи суди ҳакамӣ муайян кардааст, замима карда мешавад.

8. Ҳуҷҷатҳое, ки дар моддаи мазкур дарҷ гардидаанд, ҳамон вақт ба таври дахлдор тасдиқшуда эътироф мешаванд, ки ба талаботи моддаи 234 Кодекси мазкур мувофиқат намоянд.

Моддаи 222. Тартиби баррасии ариза оид ба эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ

1. Ариза оид ба эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ дар маҷлиси судӣ аз тарафи судя ба таври танҳо дар мӯҳлати на дертар аз як моҳи баъди дохилшавии ариза ба суди иқтисодӣ тибқи қоидаи муқаррарнамудаи Кодекси мазкур бо назардошти хусусиятҳои муқаррарнамудаи боби мазкур, агар дар санадҳои байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад, баррасӣ карда мешавад.

2. Суди иқтисодӣ иштироккунандагони парвандаро аз вақт ва ҷои баргузори маҷлиси судӣ хабардор мекунад. Ҳозир нашудани шахсони дар боло зикргардида, ки ба таври дахлдор аз вақт ва ҷои баргузори маҷлиси судӣ хабардор карда шуда буданд, барои баррасии парванда монеъ намешавад.

3. Дар вақти баррасии парванда суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ будан ё набудани асосҳоро барои эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ, ки моддаи 223 Кодекси мазкур пешбинӣ мекунад, бо роҳи таҳқиқи далелҳои ба суди иқтисодӣ пешниҳодгардида асоснокшудаи талаботи ариза ва норозигӣ дида мебарояд.

4. Дар вақти баррасии парванда суди иқтисодӣ ҳуқуқ надорад ҳалномаи суди хориҷиро моҳиятан аз нав дида барояд.

Моддаи 223. Асосҳои рад намудани эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ

1. Суди иқтисодӣ эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷиро дар ҳолатҳои зерин пурра ва ё қисман рад менамояд агар:

- ҳалнома мутобиқи қонуни давлате, ки дар ҳудуди он қабул гаштааст, эътибори қонунӣ пайдо накарда бошад;

- тарафе, ки бар ҳилофи манфиатҳои он ҳалнома қабул шудааст, аз вақт ва ҷои баргузори маҷлиси судӣ ба таври дахлдор ва саривақт хабардор карда нашуда ва ё бо дигар сабабҳо баёноти худро натавонистааст ба суд пешниҳод карда бошад;

- баррасии парванда мувофиқи санади байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онро эътироф кардааст ва қонун аз салоҳияти мустаснои судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад;

- ҳалномаи эътибори қонунӣ пайдонамудаи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба баҳси ҳуди ҳамон тарафҳо, дар бораи ҳуди ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо мавҷуд бошад;

- дар баррасии судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба баҳси ҳуди ҳамон тарафҳо, дар бораи ҳуди ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо парванда мавҷуд бошад, ки оғози истеҳсолоти он то оғози парванда дар суди хориҷӣ ҷой дошт ё суд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба баҳси ҳуди ҳамон тарафҳо, дар бораи ҳуди ҳамон предмет ва бо ҳамон асосҳо ба истеҳсолоти худ аввалан қабул кардааст;

- мӯҳлати иҷрои маҷбурии ҳалномаи суди хориҷӣ гузашта, ин мӯҳлат аз тарафи суди иқтисодӣ барқарор карда нашуда бошад;

- иҷрои ҳалномаи суди хориҷӣ бар ҳилофи тартиботи оммавии Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад.

2. Суди иқтисодӣ эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои судҳои хориҷӣ ва арбитражи хориҷиро ба таври пурра ва ё қисман бо асосҳои сархати ҳафтуми қисми 1 моддаи мазкур ва санади байналмилалӣ, ки Тоҷикистон эътироф намудааст, рад менамояд.

Моддаи 224. Таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳо дар бораи эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ

1. Дар натиҷаи баррасии ариза дар бораи эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ суди иқтисодӣ тибқи қоидаҳои муқарраркардаи боби 20 Кодекси мазкур барои ҳалнома таъинот мебарорад.

2. Дар таъинот оид ба парвандаҳо дар бораи эътироф ва иҷрои санадҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ талаботи зайл бояд нишон дода шавад:

- ном ва маҳалли ҷойгиршавии суди хориҷӣ ё ном ва ҳайати суди ҳакамӣ ё арбитражи байналмилалӣ тижоратӣ, ки ҳалнома қабул кардааст;

- номи ситонанда ва қарздор;

- маълумот дар бораи ҳалномаи суди хориҷӣ ва ё арбитражи хориҷӣ оид ба эътироф ва иҷро намудан бо дархости ситонанда;

- фармоиш оид ба эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ ё рад намудани эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои суди хориҷӣ ё арбитражи хориҷӣ.

3. Аз таъиноти суди иқтисодӣ оид ба парвандаҳо дар бораи эътироф ва иҷро намудани ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва ё арбитражи хориҷӣ ба мақомоти марҳилаи апеллятсионӣ дар мӯҳлати як моҳи баъди баровардани таъинот шикоят намудан мумкин аст.

Моддаи 225. Иҷрои маҷбурии ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ

1. Иҷрои маҷбурии ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ дар асоси варақаи иҷрое, ки аз тарфи суди иқтисодӣ бо қабули таъинот дар бораи эътироф ва иҷрои ҳалномаҳои суди хориҷӣ ва арбитражи хориҷӣ дода мешавад, мутобики тартибе, ки Кодекси мазкур ва қонунҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ менамояд, сурат мегирад.

2. Ҳалномаҳои суди хориҷӣ ё арбитражи хориҷиро барои иҷрои маҷбурии дар мӯҳлати на зиёдтар аз се соли эътибори қонунӣ пайдо намуданаш пешниҳод кардан мумкин аст. Дар сурати гузаштани мӯҳлати мазкур он бо дархости ситонанда аз рӯи қоидаи муқаррарнамудаи боби 10 Кодекси мазкур барқарор карда мешавад.

ФАСЛИ V. ИСТЕҲСОЛОТ АЗ РӯИ ПАРВАНДАҲО БО ИШТИРОКИ ШАХСОНИ ХОРИҶӢ

БОБИ 29. САЛОҲИЯТИ СУДҲОИ ИҚТИСОДИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН АЗ РӯИ БАҲРАСИИ ПАРВАНДАҲО БО ИШТИРОКИ ШАХСОНИ ХОРИҶӢ

Моддаи 226. Салоҳияти судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ

1. Судҳои иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон парвандаҳоро оид ба баҳсҳои иқтисодӣ ва дигар парвандаҳоро, ки бо ба амалбарории фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ алоқаманданд, бо иштироки ташкилотҳои хориҷӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ, шаҳрвандони хориҷӣ, шахсони бешаҳрванд, ки фаъолияти соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодиро (минбаъд - шахсони хориҷӣ) ба амал мебароранд, дар ҳолатҳое дида мебарояд, ки агар:

- ҷавобгар дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон зиндагонӣ намояд ё маҳалли ҷойгиршавиаш ҳамин ҷо бошад ё молу мулки ӯ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон мавҷуд бошад;

- мақомоти идоракунӣ, филиал ва ё намояндаи шахси хориҷӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад;

- даъво аз шартномае ба миён ояд, ки аз рӯи он иҷро дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд сурат гирад ё сурат гирифта бошад;

- талабот оид ба расонидани зарар дар натиҷаи амал ё дигар ҳолатҳое, ки дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷой доштанд ё зарар дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон расонида шуда бошад;

- баҳс аз сарватмандшавии беасос дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ба миён омада бошад;

- даъвогар аз рӯи парванда дар бораи ҳимояи шараф, эътибор ва обрӯи корӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад;

- баҳс аз муносибатҳои муомилот бо коғазҳои қимматнок, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд, ба миён омада бошад;

- аризадиҳанда оид ба муқаррар кардани фактҳое, ки аҳамияти ҳуқуқӣ доранд, оид ба мавҷудияти ин фактҳо дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ишора кунад;

- баҳс аз муносибатҳои бақайдгирии давлатии ном, дигар объектҳо ва хизматрасонӣ дар соҳаи ширкатҳои байналмилалӣ интернет, ки дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳастанд, ба миён омада бошад;

- дар дигар ҳолатҳое, ки муносибатҳои ҳуқуқии баҳснок бо қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон алоқаи зич дошта бошанд.

2. Судҳои иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон инчунин баҳсҳои иқтисодӣ ва дигар парвандаҳои ба ғайриҷидаи соҳибдорӣ ва дигар ғайриҷидаи иқтисодӣ бо иштироки шахсони хориҷӣ алоқамандро баррасӣ менамоянд, ки мувофиқи талаботи моддаи 227 Кодекси мазкур ба салоҳияти мустасноӣ онҳо дохил мешавад.

3. Судҳои иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин парвандаҳоеро, ки мувофиқи созишномаи тарафҳо бо тартиби муайяннамудаи моддаи 228 Кодекси мазкур баста шудаанд, баррасӣ мекунад.

4. Парвандае, ки аз ҷониби суди иқтисодӣ барои баррасӣ бо риояи қоидаҳои муқаррарнамудаи моддаи мазкур ба истисноат қабул карда шудааст, гарчанде дар вақти баррасии парванда маҳалли ҷойгиршавӣ ва ё маҳалли зисти шахси иштироккунандаи парванда тағйир ёбад ё бо дигар ҳолатҳо он аз салоҳияти суди хориҷӣ гардад, бояд моҳиятан баррасӣ карда шавад.

Моддаи 227. Салоҳияти мустасноӣ судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ

1. Ба салоҳияти мустасноӣ судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ парвандаҳои зерин дохил мешаванд:

- оид ба баҳсҳо, ки аз муносибатҳои моликияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла баҳсҳо, ки ба хусусиятҳои моликияти давлатӣ ва азхудкунии маҷбурии моликият барои эҳтиёҷоти давлат алоқаманданд;

- оид ба баҳсҳо, ки предмети онҳо ва ё ҳуқуқ ба он моликияти ғайриманқул буда, дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷойгир шудаанд;

- оид ба баҳсҳо, ки ба бақайдгирӣ ё додани патент, бақайдгирӣ ё додани шаҳодатномаи аломати молӣ, намунаҳои саноатӣ, моделҳои судманд ё бақайдгирии дигар ҳуқуқ ба натиҷаҳои ғайриҷидаи зеҳнӣ, ки бақайдгирӣ ва ё доштани патент ё шаҳодатномаро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон талаб мекунад;

- оид ба баҳсҳо дар бораи беэътибор эътироф кардани сабти фехристи давлатӣ (фехристҳо, кадастрҳо) аз тарафи мақомоти салоҳиятдори Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки фехристорӣ ба зиммаш аст, (регистр, кадастр);

- оид ба баҳсҳо, ки бо таъсисдиҳӣ, барҳамдиҳӣ ё бақайдгирии шахсони ҳуқуқӣ ё соҳибдорони инфиродӣ алоқаманд буда, дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, инчунин қарорҳои баҳсноки мақомоти шахсони ҳуқуқӣ.

2. Ба салоҳияти мустасноӣ судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон инчунин парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ, ки аз муносибатҳои ҳуқуқӣ маъмурий ва дигари оммавӣ ба миёноянда, ки дар фасли сеюми Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд, дохил мешаванд.

Моддаи 228. Созишнома оид ба муайян кардани салоҳияти судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Агар ақаллан яке аз тарафҳо шахси хориҷӣ ба ҳисоб раваду созишномае баста бошад, ки суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳсҳои ба миёномада ё ба миёнояндаро, ки бо ғайриҷидаи соҳибдорӣ ва ё дигар ғайриҷидаи иқтисодӣ алоқаманд аст, салоҳияти баррасӣ қардан дошта бошад, суди иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон чунин салоҳияти мустасноӣ оид ба баррасии баҳси мазкур дар шароите доро мегардад, ки чунин созишнома салоҳияти мустасноӣ суди хориҷиро тағйир надиҳад.

2. Созишнома оид ба муайян кардани салоҳият бояд ба тариқи хаттӣ баста шуда бошад.

Моддаи 229. Салоҳияти судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи андешидани тадбирҳои таъминотӣ доир ба парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ

Оид ба парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ, ки ба салоҳияти судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи боби 30 Кодекси мазкур дохил мешаванд, судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд тадбирҳои таъминотиро мутобиқи қоидаҳои боби 8 Кодекси мазкур қабул намоянд.

Моддаи 230. Масунияти (иммунитети) судӣ

1. Давлати хориҷие, ки ба сифати ҳомили ҳокимият баромад менамояд, нисбати даъвоҳое, ки вай ба суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудааст, ҷалб намудани вай барои иштирок дар парванда ба сифати шахси сеюм, гузоштани ҳабс ба молу мулки ба давлати хориҷӣ тааллуқдошта, ки дар давлати хориҷӣ ҷойгир мебошад ва нисбат ба он аз тарафи суд татбиқ намудани чораҳо оид ба таъмини даъво ва манфиатҳои молумулкиашон дорои масунияти судӣ мебошад. Ситониш аз ин молу мулк бо тартиби иҷрои маҷбурии санади судии суди иқтисодӣ танҳо бо розигии мақомоти ваколатдори давлати дахлдор, агар бо санадҳои байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон ё қонунҳои тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад, мумкин аст.

2. Масунияти судии ташкилотҳои байналмилалӣ аз тарафи санадҳои байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон ва ё қонунҳои муайян карда мешавад.

3. Даст кашидан аз масунияти судӣ бояд бо тартиби муқаррарнамудаи қонуни давлати хориҷӣ ва ё қоидаҳои ташкилоти байналмилалӣ ба амал бароварда шавад. Дар ин ҳолат суди иқтисодӣ парвандаро бо тартиби пешбининомудаи Кодекси мазкур баррасӣ менамояд.

Моддаи 231. Оқибатҳои мурофиавии аз тарафи суди давлати хориҷӣ баррасӣ шудани парванда аз рӯи баҳс дар байни ҳуди ҳамон шахсон, дар бораи ҳамон предмет ва ҳамон асосҳо

1. Суди иқтисодӣ даъворо аз рӯи қоидаҳои боби 17 Кодекси мазкур баррасӣ намекунад, агар дар истеҳсолоти суди давлати хориҷӣ барои баррасӣ парванда аз рӯи баҳс дар байни ҳуди ҳамон шахсон, дар бораи ҳамон предмет ва ҳамон асосҳо мавҷуд бошад, ба шарте ки баррасии парвандаи мазкур ба салоҳияти мустаснои суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи моддаи 227 Кодекси мазкур дохил нашавад.

2. Суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон истеҳсолоти парвандаро бо қоидаҳои боби 18 Кодекси мазкур қатъ мекунад, ба шарте ки ҳалномаи эътибори қонунӣ пайдокардаи суди давлати хориҷӣ аз рӯи баҳс дар байни ҳуди ҳамон шахсон, дар бораи ҳамон предмет ва ҳамон асосҳо, агар баррасии парвандаи мазкур аз салоҳияти мустаснои суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон набошад, ё эътироф ва иҷрои ҳалномаи мазкур мувофиқи тартиби моддаи 226 Кодекси мазкур пешбинӣ нашуда бошад.

БОБИ 30. ХУСУСИЯТҲОИ БАРРАСИИ ПАРВАНДАҲО БО ИШТИРОКИ ШАХСОНИ ХОРИҶӢ

Моддаи 232. Тартиби баррасии парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ

1. Парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ аз тарафи суди иқтисодӣ аз рӯи қоидаҳои Кодекси мазкур бо хусусиятҳои пешбининомудаи боби мазкур баррасӣ мегардад, агар санадҳои байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон тартиби дигареро пешбинӣ накарда бошанд.

2. Парвандаҳо бо иштироки шахсони хориҷӣ, агар ин шахсон ё мақомоти идоракунӣ, филиалҳо, намояндагӣ ва ё намояндаҳои онҳо, ки барои баррасии парванда ваколатдоранд, дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон қор ва ё зиндагонӣ кунанд, дар мӯҳлати муқаррарнамудаи Кодекси мазкур баррасӣ карда мешаванд.

3. Агар шахсони хориҷии иштироккунандаи парвандаи аз тарафи суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасишаванда берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бошанд ё зиндагонӣ кунанд, чунин шахсон бо таъиноти суди иқтисодӣ аз рӯзи баррасии парванда бо роҳи фиристодани супориш ба мақомоти адлия ва ё дигар мақомоти салоҳиятдори давлати хориҷӣ хабардор карда мешаванд. Шахсони хориҷии дар парванда иштироккунанда аз баргузории маҷлиси судӣ аз тариқи воситаҳои алоқа метавонанд хабардор карда шаванд. Дар чунин ҳолат мӯҳлати баррасии парванда аз тарафи суди иқтисодӣ на бештар аз шаш моҳ дароз карда мешавад, агар дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

Моддаи 233. Ҳуқуқ ва ўҳдадорихои мурофиавии шахсони хориҷӣ

1. Шахсони хориҷӣ баробари ташкилот ва шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳуқуқҳои

мурофиавии худ истифода бурда, дорои ӯҳдадориҳои мурофиавӣ мебошанд. Имтиёзҳои мурофиавӣ ба шахсони хориҷӣ дар ҳолате дода мешаванд, ки онҳо дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон пешбинӣ шуда бошанд.

2. Шахсони хориҷӣ ҳуқуқ доранд ба суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи қоидаҳои тобеияти идоравӣ ва тобеияти судӣ, ки Кодекси мазкур барои ҳимояи ҳуқуқҳои вайроншуда мавриди баҳс қароргирифта ва манфиатҳои қонунӣ дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ муқаррар кардааст, мурочиат намоянд.

3. Шахсони хориҷии дар парванда иштироккунанда ба суди иқтисодӣ бояд далелҳоеро пешниҳод намоянд, ки ҳолати ҳуқуқӣ ва ҳуқуқи онҳоро дар бобати ба амалбарории соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ тасдиқ намоянд.

4. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахсони давлатҳои хориҷие, ки нисбати ташкилотҳо ва шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдудиятҳо гузоштаанд, метавонад маҳдудиятҳо (реторсия) гузорад.

Моддаи 234. Талабот нисбати ҳуҷҷатҳои пайдоишашон хориҷӣ

1. Ҳуҷҷатҳое, ки берун аз қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи меъёрҳои ҳуқуқи хориҷӣ нисбати ташкилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон, шахрвандон ё шахсони хориҷӣ аз тарафи мақомоти салоҳиятдори давлати хориҷӣ тартиб дода ё бо шакли муайян тасдиқ шудааст, дар сурати мавҷуд будани тасдиқномаи (легализатсияи) чунин ҳуҷҷатҳо аз тарафи судҳои иқтисодии Тоҷикистон қабул карда мешаванд, агар дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

2. Ҳуҷҷате, ки ба забони хориҷӣ тартиб дода шудааст, дар сурати ба суди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шудан бояд ба забони давлатӣ ва ё ба забони муоширати байни миллатҳо тарҷума ва ба таври дахлдор тасдиқ карда шавад.

3. Тасдиқи (легализатсияи) ҳуҷҷате, ки аз ҷониби шахси хориҷӣ ба суди иқтисодӣ пешниҳод карда мешавад, бо тартиби муқаррарнамудаи қонун муайян карда мешавад.

Моддаи 235. Супориш оид ба иҷро намудани ҳаракатҳои алоҳидаи мурофиавӣ

1. Суди иқтисодӣ супоришҳоро оид ба иҷро намудани ҳаракатҳои алоҳидаи мурофиавӣ, ки судҳои давлатҳои хориҷӣ ва мақомоти салоҳиятдори давлатҳои хориҷӣ (оид ба супоридани даъватномаҳо ва дигар ҳуҷҷатҳо дар бораи далелҳои хаттӣ, гузаронидани экспертиза, азназаргузаронии ҷой ва ғайраҳо) бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон ва ё қонунҳои иҷро мекунад.

2. Супоришномаи судҳои давлатҳои хориҷӣ ва мақомоти салоҳиятдори давлатҳои хориҷӣ дар ҳолатҳои зерин иҷро карда намешаванд, агар:

- иҷро намудани супоришнома бар ҳилофи соҳибхиттиёрии Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад ё ба бехатарии он таҳдид кунад;

- иҷрои супоришнома ба салоҳияти суди иқтисодӣ дохил нашавад;

- ҳуҷҷати аслии супоришнома оид ба иҷрои ҳаракатҳои алоҳидаи мурофиавӣ муайян карда нашуда бошад.

3. Супоришнома оид ба ҳаракатҳои алоҳидаи мурофиавӣ аз тарафи суди иқтисодӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур иҷро карда мешавад, агар дар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

4. Судҳои иқтисодӣ метавонанд бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон ва (ё) қонунҳо, ба суди давлатҳои хориҷӣ ва (ё) мақомоти салоҳиятдори давлатҳои хориҷӣ оид ба иҷрои ҳаракатҳои алоҳидаи мурофиавӣ мурочиат намоянд.

ФАСЛИ VI. ИСТЕҲСОЛОТ ОИД БА АЗ НАВ БАҶРАСӢ НАМУДАНИ САНАДҲОИ СУДИ ИҚТИСОДӢ

БОБИ 31. ИСТЕҲСОЛОТ ДАР МАРҲИЛАИ АПЕЛЛЯТСИОНИИ СУДИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 236. Ҳукуқи шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Шахсони иштирокчии парванда, инчунин дигар шахсон дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур метавонанд аз ҳалномаи эътибори қонунӣ пайдонакардаи суди иқтисодии марҳилаи якум бо тартиби апеллятсионӣ шикоят намоянд.
2. Шикоятӣ апеллятсионӣ ба суди иқтисодии марҳилаи якум, ки ҳалномаро баровардааст, пешниҳод мешавад.
3. Дар шикоятӣ апеллятсионӣ талаботи навро, ки предмети баррасии суди иқтисодии марҳилаи якум нагардида буданд, изҳор кардан мумкин нест.

Моддаи 237. Марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ

Шикоятӣ апеллятсионӣ аз тарафи марҳилаҳои апеллятсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, суди иқтисодии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, судҳои иқтисодии вилоятҳо, суди иқтисодии шаҳри Душанбе, ки дар марҳилаи якум ҳалнома қабул кардаанд, баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 238. Мӯҳлати пешниҳоди шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Шикоятӣ апеллятсионӣ дар мӯҳлати як моҳи баъди баровардани ҳалнома аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи якум пешниҳод карда мешавад.
2. Дар ҳолати гузаронидани мӯҳлати шикоятӣ апеллятсионӣ он бо дархости шахсоне, ки мӯҳлати шикоятӣ апеллятсиониро гузаронидаанд, аз тарафи суди марҳилаи апеллятсионӣ, агар сабабҳои гузаронидани мӯҳлати апеллятсионӣ узрнок ҳисобида шаванд, барқарор карда мешавад.
3. Дархости барқарор кардани мӯҳлати шикоятӣ апеллятсионӣ аз тарафи суди марҳилаи апеллятсионӣ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 116 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.
4. Дар таъиноти суди иқтисодӣ оид ба барқарор намудани шикоятӣ апеллятсионии пешниҳодшуда қайд карда мешавад, ки шикоятӣ апеллятсионӣ ба истеҳсолот қабул карда шудааст.
5. То анҷоми мӯҳлати пешниҳоди шикоятӣ апеллятсионӣ, ки дар Кодекси мазкур муқаррар карда шудааст, парвандаро аз суди иқтисодӣ талаб кардан мумкин нест.

Моддаи 239. Мазмун ва шакли шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Шикоятӣ апеллятсионӣ ба суди марҳилаи апеллятсионӣ хаттӣ пешниҳод карда мешавад. Шикоятӣ апеллятсионӣ аз ҷониби шахси онро пешниҳодкарда ва ё намояндаи ваколатдори ӯ имзо карда мешавад.
2. Дар шикоятӣ апеллятсионӣ бояд инҳо нишон дода шаванд:
 - номи суди иқтисодие, ки ба он шикоятӣ апеллятсионӣ пешниҳод мешавад;
 - номи шахсоне, ки шикоят пешниҳод мекунанд ва дигар шахсони иштирокчии парванда;
 - номи суди иқтисодие, ки ҳалномаи шикоятшавандаро баровардааст, рақами парванда ва санаи қабули ҳалнома, предмети баҳс;
 - талаби шахсе, ки шикоят пешниҳод намудааст, асосҳои қонунӣ ва меъёрҳои санадҳои ҳуқуқӣ, ки ба ҳалнома шикоят оварда шудааст, ҳолатҳои парванда ва далелҳои дар парванда мавҷудбуда;
 - номгуӣ ҳуҷҷатҳои ба шикоят замимашуда.
3. Дар шикоятӣ апеллятсионӣ рақами телефон, факс, суроғаи почтаи электронӣ ва дигар маълумоти зарурӣ, ки барои баррасии парванда муҳиманд, инчунин ариза оид ба дархостҳои пешбинишуда дарҷ карда мешавад.
4. Шахсе, ки шикоятӣ апеллятсионӣ пешниҳод менамояд, ӯҳдадор аст ба дигар шахсони иштирокчии парванда нусхаи шикоятӣ апеллятсионӣ ва ҳуҷҷатҳои ба шикоят замимашавандаро, ки онҳоро надоранд, ба воситаи мактуби дархостӣ бо хабар додан дар бораи гирифтани чунин ҳуҷҷатҳо ба шахсони иштироккунандаи парванда ва ё намояндаи онҳо бо забонхат супорад.
5. Ба шикоятӣ апеллятсионӣ ҳуҷҷатҳои зайл замима карда мешаванд:
 - нусхаи ҳалномае, ки мавриди шикоят қарор гирифтааст;
 - ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи пардохти бози давлатӣ бо тартиб ва андозаи муқаррарнамудаи қонун;
 - ҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда оид ба фиристонидан ва ё супоридани нусхаи шикоятӣ

апеллятсионӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ба шахсони иштироккунанда ва ё дигар шахсоне, ки онҳоро надоранд;

- ваколатнома ва дигар ҳуҷҷати тасдиқкунандае, ки салоҳияти шахсро барои имзо намудани шикоятӣ апеллятсионӣ тасдиқ мекунад.

6. Бо шикоятӣ апеллятсионӣ аз таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи баргардонидани аризаи даъвогӣ ҳуҷҷатҳое, ки бо аризаи даъвогӣ ба суди иқтисодӣ пешниҳод карда шудаанд, баргардонидида мешаванд.

Моддаи 240. Қабули шикоятӣ апеллятсионӣ ба истеҳсолоти суди иқтисодӣ

1. Шикоятӣ апеллятсионӣ, ки аз рӯи шакл ва мазмун бо риояи талаботи муқаррарнамудаи Кодекси мазкур пешниҳод гардидааст, дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди ба суд дохил шуданаш аз тарафи судя танҳо қабул карда мешавад. Дар ҳолати вайрон кардани талаботи дар боло нишондодашуда судя шикоятро беҳаракат мемонад ва ё бо тартиби муқаррарнамудаи моддаҳои 242 ва 243 Кодекси мазкур бармегардонад.

2. Оид ба қабули шикоятӣ апеллятсионӣ суди марҳилаи апеллятсионӣ таъинот бароварда, истеҳсолоти шикоятӣ апеллятсиониро оғоз мекунад.

3. Дар таъинот вақт ва ҷои баргузори мачлиси судӣ оид ба баррасии шикоятӣ апеллятсионӣ нишон дода мешавад.

4. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди дохилшавии шикоят ба марҳилаи апеллятсионӣ фиристонида мешавад.

Моддаи 241. Изҳори назар ба шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Иштироккунандаи парванда доир ба шикоятӣ апеллятсионӣ бо замимаи ҳуҷҷатҳое, ки норозигии худро нисбати шикоят тасдиқ менамоянд, ба дигар иштироккунандагони парванда изҳори назарашро мефиристад. Ба изҳори назар ҳуҷҷатҳе, ки фиристодани онро тасдиқ мекунад, замима карда мешавад.

2. Бо мактуби фармоишӣ изҳори назар дар мӯҳлате фиристонида мешавад, ки то саршавии мачлиси судӣ имконияти шинос шудан таъмин шавад.

3. Изҳори назар аз тарафи иштироккунандаи парванда ё намояндаи вай имзо карда мешавад. Ба изҳори назар, ки намоянда имзо кардааст, ваколатнома ва ё дигар ҳуҷҷати тасдиқкунандаи салоҳияти шахси имзокунанда замима карда мешавад.

Моддаи 242. Беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Судяи суди марҳилаи апеллятсионӣ дар вақти баррасии шикоятӣ апеллятсионӣ оид ба қабул намудани шикоятӣ апеллятсионӣ ба истеҳсолот муайян намояд, ки он бе риояи талаботи моддаи 239 Кодекси мазкур пешниҳод карда шудааст, дар бораи беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ таъинот қабул мекунад. Аз таъинот ба марҳилаи апеллятсионӣ шикоят қардан мумкин аст.

2. Судя дар таъиноташ асосҳои беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ ва мӯҳлати ислоҳи камбудҳои нишондодаро, ки асоси беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ гардидааст, нишон медиҳад.

3. Нусхаи таъинот оид ба беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ ба шахси пешниҳодкардаи шикоятӣ апеллятсионӣ на дертар аз рӯзи дигаре, ки таъинот бароварда шудааст, фиристонида мешавад.

4. Дар ҳолате, ки асосҳои беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ дар мӯҳлати нишондодашудаи таъинот ислоҳ гардад, шикоятӣ апеллятсионӣ аз рӯзи супорида шуданаш ба суд пешниҳодшуда ҳисоб карда, шикоятӣ апеллятсионӣ ба истеҳсолот қабул карда мешавад.

5. Дар ҳолате, ки асосҳои беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ дар мӯҳлати нишондодашудаи таъинот ислоҳ карда нашавад, судя шикоятӣ апеллятсиониро бо ҳуҷҷатҳое, ки бо шикоят замима карда шуда буд, бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 243 Кодекси мазкур ба шахси шикоят пешниҳоднамуда бармегардонад.

6. Дар ҳолати бекор намудани таъинот оид ба беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ - шикоятӣ апеллятсионӣ аз рӯзи якуми ба суд супорида шуданаш пешниҳодшуда ҳисоб карда

мешавад.

Моддаи 243. Баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Судяи марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ шикоятӣ апеллятсиониро бармегардонад, агар дар вақти баррасии масъалаи қабули шикоятӣ апеллятсионӣ ба истеҳсолот муайян кунад, ки:

- шикоятӣ апеллятсионӣ аз тарафи шахсе, ки ҳуқуқи шикоятӣ апеллятсиониро надорад, пешниҳод шуда бошад;

- шикоятӣ апеллятсионӣ бо гузаронидани мӯҳлати муқаррарнамудаи Кодекси мазкур пешниҳод шуда, дархост оид ба дароз намудан ва ё барқарор кардани мӯҳлати шикоятӣ апеллятсиониро надошта бошад ва дархости онҳо оид ба дароз кардани мӯҳлати шикоятӣ апеллятсионӣ рад карда шуда бошад;

- то баровардани таъинот дар бораи қабули шикоятӣ апеллятсионие, ки аз тарафи шикояткунанда пешниҳод карда шудааст, дархост дар бораи баргардонидани шикоят ба суд дохил шуда бошад;

- камбудихое, ки асоси беҳаракат мондани шикоятӣ апеллятсионӣ гардидаанд, дар мӯҳлати муқарраргардидаи таъинот ислоҳ карда нашуда бошанд.

2. Дар бораи баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ суд таъинот мебарорад.

3. Дар таъинот асосҳои баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ нишон дода, масъалаи баргардонидани бочи давлатӣ аз буҷети давлат ҳал карда мешавад.

4. Нусхаи таъинот оид ба баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ ба шахси пешниҳоднамудаи шикоятӣ апеллятсионӣ якҷоя бо ҳуҷҷатҳои бо шикоят пешниҳодшуда, на дертар аз рӯзи дигаре, ки таъинот бароварда шудааст ва ё баъди гузаштани мӯҳлате, ки дар таъинот барои ислоҳи камбудихое, ки асос барои беҳаракат мондани шикоят гардида буд, баргардонидани мешавад.

5. Аз таъиноти суди иқтисодӣ оид ба баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ ба суди марҳилаи кассатсионӣ шикоят намудан мумкин аст. Дар ҳолати бекор намудани таъиноти судя оид ба баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ он аз рӯзи якуми ба суд супорида шуданаш пешниҳодшуда ҳисоб меёбад.

6. Баргардонидани шикоятӣ апеллятсионӣ барои такроран муроҷиат намудан ба суди иқтисодӣ ба таври умумӣ бо шикоятӣ апеллятсионӣ, баъди ислоҳ намудани камбудихои дар таъинот нишондодашуда мамоният намекунад.

Моддаи 244. Қатъ намудани истеҳсолоти шикоятӣ апеллятсионӣ

1. Истеҳсолоти шикоятӣ апеллятсионӣ дар он ҳолат қатъ карда мешавад, ки агар аз тарафи шахси шикоят пешниҳоднамуда баъди қабули шикоятӣ апеллятсионӣ ба истеҳсолоти суд, дархост оид ба даст кашидан аз шикоятӣ апеллятсионӣ ба суд дохил шуда бошад ва он дасткашӣ тибқи муқаррароти моддаи 48 Кодекси мазкур аз тарафи суд қабул карда шуда бошад.

2. Агар дар шикоятӣ апеллятсионӣ талабҳои нави мавриди баррасии суди иқтисодии марҳилаи якум нагардидае, ки ҳалномаро қабул кардааст, ба миён гузошта шуда бошад, суди марҳилаи апеллятсионӣ истеҳсолоти шикоятӣ апеллятсиониро дар ин қисм қатъ мегардонад.

3. Оид ба қатъ кардани шикоятӣ апеллятсионӣ таъинот бароварда мешавад. Нусхаи таъинот оид ба қатъ кардани шикоятӣ апеллятсионӣ ба шахсони иштироккунандагони парванда на дертар аз рӯзи дигаре, ки таъинот бароварда шудааст, фиристонида мешавад.

4. Аз таъиноти суди иқтисодӣ оид ба қатъ намудани истеҳсолоти шикоятӣ апеллятсионӣ ба суди марҳилаи кассатсионӣ шикоят намудан мумкин аст.

5. Дар ҳолати қатъ намудани истеҳсолоти шикоятӣ апеллятсионӣ такроран ҳуди ҳамон шахс бо ҳамон асосҳо шикоятӣ апеллятсионӣ карда наметавонад.

Моддаи 245. Тартиби баррасии парванда дар марҳилаи апеллятсионӣ

1. Дар марҳилаи апеллятсионӣ парванда дар маҷлиси судӣ дар ҳайати дастҷамъии судяҳо бо тартиби баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаи якум мутобиқи муқаррароти Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

2. Дар марҳилаи апеллятсионӣ, инчунин дар сурати гузаронидани ҳаракатҳои алоҳидаи

мурофиавӣ берун аз маҷлиси судӣ тибқи муқаррароти пешбиниамудаи моддаи 154 Кодекси мазкур протокол тартиб дода мешавад.

3. Дар марҳилаи апеллятсионӣ қоидаҳо оид ба якҷоя ва ҷудо кардани якҷанд талабот, предмет ва асосҳои даъво, тағйир додани ҳаҷми талаботи даъво, пешниҳоди даъвои муқобили даъво, иваз намудани ҷавобгари дахлнодошта, ҷалби шахсони сеюм барои иштирок дар парванда, инчунин дигар қоидаҳои муқаррарнамудаи Кодекси мазкур танҳо барои баррасии парванда дар суди иқтисодии марҳилаи якум татбиқ намегарданд.

Моддаи 246. Мӯҳлати баррасии шикояти апеллятсионӣ

Суди марҳилаи апеллятсионӣ шикояти апеллятсиониро аз болои ҳалномаи суди иқтисодии марҳилаи якум дар мӯҳлати на дертар аз як моҳи баъди дохилшавии шикоят ба марҳилаи апеллятсионӣ бо баҳисобгирии мӯҳлати тайёрии парванда барои баррасӣ ва қабули санади судӣ баррасӣ менамояд.

Моддаи 247. Ҳадди баррасии парванда дар марҳилаи апеллятсионӣ

1. Дар вақти баррасии парванда бо тартиби истеҳсолоти апеллятсионӣ суд бо далелҳои дар парванда мавҷудбуда ва далелҳои иловагии пешниҳодшуда такроран парвандаро баррасӣ мекунад.

2. Далелҳои иловагӣ аз тарафи марҳилаи апеллятсионӣ ҳамон вақт қабул карда мешавад, ки шахсони иштироккунандаи парванда асоснок намоянд, ки имконияти пешниҳоди онҳоро ба суди марҳилаи якум надоштанд, ки ин ба иродаи онҳо вобаста набуд ва суд ин сабабҳоро узрнок ҳисоб кунад.

3. Ҳуҷҷатҳое, ки асоси норозигии шикояти апеллятсионӣ мебошанд, мувофиқи моддаи 239 Кодекси мазкур қабул карда, аз тарафи марҳилаи апеллятсионӣ моҳиятан баррасӣ карда мешаванд.

4. Дар вақти баррасии парванда аз тарафи марҳилаи апеллятсионӣ шахсони иштироккунандаи парванда ҳуқуқ доранд оид ба даъвати шохидони нав, гузаронидани ташхис, ҳамроҳ кардан ба парванда, талаб кардани далелҳои хаттӣ ва шайъӣ, ки аз тарафи суди марҳилаи якум рад карда шуда буданд, дархост пешниҳод намоянд. Марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ ҳақ надорад дархостҳои зикргардидаро бо асосҳое, ки ин дархостҳо аз тарафи суди марҳилаи якум рад карда шуда буданд, рад намояд.

5. Ҳолатҳои парванда, ки аз тарафи шахсони иштироккунандаи парванда бо тартиби муқарраркардаи моддаи 69 Кодекси мазкур эътироф ва тасдиқ намуда, аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи якум қабул карда шудааст, аз ҷониби суди марҳилаи апеллятсионӣ санчида намешавад.

6. Дар ҳолате ки бо тартиби истеҳсолоти апеллятсионӣ як қисми ҳалнома баррасӣ гардад, марҳилаи апеллятсионӣ қонунӣ ва асоснок будани танҳо қисми шикоятшавандаи ҳалномаро санчида мебарояд, агар шахсони иштироккунандаи парванда норозигӣ изҳор накунад.

7. Новобаста ба вачҳҳои шикояти апеллятсионӣ марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ санчида мебинад, ки меъёрҳои ҳуқуқи мурофиавӣ аз тарафи суди марҳилаи якум вайрон карда нашудааст, ки онҳо тибқи муқаррароти қисми 4 моддаи 249 Кодекси мазкур барои бекор кардани ҳалномаи суди иқтисодӣ марҳилаи якум асос мегарданд.

8. Талаботи наवे, ки аз тарафи суди марҳилаи якум мавриди баррасӣ қарор нагирифта буд, аз тарафи суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ қабул ва мавриди баррасӣ қарор намегиранд.

Моддаи 248. Салоҳияти марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ

Дар натиҷаи баррасии шикояти апеллятсионӣ марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад ки:

- ҳалномаи суди марҳилаи якумро тағйир надихад ва шикояти апеллятсиониро қаноат нагардонад;
- ҳалномаи суди марҳилаи якумро қисман ё пурра бекор кунад ва ё тағйир дода, оид ба парванда санади судии нав қабул намояд;
- ҳалномаро қисман ё пурра бекор намояд, баррасии парвандаро қатъ намояд, аризаи

даъвогиро пурра ва ё қисман баррасӣ накунад;

- шикоятро баррасӣ накунад, агар шахси шикоят пешниҳоднамуда бе сабабҳои узрнок ба маҷлиси коллегияи апеллятсионӣ ҳозир нашавад ва дар бобати бе иштироки вай баррасӣ намудани парванда ариза надода бошад.

Моддаи 249. Асосҳои тағйир додан ва бекор намудани ҳалнома

1. Асосҳои тағйир додан ва бекор намудани ҳалномаи суди марҳилаи якуми суди иқтисодӣ инҳо мебошанд:

- пурра равшан накардани ҳолатҳое, ки барои кор аҳамият доранд;
- исбот нашудани ҳолатҳои барои кор аҳамиятноке, ки онҳоро суд муқаррар кардашуда ҳисоб кардааст;
- ба ҳолатҳои парванда номувофиқ будани хулосаҳое, ки дар ҳалнома баён гардидаанд;
- вайрон кардан ё нодуруст татбиқ намудани меъёрҳои ҳуқуқи моддӣ ё меъёрҳои ҳуқуқи мурофиавӣ.

2. Татбиқи вайрон ё нодурусти меъёрҳои ҳуқуқи мурофиавӣ инҳоянд:

- агар суд қонунро, ки татбиқ кардан лозим аст, татбиқ накарда бошад;
- агар суд қонунро, ки татбиқ кардан лозим набуд, татбиқ карда бошад;
- агар суд қонунро нодуруст маънидод карда бошад.

3. Татбиқи вайрон ё нодурусти меъёрҳои ҳуқуқи мурофиавӣ асос барои тағйир додан ё бекор кардани ҳалномаи суди иқтисодӣ марҳилаи якум шуда метавонад, агар ин вайронкунӣ боиси ҳалли нодурусти қарор шуда бошад ё шуда тавонад.

4. Ҳалномаи суди иқтисодии марҳилаи якум дар мавридҳои зерин бекор карда мешавад:

- агар суди иқтисодӣ қорро дар ҳайати ғайриқонунӣ баррасӣ карда бошад;
- агар суд қорро дар ғойбии яке аз он шахсони иштироккунандаи парванда, ки дар бораи вақт ва ҷои маҷлиси суд огоҳ карда нашудаанд, баррасӣ карда бошад;
- агар дар вақти баррасии парванда қоидаҳои забон вайрон карда шуда бошанд;
- агар суд масъалаи ҳуқуқӣ ўҳдадорӣҳои шахсони ба иштироки кор ҷалб карданашударо ҳал намуда бошад;
- агар ҳалномаро аз судяҳо ягон кас имзо накарда бошад ё ба ҳалнома на он судяҳое, ки дар ҳалнома нишон дода шудаанд, имзо карда бошанд;
- агар дар парванда протоколи маҷлиси судӣ набошад ва ё шахсоне, ки дар он имзо гузоштаанд, дар моддаи 154 Кодекси мазкур нишон дода нашудаанд;
- агар дар вақти баровардани ҳалнома қоидаҳои махфияти машварати судяҳо вайрон карда шуда бошад.

5. Дар вақти бекор кардани ҳалнома бо асосҳои пешбининамудаи қисми 4 моддаи мазкур суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ парвандаро бо қоидаи барои марҳилаи якуми суди иқтисодӣ муқаррарнамудаи Кодекси мазкур баррасӣ мекунад. Аз ҳалномаи бо тартиби пешбининамудаи қисми 5 моддаи мазкур қабулнамудаи суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур шикоят намудан мумкин аст.

Моддаи 250. Қарори марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ

1. Дар натиҷаи баррасии шикояти апеллятсионӣ суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ санади судӣ қабул мекунад, ки қарор ном дорад ва аз тарафи судяҳо имзо гузошта мешаванд.

2. Дар қарор инҳо бояд нишон дода шаванд:

- номи суди иқтисодӣ, ҳайати суди қарор қабулкунанда, фамилияи котиби маҷлиси судӣ;
- рақами парванда, сана ва ҷои қабули қарор;
- номи шахси шикоятро пешниҳоднамуда ва ҳолати мурофиавии он;
- номи шахсони иштироккунандаи парванда;
- предмети баҳс;
- фамилияи шахсони иштироккунандаи мурофиаи судӣ бо нишон додани ваколатҳояшон;
- санаи қабули ҳалномаи шикоятшавандаи суди иқтисодии марҳилаи якум ва фамилияи ҳайати судяҳои онро қабулкарда;

- мазмуни мухтасари ҳалномаи қабулкардашуда;
 - асосҳое, ки дар шикояти апеллятсионӣ оид ба санчиши қонунӣ ва асоснок будани ҳалнома масъала гузошта шудааст;
 - вачҳое, ки дар норозигӣ нисбати шикояти апеллятсионӣ оварда шудааст;
 - баёноти шахсони иштироккунандаи парванда ва иштироккунандагони мурофиаи судӣ;
 - ҳолатҳои муайяннамудаи суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ; далелҳое, ки хулосаҳои суд ба он ҳолатҳо асоснок карда шудаанд; қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки суд дар вақти қабули қарор онҳоро дастрас намудааст; вачҳое, ки суд бо татбиқи онҳо ин ё он далелро инкор намудааст ва ё қонун ё дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқиро, ки шахсони иштироккунандагони парванда ба онҳо истинод овардаанд, қабул накардааст;
 - вачҳое, ки суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ ба хулосаҳои суди марҳилаи якум розӣ нашудааст, агар ҳалнома қисман ё пурра бекор карда шуда бошад;
 - хулоса оид ба натиҷаи баррасии шикояти апеллятсионӣ.
3. Дар қарор тақсими хароҷоти судӣ миёни тарафҳо, аз ҷумла хароҷоти судие, ки барои пешниҳоди шикояти апеллятсионӣ сарф шудаанд, нишон дода мешавад.
4. Нусхаи қарори марҳилаи апеллятсионӣ ба шахсони иштироккунандаи парванда дар муҳлати панҷ рӯзи баъди қабул шуданаш фиристонида мешавад.
5. Қарор аз рӯзи қабул шуданаш эътибори қонунӣ пайдо мекунад ва аз он ба суди марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят намудан мумкин аст.

Моддаи 251. Шикояти апеллятсионӣ аз таъиноти суди марҳилаи якум

1. Аз таъиноти суди иқтисодии марҳилаи якум дар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур шикоят намудан мумкин аст.
2. Шикояти апеллятсионӣ аз таъиноти суди марҳилаи якум ба суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ пешниҳод карда мешавад ва бо тартиби муқаррарнамудаи пешниҳоди шикояти апеллятсионӣ аз ҳалномаи суди иқтисодии марҳилаи якум бо дарназардошти хусусиятҳои муқаррарнамудаи қисми 3 моддаи мазкур баррасӣ мегардад.
3. Шикояти апеллятсионӣ аз таъиноти суди иқтисодии марҳилаи якум оид ба баргاردонидани аризаи даъвогӣ ва дигар таъинот, ки барои ҳаракати минбаъдаи парванда монеъ мешавад, аз тарафи суди марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ дар муҳлати на зиёдтар аз даҳ рӯзи баъди дохилшавии шикоят ба суд баррасӣ мегардад.
4. Марҳилаи апеллятсионии суди иқтисодӣ дар натиҷаи баррасии таъиноти суди иқтисодии марҳилаи якум ҳақ дорад:
- таъинотро тағйир надихад ва шикоятро қонеъ нагардонад;
 - таъиноти суди иқтисодии марҳилаи якумро бекор намуда, онро барои баррасии нав ба суди иқтисодии марҳилаи якум фиристад;
 - таъинотро қисман ва ё пурра бекор намуда, масъаларо моҳиятан ҳал намояд.

БОБИ 32. ИСТЕҲСОЛОТ ДАР МАРҲИЛАИ КАССАТСИОНӢ

Моддаи 252. Ҳуқуқи овардани шикояти кассатсионӣ

Шахсони иштироккунандаи парванда, инчунин дигар шахсон дар ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур ҳуқуқ доранд ба тариқи мурофиаи кассатсионӣ нисбати санадҳои суди иқтисодии марҳилаи якум ва ё қарори суди марҳилаи апеллятсионӣ, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, шикояти кассатсионӣ оваранд.

Моддаи 253. Санчиши қонунӣ будани санадҳои судӣ дар марҳилаи кассатсионӣ

Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳилаи кассатсионӣ қонунӣ будани санадҳоеро, ки аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи якум ва суди марҳилаи апеллятсионӣ қабул шудаанд, месанҷад.

Моддаи 254. Тартиби овардани шикояти кассатсионӣ

1. Шикояти кассатсионӣ ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба воситаи суди иқтисодие, ки ҳалнома қабул кардааст, оварда мешавад.
2. Суди иқтисодие, ки санади судиро қабул кардааст, вазифадор аст шикояти кассатсиониро яққоя бо парванда дар мӯҳлати се рӯзи баъди дохилшавии шикоят ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристонад.

Моддаи 255. Мӯҳлати овардани шикояти кассатсионӣ

1. Шикояти кассатсионӣ дар давоми як моҳи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судии суди иқтисодӣ оварда мешавад.
2. Бо дархости шахсе, ки шикояти кассатсионӣ овардааст, мӯҳлати гузаронидаи шикояти кассатсионӣ барқарор карда мешавад, агар суди марҳилаи кассатсионӣ сабабҳои гузаронидани мӯҳлатро узрнок эътироф кунад.
3. Дархост оид ба барқарор намудани мӯҳлати гузаронидаи шикояти кассатсионӣ аз тарафи суди марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 116 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.
4. Дар таъиноти суди марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба барқарор намудани мӯҳлати шикояти кассатсионӣ қабули шикояти кассатсионӣ ба баррасии марҳилаи кассатсионӣ нишон дода мешавад.
5. То гузаштани мӯҳлати муқаррарнамудаи Кодекси мазкур барои овардани шикояти кассатсионӣ парвандаро аз суди иқтисодӣ талаб карда гирифтани мумкин нест.

Моддаи 256. Шакл ва мазмуни шикояти кассатсионӣ

1. Шикояти кассатсионӣ ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон хаттӣ пешниҳод карда мешавад. Шикояти кассатсионӣ аз ҷониби шахси пешниҳодкунандаи шикоят ва ё шахси ваколатдори он имзо карда мешавад.
2. Дар шикояти кассатсионӣ инҳо бояд нишон дода шаванд:
 - номи суди иқтисодие, ки шикоят ба он фиристонидани шикоят;
 - номи шахсе, ки аризаи шикоятӣ овардааст, бо нишон додани ҳолати мурофиавии он, инчунин шахсони дигар, маҳалли зист ва ҷойгиршавии онҳо;
 - номи суди иқтисодие, ки ҳалномаи шикоятшавандаро қабул кардааст, рақами парванда, санаи қабул намудани санади судӣ, қарор, предмети баҳс;
 - талаботи шахсе, ки шикояти кассатсионӣ овардааст ва нишон додани вайронкунӣ ва нодуруст татбиқ кардани меъёрҳои ҳуқуқи моддӣ ё меъёрҳои ҳуқуқи мурофиавӣ, ҳолатҳои парванда ва далелҳои дар парвандабуда;
 - номгуӣ ҳуҷҷатҳои ба шикоят замимашаванда.
3. Дар шикояти кассатсионӣ ҳамчунин рақами телефон, факс, суроаи почтаи электронӣ ва дигар маълумоти зарурӣ, ки барои баррасӣ муҳиманд, нишон дода мешавад.
4. Шахсе, ки шикояти кассатсионӣ овардааст, вазифадор аст ба дигар шахсони иштироккунандаи парванда нусхаи шикояти кассатсиониро бо ҳуҷҷатҳои замимашавандае, ки онҳо надоранд, ба воситаи мактуби фармоишӣ бо хабарнома оид ба супоридани ин ҳуҷҷатҳо ба он шахсон ва ё намояндаҳои онҳо бо забонхат супорад.
5. Ба шикояти кассатсионӣ замима карда мешаванд:
 - нусхаи санади судии шикоятшаванда;
 - ҳуҷҷатҳое, ки супоридани бочи давлатиро бо тартиб, андоза ва ё ҳуқуқи имтиёз доштан оид ба супоридани бочи давлатӣ тасдиқ мекунад;
 - ҳуҷҷатҳое, ки супоридан ва ё фиристода шудани нусхаи шикояти кассатсиониро ба шахсони иштироккунандаи парванда, ки онҳоро надоранд, тасдиқ мекунад;
 - ваколатнома ва ё дигар ҳуҷҷате, ки салоҳияти шахси имзокунандаи шикояти кассатсиониро тасдиқ мекунад.

Моддаи 257. Қабули шикояти кассатсионӣ ба истехсолоти суд

1. Шикояти кассатсионие, ки бо риояи талаботи муқаррарнамудаи Кодекси мазкур аз рӯи шакл ва мазмун оварда шуда бошад, аз тарафи судя ба истехсолот қабул карда мешавад. Дар

ҳолати вайрон кардани талаботи мазкур судя шикоят кассатсиониро беҳаракат мемонад ё шикоят кассатсиониро бо тартиби пешбиниамудаи моддаи 259, 260 Кодекси мазкур бармегардонад.

2. Масъалаи қабули шикояти кассатсионӣ ба истеҳсолот аз тарафи судя танҳо дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди дохилшавии шикоят ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал карда мешавад.

3. Оид ба қабули шикояти кассатсионӣ ба истеҳсолот судя таъинот бароварда, истеҳсолотро оид ба шикояти кассатсионӣ оғоз мекунад. Дар таъинот вақт ва ҷои гузаронидани маҷлиси судӣ оид ба баррасии шикояти кассатсионӣ нишон дода мешавад. Нусхаи таъинот оид ба қабули шикояти кассатсионӣ ба шахсони иштироккунандаи парванда на дертар аз рӯзи дигаре, ки таъиноти қабули шикояти кассатсионӣ бароварда шудааст, фиристонида мешавад.

Моддаи 258. Изҳори назар нисбати шикояти кассатсионӣ

1. Шахсони иштироккунандаи парванда изҳори назарро нисбати шикояти кассатсионӣ бо замимаи ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи норозигӣ нисбати шикоят ва дигар шахсони иштироккунандаи парванда ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мефиристонад. Ба изҳори назар, ки ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристонида мешавад, ҳуҷҷати тасдиқкунанда дар бораи ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонидани он замима карда мешавад.

2. Изҳори назар ба воситаи мактуби фармоишӣ бо хабарнома барои имконияти шинос шудан бо он то саршавии маҷлиси судӣ фиристонида мешавад.

3. Изҳори назар аз тарафи шахси иштироккунандаи парванда ё намояндаи он имзо карда мешавад. Ба изҳори назар, ки намоянда имзо кардааст, ваколатнома ё дигар ҳуҷҷати тасдиқкунандаи салоҳияташ барои имзои изҳори назар замима мегардад.

Моддаи 259. Беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ

1. Агар судяи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми баррасии масъалаи қабули шикояти кассатсионӣ ба истеҳсолоти судӣ муайян намояд, ки он бо вайрон кардани талаботи муқаррарнамудаи моддаи 256 Кодекси мазкур оварда шудааст, он гоҳ оид ба беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ таъинот мебарорад.

2. Дар таъинот судя асосҳои беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ ва мӯҳлатеро, ки дар давоми он шахси шикояти кассатсиониро пешниҳоднамуда бояд ҳолатҳои асоси беҳаракат мондани шикояти кассатсиониро бартараф намояд, нишон медиҳад.

3. Нусхаи таъинот оид ба беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ ба шахси пешниҳоднамудаи шикоят на дертар аз рӯзи дигаре, ки таъинот бароварда шудааст, фиристонида мешавад.

4. Агар ҳолатҳои асоси беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ дар мӯҳлати нишондодаи таъиноти судӣ ислоҳ шуда бошанд, он гоҳ шикояти кассатсионӣ аз рӯзи аввали супорида шуданаш ба суд дохилшуда ҳисоб карда, ба истеҳсолоти марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад.

5. Агар камбудҳои нишондодашудаи таъинот дар мӯҳлати муайянкардаи таъинот ислоҳ карда нашаванд, он гоҳ суд шикояти кассатсиониро бо ҳуҷҷатҳои ба он замимашуда ба шахси шикояткунанда мутобиқи талаботи моддаи 260 Кодекси мазкур бармегардонад.

6. Аз таъинот оид ба беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ шикоят намудан мумкин аст. Дар сурати бекор кардани таъинот оид ба беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ он аз рӯзи аввали супорида шуданаш ба суд пешниҳодшуда ҳисоб меёбад.

Моддаи 260. Баргардонидани шикояти кассатсионӣ

1. Судяи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон шикояти кассатсиониро бармегардонад, агар дар вақти баррасии масъалаи қабули шикояти кассатсионӣ муайян намояд, ки:

- шикояти кассатсионӣ аз ҷониби шахсе оварда шуда бошад, ки ҳуқуқи шикоят намуданро аз санади судӣ бо тартиби истеҳсолоти кассатсионӣ надорад;

- шикояти кассатсионӣ бо гузаронидани мӯҳлати воридаи шикоят, ки Кодекси мазкур муқаррар кардааст, ворид шуда, дар он дархост оид ба барқарор намудани мӯҳлат ва ё барқарор намудани мӯҳлати гузаронидашуда рад карда шудааст;

- то баровардани таъинот оид ба қабули шикояти кассатсионӣ ба истеҳсолоти марҳилаи кассатсионӣ аз тарафи шахси пешниҳоднамудаи шикояти кассатсионӣ дархост оид ба баргاردонида гирифтани шикоят ворид шуда бошад;

- камбудихое, ки барои беҳаракат мондани шикояти кассатсионӣ асос шуда буданд, дар мӯҳлати нишондодаи таъиноти суд бартараф карда нашуда бошанд.

2. Оид ба баргاردонидани шикояти кассатсионӣ суди Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъинот мебарорад. Нухаи таъинот оид ба баргاردонидани шикояти кассатсионӣ ба шахси шикояткунанда, яқоя бо шикояти кассатсионӣ ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагардида на дертар аз рӯзи дигаре, ки таъинот бароварда шудааст ва ё дар мӯҳлати муқаррарнамудани суд, ки барои ислоҳи камбудихо оварда буд ва онҳо барои беҳаракат мондани шикоят асос гардида буданд, фиристонида мешавад.

3. Нисбати таъинот дар бораи баргاردонидани шикояти кассатсионӣ ба суди марҳилаи кассатсионӣ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 269 Кодекси мазкур шикоят намудан мумкин аст. Дар ҳолати бекор кардани таъиноти шикояти кассатсионӣ он аз рӯзи аввали оварда шуданаш ба суди иқтисодӣ овардашуда ҳисоб меёбад.

4. Баргاردонидани шикояти кассатсионӣ баъди бартараф намудани ҳолатҳое, ки барои баргاردонидан асос гардиданд, барои такроран муроҷиат намудан ба суди иқтисодӣ бо тартиби умумӣ бо шикояти кассатсионӣ мамониат намекунад.

Моддаи 261. Қатъ намудани истеҳсолоти шикояти кассатсионӣ

1. Марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон истеҳсолоти шикояти кассатсиониро дар ҳолате, ки агар аз тарафи шахси шикоятдода, дархост оид ба даст кашидан аз шикояти кассатсионӣ дохил шуда бошад ва дасткашии шикоятоварда аз тарафи суд мутобиқи талаботи моддаи 48 Кодекси мазкур қабул шуда бошад, қатъ мекунад.

2. Дар бораи қатъ намудани истеҳсолоти шикояти кассатсионӣ таъинот бароварда мешавад. Дар таъинот мумкин аст масъалаи тақсими хароҷоти судӣ байни тарафҳо ҳал карда шавад.

3. Нухаи таъинот дар бораи қатъ намудани истеҳсолоти шикояти кассатсионӣ ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад.

4. Дар ҳолати қатъ намудани истеҳсолоти шикояти кассатсионӣ такроран муроҷиат намудани ҳамин шахс бо ҳамин асосҳо бо шикояти кассатсионӣ ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мумкин нест.

5. Аз таъинот дар бораи қатъ намудани истеҳсолоти шикояти кассатсионӣ ба суди марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 269 Кодекси мазкур шикоят намудан мумкин аст.

Моддаи 262. Боздоштани иҷрои санадҳои судӣ аз ҷониби суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Суди марҳилаи кассатсионӣ метавонад бо дархости шахсони иштироккунандаи парванда иҷрои санадҳои судиро, ки аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсионӣ қабул карда шудааст, боздорад, ба шарте, ки аризадиҳанда имконнопазир будани иҷро ва ё мушкил будани баргاردонидани иҷро тибқи қисми 2 моддаи мазкур асоснок наояд.

2. Иҷрои санадҳои судии суди иқтисодӣ аз тарафи суди марҳилаи кассатсионӣ ҳангоми пешниҳоди шахсони дархосткунанда дар бораи боздорӣ, имконияти рӯёнидани товони зарари имконнопазир ба нафъи тарафи дигари парванда (таъминоти муқобил) бо роҳи гузаронидани маблағ ба суратҳисоби депозитии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба миқдори маблағи мавриди баҳс қарордошта ва ё пешниҳоди кафолати бонкӣ, супоришӣ ё дигар таъминоти молиявӣ ба ҳамон маблағ боздошта мешавад.

3. Дар бораи боздоштани иҷрои санадҳои судӣ ё рад кардани боздошти иҷро суди марҳилаи кассатсионӣ дар мӯҳлати се рӯзи баъди дохилшавии дархост ба суд таъинот мебарорад. Аз таъинот ба суди марҳилаи кассатсионии Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят

намудан мумкин аст. Мазмуни ин таъинотро дар таъиноти ба истехсолоти суд қабул намудани шикоятӣ кассатсионӣ зикр кардан мумкин аст.

4. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад.

5. Иҷрои санадҳои судӣ ба мӯҳлати то қабули шикоятӣ суди марҳилаи кассатсионӣ ё натиҷаи баррасии шикоятӣ кассатсионӣ боздошта мешавад, агар суд мӯҳлати дигари боздориرو муайян накарда бошад.

Моддаи 263. Тартиби баррасии парванда дар марҳилаи кассатсионӣ

1. Суди марҳилаи кассатсионӣ парвандаро дар маҷлиси судӣ дар ҳайати дастҷамъии судяҳо аз рӯи қоидаҳои баррасии парвандаҳо дар суди иқтисодии марҳилаи якум, бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур, бо назардошти хусусиятҳои муқаррарнамудаи боби мазкур баррасӣ менамояд.

2. Қоидаи танҳо барои баррасии парвандаҳо дар суди иқтисодии марҳилаи якум муқаррарнамудаи Кодекси мазкур барои баррасии парвандаҳо дар марҳилаи кассатсионӣ қабул карда намешавад, агар дар боби мазкур тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

3. Ба маҷлиси судии суди марҳилаи кассатсионӣ ҳозир нашудани шахсоне, ки шикоятӣ кассатсионӣ овардаанд ва дигар шахсони иштироккунандаи парванда барои дар ғоибии онҳо баррасӣ кардани парванда, агар ба таври дахлдор аз вақт ва ҷои баргузории маҷлиси судӣ огоҳ карда шуда бошанд, мамониат намекунад.

Моддаи 264. Мӯҳлати баррасии шикоятӣ кассатсионӣ

1. Суди марҳилаи кассатсионӣ шикоятӣ кассатсиониро нисбати санадҳои суди иқтисодии марҳилаи якум ва қарори суди иқтисодии марҳилаи апеллятсионӣ дар мӯҳлати на зиёдтар аз як моҳи баъди дохилшавии шикоятӣ кассатсионӣ якҷоя бо парванда ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо дарназардошти мӯҳлат барои тайёр кардани парванда барои баррасӣ ва қабули санади судӣ баррасӣ менамояд.

2. Дар мавриди ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бевосита ворид шудани шикоятӣ кассатсионӣ, парвандае, ки нисбати он шикоятӣ кассатсионӣ оварда шудааст, аз суди иқтисодӣ талаб карда мешавад. Мӯҳлати баррасии шикоятӣ кассатсионӣ аз рӯзи воридшавии парванда ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисоб карда мешавад.

Моддаи 265. Ҳадди баррасии парванда дар марҳилаи кассатсионӣ

1. Суди марҳилаи кассатсионӣ қонунӣ будани санадҳои қабулкардаи суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсиониро санҷида, татбиқи дурусти меъёрҳои ҳуқуқи моддӣ ва мурофиавиро дар вақти баррасии парванда ва қабули санади мавриди шикоят қароргирифтаи судиро бо дарназардошти вачҳое, ки дар шикоятӣ кассатсионӣ ва норозигӣ ба шикоят ҷой доранд, агар дар Кодекси мазкур тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад, муайян мекунад.

2. Новобаста ба вачҳое, ки дар шикоятӣ кассатсионӣ ҷой доранд, суди марҳилаи кассатсионӣ месанҷад, ки суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсионӣ меъёрҳои ҳуқуқи мурофиавиро, ки тибқи талаботи қисми 4 моддаи 267 Кодекси мазкур барои бекор кардани санадҳои қабулкардаи суди марҳилаҳои якум ва апеллятсионӣ асос мегарданд, вайрон накардааст.

3. Дар вақти баррасии парванда суди марҳилаи кассатсионӣ мувофиқат кардан ё накардани хулосаҳои суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсиониро оид ба татбиқи меъёрҳои ҳуқуқ ба парванда ва ҳолату далелҳои дар парванда буда санҷида мебарояд.

Моддаи 266. Ваколатҳои марҳилаи кассатсионӣ

1. Суди марҳилаи кассатсионӣ дар натиҷаи баррасии шикоятӣ кассатсионӣ ҳуқуқ дорад:

- санади судии суди марҳилаи якум ва (ё) марҳилаи апеллятсиониро тағйир надихад, шикоятӣ кассатсиониро қоненъ нагардонад;

- санади судии суди марҳилаи якум ва (ё) марҳилаи апеллятсиониро пурра ё қисман бекор намуда, парвандаро ба баррасии нав нафиристода, санади судии нав қабул намояд, агар ҳолатҳои ҳақиқии парванда, ки барои парванда аҳамият доранд, аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи якум

ва марҳилаи апеллятсионӣ пурра ва ҳаматарафа бо далелҳои дар парванда буда таҳлил карда шуда бошанд, аммо аз тарафи ин суд меъёрҳои ҳуқуқӣ нодуруст татбиқ карда шудааст ё ин ки қонунӣ будани санади судии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсионӣ тақроран аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи кассатсионӣ дар вақти набудани асосҳои сархати сеюми қисми 1 моддаи мазкур санҷида мешавад;

- санади судии суди марҳилаи якум ва (ё) марҳилаи апеллятсиониро бекор намуда, парвандаро барои баррасии нав ба суди иқтисодии дахлдор, ки санади судии он бекор ва ё тағйир дода шудааст, агар ин суд меъёрҳои ҳуқуқӣ мурофиавии дар қисми 4 моддаи 267 Кодекси мазкур пешбинишударо вайрон карда бошад, ки ин барои бекор кардани санади судӣ асос гардида бошад ва ё хулосаи дар санади судии шикоятшаванда бо ҳолатҳои ҳақиқии қор ва далелҳои дар парвандабуда мувофиқат накунад, мефиристонад. Ҳангоми фиристонидани парванда барои баррасии нав марҳилаи кассатсионӣ метавонад нишон диҳад, ки парванда дар ҳаёти дастҷамъӣ ва ё ҳаёти дигари судӣ баррасӣ гардад;

- санади судии суди марҳилаи якум ва (ё) марҳилаи апеллятсиониро пурра ё қисман бекор намуда ва ё тағйир дода, парвандаро барои баррасии нав ба суди иқтисодии дигари марҳилаи якум ва ё марҳилаи апеллятсионӣ, агар дар санади судӣ нишон дода шуда бошад, ки тақроран аз тарафи марҳилаи кассатсионӣ санҷиш гузаронида мешавад ва хулосаҳо ба ҳолатҳои воқеии парванда ва ё далелҳои дар парванда мавҷудбуда мувофиқат накунад, мефиристонад;

- яке аз санадҳои судии қаблан қабулшуда бетағйир мононда шавад;

- санади судии суди марҳилаи якум ва (ё) марҳилаи апеллятсиониро пурра ё қисман бекор намуда, истехсолоти парвандаро қатъ намояд ва ё аризаи даъвогиро қисман ва ё пурра баррасӣ накунад.

2. Марҳилаи кассатсионӣ ҳақ надорад ҳолатҳои қорро муайян ва ё исботшуда ҳисоб кунад, агар он дар санади судии суди марҳилаи якум ва (ё) марҳилаи апеллятсионӣ муайян нашуда бошад ё рад карда шуда бошад, пешакӣ масъалаи дуруст ё нодуруст будани ин ё он далел, бартарии ин далелҳоро аз якдигар, татбиқ шудани кадом меъёрҳои ҳуқуқӣ моддӣ ва қабул шудани кадом ҳалнома, қарорро ҳангоми баррасии нав ҳал намояд.

Моддаи 267. Асосҳои тағйир додан ё бекор кардани санади суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсионӣ

1. Асосҳои тағйир додан ё бекор намудани санади суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсионӣ номувофиқ будани хулосаҳои суд ба ҳолатҳои ҳақиқии парванда, ки суди иқтисодии марҳилаи якум ва марҳилаи апеллятсионӣ муайян кардааст, инчунин далелҳои дар парванда мавҷудбуда, вайрон кардан ё нодуруст татбиқ намудани меъёрҳои ҳуқуқӣ моддӣ ва ҳуқуқӣ мурофиавӣ ба ҳисоб меравад.

2. Нодуруст татбиқ намудани меъёрҳои ҳуқуқӣ моддӣ инҳо мебошанд:

- қонунро, ки татбиқ қардан лозим аст, татбиқ накарда бошад;
- қонунро, ки татбиқ қардан лозим набуд, татбиқ карда бошад;
- қонунро нодуруст маънидод карда бошад.

3. Вайрон қардан ё нодуруст татбиқ карда шудани меъёрҳои ҳуқуқӣ мурофиавӣ барои тағйир ё бекор карда шудани санадҳои суди иқтисодӣ ҳамон вақт асос шуда метавонад, агар ин вайронкунӣ боиси ҳалли нодурусти қабули ҳалнома ва қарор гардида бошад.

4. Барои бекор кардани санади суди иқтисодӣ ҳолатҳои зерин асос шуда метавонанд:

- агар суди иқтисодӣ парвандаро дар ҳаёти ғайриқонунӣ баррасӣ карда бошад;
- агар суд парвандаро дар ғоибии яке аз он иштироккунандагони парванда, ки дар бораи вақт ва ҷои маҷлиси судӣ ба таври дахлдор огоҳ карда нашудаанд, баррасӣ карда бошад;
- вайрон карда шудани қоидаҳо оид ба забон ҳангоми баррасии парванда;
- агар суд дар санади судӣ масъалаи ҳуқуқӣ ӯҳдадорихои шахсони ба иштироки парванда ҷалбнашударо ҳал намуда бошад;

- агар ба санади судӣ судя ё яке аз судяҳо имзо накарда бошад ё ба санади судӣ на он судяҳое, ки дар санади судӣ нишон дода шудаанд, имзо карда бошанд;

- агар дар парванда протоколи маҷлиси судӣ набошад ё аз тарафи шахсони дар моддаи 154 Кодекси мазкур нишон додашуда имзо нашуда бошад ва ё дар он котиби маҷлиси судӣ имзо

накарда бошад;

- агар дар вақти баровардани санади судӣ қоидаҳои махфияти машварати судяҳо вайрон карда шуда бошад.

Моддаи 268. Қарори марҳилаи кассатсионӣ

1. Аз рӯи натиҷаи баррасии шикояти кассатсионӣ суди марҳилаи кассатсионӣ санади судӣ қабул мекунад, ки қарор номида шуда, дар он ҳамаи судяҳои дар баррасии он иштирокдошта имзо мегузоранд.

2. Дар қарори марҳилаи кассатсионӣ инҳо бояд зикр карда шаванд:

- номи суди иқтисодӣ, ҳайати суде, ки қарор қабул менамояд;
- рақами парванда, рӯз ва ҷои қабули қарор;
- номи шахси шикоятоварда ва ҳолати мурофиавии ӯ;
- номи шахсони иштироккунандаи парванда;
- предмети баҳс;
- фамилияи шахсони иштироккунандаи маҷлиси судӣ бо нишон додани ваколатҳояшон;
- номи суди иқтисодие, ки парвандаро дар марҳилаи якум ва апеллятсионӣ; рӯзи қабули санадҳои судии шикоятшаванда; фамилияи судяҳои онро қабулкарда;
- мазмуни мухтасари санадҳои судии қабулкарда;
- асосҳое, ки аз рӯи онҳо дар шикояти кассатсионӣ масъалаи санҷиши қонунӣ будани он гузошта шудааст;
- вачҳое, ки нисбати шикояти кассатсионӣ пешниҳод карда шудаанд;
- баёноти шахсони иштироккунандаи парванда ва иштироккунандагони маҷлиси судӣ;
- қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки марҳилаи кассатсионӣ дар вақти қабули қарор дастрас намудааст; асоснок кардани қарори қабул кардашуда; асосҳое, ки суд қонун ва меъёрҳои ҳуқуқиро, ки шахсон ба он таъя кардаанд, қабул накардааст;
- сабабҳое, ки суди марҳилаи кассатсионӣ ба ҳулосаҳои суди марҳилаи якум розӣ нашудааст, агар санадҳои судӣ қисман ё пурра бекор карда шуда бошанд;
- ҳулосаҳо оид ба баррасии шикояти кассатсионӣ;
- ҳаракатҳое, ки шахсони иштироккунандаи парванда ва суди иқтисодии марҳилаи якум ё марҳилаи апеллятсионӣ бояд иҷро мекарданд, агар парванда барои баррасии нав фиристонида шавад.

3. Нишондодҳои марҳилаи кассатсионӣ, аз он ҷумла шарҳ додани қонун, ки дар қарор оид ба бекор кардани санади судии суди якум ё марҳилаи апеллятсионӣ нишон дода шудааст, барои суди иқтисодие, ки парвандаро аз нав баррасӣ менамояд, ҳатмӣ мебошад.

4. Дар қарори марҳилаи кассатсионӣ тақсими хароҷоти судӣ байни тарафҳо, ки бо сабаби овардани шикояти кассатсионӣ сарф шудаанд, нишон дода мешавад.

5. Дар сурати бекор кардани санади судӣ ва додани парванда барои баррасии нав масъалаи тақсими хароҷоти судӣ аз тарафи суди иқтисодие, ки парвандаро аз нав баррасӣ менамояд, ҳал карда мешавад.

6. Нусхаи қарори марҳилаи кассатсионӣ ба шахсони иштироккунандаи парванда дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди қабули қарор фиристонида мешавад.

7. Қарори марҳилаи кассатсионӣ аз рӯзи қабул шуданаш эътибори қонунӣ пайдо мекунад.

Моддаи 269. Шикоят аз таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ

1. Шикоят аз таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ дар бораи баргардонидани шикояти кассатсионӣ, ки ба суди марҳилаи кассатсионӣ оварда шудааст ва ҷунин таъинот баровардааст, ба тариқи дастҷамъӣ дар ҳайати судяҳои ҳамон суд дар мӯҳлати 10 рӯзи баъди дохилшавии шикоят ба суд бе ҳабардор кардани тарафҳо баррасӣ карда мешавад.

2. Шикоят нисбати дигар таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ, ки шикояти онҳоро Кодекси мазкур пешбинӣ мекунад, аз тарафи суди марҳилаи кассатсионӣ дар дигар ҳайати суд бо тартиби пешбинишудаи боби мазкур баррасӣ карда мешавад.

3. Аз рӯи натиҷаи баррасии шикоят нисбати таъиноти суди марҳилаи кассатсионӣ таъинот бароварда мешавад.

БОБИ 33. ИСТЕҲСОЛОТ ОИД БА АЗ НАВ ДИДА

Моддаи 270. Аз нав дида баромадани санадҳои судӣ ба тариқи назоратӣ

1. Санадҳои судии эътибори қонунӣ пайдонамудаи судҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистонро мумкин аст ба истисноии қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав ба тариқи назоратӣ аз рӯи қоидаҳои боби мазкур Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи аризаи иштироккунандаи парванда ва дигар шахсони дар моддаи 41 Кодекси мазкур пешбинигардида бо эътирози Раиси Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба парвандаҳои дар моддаи 51 Кодекси мазкур пешбинигардида бо эътирози Прокурори Генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дида барояд.

2. Шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар шахсон низ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи Кодекси мазкур метавонанд ба тариқи назоратӣ санади судиро, агар гумон кунанд, ки бо ин санад ҳуқуқи манфиатҳои қонунии онҳо дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ дар натиҷаи меёриҳои ҳуқуқи моддӣ ё меёриҳои ҳуқуқи муурофиавиро риоя накардан ё нодуруст татбиқ намудани суди иқтисодӣ ба таври ҷиддӣ вайрон карда шудаанд, мавриди баҳс қарор диҳанд.

3. Ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ мумкин аст ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мӯҳлати на зиёдтар аз шаш моҳи баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судии охирин, ки оид ба парванда қабул карда шудааст, агар дигар имкониятҳо барои санҷидани санади мазкур ба тариқи судӣ аз байн рафта бошанд, дода мешавад.

Моддаи 271 .Тартиби истеҳсолоти назоратӣ

1. Истеҳсолоти назоратӣ дар асоси аризаи шахсони иштироккунандаи парванда бо эътирози Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё эътирози Прокурори Генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолатҳои муқаррарнамудаи Кодекси мазкур дархости шахсони дигар оид ба аз нав дида баромадани санади судии эътибори қонунӣ пайдокарда ба тариқи назоратӣ оғоз карда мешавад.

2. Масъалаи қабули ариза ё эътироз ба истехсолот аз тарафи судьяи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи моддаи 273 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

3. Ариза ё эътироз баъд аз қабул ба истехсолот мувофиқи моддаи 277 Кодекси мазкур дар маҷлиси судии дар ҳайати дастҷамъии судяҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки масъалаи фиристонидани парвандаро ба Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ ҳал мекунад, дида барои маъракаи интизомиро пешниҳод мекунад.

4. Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон санади судиро ба тариқи назоратӣ мувофиқи моддаи 281 Кодекси мазкур аз нав дида мебарояд.

Моддаи 272. Талабот нисбати мурочиате, ки ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад

1. Ариза ё эътироз оид ба аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ бевосита ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон хаттӣ фиристонида мешавад. Ариза ё эътироз бояд аз тарафи шахсе, ки дархост пешниҳод менамояд ё намояндаи ӯ оиди аз нав дида баромадани санади судӣ имзо шуда бошад.

2. Дар ариза ё эътироз талаботи зайл бояд нишон дода шаванд:

- номи шахси ариза ё эътироздода бо нишон додани ҳолати мурофиавии онҳо, номи дигар шахсони иштироккунандаи парванда, маҳалли қойғиршавӣ ва ё маҳалли зисти онҳо;

- маълумот оид ба санади судии мавриди баҳс қароргирифта ва номи суди иқтисодии қарорро қабулкарда; маълумот доир ба дигар санадҳои судии бо ин парванда қабулкарда; - предмети баҳс;

- вачҳҳои шахси ариза ва эътироздода бо нишон додани асосҳо дар бораи аз нав дида

баромадани санади судӣ бо нишон додани қонун ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва ба фикри аризадиҳанда, татбиқи меъёрҳои моддӣ ва ё мурофиавӣ вайрон карда шудааст, ки ҳуқуқи манфиатҳои қонунии онҳоро дар соҳаи соҳибкорӣ ва дигар фаъолияти иқтисодӣ ба таври ҷиддӣ вайрон кардааст.

- номгуӣ ҳуҷҷатҳое, ки ба ариза ё эътироз замима гардидаанд.

3. Дар ариза ё эътироз мумкин аст рақами телефон, факс, суроғаи почтаи электронии иштироккунандаи парванда ва намояндаи онҳо ва ё дигар маълумоти зарурӣ, ки барои баррасии парванда муҳиманд, нишон дода шаванд.

4. Ба ариза ё эътироз бояд нусхаи санади судии шикоятшаванда ва дигар санадҳои судии аз рӯи парванда қабулгардида замима карда шаванд.

5. Ба ариза ё эътирозе, ки намоянда онро имзо кардааст, бояд ваколатнома ё дигар ҳуҷҷати тасдиқкунандаи ваколоти ӯ дар бораи ҳуқуқи имзо гузоштаниш замима карда шавад.

6. Ариза ё эътироз ва дигар ҳуҷҷатҳои ба онҳо мувофиқи моддаи мазкур замимагардида ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо нусхаҳо аз рӯи шумораи шахсони иштироккунандаи парванда фиристода мешавад.

Моддаи 273. Ба истехсолоти Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул намудани ариза ё эътироз

1. Масъалаи қабули ариза ё эътироз ба истехсолот аз тарафи судияи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди дохилшавии онҳо ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ карда мешавад.

2. Ариза ё эътироз оид ба аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ, ки бо риояи талаботи муқаррарнамудаи боби мазкур дода шудааст, ба истехсолоти Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад.

3. Оид ба қабули ариза ё эътироз ба истехсолоти суд таъинот бароварда, истехсолоти назоратӣ оғоз карда мешавад. Нусхаи таъинот ба шахсони ариза ё эътироздода фиристода мешавад.

4. Дар таъиноти ба истехсолоти суд қабул намудани ариза ё эътироз мумкин аст талаб карда гирифтани парванда аз суди иқтисодӣ дарҷ гардад. Дар ин ҳолат нусхаи таъинот ба суди иқтисодӣ фиристонида мешавад, ки он баъди қабули таъинот бояд рӯзи дигар парвандаи талаб кардашударо ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон фириштад.

Моддаи 274. Баргاردонидани ариза ё эътироз

1. Судияи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ариза ё эътирозро дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ бармегардонад, агар дар вақти ба истехсолот қабул кардани онҳо муайян кунад, ки:

- талаботи пешбиниамудаи моддаҳои 270 ва 272 Кодекси мазкур риоя карда нашуда бошад;

- то қабули ариза ё эътироз ба баррасӣ аз тарафи аризадиҳанда оид ба баргاردонидани онҳо дархост дохил шавад.

2. Дар бораи баргاردонидани ариза ё эътироз таъинот бароварда шуда, нусхаи он ба шахсе, ки ариза ё эътирозро додааст, якҷоя бо ариза ё эътироз бо дигар ҳуҷҷатҳои замимагардида фиристода мешавад.

3. Баргاردонидани ариза ё эътироз баъди бартараф намудани ҳолате, ки асоси баргاردонидан шуда буданд, монעי муроҷиати такрорӣ бо чунин ариза ё эътироз тибқи тартиби умумӣ ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон буда наметавонад.

Моддаи 275. Изҳори назар нисбати ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ

1. Шахсони иштироккунандаи парванда метавонанд нисбати ариза ё эътироз дар бораи аз нав дидани санади судӣ ба тариқи назоратӣ бо замимаи ҳуҷҷатҳо, ки норозигиро нисбати аз нав дида баромадани санади судӣ тасдиқ мекунанд, инчунин дигар шахсони иштироккунандаи парванда ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, назар пешниҳод намоянд.

2. Ба изҳори назаре, ки ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристонида мешавад, ҳуҷҷатҳое, ки фиристонидани нусхаи изҳори назарро ба шахсони иштироккунандаи парванда тасдиқ мекунанд, ҳамроҳ карда мешавад.

3. Изҳори назар бо воситаи мактуби фармоишӣ бо хабар додан оид ба мӯҳлати таъмини имконияти шинос шудан бо изҳори назар то саршавии баррасии ариза ё эътироз дар Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристода мешавад.

4. Изҳори назар аз тарафи шахсони иштироккунандаи парванда ва намояндагони ӯ имзо карда мешавад. Ба изҳори назаре, ки аз тарафи намоянда имзо карда шудааст, ваколатнома оид ба ваколати вай дар бораи имзо гузоштан ҳамроҳ карда мешавад.

Моддаи 276. Боздоштани иҷрои санади судӣ аз тарафи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Иҷрои санади судии суди иқтисодӣ аз тарафи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархости шахсе, ки бо ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ муроҷиат кардааст, ба шарте боздошта мешавад, ки аризадиҳанда имконияти баргардонидани иҷрои онро асоснок намояд ё ба тарафи дигари парванда ҷуброни зиёни имконпазирро аз рӯи парванда бо роҳи ба депозити суди иқтисодӣ, ки парвандаро дар марҳилаи яқум баррасӣ менамояд, маблағи пулии дар доираи мавриди баҳс қароргирифтaro пардохт намояд ва агар суд бо мақсади таъмини мувозинати ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои тарафайн боздоштани иҷрои санади судиро зарур шуморад.

2. Масъалаи боздоштани санади судӣ дар маҷлиси судӣ дар ҳайати дастҷамъии судяҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳал карда мешавад. Дар натиҷаи баррасӣ таъинот бароварда мешавад.

3. Нусхаи таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад.

4. Иҷрои санади судиро то анҷоми мурофияи назоратӣ боздоштан мумкин аст, агар суд дигар мӯҳлат муқаррар накарда бошад.

5. Боздоштани иҷрои санади судӣ аз тарафи ҳайати судяҳое, ки таъинотро дар бораи даст кашидан аз додани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардааст ва ё Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар бораи рад кардани ариза ё эътироз қарор қабул намудааст, бекор карда мешавад.

6. Дар бораи бекор намудани боздошти иҷрои санади судӣ таъинот бароварда мешавад ва ё дар таъинот оид ба надодани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё дар қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи рад кардани ариза ё эътироз нишон дода мешавад.

7. Нусхаи таъинот ва қарор ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад.

Моддаи 277. Баррасии ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ

1. Ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ аз тарафи судяҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври дастҷамъӣ дар маҷлиси судӣ бе хабар додани шахсони иштироккунандаи парванда дар мӯҳлати на зиёдтар аз як моҳи баъди дохилшавии ариза ё эътироз ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё аз рӯзи дохилшавии парванда ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, агар он аз суди иқтисодӣ талаб карда гирифта шуда бошад, баррасӣ карда мешавад.

2. Ҳайати суд барои дида баромадани ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ аз рӯи қоидаи муқаррарнамудаи моддаи 18 Кодекси мазкур бо назардошти навбат ва тақсим намудани мурҷиатҳои воридгашта дар байни судяҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешавад.

3. Дар вақти баррасии ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ суди иқтисодӣ мавҷуд будани асосро барои аз нав дида баромадани санади судӣ вобаста ба вачҳҳои дар ариза ё эътироз мавҷудбуда, инчунин аз мазмуни санади судии мавриди баҳс қароргирифта муайян мекунад.

4. Барои ҳал намудани масъалаи мавҷудияти асос барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ суд бояд парвандаро аз суди иқтисодӣ талаб карда гирад, ки дар ин бора таъинот бароварда мешавад.

5. Ҳангоми мавҷуд будани асосҳое, ки дар моддаи 282 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд, суд дар бораи супоридани парванда барои аз нав дида баромадани санади судии мавриди баҳс қароргирифта таъинот мебарорад ва дар мӯҳлати панҷ аз рӯзи баъди баровардани таъинот онро яқоя бо ариза ё эътироз ва парвандае, ки аз суди иқтисодӣ талаб карда гирифта шудааст, ба Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мефиристад.

6. Нусхаҳои таъинот дар ин мӯҳлат ба шахсони иштироккунандаи парванда бо замима кардани нусхаи ариза ё пешниҳод ва ҳуҷҷатҳои ба онҳо замимашуда фиристода мешавад.

7. Дар таъинот суд мӯҳлатеро муқаррар мекунад, ки дар давоми он шахсони иштироккунандаи парванда метавонанд изҳори назарро бо ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ пешниҳод намоянд.

8. Ҳангоми мавҷуд набудани асосҳое, ки дар моддаи 282 Кодекси мазкур пешбинӣ гардидаанд, суд дар бораи рад кардани супоридани парванда ба Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ таъинот мебарорад.

9. Нусхаи таъинот на дертар аз рӯзи дигари баровардани он ба шахсе, ки дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ дархост кардааст, фиристода мешавад.

10. Мурочиати такрории ҳамон шахс аз рӯи ҳамон асосҳо бо ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ манъ аст.

Моддаи 278. Мазмуни таъиноти супоридани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар таъиноти суд оид ба супоридани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ бояд дарч карда шаванд:

- санаи баровардани таъинот;
- ҳайати судҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки таъинотро баровардааст;
- номи шахсони дархосткунанда оид ба аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ, ҳолатҳои мурофиавии онҳо, ҷои зист ва маҳалли ҷойгиршавии онҳо;
- маълумот дар бораи санади судии мавриди баҳс қароргирифта, санади қабули он ва санаи эътибори қонунӣ пайдо кардани он; маълумот дар бораи дигар санадҳои судие, ки доир ба парванда қабул карда шудааст;
- номи суди иқтисодие, ки санади судии мавриди баҳс қароргирифтaro қабул кардааст;
- предмети баҳс;
- асосҳои муқарарнамудаи моддаи 282 Кодекси мазкур оид ба супоридани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарчи сабаби мушаххаси ба фикри судя вайрон кардани меъёрҳои ҳуқуқи моддӣ ва мурофиавӣ дар вақти қабули санади судии мавриди баҳс қароргирифта;
- пешниҳоди суде, ки таъинот баровардааст.

Моддаи 279. Мазмуни таъинот дар бораи рад намудани супоридани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мазмуни таъинот дар бораи рад кардани супоридани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ бояд бошад:

- санаи баровардани таъинот;
- ҳайати судҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки таъинотро баровардааст;
- номи шахсе, ки барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ дархост пешниҳод кардааст, ҳолати мурофиавии он, маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зист; номи дигар шахсони иштироккунандаи парванда, маҳалли ҷойгиршавӣ ё маҳалли зисти онҳо;
- маълумот дар бораи санади судии мавриди баҳс қароргирифта, санаи қабул ва эътибори

қонунӣ пайдо кардани он; маълумот дар бораи дигар санадҳои судӣ, ки аз рӯи парванда қабул карда шудаанд;

- номи суди иқтисодие, ки санади судии мавриди баҳс қароргирифтaro қабул намудааст, предмети баҳс;

- сабабҳои рад намудани додани парванда ба баррасии Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ.

Моддаи 280. Хабар додан оид ба баррасии парванда дар Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Шахсони иштироккунандаи парванда аз вақт ва ҷои баррасии парванда дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ аз тарафи Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи қоидаҳои муқаррарнамудаи боби 12 Кодекси мазкур хабардор карда мешаванд.

2. Ҳозир нашудани шахсони иштироккунандаи парванда дар баррасии парванда дар Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба тариқи дахлдор аз вақт ва ҷои баррасии парванда хабардор карда шуда буданд, барои дида баромадани парванда ба тариқи назоратӣ монеъ намебошад.

Моддаи 281. Тартиби баррасии парванда дар Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон парвандаро барои баррасӣ ба истехсолоти худ дар асоси таъиноти суд дар бораи додани парванда ба баррасии Раёсат қабул мекунад.

2. Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон парвандаро дар мӯҳлати на зиёда аз як моҳи баъди баровардани таъинот дар бораи додани парванда ба баррасии Раёсат дида мебарояд.

3. Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатдор аст, ки парвандаро ба тариқи назоратӣ дар сурати иштироки аз се ду ҳиссаи аъзои Раёсат баррасӣ намояд.

4. Шахси бо ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ, инчунин дигар шахсони иштироккунандаи парванда метавонанд дар маҷлиси Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок намојанд.

5. Судяи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ин парванда маъруза намуда, нисбати ин парванда маърузачӣ ба ҳисоб меравад. Маърузачӣ ҳолатҳои парванда, мазмуни санади судии мавриди баҳс қароргирифта ва дигар санадҳои судие, ки оид ба парванда қабул шудаанд, вачҳои дар ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ мавҷудбуда, асосҳои аз нав дида баромадани санади судӣ, сабабҳои дар таъиноти суд дар бораи додани парванда барои баррасӣ ба Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистонро фаҳмонида медиҳад.

6. Шахсони иштироккунандаи парванда, агар ба маҷлиси Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳозир шаванд, метавонанд баъди баромади судяи маърузачӣ баёноти худро диҳанд. Яқум шуда баёноти худро шахсе, ки бо ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ муроҷиат кардааст, медиҳад.

7. Баъди баромади шахси дархосткунанда дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ дигар шахсони иштироккунандаи парванда ва иштироккунандагони маҷлис Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар машварати пӯшида қарор қабул мекунад.

8. Қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо овози аз се ду ҳиссаи судяҳо қабул карда мешавад. Аъзои Раёсат ҳақ надоранд, ки дар овоздиҳӣ бетарафӣ намојанд. Раисикунанда дар маҷлис охирон овоз медиҳад. Дар вақти баробар будани овози судяҳо талаботи ариза ё эътироз қонунӣ гардонида намешавад ва санади судӣ бетағйир мемонад.

Моддаи 282. Асосҳои тағйир додан ва бекор кардани санади судӣ ба тариқи назоратӣ, ки эътибори қонунӣ пайдо кардааст

Асосҳои тағйир додан ё бекор намудани санадҳои судӣ ба тариқи назоратӣ ғайриқонунӣ ва

ё беасос будани онҳо ба ҳисоб меравад.

Моддаи 283. Салоҳияти Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Аз рӯи натиҷаи баррасии парванда дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад:

- санади судии мавриди баҳс қароргирифтaro бетағйир мононад, талаботи ариза ё эътирозро қонун нагардонад;
- санади судиро пурра ё қисман бекор намуда, парвандаро барои баррасии нав фиристад;
- санади судиро пурра ё қисман бекор намуда, санади судии нав қабул карда, парвандаро барои аз нав баррасӣ кардан нафиристад;
- санади судиро пурра ё қисман бекор намуда истехсолоти парвандаро қатъ намояд ва ё даъворо пурра ё қисман баррасӣ накунад;
- яке аз санадҳои судии қаблан қабулкардаро бетағйир мононад.

2. Дар ҳолатҳои пешбининамудаи сархатҳои дуум, сеум, чорум, панҷуми қисми 1 моддаи мазкур Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд асосҳои мушаххаси тағйир додан ё бекор намудани санади судиро нишон диҳад.

3. Нишондодҳои қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар он оид ба бекор кардани санади судӣ баён гардидааст, барои суди иқтисодие, ки парвандаи мазкурро аз нав баррасӣ мекунад, ҳатмӣ мебошад.

4. Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ надорад ҳолатҳоро, ки муайян нашудаанд ва дар санади судӣ муқаррар нашудаанд ва ё бо нишондодҳои санади судӣ рад карда шудаанд ва ё пешакӣ масъалаи дурустӣ ё нодурустии ин ё он далелҳо, афзалият доштани як далел бо нисбати далели дигар, инчунин қадом меъёри ҳуқуқи моддӣ ва қадом санади судӣ дар вақти баррасии нави парванда қабул шуданро нишон диҳад.

5. Қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ба талаботи пешбининамудаи моддаи 284 Кодекси мазкур мувофиқат намояд.

6. Ба қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон раисикунандаи маҷлиси Раёсат имзо мегузорад.

Моддаи 284. Мазмуни қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ин чизҳо нишон дода мешаванд:

- рақами парванда, сана ва ҷои қабули қарор; ҳайати суде, ки қарорро қабул намудааст;
- номи шахсоне, ки бо ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ ба тариқи назоратӣ муроҷиат кардаанд ва ҳолати муроғиавии онҳо;
- номи шахсони иштироккунандаи парванда; предмети баҳс; фамилияи шахсони иштироккунандаи маҷлиси судӣ бо нишон додани ваколатҳояшон;
- номи судҳои иқтисодии марҳилаи якум, марҳилаи апеллятсионӣ, марҳилаи кассатсионӣ, маълумот дар бораи санади судие, ки аз рӯи парванда қабул карда шудааст; мазмуни мухтасари санади судии мавриди баҳс қароргирифта;
- вачҳҳои дар ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани санади судии ба тариқи назоратӣ мавҷудбуда ва талаботи аризадиханда;
- норозигии дар изҳори назар нисбати ариза ё эътироз дар бораи аз нав дида баромадани парванда ба тариқи назоратӣ мавҷудбуда;
- баёноти шахсони иштироккунандаи парванда ва иштироккунандагони маҷлиси судӣ;
- асос барои тағйир додан ё бекор кардани санади судие, ки суд бо дастрасии қонунҳо ё дигар меъёрҳои ҳуқуқӣ муайян кардааст;
- асосҳои қабули қарор;
- ҳулоса ва қарор аз рӯи натиҷаи баррасии ариза ё эътироз;
- ҳаракате, ки шахсони иштироккунандаи парванда ва суди иқтисодӣ дар вақти фиристодани парванда ба баррасии нав бояд иҷро намоянд.

Моддаи 285. Эътибори қонунӣ пайдо кардан ва нашри қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯзи қабул гардида нашъи эътибори қонунӣ пайдо мекунад.

2. Нухаи қарор ба шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар шахсони манфиатдор дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди қабули қарор фиристода мешавад.

3. Қарори Раёсати Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистонро мумкин аст дар Ахбори Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр карда шавад.

БОБИ 34. ИСТЕҲСОЛОТ ОИД БА АЗ НАВ БАРРАСӢ НАМУДАНИ САНАДҲОИ СУДИИ ЭЪТИБОРИ ҚОНУНӢ ПАЙДОКАРДА АЗ РӢИ ҲОЛАТҲОИ НАВ ОШКОРШУДА

Моддаи 286. Ҳуқуқи суди иқтисодӣ оид ба аз нав баррасӣ намудани санадҳои судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда

Суди иқтисодӣ метавонад санадҳои судии қабулшудаеро, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда бо асос ва тартибе, ки боби мазкур муқаррар намудааст, аз нав баррасӣ намояд.

Моддаи 287. Судҳои иқтисодие, ки санадҳои судиро аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда дида мебароянд

1. Санади судии эътибори қонунӣ пайдокардае, ки аз тарафи суди иқтисодии марҳилаи якум қабул шудааст, аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда аз тарафи суде, ки ин санади судиро қабул кардааст, аз нав баррасӣ карда мешавад.

2. Аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда аз нав баррасӣ намудани санадҳои судӣ, қарорҳо ва таъиноти суди марҳилаҳои апеллятсионӣ ва кассатсионӣ, ки ба тариқи назоратӣ аз тарафи Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон санади судӣ қабулшуда бо он санади судии суди иқтисодии марҳилаи якум, марҳилаи апеллятсионӣ ва кассатсионӣ тағйир дода шуда буд ва ё санади судии нав қабул карда шуда буд, аз ҷониби суде, ки санади судиро тағйир додааст ё ин ки санади судии нав қабул кардааст, ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 288. Асосҳои аз нав баррасӣ намудани санадҳои судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда

Асосҳои аз нав баррасӣ намудани санадҳои судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда инҳоро мебошанд:

- ҳолатҳои ҷиддие, ки ба аризадиҳанда маълум набуданд ва маълум буда ҳам наметавонистанд;

- бо ҳукми эътибори қонунӣ пайдонамуда эътироф намудани сохтакорӣи далелҳо, ҳулосаи дидаю доништа бардурӯи эксперт, нишондоди дидаю доништа бардурӯи шохид, тарҷумаи дидаю доништа нодуруст, ки боиси қабул намудани санади судии ғайриқонунӣ ва беасос доир ба ин парванда гардидааст;

- бо ҳукми судии эътибори қонунӣ пайдонамуда муқаррар намудани рафтори ҷинояткоронаи иштироккунандаи парванда ё намояндаи ӯ ё рафтори ҷинояткоронаи судя ҳангоми баррасии парвандаи мазкур;

- бекор кардани санади судии суди иқтисодӣ, ҳалнома, ҳукми судӣ ё қарори дигар мақомот, ки барои қабули санади судии парвандаи мазкур асос гардидааст;

- аз тарафи Суди конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон номувофиқ доништани қонуне, ки суди иқтисодӣ нисбат ба парвандаи мушаххас татбиқ намудааст ва вобаста ба ин қарор аризадиҳанда ба Суди Конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат намудааст.

Моддаи 289. Тартиб ва мӯҳлати додани ариза дар бораи аз нав баррасӣ намудани санадҳои судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда

1. Ариза дар бораи аз нав баррасӣ намудани санади судии эътибори қонунӣ пайдокарда аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда ба суди иқтисодие, ки ҷунин санади судиро қабул кардаанд, аз тарафи шахсони иштироккунандаи парванда дар мӯҳлати на дертар аз як моҳи баъди ошкор

шудани ҳолатҳои нав, ки барои аз нав баррасӣ намудани санади судӣ асос мегардад, дода мешавад.

2. Бо дархости шахси бо ариза мурочиаткарда мӯҳлати гузаронидашудаи ариза аз тарафи суди иқтисодӣ барқарор карда мешавад, ба шарт, ки ин дархост на дертар аз се моҳи баъди ҳолатҳои нав ошкоршуда, ки ин барои аз нав баррасӣ кардан асос мебошад, пешниҳод шуда бошад ва суди иқтисодӣ мӯҳлати гузаронидаро узрнок ҳисоб намояд.

3. Дархост оид ба барқарор намудани мӯҳлати пешниҳоди ариза дар бораи аз нав баррасӣ намудани санади судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда аз тарафи суди иқтисодӣ бо тартиби муқаррарнамудаи моддаи 116 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 290. Шакл ва мазмуни ариза

1. Ариза дар бораи аз нав баррасӣ намудани санади судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоршуда ба суди иқтисодӣ хатгӣ пешниҳод карда мешавад. Ариза аз тарафи шахсе, ки онро додааст ва ё намояндаи ваколатдори ӯ имзо карда мешавад.

2. Дар ариза дар бораи аз нав баррасӣ намудани санади судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоргардида бояд зикр гарданд:

- номи суди иқтисодие, ки ба он ариза пешниҳод шудааст;
- номи шахси аризадиҳанда ва дигар шахсони иштироккунандаи парванда, маҳалли истиқомат ё ҷойгиршавии онҳо;
- номи суди иқтисодие, ки санади судиро қабул намудааст, дар бораи аз нав баррасӣ кардани он вобаста ба ҳолатҳои нави ошкоршуда аризадиҳанда дархост кардааст; рақами парванда, санаи қабули санади судӣ; предмети баҳс;
- талаботи шахсе, ки ариза пешниҳод намудааст; ҳолатҳои нав ошкоргардида, ки бо моддаи 288 Кодекси мазкур пешбинӣ шудааст ва ба фикри аризадиҳанда бо таъя ба ҳуҷҷатҳо, ки ҳолати нав ошкоргардидаро ё муқаррар кардани ин ҳолатро тасдиқ мекунад, асос барои масъалагузорӣ дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоргардида ба шумор меравад;

- номгӯи ҳуҷҷатҳои замимагардида.

3. Дар ариза инчунин метавонад рақами телефонҳо, факс, суроғаи почтаи электронии шахсони иштироккунандаи парванда ва дигар шахсон дарҷ гардад.

4. Шахси аризадиҳанда ўҳдадор аст ба дигар шахсони иштироккунандаи парванда нусхаи ариза ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагаштаро, ки онҳо надоранд, ба воситаи мактуби фармоишӣ бо хабарнома фиристонанд.

5. Ба ариза бояд замима гарданд:

- нусхаи ҳуҷҷатҳое, ки ҳолатҳои нав ошкоргардидаро тасдиқ менамоянд;
- нусхаи санади судие, ки аз нав дида баромадани онро аризадиҳанда дархост менамояд;
- ҳуҷҷате, ки ба дигар шахсони иштироккунандагони парванда фиристонидаи нусхаи ариза ва ҳуҷҷатҳои дар онҳо набударо тасдиқ менамояд;
- ваколатнома ё дигар ҳуҷҷате, ки ваколати шахсро барои имзо кардани ариза тасдиқ менамояд.

Моддаи 291. Ба баррасии суди иқтисодӣ қабул намудани ариза

1. Ариза дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоргардида, ки бо риояи талаботи муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ба шакл ва мазмуни он пешниҳодшуда ба баррасии суди иқтисодии дахлдор қабул карда мешавад. Дар ҳолати вайрон кардани талаботи зикргардида суди иқтисодӣ бо тартиби пешбиниамудаи моддаи 292 Кодекси мазкур аризаро бармегардонад.

2. Масъалаи қабули ариза ба баррасии суди иқтисодӣ аз ҷониби судя танҳо дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди воридшавии он ба суд ҳал карда мешавад.

3. Дар бораи ба баррасӣ қабул кардани ариза суди иқтисодӣ таъинот мебарорад. Дар таъинот вақт ва маҳалли гузаронидани маҷлиси судӣ вобаста ба баррасии ариза дарҷ карда мешавад.

4. Нусхаҳои таъинот ба шахсони иштироккунандаи парванда фиристонида мешавад.

Моддаи 292. Баргardonидани ариза дар бораи аз нав дида баромадани санади судӣ аз

рӯи ҳолатҳои нав ошкоргардида

1. Суди иқтисодӣ ба аризадиҳанда аризаи пешниҳодкардаи ӯро дар хусуси вобаста ба ҳолатҳои навошкоргардида аз нав дида баромадани санади судӣ бармегардонад, агар ҳангоми ба баррасӣ қабул кардани он муқаррар кунад, ки:

- ариза бо вайрон кардани қоидаҳои муқарраркардаи моддаи 287 Кодекси мазкур пешниҳод шуда бошад;

- ариза баъди хотима ёфтани мӯҳлати муқарраргардида пешниҳод шудааст ва дархост дар бораи барқароркунии мӯҳлат мавҷуд нест ё дар барқароркунии мӯҳлати гузаронидани пешниҳоди ариза рад карда шуда бошад;

- талаботи пешбиниамудай Кодекси мазкур нисбати шакл ва мазмуни ариза риоя карда нашудаанд.

2. Дар бораи баргардонидани ариза таъинот бароварда мешавад.

3. Нусхаҳои таъинот ба аризадиҳанда якҷоя бо ариза ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагардида на дертар аз рӯзи дигари баровардани он фиристода мешавад.

4. Таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи баргардонидани ариза мумкин аст мавриди шикоят қарор дода шавад.

Моддаи 293. Баррасии ариза ҷиҳати аз нав дида баромадани санади судӣ вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардида

1. Суди иқтисодӣ ариза дар бораи аз нав дида баромадани санади судии эътибори қонунӣ пайдонамуда вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардидаро дар маҷлиси судӣ дар мӯҳлати на зиёда аз як моҳ баъди воридшавии ариза ба суди иқтисодӣ баррасӣ менамояд.

2. Аризадиҳанда ва дигар шахсони иштироккунандаи парванда оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони ба таври дахлдор огоҳкардашуда барои баррасии ариза монеъ намегардад.

Моддаи 294. Санадҳои судие, ки суди иқтисодӣ дар натиҷаи баррасии ариза ҷиҳати аз нав дида баромадани санади судӣ вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардида қабул менамояд

1. Вобаста ба натиҷаи баррасии ариза ҷиҳати аз нав дида баромадани санади судии эътибори қонунӣ пайдокарда аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоргардида суди иқтисодӣ, ҳалнома ё қарор дар бораи қонунгардонидани ариза ва бекор кардани санади судии пештар қабулкардааш аз рӯи ҳолатҳои нав ошкоргардида қабул мекунад ё дар хусуси рад намудани ариза таъинот мебарорад.

2. Ҳангоми бекор кардани санади судӣ вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардида парвандаро ҳамон суде, ки санади судии пештар қабулкардаашро бекор кардааст, тибқи қоидаҳои умумии муқаррарнамудай Кодекси мазкур такроран баррасӣ менамояд.

3. Суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад парвандаро бевосита баъд аз бекор кардани санади судӣ дар ҳамон маҷлиси судӣ такроран баррасӣ намояд, агар шахсони иштироккунандаи парванда ва намояндагони онҳо дар маҷлиси судӣ ҳузур дошта бошанд ва нисбати моҳиятан баррасӣ намудани парванда дар ҳамон маҷлиси судӣ норозигӣ баён накарда бошанд.

4. Нусхаҳои таъинот дар бораи рад кардани ариза дар хусуси аз нав дида баромадани санади судӣ вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардида ба шахсони иштироккунандаи парванда дар мӯҳлати панҷ рӯзи баъди қабули он фиристонида мешавад.

5. Ҳалнома ё қарори суди иқтисодӣ дар бораи бекор кардани санади судӣ вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардида ва таъинот дар бораи рад кардани ариза ҷиҳати аз нав дида баромадани санади судӣ вобаста ба ҳолатҳои нав ошкоргардида метавонанд мавриди шикоят қарор гиранд.

ФАСЛИ VII. БАРРАСИИ ПАРВАНДАҲО ВОБАСТА БА ИҶРОИ САНАДҲОИ СУДИИ СУДҲОИ ИҚТИСОДӢ

Моддаи 295. Тартиби иҷро намудани санадҳои судии судҳои иқтисодӣ

1. Санадҳои судии судҳои иқтисодӣ, ки эътибори қонунӣ пайдо кардаанд, ба истиснои ҳолатҳои иҷрои фаврӣ бо тартиби муқаррарнамудай Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи

истеҳсолоти иҷро» иҷро карда мешаванд.

2. Иҷрои маҷбурии санади судӣ дар асоси варақаи иҷрои суди иқтисодӣ анҷом дода мешавад.

Моддаи 296. Додани ҳуҷҷати иҷро

1. Варақаи иҷро дар асоси санади судие, ки суди иқтисодӣ дар марҳилаҳои якум, апеллятсионӣ, кассатсионӣ, назоратӣ қабул кардааст, аз ҷонибе суде, ки санади судии дахлдорро қабул кардааст, дода мешавад.

2. Варақаи иҷро баъди эътибори қонунӣ пайдо кардани санади судӣ дода мешавад, ба истиснои ҳолатҳои иҷрои фаврӣ. Дар ин ҳолатҳо варақаи иҷро дарҳол баъди баровардани ҷунин санади судӣ ё барои фавран иҷро кардан дода мешавад. Варақаи иҷро ба ситонанда дода мешавад ё бо дархости ӯ суди иқтисодӣ бевосита барои иҷро мефиристад. Варақаи иҷро суди иқтисодӣ барои рӯёнидани маблағи пулӣ ба ғоидаи буҷет ба мақомоти андоз, дигар мақомоти ваколатдори давлатӣ ба маҳалли ҷойгиршавии қарздор мефиристад.

3. Вобаста ба ҳар як санади судӣ як варақаи иҷро дода мешавад, агар дар моддаи мазкур тартиби дигар муқаррар нашуда бошад.

4. Дар ҳолатҳое, ки агар санади судӣ ба манфиати якчанд даъвогар ё зидди якчанд ҷавобгар қабул шуда бошад ё агар иҷро дар маҳалҳои гуногун бояд анҷом дода шавад, аз ҷониби суди иқтисодӣ дар асоси дархости ситонанда якчанд варақаи иҷро дода мешавад, ки дар ҳар кадоми онҳо маҳалли иҷро ё ҳамаи қисми санади судӣ, ки бо ин варақаи иҷро бояд иҷро гардад, дақиқ дарҷ карда мешавад.

5. Дар асоси санади судӣ оид ба ситонидани маблағҳои пулӣ аз ҷавобгарони муштарак тибқи дархости ситонанда суди иқтисодӣ метавонад вобаста ба теъдоди ҷавобгарони муштарак якчанд варақаи иҷро диҳад ва дар ҳар яки он маблағи умумии ситонидашаванда, номгуи ҳамаи ҷавобгарон ва ҷавобгариҳои муштаракӣ онҳо дарҷ гардад.

Моддаи 297. Додани нусхаи дигари варақаи иҷро

1. Ҳангоми гум кардани варақаи иҷро суди иқтисодие, ки санади судиро баровардааст, метавонад дар асоси аризаи ситонанда нусхаи дигари варақаи иҷро диҳад.

2. Ариза дар бораи додани нусхаи дигари варақаи иҷро то хотима ёфтани мӯҳлати муқарраркарда барои пешниҳоди варақаи иҷро ба истиснои ҳолатҳое, ки агар варақаи иҷро, аз ҷониби иҷроии суд ё дигар шахсе, ки иҷрои варақаи иҷро ба зиммааш буд, гум карда шудааст ва ба ситонанда дар ин бора пас аз гузаштани мӯҳлати муқарраргардида барои пешниҳоди варақаи иҷро барои иҷро маълум гашта бошад. Дар ин ҳолатҳо ариза дар бораи додани нусхаи дигари варақаи иҷро мумкин аст дар муддати се моҳ аз рӯзи ба ситонанда маълум гардидани гум шудани варақаи иҷро пешниҳод карда шавад.

3. Ариза дар хусуси додани нусхаи варақаи иҷро суди иқтисодӣ дар маҷлиси судӣ дар мӯҳлати на зиёда аз даҳ рӯзи баъди ба суд ворид шудани ариза баррасӣ мекунад. Шахсони иштироккунандаи парванда оид ба вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ карда мешаванд. Ҳозир нашудани шахсони ба таври дахлдор огоҳкардашуда барои баррасии ариза монеъ намегардад.

4. Нисбати таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи додан ё надодани нусхаи варақаи иҷро шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 298. Ба таъхир андохтан ё дароз намудани мӯҳлати иҷрои санади судӣ, таъйир додани усул ва тартиби иҷрои он

1. Ҳангоми мавҷудияти ҳолатҳое, ки иҷрои санади судиро мушкил мегардонад, суди иқтисодие, ки варақаи иҷроро додааст, дар асоси аризаи ситонанда, қарздор ё иҷроии суд ҳуқуқ дорад иҷрои санади судиро ба таъхир андозад ё мӯҳлати иҷро дароз намояд, усул ва тартиби иҷрои онро таъйир диҳад.

2. Ариза дар бораи ба таъхир андохтан ё дароз намудани мӯҳлати иҷрои санади судӣ дар бораи таъйир додани усул ва тартиби иҷрои он аз ҷониби суди иқтисодӣ дар мӯҳлати як моҳ баъди ба суди иқтисодӣ ворид гаштани ариза дар маҷлиси судӣ бо огоҳ кардани ситонанда, қарздор ва иҷроии суд баррасӣ карда мешавад.

3. Ҳозир нашудани шахсони зикргардида, ки ба таври дахлдор дар бораи вақт ва маҳалли маҷлиси судӣ огоҳ карда шудаанд, барои баррасии ариза монеъ намегардад.

4. Оид ба натиҷаи баррасии ариза таъинот бароварда мешавад.

5. Нусхаҳои таъинот ба ситонанда, қарздор ва иҷроҷии суд фиристонида мешавад.

6. Дар ҳолатҳои барои қарздор ба таъхир андохтан ё дароз намудани мӯҳлати иҷрои санади судӣ дар асоси аризаи ситонанда суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад оид ба таъмини иҷрои санади судӣ тибқи қоидаҳои муқаррарнамудаи боби 8 ҳамин Кодекс, тадбирҳо андешад.

7. Нисбати таъиноти суди иқтисодӣ дар бораи ба таъхир андохтан ё дароз намудани мӯҳлати иҷрои санади судӣ, дар хусуси тағйир додани усул ва тартиби иҷрои он ё дар бораи рад кардани ариза дар бораи ба таъхир андохтан ё дароз намудани мӯҳлати иҷрои санади судӣ, дар хусуси тағйир додани усул ва тартиби иҷрои он шикоят кардан мумкин аст.

Моддаи 299. Баргардонидани иҷрои санади судӣ

1. Агар санади судии иҷрокардашуда пурра ё қисман бекор шуда бошад ва санади нави судӣ дар бораи пурра ё қисман рад кардани даъво қабул гардида бошад ё даъво баррасӣ нашуда бошад ё баррасии парванда қатъ шуда бошад, ба ҷавобгар ҳама чизе, ки аз ӯ ба ғайридаи даъвогар мутобиқи санади судии бекоргардида ё дар қисми дахлдор тағйирдода ситонида шуда буд, баргардонидани санади судӣ мешавад.

2. Агар санади судии иҷронакарда пурра ё қисман бекор карда, санади нави судӣ дар бораи пурра ё қисман рад кардани даъво қабул гардида бошад ё даъво пурра ё дар қисман баррасӣ нашуда ё баррасии парванда қатъ гардида бошад, суди иқтисодӣ санади судиро дар бораи пурра ё қисман қатъ кардани ситониш аз рӯи қисми дахлдори санади судии бекоршуда қабул мекунад.

Моддаи 300. Ҳалли масъала дар хусуси баргардонидани иҷрои санади судӣ

1. Масъалаи баргардонидани иҷрои санади судӣ аз ҷониби суди иқтисодие, ки санади нави судӣ қабул кардааст ва ба он санади судии пештар қабулгардида бекор карда ва тағйир дода шудааст, ҳал карда мешавад.

2. Агар дар қарор дар бораи бекор кардан ё тағйир додани санади судӣ дар хусуси баргардонидани иҷрои он дарҷ нашуда бошад, ҷавобгар ҳуқуқ дорад аризаи дахлдорро ба суди иқтисодии марҳилаи якум пешниҳод намояд.

3. Ариза дар хусуси баргардонидани иҷрои санади судӣ тибқи қоидаи муқаррарнамудаи моддаи 298 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

4. Таъиноти суди иқтисодӣ дар хусуси баргардонидани иҷрои санади судӣ ё рад кардани баргардонидани иҷро мавриди шикоят қарор гирифта метавонад.

5. Суди иқтисодии марҳилаи якум барои баргардонидани маблағи пулӣ, молу мулк ё арзиши ситонидашудаи он тибқи аризаи ташкилот, шахрванд варақаи иҷро медиҳад. Ба ариза ҳуҷҷате, ки иҷрои санади судии пештар иҷрогардидаро тасдиқ мекунад, замима мегардад.

Моддаи 301. Боздоштан, аз нав оғоз кардан ва қатъ кардани истеҳсолоти иҷро

1. Суди иқтисодӣ тибқи аризаи ситонанда, қарздор, иҷроҷии суд истеҳсолоти иҷро, ки иҷроҷии суд дар асоси варақаи иҷрои суди иқтисодӣ дода, дар ҳолатҳои пешбиниқардаи қонун оғоз кардааст, метавонад боздорад ё қатъ намояд.

2. Боздоштан ё қатъ кардани истеҳсолоти иҷро аз ҷониби суди иқтисодие, ки варақаи иҷро додааст ё аз ҷониби суди иқтисодии маҳалли ҷойгиршавии иҷроҷии суд анҷом дода мешавад.

3. Ариза дар бораи боздоштан ё қатъ намудани истеҳсолоти иҷро дар мӯҳлати дахлдор бо тартиби муқаррарқардаи моддаи 298 Кодекси мазкур баррасӣ карда мешавад.

4. Нисбати таъиноти суди иқтисодӣ дар хусуси боздоштан ё қатъ кардани истеҳсолоти иҷро ё рад кардани боздоштан ё қатъ кардани истеҳсолоти иҷро шикоят кардан мумкин аст.

5. Суди иқтисодие, ки истеҳсолоти иҷро боздошта буд, онро дар асоси аризаи ситонанда, қарздор, иҷроҷии суд баъд аз баратараф кардани сабабҳо ё ҳолатҳое, ки асоси боздоштани пешбурди иҷро буданд, аз нав оғоз менамояд.

6. Дар бораи аз нав оғоз кардани истеҳсолоти иҷро таъинот бароварда мешавад.

Моддаи 302. Мавқуф гузоштани амали иҷро

1. Ҳангоми мавҷуд будани ҳолатҳое, ки барои гузаронидани амалҳои алоҳидаи иҷро монеъ мегарданд, суди иқтисодӣ метавонад тибқи аризаи ситонанда ё қарздор амали иҷро аз рӯи истехсолоти иҷро, ки он дар асоси варақаи иҷрои суди иқтисодӣ дода оғоз шудааст, мавқуф гузорад.
2. Мавқуф гузоштани амали иҷро аз ҷониби суди иқтисодие, ки варақаи иҷро додааст, анҷом дода мешавад.
3. Ариза дар хусуси мавқуф гузоштани амали иҷро суди иқтисодӣ дар муддати даҳ рӯз тибқи тартиби пешбиниамудай моддаи 298 Кодекси мазкур баррасӣ менамояд.
4. Оид ба натиҷаи баррасии ариза суд таъинот мебарорад.
5. Дар таъинот дар хусуси мавқуф гузоштани амали иҷро санае, ки то он амали иҷро мавқуф гузошта мешавад, дарҷ мегардад.
6. Нусхаҳои таъинот дар хусуси мавқуф гузоштани амали иҷро ба ситонанда ва қарздор фиристонида мешавад.

Моддаи 303. Шикоят нисбати амали (беамалии) иҷроии суд

1. Шикоят аз амали (беамалии) иҷроии суд оид ба иҷрои санади судӣ аз ҷониби ситонанда ё қарздор ба суди иқтисодие, ки дар доираи фаъолияти он иҷроии суд ӯҳдадориҳои ҳудро анҷом медиҳад, метавонад пешниҳод карда шавад.
2. Шикоят нисбат ба амали иҷроии суд дар маҷлиси судӣ бо огоҳ кардани ситонанда ва қарздор баррасӣ карда мешавад. Лекин ҳозир нашудани онҳо барои ҳалли шикоят монеъ намегардад.
3. Таъиноти суд дар хусуси масъалаи амали иҷроии суд мумкин аст шикоят қарор дода шавад.

Моддаи 304. Ҷавобгарии иҷроии суд барои иҷро накардан ё номатлуб иҷро кардани ӯҳдадориҳои

1. Зараре, ки иҷроии суд дар натиҷаи иҷро накардан ё номатлуб иҷро кардани ӯҳдадориҳои оид ба иҷрои варақаи иҷрои суди иқтисодӣ расондааст, бо тартиби пешбиниамудай қонунгузориҳои гражданин ҷуброн карда мешавад.
2. Талабот оид ба ситонидани товони зарар аз ҷониби суди иқтисодӣ аз рӯи қоидаҳои умумии истехсолоти даъво, ки Кодекси мазкур муқаррар кардааст, баррасӣ карда мешавад.

Моддаи 305. Ҷавобгарӣ барои гум кардани варақаи иҷро

Нисбат ба шахсе, ки барои гум кардани варақаи иҷро аз ҷониби суди иқтисодӣ барои иҷро додашуда гунаҳкор аст, суди иқтисодӣ ҳуқуқ дорад бо тартиб ва ба андозаи муқарраркардаи боби 11 Кодекси мазкур ҷаримабандӣ намояд.

Моддаи 306. Ҷавобгарӣ барои иҷро накардани санади судӣ аз ҷониби бонк ё дигар ташкилоти кредитӣ ва дигар шахсон

1. Барои иҷро накардани санади судии суди иқтисодӣ оид ба ситонидани маблағҳои пулии қарздор аз ҷониби бонк ё дигар ташкилоти кредитии хизматрасонӣ ҳисобномаҳои қарздор, ҳангоми дар ҳисобномаи қарздор мавҷуд будани маблағи пулӣ ва аз ҷониби ситонанда ба онҳо барои иҷро пешниҳод намудани варақаи иҷро суди иқтисодӣ метавонад онҳоро тибқи қоидаҳои боби 11 Кодекси мазкур ба андозаи муқаррарқарнамудай қонун ҷаримабандӣ намояд.
2. Барои иҷро накардани амали дар варақаи иҷро дарҷгардида аз ҷониби шахсе, ки иҷрои чунин амал ба зиммаи ӯ гузошта шудааст, нисбати ин шахс суди иқтисодие, ки варақаи иҷро додааст, метавонад тибқи тартиб ва ба андозаи муқарраркардаи боби 11 Кодекси мазкур ҷарима бандад.
3. Ҷаримаи судиро супурдани шахс ӯро аз ӯҳдадориҳои иҷрои санади судӣ озод намекунад.
4. Масъалаи ҷаримабандии судиро суди иқтисодӣ дар асоси аризаи ситонанда бо тартиби муқаррарнамудай Кодекси мазкур баррасӣ менамояд.
